

ΕΚΛΟΓΗ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΤΟΜΟΣ Γ'

ΙΟΥΝΙΟΣ 1947

ΑΡΙΘΜΟΣ 4

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Εθνική» ή «Παγκόσμια» ώρα	Stephen Spender	365
Τὸ μέλλον τῶν Ἰνδιῶν	Sir Reginald Coupland	367
«Ντέκκα»	«Les Etoiles»	376
Ένας ιδανικός κόσμος;	France-Soir	379
Ἡ ὑπεράσπιση τῆς εἰρήνης		384
Τὸ πρῶτο ἀλφαριθμητικὸν τοῦ ἀνθρώπου	Johannes πρίγκιψ τοῦ Lowenstein	389
Ξεκουράστε τὰ νεῦρα σας γιὰ νὰ κοιμάστε καλὰ	Roger F. Lapham	395
Πενέ, ὁ καλλιτέχνης τῆς ἀγάπης	«Graphis»	399
Ἡ Ἀγγλία ὁργανώνεται	«The Yale Review»	408
Τεχνητὴ ἀνάπτυξη	J. B. S. Haldane	418
Τὰ παράξενα τῶν καπέλων		420
Τὰ σύγχρονα ζητήματα στὰ σχολεῖα «The Sunday Times»		422
Μία μικρὴ συμβουλὴ	«Social Works»	425
Ένας Ἑλληνας θηριοδασατής	«Weekly News»	428
Ἡ μεταπολεμικὴ κρίσις στὴ Ρωσία	Max Beloff	434
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ:		
Στὸ Κάστρο τῆς Μεθώνης	Θανάσης Πατσόλης	439
Ὁ Λεονάρντο ντὰ Βίντσι, ἐπιστήμονας	Martin Johnson	443
Γαλλικὴ βιομηχανικὴ μεταρρύθμιση	«The Times»	456
Ρώυτερ	Compton Mackenzie	459
Ἡ Γερμανικὴ ἥττα μπροστὰ στὴ Μόσχα	Raymond Cartier	469
Ένα Ἑλληνικὸ σπίτι	«The Manchester Guardian»	473
Ὁ Ροῦζβελτ πού γνώρισα	Frances Perkins	476
Ἡ Ἐθελ καὶ ἡ ἀτμομηχανὴ τῆς	John Pudney	479
Ἡ Σοβιετικὴ Μόδα	«Ogonek»	496

Μέρα στιλπνή, ἀχιβάδα τῆς φωνῆς πού μ' ἐπλασες
 γυμνόν, νὰ περπατῶ στίς καθημερινές μου Κυριακές
 ἀνάμεσ' ἀπὸ τῶν γιαλῶν τὰ καλωσόρισες,
 φύσα τὸν πρωτογνώριστο ἄνεμο,
 ἄπλωσε μιὰ πρᾶσιὰ στοργῆς
 γιὰ νὰ κυλίσει ὁ ἥλιος τὸ κεφάλι του,
 ν' ἀνάψει μὲ τὰ χεῖλια του τὶς παπαροῦνες,
 τὶς παπαροῦνες πού θὰ δρέψουν οἱ περήφανοι ἄνθρωποι
 γιὰ νὰ μὴν εἶναι ἄλλο σημάδι στὸ γυμνὸ τους στῆθος
 ἀπὸ τὸ αἶμα τῆς ἀψηφισιᾶς πού ξέγραψε τὴ θλίψη
 φτάνοντας ὡς τὴ μνήμη τῆς ἐλευθερίας.

Εἶπα τὸν ἔρωτα, τὴν ὑγεία τοῦ ῥόδου, τὴν ἀχτίδα
 πού μονάχει, δλόισα βρίσκει τὴν καρδιά·
 τὴν Ἑλλάδα πού μὲ σιγουριά πατάει στὴ θάλασσα,
 τὴν Ἑλλάδα πού μὲ ταξιδεύει πάντοτε
 σὲ γυμνὰ χιονόδοξα βουνά.

Δίνω τὸ χέρι στὴ δικαιοσύνη,
 διάφανη κρήνη, κορυφαία πηγὴ.
 Ὁ οὐρανός μου εἶναι βαθὺς κι ἀνάλλαχτος,
 ὅ,τι ἀγαπῶ γεννιέται ἀδιάκοπα,
 ὅ,τι ἀγαπῶ εἶναι στὴν ἀρχὴ του πάντα.

Ο. ΕΛΥΤΗΣ

(Ἀπὸ τὴ συντομὴ «Ἥλιος ὁ Πρῶτος»)

Ἡ «ΕΚΛΟΓΗ» ἐκδίδεται σὲ συνεργασία μὲ τὰ παρα-
 κάτω περιοδικά:

ÉCHO — Revue Internationale (Γαλλικό).
 INTERNATIONAL ECHO (Ὁλλανδία, Βέλγιο).
 PARHAAT (Φιλανδία).
 NEUE AUSLESE (Γερμανία, Αὐστρία).
 ECHO DEL MONDO (Ἰταλία).
 WEN CHIEN: Καθρέπτης (Κίνα). — WITYA: Γνώση (Σιάμ).

ΤΟΜΟΣ Γ'

ΕΚΛΟΓΗ

ΑΡΙΘΜΟΣ 4

Ι Ο Υ Ν

1 9 4 7

«Ἐθνικὴ» ἢ «Παγκόσμια» ὥρα

Τοῦ STEPHEN SPENDER

(Ἀπὸ τὸ «European Witness», ἔκδ. Hamish Hamilton
 Λονδίνο)

Αφοῦ ζήσανε μὲ συνθήκες πολὺ διαφορετικές, καθένας τους
 σὰν χωριστὸ τμήμα ἐνὸς ὅλου, αὐτοῦ τοῦ ὅλου πού ὀνομά-
 ζεται δυτικὸς πολιτισμός, οἱ λαοὶ ὅλοι ἔχουν ἀνάγκη τώρα νὰ
 νοιώσουν κοινὲς εὐθύνες· τοὺς χρειάζεται νὰ ξαναβροῦν τὴν ἐνότητα.
 Τοὺς ἀπειλεῖ ὁ ἴδιος κίνδυνος καὶ τοὺς προσφέρεται ἡ ἴδια λύση·
 παρ' ὅλ' αὐτὰ ζοῦνε ἀκόμα μὲ διαφορετικὲς συνθήκες. Μερικοὶ ἀπ'
 αὐτοὺς—ἡ ἡττημένη Γερμανία π.χ. καὶ ἡ κατεστραμμένη Πολωνία—
 εἶναι πολὺ πιδ κοντὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους στὴν ὀλοκληρωτικὴ καταστρο-
 φή. Ἄλλοι πάλι, ἰδιαίτερα ἡ Ἀμερικὴ, πού μὲ τὴ νίκη καὶ τὴν εὐη-
 μερία μένουν σὲ ἀπομόνωση, δὲν μποροῦν νὰ καταλάβουν τὴ θέση
 τῶν κατεστραμμένων χωρῶν. Ὅμως οἱ κατεστραμμένες χώρες ἴσως
 νὰ βρίσκονται πιδ κοντὰ στὴν πραγματικότητα τῆς ἐποχῆς μας.

Υστερὰ ἀπὸ τὸν πόλεμο, ὅστερα ἀπὸ πέντε χρόνια πού ζήσανε ἡ
 μιὰ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη, χωρὶς καμιὰ ἐπικοινωνία μεταξὺ τους, μα-
 ζεμένες στὸν ἑαυτό τους, ποτὲ χώρες πού βρίσκονται στὴν ὑδρόγειο
 δὲν εἶταν τόσο ἀπομονωμένες· ὥστόσο καὶ ποτὲ δὲν συγκρούστηκαν
 μὲ τόσο συντονισμό ἐπ' αὐτὴν οἱ ἴδιες πραγματικότητες.

Σήμερα οἱ χώρες αὐτὲς μποροῦν νὰ παραμοιαστοῦν μὲ ρολόγια.
 Κάθε χώρα μετρᾷ τὴν ὥρα μὲ τὸ δικό της τρόπο, πού δὲν μοιάζει μὲ
 τῶν ἄλλων· ἀλλὰ πέρα ἀπὸ τὰ σύνορα, πέρα ἀπὸ ἐκεῖνο πού εἶναι
 «ὥρα» γιὰ κάθε μιὰ χωριστά, ὑπάρχει ἡ ὥρα ὀλόκληρου τοῦ κό-
 σμου, πού μετρίεται ἀπὸ ἓνα μόνο ρολοῖ καὶ σ' αὐτὸ τὸ ρολοῖ εἶναι
 δεμένη μιὰ βραδυφλεγῆς βόμβα. Ἐκεῖνο πού πρέπει νὰ κάνουμε σή-
 μερα εἶναι νὰ συγχρονίσουμε τίς κινήσεις ὅλων αὐτῶν τῶν μετρητῶν
 τῆς ὥρας καὶ νὰ συγχρονίσουμε ἐπίσης καὶ τίς ἰδέες πού δημιουργοῦ-
 γοῦνται ἀπὸ τίς πραγματικότητες. Ἀλλοιῶς ἡ βόμβα θὰ μπορούσε νὰ
 ἐκραγεῖ πολὺ εὐκόλα. Βέβαια, μένει στὸν κόσμον μιὰ ἐλπίδα, ἀλλὰ μόνο
 μιὰ: Παντοῦ ὑπάρχουν ἄνθρωποι—καὶ αὐτοὶ εἶναι πολλοὶ—πού οἱ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΣΥΜΗΤΕΙΛΑ
 ΔΩΡΕΑ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
 ΗΜΕΡΟΜ. 1.7.1947
 16.8.85
 36005

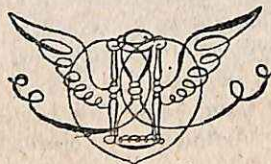
ἴδιες ἡμέρες τοὺς χωρίζουν ἀπὸ τὴν καταστροφὴν αὐτὸ πού εἶπα πρὶν λίγο ἐφαρμόζεται σ' ὅλο τὸν κόσμον—πλούσιους καὶ φτωχοὺς, νικητὲς καὶ ἡττημένους, σοσιαλιστὲς καὶ καπιταλιστὲς—γιατὶ αὐτὴ ἡ καταστροφὴ θὰ ἐκμηδένιζε μὲ μίαν ὁλο μας τὸν πολιτισμό.

Ὅλα τὰ κράτη εἶναι ἀπομονωμένα, συγκεντρωμένα στὸν ἑαυτὸ τους. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἐμποδίζει, οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο μέρος νὰ καταλάβει πὼς ὑπάρχει κάτι κρυφὸ, κάτι πού ἀκόμα εἶναι ἀνεξιχνίαστο, κι αὐτὸ τὸ συναίσθημα ἔχει τόση δύναμη ὥστε λεπτύνει τὰ τεῖχη πού μᾶς χωρίζουν καὶ δίνει σήμερον στὸν κόσμον ἓνα εἶδος διαφάνειας.

Μέσα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας μπορούμε νὰ δοῦμε καὶ τοὺς ἄλλους. Θὰ μπορούσαν νὰ βρίσκονται στὴ θέσιν μας, καὶ μεῖς στὴ δική τους. Θὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν περάσει, ὅσα ἐμεῖς περάσαμε. Μέσα ἀπὸ τοὺς δρόμους τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ Παρισιῦ, βλέπουμε τοὺς δρόμους τοῦ Ἀμβούργου καὶ τῆς Βαρσοβίας. Καὶ ὥστόσο, θὰ εἶταν τὸ ἴδιο εὐκολο γιὰ ἓνα Παρισινὸ νὰ φανταστῇ τὸ Παρίσι κατεστραμμένο ὅσο θὰ εἶταν δυσάρεστο γιὰ ἓνα Βερολινέζο νὰ φανταστῇ κατεστραμμένο τὸ Βερολίνον.

Στὴν Εὐρώπῃ ὑπάρχουν πόλεις πού εἶναι ἀκόμα ὄρθιες· αὐτὸ εἶναι ἓνα θαῦμα καὶ αὐτὸ τὸ θαῦμα μεγαλώνει τὴ συγκίνηση τοῦ ταξιδιώτη. Ὁ Γάλλος πού διατρέχει τὴν Ἀγγλίαν ἔχει τὸ αἶσθημα πὼς αὐτὴ ἡ χώρα εἶταν τὸ φρούριον τῆς Εὐρώπης καὶ πὼς ἡ Εὐρώπη δὲν νικηθῆκε ποτὲ ἀφοῦ ἡ Ἀγγλία μπόρεσε καὶ κράτησε· ἐπίσης νοιώθει ἀκόμα πὼς ἡ ἐπιβίωση τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Λονδίνου εἶναι μιὰ νίκη πού κερδήθηκε ἐναντίον τοῦ χάους. Ὁ Ἀγγλος πού ἐπισκέπτεται τὸ Παρίσι ἔχει τὸ αἶσθημα πὼς τὸ διασωσμένο Παρίσι εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ ἓνα ἀπλὸ ὕλικὸ κέρδος.

Καὶ πάντα, πίσω ἀπὸ τὸ Λονδίνο, τὸ Παρίσι, τὴν Πράγα, τὴν Ἀθήνα, ὑπάρχουν ἐκεῖνες οἱ σκιές, ἐκεῖνα τὰ φαντάσματα, οἱ κατεστραμμένες γερμανικὲς πόλεις· ἀντιπροσωπεύουν κι αὐτὲς ἓνα μικρὸ μέρος ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῆς Εὐρώπης πού χάθηκε μέσα στὸ χάος. Ἡ ἐρείπωση τῆς Γερμανίας δὲν εἶναι μόνο ἐρείπωση τῆς Γερμανίας· εἶναι σὰ μιὰ χολέρα, καὶ ὅπως κάθε ἐπιδημία ἀπελπισίας, ξαπλώνεται σ' ὅλη τὴν Εὐρώπῃ ὅπου ἔχει βαθειὰ ριζώσει· σκιὰ δλέθρια πού προηγήθηκε ἀπὸ τὴν ἄβυσσον πού ἀνοίχτηκε μέσα μας. Μποροῦμε νὰ ἀπομακρυνθοῦμε ἀπ' αὐτήν. Ὑπάρχει ἀκόμη καιρὸς.

Τὸ μέλλον τῶν Ἰνδιῶν

Τοῦ Sir REGINALD COUPLAND

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο «India: a Re-statement»,

ἐκδ. Oxford University Press, Λονδίνο)

Στὰ 1942, ὅποτε ἀπὸ τὴν ἀποστολὴν Κρίππς, ἡ Βρεταννικὴ Κυβέρνηση, ὑποσχέθηκε πὼς θὰ δώσει στὶς Ἰνδίες, μετὰ τὸν πόλεμον, πλήρη ἀνεξαρτησία καὶ τὸ δικαίωμα, ἐὰν ἠθελαν, νὰ ἀποχωρήσουν ἀπὸ τὴ Βρεταννικὴ Συμπολιτεία. Τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1947 ἡ Βρεταννικὴ Κυβέρνηση ἔστειλε μιὰ ἀποστολὴ στὶς Ἰνδίες γιὰ νὰ συζητήσῃ τὰ διαβήματα πού ἔπρεπε νὰ γίνουν γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῆς ὑπόσχεσης πού εἶχε δώσει πρὶν ἀπὸ τέσσερα χρόνια. Τὸ πρόβλημα λοιπὸν πού δημιουργήθηκε δὲν εἶταν ἂν οἱ Ἰνδίες θὰ ἔχουν ἢ δὲν θὰ ἔχουν πλήρη αὐτοκυβέρνηση, ἀλλὰ ποιά μορφή αὐτοκυβέρνησης θὰ ἔπρεπε νὰ νιοθετήσουν. Μὲ τὴν ὑφιστάμενη ἐξαιρετικὴ διαφορά ἀπόψεων μεταξὺ τῶν Ἰνδιῶν πού ἀντιπροσωπεύονται ἀπὸ τὸ Κόμμα τοῦ Κογκρέσσου καὶ τῶν Μουσουλμάνων πού ἀντιπροσωπεύονται ἀπὸ τὸ Μουσουλμανικὸ Σύνδεσμον καὶ τὴν ἀπαίτηση τῶν Μουσουλμάνων γιὰ ἓνα ἐσχωριστὸ κράτος τὸ «Πακιστάν» ὅπως καὶ τὴ μεγάλη ποικιλία φυλῶν, θρησκειῶν καὶ γλώσσας, ἡ ἀρχικὴ ἀποψη τῆς Βρεταννικῆς Κυβέρνησης εἶταν ὅτι τὸ πρόβλημα θὰ μπορούσε νὰ λυθῇ ἱκανοποιητικὰ μόνο ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς Ἰνδοὺς. Ὡστόσο οἱ Ἰνδοὶ δὲν μπόρεσαν νὰ συμφωνήσουν γιὰ τὸ βασικὸ ζήτημα τῆς ἐνότητας ἢ τῆς διαιρέσεως καὶ ἡ Βρεταννικὴ Κυβέρνηση ἔνοιωσε ὅτι εἶταν ἀνάγκη νὰ βάλῃ σὲ ἐφαρμογὴ τὸ δικό της σχέδιον γιὰ τὴν πλήρη ἀνεξαρτησία τῶν Ἰνδιῶν.

Τὸ πρῶτον Βρεταννικὸν σχέδιον γιὰ τὶς Ἰνδίες ζητοῦσε νὰ δώσει ἓναν κεντρικὸ βραχίονα ἀπὸ ὅπου θὰ μπορούσε νὰ χιτιστῇ μιὰ γέφυρα γιὰ νὰ φτάσῃ ὡς τὶς Ἰνδίες καὶ τὶς Μουσουλμανικὲς κοινότητες. Ἐγινε ἡ πρόταση νὰ ἰδρυθῇ μιὰ Ἰνδικὴ Ἐνωση μὲ μιὰ περιορισμένη κεντρικὴ κυβέρνησιν πού θὰ ἔχει στὴν ἐξουσίαν τὴς τὶς ἐξωτερικὲς υποθέσεις, τὴν ἀμυνα καὶ τὶς συγκοινωνίες. Ὑπῆρχε ἡ ἰδέα νὰ ἐξασφαλιστῇ γιὰ τοὺς Μουσουλμάνους τὸ πλεονέκτημα τοῦ Πακιστάν χωρὶς νὰ ἀντιμετωπιστῇ ὁ κίνδυνος νὰ διαιρεθῶν οἱ Ἰνδίες. Σκοπὸς τῶν Βρεταννῶν εἶταν νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἔνωση, καὶ ὅχι τὴν διαίρεσιν τῶν Ἰνδιῶν. Ἀλλὰ ἡ ἔνωση τῶν Ἰνδιῶν σύμφωνα μ' αὐτὸ τὸ σχέδιον θὰ εἶταν ὅσο γίνεται πιὸ χαλαρὴ γιὰ νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν μεγαλύτερη δυνατὴ ἐκδήλωσιν ὅλων καὶ ἰδίων τῶν Ἰνδιῶν καὶ Μουσουλμανικῶν στοιχείων. Ἐτοίμη ὀργανίστηκε μιὰ προσωρινὴ κυβέρνησιν μὲ Ἰνδοὺς καὶ Μουσουλμάνους ὑπουργοὺς. Ἡ Μουσουλμανικὴ Ἐνωση ὥστόσο ἐνῶ ἀρχικὰ δέχτηκε τὸ σχέδιον, ἀργότερα ἀντιέδρασε καὶ ἀπέσυρε τὴν ἀποδοχὴν τοῦ σχεδίου ἀπὸ τὴν Συνέλευσιν. Ἐτοίμ τὸ Βρεταννικὸν σχέδιον ἀπέτυχε.

Τελειοταῖα ὁ νέος Ἀντιβασιλεὺς Λόρδος Μαουντπάτιν ἀνακοίνωσε τὸ νέο Βρεταννικὸν σχέδιον γιὰ τὶς Ἰνδίες. Ἡ κύρια ἀλλαγὴ πού ἔγινε στὸ ἀρχικὸν σχέδιον εἶταν νὰ προτείνοντο στὸ Ἰνδοστὴν καὶ στὸ Πακιστὴν νὰ γίνουν κτήσεις ἢ μέλη τῆς Συμπολιτείας (ὅποτε ἀπὸ τὶς προσπάθειες τοῦ Λόρδου Μαουντπάτιν γιὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἔνωση τῶν Ἰνδιῶν) καὶ αὐτὸ θὰ γινόταν μόλις οἱ διαδικασίαι τῆς διαιρέσεως θὰ τελείωναν τὸν Ὀκτώβριον. Τὸ Ἰνδοστὴν καὶ τὸ Πακιστὴν θὰ ἀποφασίσουν ἂν θὰ συνεχίσουν ἢ ὅχι αὐτὴ τὴν σχέσιν μὲ τὴ Μεγ. Βρεταννίαν μετὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1948, ὅποτε θὰ ἀποσυρθοῦν οἱ Βρεταννοὶ ἀπὸ τὶς Ἰνδίες. Τὰ κύρια σημεῖα τοῦ νέου σχεδίου εἶναι: 1) Ἀμεσὰ μέτρα γιὰ τὴν διαίρεσιν πού θὰ περιλαμβάνει καὶ τὴν διαίρεσιν τοῦ Πετζάμπ καὶ τῆς Βεγγάλης. 2) Καμμιά ἀλλαγὴ

στην προσωρινή κυβέρνηση, όπως να γίνει ή διαίρεση όποτε θα σχηματιστούν δύο χωριστές κυβερνήσεις με πλήρη εξουσία. 3) Φροντίδα συνεργασίας για την Άμυνα, τις συγκοινωνίες και τα εξωτερικά ζητήματα, όπως οι δύο εκλογείς, το 'Ινδονεζιανό και το Πακιστανό να είναι σε θέση να πάρουν μια τελική απόφαση. Τα 'Ινδικά κράτη όταν πάρει να υπάρχει ή κυριαρχία του Βρετανικού Στέμματος δεν θα μπορούν να κάνουν στρατιωτικές ή άλλες καινούριες συμφωνίες με τη Βρετανία και η Βρετανία θα μεταχειριστεί την επιρροή της για να πείσει τα κράτη αυτά να ενωθούν με τη μία ή την άλλη Κτῆση. Το σχέδιο αυτό έγινε δεκτό από όλους τους άρχηγους των 'Ινδιών και επικροτήθηκε από ολόκληρο τον ελεύθερο κόσμο.

Ο διάσημος Αμερικανός σχολιαστής, Ουώλτερ Λίπμαν σε σχετικό του άρθρο στην 'Εφημερίδα «Κήρυξ Βήμα» της Νέας Υόρκης, έγραψε: «Ίσως οι ωραιότερες ημέρες της Μεγ. Βρετανίας δεν ανήκουν στο παρελθόν. Ασφαλώς το έργο που αυτό δεν είναι έργο λαού που βρίσκεται σε κατάπτωση. Αντίθετα είναι έργο πολιτικής ιδιοφυΐας που απαιτεί ωριμη σύνθεση και ρωμαθία σφρίγος και έγινε με λεπτότητα και ρυθμό που θα γίνουν δεκτά με αυθόρμητο σεβασμό από όλο τον πολιτισμένο κόσμο...»

Οι πολλές δυσκολίες και τα προβλήματα που συνυπάρχουν στον χαρακτήρα των 'Ινδιών και που άποτέλεσαν τη βάση του 'Ινδικού ζητήματος, περιγράφονται από τον Σερ Ρέτζιναλντ Κούπλαντ, από τις μεγαλύτερες αυθεντίες της Βρετανίας σχετικά με τα 'Ινδικά ζητήματα, στο βιβλίο: «'Ινδίες: Μια νέα άποψη» που εκδόθηκε φέτος την άνοιξη. Το απόσπασμα που δημοσιεύουμε παρακάτω, όχι μόνο τονίζει τις ενέργειες που έγιναν από τη Βρετανική Κυβέρνηση, αλλά και βοηθάει τους αναγνώστες να κατανοήσουν τις συζητήσεις που θα γίνουν στο διάστημα του σχηματισμού του Συντάγματος. Δημοσιεύουμε ακόμη μια σειρά από χάρτες και διαγράμματα που δείχνουν τις δυσκολίες τις οποίες προσθέτουν στη λύση του προβλήματος των 'Ινδιών οι φυλετικές και γλωσσικές ανομοιογένειες.

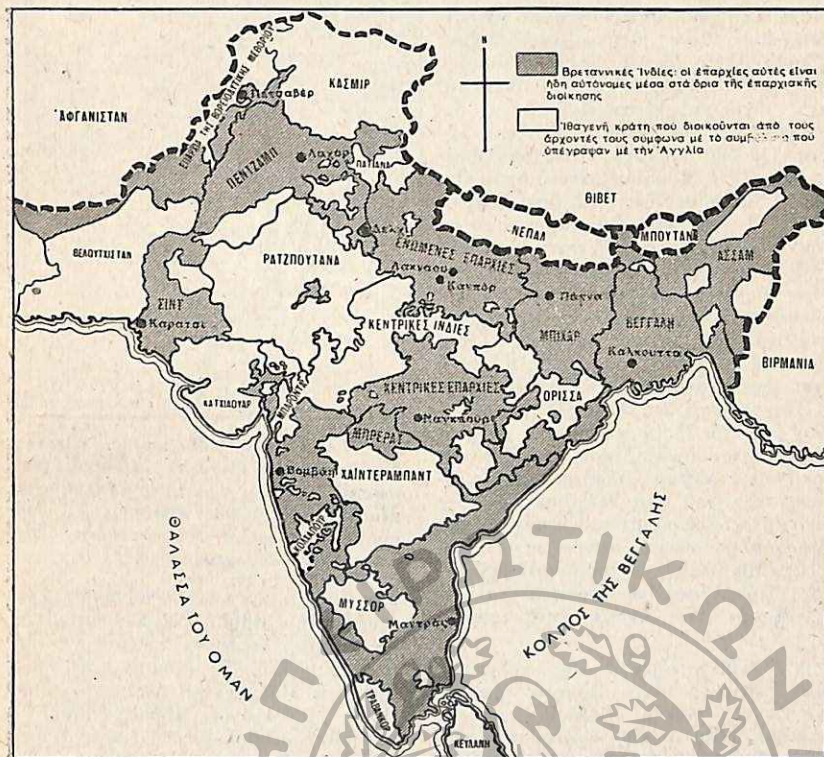
Η δημιουργία ενός νέου 'Ινδικού Συντάγματος δεν μπορεί να αρχίσει πριν καθοριστεί το έδαφικό πεδίο στο οποίο πρόκειται να λειτουργήσει. Θα δώσει άραγε ένα σχέδιο διακυβέρνησης που θα διατηρήσει κατά κάποια μορφή και κατά κάποιο βαθμό την πολιτική ενότητα των 'Ινδιών ή θα ασχοληθεί με δύο ή περισσότερα χωριστά ανεξάρτητα Κράτη; Ο κ. Τζίννα ισχυρίζεται ότι δεν χρειάζεται αυτή η ερώτηση, ότι οι Μουσουλμάνοι έχουν ήδη δώσει την απάντηση σχετικά με αυτό, ότι το πρόβλημα του μέλλοντος των 'Ινδιών μπορεί να λυθεί μόνο αν δημιουργηθούν δύο έντελως χωριστά Κράτη, 'Ινδικό και Μουσουλμανικό που να χωρίζονται μεταξύ τους ακριβώς όπως η Κίνα από την Ιαπωνία. Ίσως να αποδειχτεί πως έχει δίκιο. Γιατί μπορεί να γίνει στις 'Ινδίες, όπως έγινε στην 'Ιρλανδία, σε διαφορετι-

κές περιστάσεις και σε μικρότερη κλίμακα. Ένας τέτοιος διακανονισμός θα ήταν δυνατό να γίνει με μια άμοιβαία συμφωνία. Ο κ. Γκάντι έχει συζητήσει σχετικά με αυτό. Ο Μπλάνα Άζαντ και ο Παντίν Νεχρου δήλωσαν ότι οι Μουσουλμάνοι στις περιοχές που επικρατεί το Μουσουλμανικό στοιχείο δεν είναι δυνατόν να αναγκαστούν χωρίς τη θέλησή τους να περιληφθούν σε μια παν-ινδική ένωση. Και, με όλο που οι κύριες δυνάμεις του 'Ινδικού Έθνικισμού είναι ακόμα πολύ αντίθετες με αυτό, ίσως νοιώσουν την υποχρέωση να υποχωρήσουν αν τελικά καταλάβουν πως αυτό είναι ο μόνος τρόπος να βγουν από το αδιέξοδο, ο μόνος δρόμος για την ελευθερία. Μια τέτοια όμως συγκατάθεση δεν θα είναι φιλελευθέρη: θα είναι υποταγή στην ανάγκη που δημιουργούν οι περιστάσεις: και η πικρή μνησικα-

κία που θα αφήσει στο πνεύμα των 'Ινδών, θα είναι κακός οίονος για το μέλλον της ειρήνης των 'Ινδιών. Όλοι οι σοβαροί μελετητές του 'Ιν-

περίπτωση της διατήρησης της ενότητας των 'Ινδιών και την περίπτωση της διάσπασής της.

Πρέπει να αρχίσω με δυο παρατη-

ΛΙΠΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ. Τα 'Ιθαγενή κράτη διοικούνται από τους άρχοντες τους και έχουν τέλεια αυτονομία στα εσωτερικά τους ζητήματα χωρίς καμία άμεση σχέση με την Βρετανική Κυβέρνηση. Οι επαρχίες των Βρετανικών 'Ινδιών που είναι και αυτές αυτόνομες από το 1937 και διοικούνται κυρίως από 'Ινδούς, εξαρτώνται από το Βρετανικό Κοινοβούλιο.

δικού προβλήματος είναι υποχρεωμένοι να σκεφθούν τις δυνατότητες μιας διαφορετικής λύσης. Σ' αυτή τη διαδικασία, ίσως τους βοηθήσουμε, αν αναφέρουμε όσο πιο σύντομα μπορούμε, τις δυο πλευρές του δύσκολου αυτού ζητήματος δηλ. την

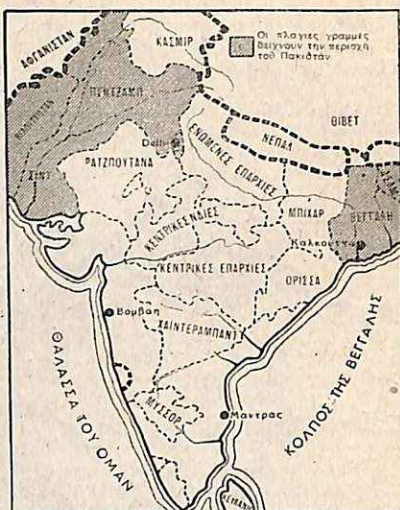
ρήσεις για την περίπτωση της ενότητας. Πρώτα έρχεται το ζήτημα για τη διατήρηση της ενότητας και όχι τη δημιουργία της. Από το 1848, σχεδόν ένα αιώνα τώρα, ολόκληρες οι 'Ινδίες αποτελούσαν μια πολιτική ένωση στην οποία οι Βρετανικές επαρχίες και τα

Ἰνδικά Πριγκιπάτα διοικούνταν με τὸν ἀπόλυτο ἔλεγχο ἢ τῇ φεουδαρχικῇ διοίκῃ μίας καὶ μόνῃς πολιτικῆς ἀρχῆς. Γι' αὐτὸ ἡ διαίρεση θὰ εἴταν καταστρεπτικὴ καὶ ὄχι ἐποικοδομητικὴ. Θὰ ἀντιστοιχοῦσε μὲ δ,τι θὰ συνέβαινε στὴν Ἀμερικανικὴ Συμπολιτεία ἀν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου εἴταν ἀντίθετο ἀπ' αὐτὸ πού εἴταν. Δεύτερο, ἡ διαίρεση δὲν θὰ εἴταν μιά ριζικὴ λύση. Οἱ δύο περιοχὲς στὶς ὁποῖες ἐπικρατεῖ τὸ Μουσουλμανικὸ στοιχεῖο, οἱ βορειοδυτικὲς καὶ βορειοανατολικὲς Ἰνδίες ἴσως θὰ μπορούσαν νὰ συνενωθοῦν μέσα σ' ἓνα ὁμοσπονδιακὸ σύστημα· ὡστόσο θὰ χωρίζονταν ἢ μιά ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀπὸ μιά περιοχή 700 μιλίων στὴν ὁποία ἐπικρατεῖ τὸ Ἰνδικὸ στοιχεῖο. Οὕτε μπορεῖ νὰ ὑποθέσουμε πὼς αὐτὸς ὁ χωρισμὸς θὰ σταματοῦσε ὡς ἐδῶ. Ἢδὴ γίνεται στὸ Μαδράς μιά κίνησις γιὰ τὴν ἰδρυση στὸ νότο ἐνὸς ἀνεξάρτητου Δραβιδικοῦ κράτους· καὶ φαίνεται πιθανὸ πὼς μερικοὶ τουλάχιστον ἀπὸ τοὺς ἐξεχόντες Ἰνδοὺς ἡγεμόνες, ἐνῶ εἶναι πρόθυμοι νὰ πάρουν μέρος σὲ μιά πανινδικὴ ἔνωση, θὰ ἀρνηθοῦν νὰ συμπεριληφθοῦν σὲ μιά μικρότερη ἐνότητα καὶ θὰ ζητήσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τους.

Τὰ εὐεργετήματα τῆς πολιτικῆς ἐνότητας εἶναι ἀρκετὰ φανερά διὰ τὰ ἀντιπαράβολου με τὰ μειονεκτήματα τῆς διαίρεσης τῶν Ἰνδιῶν.

1) Ἡ ἔνωση ἀνταποκρίνεται στὶς φυσικὰ συνθήκες. Τὰ βουνὰ καὶ ἡ θάλασσα χωρίζουν τὶς Ἰνδίες ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο κόσμον ὄχι ὁμῶς καὶ τὰ διάφορα μέρη τῶν Ἰνδιῶν μεταξὺ τους. Σὲ μεγάλη ἀντίθεση με τὴν Εὐρώπην, ἡ ἀκτοπλοία τῶν Ἰνδιῶν εἶναι ἐξαιρετικὰ τακτικὴ καὶ τὸ μόνο φυσικὸ ἐμπόδιο στὸ ἑσωτερικὸ παραμερίζεται εὐκολα με τὰ σύγχρονα μεταφορικὰ μέσα.

2) Ἡ ἔνωση σημαίνει ἀσφάλεια. Ἐπιτρέπει στὶς Ἰνδίες νὰ κινητοποιήσουν ὅλους τοὺς πόρους τους γιὰ

ΤΟ ΠΑΚΙΣΤΑΝ. Οἱ μουσουλμανικὲς διεκδικήσεις. Ὁ χάρτης αὐτὸς δείχνει πὼς οἱ ἐπαρχίαι τὶς ὁποῖες ἀπαιτοῦν οἱ Μουσουλμάνοι θὰ σχημάτιζαν δύο κράτη χωρισμένα ἐντελῶς μέσα στὴν Ἰνδικὴ χερσόνησο.

τὴν ἄμυνα τῶν κοινῶν συνόρων ἀπὸ ἐξωτερικὴ ἐισβολή. Στὸ ἑσωτερικόν, δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ πόλεμος, ἐκτός ἀπὸ ἐμφύλιον. Ἡ ἔνωση πού ἐπέβαλε ἡ Βρεταννικὴ Διοίκηση, γλύτωσε τὶς Ἰνδίες αἰῶνες ὁλόκληρους ἀπὸ ἐισβολὰς καὶ ἑσωτερικοὺς ἀγῶνες καὶ σχεδὸν ἄλλον ἓνα αἰῶνα τὴν γλύτωσε ἀπὸ τὸ νὰ ἀκολουθήσει τὴ μοῖρα τῆς ταλαιπωρημένης ἀπὸ τὸν πόλεμον Εὐρώπης· σήμερον τῆς προσφέρει πολὺ μεγαλύτερη ἰσορροπία καὶ ἀσφάλεια ἀπ' ὅση μπορεῖ νὰ ἐλπίζει πὼς θὰ ἐπιτύχει μέσα σὲ πολλὰ χρόνια ἡ Εὐρώπη.

3) Ἀκόμα, ἡ ἔνωση καθρεφτίζει τὴ φυσικὴ οἰκονομικὴ ἐνότητα τῶν Ἰνδιῶν. Οἱ Βρεταννικὲς Ἰνδίες, ἀπὸ πολλὴν καιρὸ ἀποτελέσαν μιά ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες περιοχὲς τοῦ κόσμου πού εἶχε ἐλεύθερο ἐμπόριον. Ἀν τὰ Ἰνδικὰ Κράτη μπορούσαν νὰ συν-

ΔΙΑΛΕΚΤΟΙ	ΚΑΤΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΙΝ ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΠΟΥ ΤΙΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ
ΙΝΔΙΚΑ 80 ΕΚΑΤΟΜ.	80
ΒΕΓΓΑΛΗΣ 60 ΕΚΑΤΟΜ.	60
ΜΠΙΚΑΡΙ 30 ΕΚΑΤΟΜ.	30
ΤΕΛΟΥΓΚΟΥ 30 ΕΚΑΤΟΜ.	30
ΤΑΜΙΛ 22 ΕΚΑΤΟΜ.	22
ΜΑΡΑΤΙ 22 ΕΚΑΤΟΜ.	22
ΠΕΝΤΖΑΜΠΙ 16 ΕΚΑΤΟΜ.	16
ΡΑΤΖΑΣΤΑΝΙ 15 ΕΚΑΤΟΜ.	15
ΚΑΝΑΡΕΣΕ 12 ΕΚΑΤΟΜ.	12
ΟΡΙΓΙΑ 12 ΕΚΑΤΟΜ.	12
ΓΚΟΥΤΖΑΡΑΤΙ 12 ΕΚΑΤΟΜ.	12
ΜΑΛΑΓΙΑΛΑΜ 10 ΕΚΑΤΟΜ.	10

Κάθε μορφή αντιπροσωπεύει
2.000.000 ανθρώπους

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ. Οἱ Ἰνδοὶ μιλοῦν πάνω ἀπὸ 100 γλώσσες καὶ διαλέκτους. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ δυσχεραίνει ἐξαιρετικὰ τὴ διοίκηση τῆς χώρας καὶ τὴν ἐκπαίδευση τῶν κατοίκων. Ὁ πίνακας αὐτὸς δείχνει πόσοι Ἰνδοὶ περιποῦν μιλοῦν τὶς 12 κυριότερες διαλέκτους.

δεθοῦν με τὸν κόσμον με κάποια νέα μορφή ἐνότητας, ὅλη αὐτὴ ἡ πελώρια χώρα, πού μόνῃ της εἶναι σχεδὸν μιά ἡπειρος, θὰ ἐξασφαλιστεῖ ἑνάντιον τοῦ οἰκονομικοῦ ἔθνισμοῦ πού ἔκασπε καὶ φτώχυνε τὴν Εὐρώπην πρὶν ἀπὸ τὸ 1939.

4) Ἡ ἔνωση συνεπάγεται ἐνδοκοι-

νοτικὴ συνεργασία καὶ μόνο μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, δηλ. τὴ συνεργασία τῶν κοινοτικῶν ἀρχηγῶν καὶ τῶν κομμάτων σ' ἓνα κοινὸ πεδίο μπορεῖ νὰ ἀμβλυθθοῦν οἱ παλαιοὶ ἀνταγωνισμοὶ καὶ οἱ ὑποψίες καὶ με τὸν καιρὸ νὰ διαλυθοῦν.

5) Ἡ ἔνωση τέλος, θὰ βοηθήσει

τις Ινδίες να πάρουν στην παγκόσμια κοινωνία τη θέση που τους άνηκει από τον όγκο, τους υλικούς και ήθικούς τους πόρους και την ιστορική και πολιτιστική τους παράδοση και οι Ένωμένες Πολιτείες των Ινδιών θα μπορούσαν ίσως να γίνουν η μεγαλύτερη Ασιατική δύναμη και να καταταχθούν στις μεγάλες Δυνάμεις της Δύσης,

Η περίπτωση της διαίρεσης, όπως εκτίθεται από τους κυριότερους υποστηρικτές της μπορεί να συνοψιστεί έτσι:

1) Οι Ινδίες δεν είναι ένα έθνος στο οποίο τα 100 εκατ. των Μουσουλμάνων αποτελούν μια μειονότητα. Οι Μουσουλμάνοι είναι τόσο διαφορετικοί από τους Ινδούς ώστε αποτελούν ένα ξεχωριστό έθνος και σαν άλλα έθνη, έχουν μια εθνική εστία — τις βορειοδυτικές και βορειοανατολικές περιοχές των Ινδιών όπου επικρατεί το Μουσουλμανικό στοιχείο — και έχουν το δικαίωμα να βρίσκονται σε ίση μοίρα με τα άλλα έθνη, όπως και το δικαίωμα να αυτοδιαθέτονται σαν Έθνη.

2) Μόνο η διίρρηση μπορεί να λύσει το Ίνδο-Μουσουλμανικό πρόβλημα, μια και είναι το μόνο μέσο με το οποίο οι Μουσουλμάνοι μπορούν ν' αποφύγουν την επικράτηση της Ινδικής πλειονότητας. Η προοπτική μιας Ινδικής Διοίκησης είναι εκείνο που μεγάλωσε την Ίνδο-Μουσουλμανική διαίρεση και μόνο ο σχηματισμός ενός χωριστού κυρίαρχου κράτους μπορεί να διαλύσει την περηφάνεια και το φόβο που έχει εμπνεύσει αυτή η ιδέα. Τα δίκαια των Μουσουλμάνων μπορεί να φάνονται ασφαλή στις έπαρχίες που πλειοψηφεί το Μουσουλμανικό στοιχείο, αλλά ο Κεντρικός έλεγχος όλων των «υποτελών» των Ινδιών, όσο ολιγοριθμιοί κι' αν είναι, θα επεκτεινόταν σ' αυτές τις Έπαρχίες και θα ήταν έλεγχος με αυστηρά Ινδικό χαρακτήρα. Γι' αυτό δεν πρέπει να υπάρχει Κέντρο.

3) Η διαίρεση θα κατευνάσει την περηφάνεια των Μουσουλμάνων γιατί θα τους κάνει κύριους δύο πραγματικών Κρατών. Το «Πακιστάν» — περιλαμβανοντας το Σίντ, το Πεντζάμπ, τη Βορειοδυτική έλευθέρη Έπαρχία και το Βρεταννικό Βελουχιστάν — θα καλύπτει κάπου 170.000 τετραγ. μίλια (μάλλον λιγότερα από το Ιράκ) και θα έχει πάνω από 35 εκατομ. ανθρώπους. «Οι Βορειοανατολικές Ινδίες» θα καλύπτουν περίπου 130.000 τετραγ. μίλια και θα έχουν 58 εκατομ. ανθρώπους. Αφού εγκατασταθούν σ' αυτά τα Κράτη, οι Μουσουλμάνοι των Ινδιών, θα πάρουν τη φυσική τους θέση στον κόσμο, γιατί θα έλευθερωθούν από την καθυπόταξη στους άλλοθενεις Ινδούς, θα ενώσουν με τα κράτη της Μέσης Ανατολής και θα μπούν με ίσα δικαιώματα στην Ισλαμική οικογένεια — ένα σύνδεσμο που στην περίπτωση αυτή θα εύκολυνε το πρόβλημα της άμυνας στα βορειοδυτικά σύνορα.

4) Η διαίρεση θα κατευνάσει με τον ίδιο τρόπο το φόβο που έχουν οι Μουσουλμάνοι μήπως, αν εξακολουθήσουν να ζουν στο ίδιο κράτος με τους Ινδούς όταν θα σταματήσουν και τα τελευταία ίχνη του ουδετέρου Βρεταννικού ελέγχου, θα καταδικαστούν στη μοίρα να αποτελέσουν για πάντα μια υποτελή μειονότητα στην πολιτική, τα οικονομικά, τη διοίκηση και την εκπαίδευση. Ο χαρακτήρας του χωριστού κράτους ή των χωριστών κρατών που ζητούν, όσο μέτριος κι αν είναι ο τρόπος της μεταχείρισης των κοινωνικών μειονοτήτων, θα είναι ουσιαστικά Μουσουλμανικός. Οι κυβερνήσεις τους, οι πολιτικές και στρατιωτικές υπηρεσίες, θα εκπαιδεύουν τους συστήματα, θα είναι πολύ Μουσουλμανικά. Θα μπορέσουν να εξασφαλίσουν το ανώτατο όριο της οικονομικής ανάπτυξης έλευθερωμένοι από την καταπίεση των Ινδών οικονομολόγων και βιομηχάνων. Και τελευταία η διαίρεση

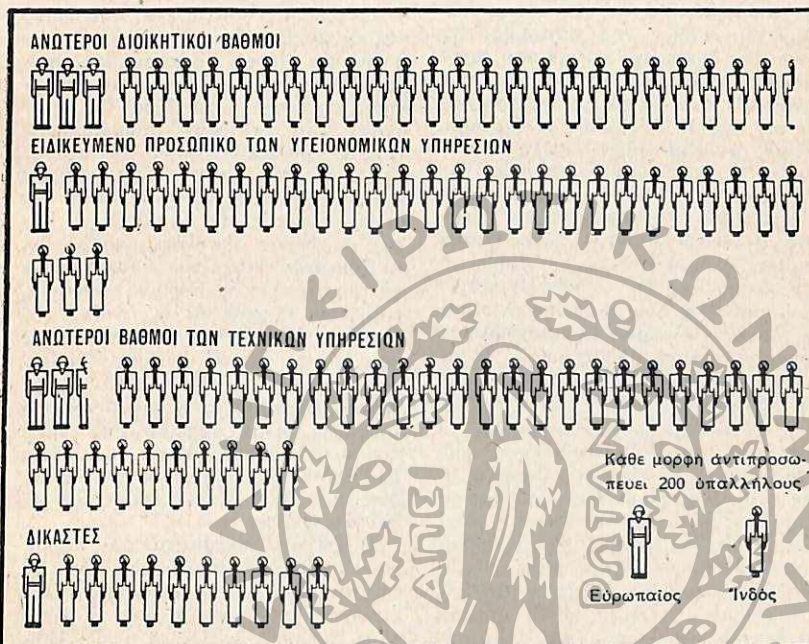
θα διώξει το φόβο που κρύβεται στο μυαλό των Μουσουλμάνων μήπως, με την άρρη πάροδο του χρόνου, η ίδια τους η θρησκεία μολυνθεί και υποσκελιστεί βαθμιαία από τον Ινδουισμό.

5) Η διαίρεση δε θα δυναμώσει μόνο και θα εξασφαλίσει τους Μουσουλμάνους στις περιοχές τους. Η ύπαρξη ενός ισχυρού Μουσουλμανικού κράτους θα βελτιώσει επίσης τη θέση και θα αυξήσει την αυτο-υπόληψη των Μουσουλμανικών μειονοτήτων που δια της βίας θα μείνουν έξω από τα σύνορά τους, περικυκλωμένες από Ινδούς. Θα τις βοηθήσει να διεκδικήσουν και να επιτύχουν τα δικαιώματά τους και να

άντισταθούν στην ήθικη πίεση του Ινδουισμού.

Οι δυσκολίες και τα μειονεκτήματα της διαίρεσης συνοψίζονται στα εξής:

1) Ο καθορισμός των συνόρων θα αποτελούσε σοβαρό και άκανθώδες πρόβλημα για τα δυο σχεδιαζόμενα Μουσουλμανικά κράτη. Ο όγκος της κοινότητας των Σιχ είναι εγκατεστημένος στο Πεντζάμπ και τα Κράτη του Πεντζάμπ και η αντίδραση των Σιχ στην ιδέα μιας Μουσουλμανικής διοίκησης στο Πακιστάν ανταποκρίνεται στενά στη Μουσουλμανική αντίδραση για την ιδέα μιας Ινδικής Διοίκησης σε ένα αδιαίρετο Ινδικό κράτος. Ωστόσο η εκδίωξη των Σιχ από το Πακιστάν παρουν-

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΙΝΔΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ. Από το 1917 η Βρεταννική Κυβέρνηση προσπάθησε να υποστηρίξει την εξέλιξη της διοικητικής αυτονομίας των Ινδιών διορίζοντας Ινδούς σε ανώτερες θέσεις. Ο πλάνκας δείχνει σε πόση έκταση εφαρμόζεται η πολιτική αυτή.

οιάζει ένα σχεδόν άλυτο διοικητικό πρόβλημα και θά έβλαπτε πολύ τη στρατιωτική και οικονομική δύναμη του Πακισταν. Στις Βορειοανατολικές Ινδίες το πρόβλημα της απομάκρυνσης δεν θά μπορούσε να είναι ευκολώτερο. Οι Μουσουλμάνοι αποτελούν κάπου τὰ 60% του πληθυσμού όλης της περιοχής, αλλά μόνο τὰ 34% περίπου στο Άσσάμ. Μπορούμε όμως να προσεφλήσουμε πώς τὸ Άσσάμ θά δεχθεί να συμπεριληφθεί σ'ένα Μουσουλμανικό Κράτος; Έχει γίνει πρόταση πάλι οι περιφέρειες της Δυτικής Βεγγάλης όπου επικρατεί τὸ Ινδικὸ στοιχείο νά μεταβιβαστούν στο γειτονικό Ινδικὸ Κράτος, ὡστόσο αὐτὸ δὲν θά μπορούσε νά προκαλέσει μιὰ παρόμοια ἐκρηξη πατριωτισμοῦ τῶν Ινδῶν της περιοχής της Βεγγάλης ὅμοια μὲ κείνην πού προκάλεσε ὁ χωρισμός της ἐπαρχίας στὰ 1905 καὶ πού κατέληξε στη διάλυσή της στὰ 1911; Τέλος τί θά συμβεῖ μὲ τὴν Καλκούτα — πόλη πού ἔχει τρεῖς φορές περισσότερους Ινδούς ἀπὸ Μουσουλμάνους καὶ τῆς ὁποίας τὰ μεγάλα ἐμπορικά καὶ πνευματικά ἐνδιαφέροντα εἶναι κατὰ μεγάλη ὑπεροχή Ινδικά; Ἀπὸ πολλὴν καιρὸ ὑπῆρξε τὸ κέντρο ἀνταγωνισμοῦ τῶν δύο κοινοτήτων. Μπορεῖ λοιπὸν σήμερα νά ἀποχωριστεῖ ἥρεμα ἀπὸ τοὺς Ινδούς καὶ νά γίνει μητρόπολη τοῦ Μουσουλμανικοῦ Κράτους;

2) Ἡ διαίρεση θά μπορούσε νά μεταρίσει πολλὸ τὸ χαρακτῆρα τοῦ Ινδο-Μουσουλμανικοῦ προβλήματος στὶς Ινδίες, ὡστόσο ὁ ἰσχυρισμός πὼς θά μπορέσει νά τὸ λύσει δὲν μπορεῖ τὰ σταθεῖ. Ἡ ἀνταλλαγὴ πληθυσμῶν μετὰ Μουσουλμανικῶν καὶ Ινδικῶν Κρατῶν θά εἶταν σχεδὸν ἀκατόρθωτη καὶ ἀπὸ τὰ 80 ἑκατομ. Μουσουλμάνων πού σήμερα βρίσκονται στὶς Βρεταννικὲς Ινδίες κάπου 20 ἑκ. θά ἔμειναν στὸ «Ινδοστάν» ἀπὸ τὰ 150 πάλι ἑκατομ. Ινδῶν κάπου 30 ἑκατομ. θά ἔμειναν στὸ Πακιστάν καὶ στὶς Βο-

ρειοανατολικὲς Ινδίες. Αὐτὸ δὲν θά βοηθοῦσε ἀναπότρεπτα καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς τῶν συνόρων, τὴν κίνηση τῶν ἀλυστρώτων πού τόσα ἔκανε εἰς βάρος τῆς εἰρήνης τῆς Εὐρώπης;

3) Οι Μουσουλμάνοι θά πληρώσαν πολὺ ἀκριβὰ τὴ διαίρεση. Ἡ διαίρεση θά μπορούσε νά εἶναι ἀντάρκης ἔχοντας ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τὸ φυσικὸ οικονομικὸ παράγοντα τῆς λεκάνης τοῦ ποταμοῦ Ινδοῦ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μιὰ διέξοδο μὲ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο στὸ Καρατσί, ὡστόσο δὲν θά μπορούσε μόνη της νά ὑποστῇ τὸ βάρος τῆς δαπάνης γιὰ τὴν ἄμυνα τῶν βορειοδυτικῶν συνόρων ἢ ὁποία σήμερα, βαρύνει ἐξ ὀλοκλήρου τὶς Βρεταννικὲς Ινδίες καὶ συγχρόνως νά ἀναπτύξει τὶς κοινωνικὲς ὑπηρεσίες καὶ νά ἀνυψώσει τὸ βιωτικὸ ἐπίπεδο ἢ ἀκόμα νά τὰ κρατήσῃ ἐκεῖ πού βρίσκονται σήμερα. Φαίνεται ἀπίθανη ἡ ὑπόθεση ὅτι οἱ Ινδοὶ θά εὐνοῦσαν μιὰ διαίρεση πού ἀπεχθάνονται ἀναλαμβάνοντας νά συνεχίσουν στὴν ἄμυνα τῶν συνόρων καὶ συνεχίζοντας νά πληρώνουν ἓνα ἀνάλογο μέρος τῆς δαπάνης γι' αὐτά. Ἀντίθετα δὲν εἶναι φανερό ὅτι τὸ Πακιστάν θά εἶταν ὑποχρεωμένο νά προστατεύει ὄχι μόνον τὴ βορειοδυτικὴ του πλευρὰ ἀλλὰ ἐπίσης καὶ τὴν νοτιοανατολική; Οι οικονομικὲς προβλέψεις γιὰ τὸ μέλλον τῶν Βορειοανατολικῶν Ινδιῶν εἶναι περισσότερο θεωρητικὲς γιατί τὸ σύνολό τους δὲν εἶναι ἀσφαλὴ ἓνα ὅπως πράγμα εἶναι βέβαιο, ὅτι χωρὶς τὴν Καλκούτα οἱ Βορειοανατολικὲς Ινδίες θά εἶναι ἀπελπιστικὰ ἄπορες καὶ ἀνίσχυρες.

4) Τὰ μειονεκτῆματα πού ἀπομένουν σχετικὰ μὲ τὴν ἔνωση εἶναι τὰ ἀντίστοιχα γιὰ τὴν περίπτωση τῆς ἐνότητας καὶ ταιριάζουν σὲ ὅλους τοὺς Ινδούς, ὄχι μόνον στοὺς Μουσουλμάνους. Θά στεργήσει τὶς Ινδίες ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο καὶ ἀναμφισβήτητο δῶρο πού τοὺς ἔδωσε ἡ Βρεταννικὴ Διοίκηση. Θά μεταβάλλει ὀλοκλήρῃ αὐτὴ τὴ μισο-ἥπειρο σὲ

ἓνα σύμπλεγμα ἀπὸ ἀντιμαχόμενες, ἃς ποῦμε ἐθνικὲς κυριαρχίες, πού θά χωρίζονται μετὰ τὸς ἀπὸ πολιτικά καὶ οικονομικά σύννορα. Οι Ινδίες, στὴν πραγματικότητα, θά «ἐκβαλκанизόνταν» καὶ ἀντὶ νά εἶναι ἓνα εἰρηνικὸ καὶ σταθερὸ στοιχείο στὸ καινούριο διεθνὲς οἰκόδομημα, θά γίνονταν, ὅπως εἶταν στὸ παρελθόν τὰ Βαλκάνια, ἐστία παγκοσμίου πολέμου. Οὔτε θά μπορέσουν οἱ λαοὶ τῶν διηρημένων Ινδιῶν νά πάρουν τὴ θέση πού τοὺς ἀνήκει ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους λαούς. Τὰ κράτη τους δὲν θά μπουὶν στὴ σειρά τῆς Κίνας ἢ τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων, ἀλλὰ στὴ σειρά τοῦ Ἰράν, τῆς Βούρμας ἢ τοῦ Σιάμ.

Αὐτὰ εἶναι ἐπικίνδυνα μειονεκτῆματα καὶ ὅμως φαίνεται περισσότε-

ρο ἀπὸ πιθανὸ ὅτι ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν Μουσουλμάνων μὲ τὸ πνεῦμα πού ἔχει σήμερα θά προτιμήσει μᾶλλον νά τὰ ἀντιμετωπίζει καὶ νά ὑποστῇ τὶς συνέπειές τους παρὰ νά ὑποταχθεῖ σὲ μιὰ Ινδικὴ Διοίκηση ὁποιοῦδήποτε εἶδους ἢ μορφῆς. Εἶναι ἀνάγκη, λοιπόν, ὅλοι ἐκείνοι πού θέλουν τὴν εὐημερία τῶν Ινδιῶν, δηλαδὴ τὴν εὐημερία τῆς παγκόσμιας κοινωνίας τῆς ὁποίας οἱ Ινδίες αποτελοῦν ἀναπόσπαστο μέρος - νά σκεφθοῦν καὶ νά ξανασκεφθοῦν, μήπως θά μπορούσε νά βρεθεῖ κάποιο συνταγματικὸ πολίτευμα πού θά συνδύαζε τὶς πρακτικὲς καὶ αἰσθηματικὲς ἀνάγκες τῶν Μουσουλμάνων χωρὶς νά καταστρέψει ἐντελῶς τὴν ἐνότητα τῶν Ινδιῶν.

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΥΣ «ΤΑΪΜΣ» ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Κύριε Διευθυντά.

Λίγη ὥρα πρὶν νὰ μάθω τὰ νέα γιὰ τὶς ἱστορικὲς δηλώσεις τοῦ Πρωθυπουργοῦ γιὰ τὶς Ινδίες, διάβαζα τὸ ἀκόλουθον κείμενο τοῦ 1862:

«Εὐχομαι νά ῥθει κάποτε ἡ μέρα πού οἱ Ινδίες θά πάρουν τὴ θέση τους ἀνάμεσα στὰ ἴσθι ὅαν ἓνα ἀνεξάρτητο κράτος ὅστερα ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τους μὲ τὰ Βρεταννικὰ κεφάλαια καὶ τὴ διαφώτιση τοῦ λαοῦ τους ἀπὸ τοὺς Βρεταννοὺς ἀνθρωπιστές. Καὶ τότε δὲ θά εἶναι ὑπερβολὴ νὰ ποῦμε ὅτι ἡ διάλυση τῆς Αὐτοκρατορίας μας τῶν Ινδιῶν μὲ τόσο εἰρηνικά μέσα, θά φωτίζει τὸ Βρεταννικὸ ὄνομα μὲ μιὰ μεγαλύτερη λάμψη ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα γεγονότα πού ἀναφέρει ἡ ἱστορία τους».

Αὐτὰ εἶναι τὰ τελευταῖα λόγια τῆς «ἱστορίας τῶν Ινδιῶν» πού ἔγραψε ὁ παππὸς μου Χένρυ Μπέβεριτζ, σχεδὸν 90 χρόνια πρὶν, ὅταν ἡ Αὐτοκρατορία τῶν Ινδιῶν μόλις εἶχε ἰδρυθῇ επίσημα. Τὰ ἴδια λόγια τὰ ἀνεφῆρε ὁ πατέρας μου Χένρυ Μπέβεριτζ ὑποστηρίζοντας σχεδὸν 70 χρόνια πρὶν, τὴ βαθμιαία ἐγκατάλειψη τῶν Ινδιῶν καὶ κάνοντας πρακτικὲς προτάσεις γιὰ νά ἐκπαινεθῇ ἡ «Ινδοποίηση» τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ὅπου ὑπηρετοῦσε τότε.

Τὰ λόγια πού ἀναφέρει ὁ παππὸς μου γιὰ τὴν προετοιμασία τῶν Ινδιῶν γιὰ μιὰ ἀπόλυτη καὶ εὐτυχισμένη ἀνεξαρτησία, στάθηκε ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς πολλῶν πού ἀπὸ τότε ἔφυγαν ἀπὸ τὴ Βρεταννία γιὰ νά ὑπηρετήσουν τὶς Ινδίες. Εὐχομαι ἡ ἀλλαγὴ νά γίνει τώρα μὲ τέτοιον τρόπο ὥστε νά πραγματοποιεῖ τὶς προσδοκίες τους.

Δεσφῆς κλπ.
Ο. Χ. ΜΠΕΒΕΡΙΤΖ

“ Ν Τ Ε Κ Κ Α ”

Του JEAN CABRERETS
(Από το «Les Étoiles», Παρίσι)

Το 1942 οι Σύμμαχοι ετοίμαζαν ήδη την απόβαση της Αρμόνης. Κι αυτό γινότανε μ' όλη την τεχνική προσοχή που μπορεί κανείς να φανταστεί. Ο βασικός όρος της επιτυχίας από τεχνική άποψη ήταν η πύλο απόλυτη μυστικότητα. Οι γιγάντιες πλωτές γέφυρες μπήκαν σά σκαριά σ' ένα διάφορο σημείο της αγγλικής ακτής, απ' όπου την ημέρα «Η» θα ξεκινούσαν οι μονάδες για ναρθουν ν' αράξουν στις εξέδρες και στις απόβαθρες που σχημάτισαν τον Ιούνιο του 1944 το περίφημο τεχνητό λιμάνι.

Ακόμα κι ένας Ιούλιος Βέρν δεν θα μπορούσε ποτέ να φανταστεί την παράξενη αυτή Αρμάδα από μετέωρους άρμε γιατί απλούστατα η τεχνική, σ' απόλυτη πραγματικότητα, δεν είναι ποτέ ζήτημα φαντασίας. Εκείνο που κάνει μια επιχείρηση να καταλήξει σ' επιτυχία ή αποτυχία είναι η λεπτομέρεια, η τρομακτική συγκέντρωση των προβλημάτων που λύθηκαν σ' όλες τις λεπτομέρειες.

Την παραμονή της επιχείρησης, τα ναυαλιευτικά έπρεπε κάτω απ' τη μύτη του έχθρου, έξω ακριβώς απ' τις ακτές όπου θα γινόταν η απόβαση να καθαρίσουν τα καθορισμένα περάσματα, για να γίνει αυτό το κρυφό και νυχτερινό ταξίδι των 200 χλμ. Έπρεπε λοιπόν τα αλιευτικά να δουλέψουν με σβυσμένα φώτα.

Πώς να εξασφαλιστεί η ακριβής διεύθυνση των αμέτεχτων αυτών κινήσεων μέσα στη νύχτα, άναμεσα στα ναρκοπέδια που έπρεπε να μείνουν άθικτα έξω από τα καθαρισμένα περάσματα;

Βέβαια το ραντάρ ύπηρχε εκείνη την εποχή αν και δεν είχε φτάσει στη σημερινή του τελειότητα. Όμως στην περίπτωση αυτή το ραν-

τάρ δεν χρησιμοποιεί σε τίποτα δεν μπορούσε ν' αντικαταστήσει στις γέφυρες των εκατοντάδων μονάδων που πλέανε σ' πυκνούς σχηματισμούς τους πατροπαράδοτους φανούς του καραβιού, τον κόκκινο και τον πράσινο.

Υπήρχαν και οι ραδιο-οδηγήσεις με έρτζιανά κύματα που στέλνανε δύο σταθμοί-οδηγοί. Είταν τα συστήματα «Τζήπ» και «Λοράν». Όμως επειδή ήταν γνωστά και στους Γερμανούς θα έδιναν τις ίδιες πληροφορίες τόσο στην επίθεση όσο και στην άμυνα... Γι' αυτό χρειάζονταν κάτι καινούργιο. Κι αυτό το έδωσε η Θεία Πρόνοια στο Αγγλικό Ναυαρχείο με την επέμβαση του κ. Ομπράιεν, μηχανικού της βιομηχανικής εταιρίας Ντέκκα που φημιζόταν ως τότε μόνο για την κατασκευή γραμμοφώνων.

Το Ναυαρχείο αφού άκουσε προσεκτικά τον κ. Ο' Μπράιεν, πειραματίστηκε το σύστημα στις πύλο απόκρημνες και επικίνδυνες για τους υφάλους τους ακτές της Σκωτίας και αναγνώρισε πώς το σύστημα αυτό ήταν πραγματικά εκείνο που ζητούσε.

Το σχέδιο «Μάλπερυ» ανακοινώθηκε στον κ. Ο' Μπράιεν και ο' έναν μόνο από τους βοηθούς του, και άρχισαν να κατασκευάζονται τα μηχανήματα για να παραδοθούν στους πιλότους την ημέρα ακριβώς που επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν.

Σήμερα το μυστικό αποκαλύφθηκε. Και έτσι μπορούμε να θαυμάσουμε τί έκρυβε, γιατί μας δίνει να καταλάβουμε πώς τη νύχτα της 5ης προς την 6η Ιουνίου του 1944, οι αποβατικές μονάδες μπόρεσαν ν' αποβιβασθούν στο ακριβές σημείο της ακτής και πώς οι ναρκοσυλλέκτες μπόρεσαν τις προηγούμενες νύχτες να

πραγματοποιήσουν το καθάρισμα των περασμάτων με μία ακρίβεια δέκα μέτρων. Κι αυτό χωρίς ούτε μία σύγκρουση, χωρίς να χαθεί ούτε ένα πλοίο απ' τις νάρκες. Ανατριχιάζουμε με τη σκεψη πώς αν ο έχθρος γνώριζε το σύστημα μπορούσε να επέμβει με μία «παρεμβολή κυμάτων» που θα εμπόδιζε την καλή του λειτουργία.

Αφού από τώρα και ύστερα το «Ντέκκα» θα χρησιμοποιείται για την καθοδήγηση όλων των ναυτικών και αεροπορικών μονάδων αξίζει πιστεύουμε να προσπαθήσουμε να κάμουμε μια περιγραφή σ' γενικές γραμμές του πολύτιμου αυτού συστήματος.

Η αρχή αυτή είναι πριν απ' όλα γεωμετρική.

Δεν υπάρχει λόγος να τρομάζουμε. Αφού είμαστε απόφοιτοι του γυμνασίου ως φέρουμε στο νου μας τον όρισμό της υπερβολής:

Δοθέντων δύο «σταθερών σημείων», «εξιστών», εάν ένας ταξιδιώτης κινείται κατά τρόπο ώστε οι αποστάσεις του από τις δύο εστίες να έχουν πάντα μία σταθερή διαφορά, ο ταξιδιώτης αυτός διαγράφει μια καμπύλη που λέγεται υπερβολή.

Αυτό είναι αρκετό για να τα καταλάβουμε όλα. Ας φανταστούμε δύο σταθμούς άσυρμάτου που εκπέμπουν ίδιου μήκους κύματα πολύ καθαρά και τέλεια συγχρονισμένα.

Οι δύο αυτοί σταθμοί στέλνουν στο διάστημα ομόκεντρους κύκλους, σ' αυτούς που σχηματίζονται στην επιφάνεια μιας λίμνης όταν ρίξουμε μία πέτρα.

Αν ρίξετε δύο πέτρες σ' οποια απόσταση τη μία από την άλλη, οι δύο ομάδες των ομοκέντρων τέμνονται χωρίς να συγχέονται. Κάθε διακύμανση ακολουθεί το δικό της δρόμο. Στά σημεία όμως που τέμνονται, τα κυματικά κύματα παρουσιάζουν ένα είδος ήρεμίας: Καθώς ερχονται από διάφορες διευθύνσεις εξουδετερώνονται σ' ένα πολύ εύλογο «συμβολή».

Οι γεωμετρικοί τόποι των «συμβο-

λών» αυτών διαγράφουν ακριβώς ομάδες υπερβολών.

Οι δύο μας σταθμοί άσυρμάτου Α και Β μ' όλο που είναι τέλεια συγχρονισμένοι στο μήκος κύματος τους σχηματίζουν ωστόσο, με το σύστημα των συμβολών, μία ομάδα υπερβολών. Ένα πλοίο ή ένα αεροπλάνο κατάλληλα εξοπλισμένο για να ανευρίσκει τις συμβολές αυτές μπορεί εύκολα να διατηρήσει την πορεία του πάνω σ' αυτές τις καμπύλες, αν την επισημάνει μια φορά. Ακολουθώντας την πιστά δεν μπορεί παρά να κατευθυνθεί προς τον ένα ή τον άλλο σταθμό που είναι οι κοινές εστίες των υπερβολών αυτών.

Αυτό φυσικά δεν είναι αρκετό για να οδηγηθεί πάνω σ' ένα χάρτη όπου ο δρόμος που πρέπει να ακολουθήσει σπάνια καταλήγει στους έρτζιανούς σταθμούς. Το πρόβλημα στη γενική του μορφή είναι να κατευθυνθεί κανείς από ένα οποιοδήποτε σημείο του χάρτη σ' ένα άλλο σημείο, οδηγούμενος από τις καμπύλες για τις οποίες μιλήσαμε, και που γράφτηκαν από τον άσυρματο πάνω στο γεωγραφικό χάρτη όπως γράφονται οι μεσημβρινοί.

Γι' αυτό δεν αρκοῦν «οι δύο σταθμοί Α και Β». Ένας τρίτος σταθμός Γ' εκπέμποντας το ίδιο κύμα σχηματίζει ένα δεύτερο δίκτυο υπερβολών, ακριβώς όμοιο με το προηγούμενο αλλά μ' άλλη κατεύθυνση.

Αν ο πιλότος ξέρει να ξεχωρίζει τις διαφορές «ομάδες» καμπυλών, λ.χ. την ομάδα των σταθμών Α και Γ και την ομάδα των σταθμών Β και Γ, θα βρεθεί στην ίδια περίπτωση με τον ναυτικό που έχει να κάνει με το «δίκτυο» των μεσημβρινών του μήκους και των παραλλήλων του πλάτους.

Με τον εξαιρετικά χρήσιμο αυτό νεωτερισμό, οι δέκτες που έχει στη διάθεσή του ο πιλότος, τον απαλλάσσουν από κάθε υπολογισμό άκρως και από κάθε παρατήρηση. Δεν έχει παρά να διαβάσει στον πίνακά του τις ένδειξεις που του δίνουν

δυο πλάκες: μία κόκκινη και μία πράσινη. Η βελόνα της κόκκινης πλάκας του δίνει τον αριθμό της πιο κοντινής υπερβολής (δεξιά του ή αριστερά του) που αντιστοιχεί σε μία απ' τις «ομάδες των πυρηνών» ΑΓ ή ΒΓ. Ο σταθμός Α λέγεται «κόκκινος», ο σταθμός Β «πράσινος». Ο σταθμός Γ είναι ο «σταθμός-όδηγος» — οι άλλοι δυο ονομάζονται — κάπως υποτιμητικά — «σκαβόι». Οι μηχανικοί δεν έχουν κανένα σεβασμό για τα ρομπότ τους!

Το σύστημα «Ντέκκα» θέτει επίσης στη διάθεση των αεροπόρων και των ναυτικών ένα δίκτυο πολύ πυκνό. Η ακρίβεια του δικτύου αυτού ελαττώνεται φυσικά, έφ' όσον απομακρυνόμαστε από το τρίγωνο που σχηματίζεται από τους σταθμούς — βάσεις: παραμένει όμως πάντα στην τάξη του δεκαμέτρου για όλη τη Μάχη.

Στην πραγματικότητα, η ακρίβεια της μεθόδου «Ντέκκα» είναι πάντα της τάξεως πεντάκις χιλιοστού της απόστασής μας από το βασικό τρίγωνο. Άρκοι συνεπώς έξη ή επτά εγκαταστάσεις «Ντέκκα» για να σχηματιστεί ένα δίκτυο με μεγάλη ακρίβεια για τη δυτική Ευρώπη — το περίφημο ήπειρωτικό άκρωτήριο που περιείχε το κέντρο βάρους της ήπειρωτικής γης.

Όμως οι τελευταίες τελειοποιήσεις δεν αρκούν μόνο σ' αυτά.

Η έκθεσή μας: αυτή, απόλυτα σχηματική, δεν μπόρεσε καν να δείξει ότι στην πραγματικότητα δεν είναι τρεις με τέσσερις οι σταθμοί που εργάζονται συγχρόνως: ένας κεντρικός σταθμός-όδηγός, τριγυρισμένος από τρεις σταθμούς-σκαβόις, τον κόκκινο, τον πράσινο και τον κίτρινο. Αυτό γίνεται για να μπορούν να διαλέγουν οι πιλότοι τα καλύτερα ζεύγη επισημάνσεως: κόκκινο και κίτρινο, ή πράσινο και κίτρινο, ή κόκκινο και πράσινο, γιατί ανάλογα με τη θέση τους οι διάφορες

ομάδες των υπερβολών συλλαμβάνονται κάτω από γωνία λίγο πολύ όξεια, δηλαδή λίγο-πολύ με ευκρίνεια.

Οι χάριτες που θα δοθούν στο μέλλον στους πιλότους στη θάλασσα και τον αέρα, (όποιο κι αν είναι το μέγεθος του σκάφους τους, γιατί ο δέκτης «Ντέκκα» δεν ζυγίζει πάνω από 12 χλγ. και μεταφέρεται μέσα σε μία βαλίτσα), θα παρουσιάζουν πλέγματα από τρία είδη υπερβολών, πράσινων και κίτρινων, αριθμημένων ξεχωριστά, που θα βρίσκονται πάνω στον πίνακα πλάτους και μήκους.

Οι δέκτες που ετοιμάζονται για πολιτική χρήση θα παρουσιάζουν επίσης και απλοποιήσεις στην αυτόματη ρύθμιση. Ίσως έχουν ακόμα κι ένα μηχανήμα που θα χαράζει την πορεία και θα επιτρέπει στον πιλότο να βρίσκει τη θέση του με μία απλή ματιά που θα ρίχνει στο χάρτη όπου, όσο συνεχίζεται το ταξίδι, θα γράφεται αυτόματα η πορεία του σκάφους.

Τέλος, αν, εκτός από το μήκος κύματος, παρεμβάλουμε και την ισχύ της εκπομπής τίποτα δεν μας έμποδίζει να επιτύχουμε ευρύτερο «πεδίο καθορισμού θέσεως», που θα καλύπτει π. χ. όλο τον Ατλαντικό. Ο πυκνός «καθορισμός θέσεως» είναι κατάλληλος για περιοχές με μεγάλη κυκλοφορία όπως το Ευρωπαϊκό άκρωτήριο.

Μ' αυτό τον τρόπο ολόκληρη η υδρόγειος θα καλύπτεται από ένα τεχνικό πλέγμα πολύ ανώτερο από το άστρονομικό, που απ' τον καιρό του Χριστόφορου Κολόμβου, υποχρεώνει τη ναυσιπλοία να χρησιμοποιεί τον εξάντα (όταν έχει ήλιο) και το χρονόμετρο. Το σύγχρονο αεροπλάνο δεν έχει πια ανάγκη απ' αυτά τα δυο όργανα αφού παραβαίνει στην ταχύτητα τον ήλιο και αφού «ή ώρα» δεν έχει πια γι' αυτό γεωγραφική έννοια μ' μόνο σημασία για το δρομολόγιό του.

Ένας ιδανικός κόσμος;

Της RENÉE PIERRE GOSSET

(Από το «France-Soir», Παρίσι)

I

Κανείς δεν είναι πολύ πλούσιος στην Ουραγουάη. Κανείς όμως δεν είναι και πολύ φτωχός. Η δημοκρατία αυτή, ούτε πολύ μικρή ούτε πολύ μεγάλη, πάνω στον Ατλαντικό, ανάμεσα στην Αργεντινή και τη Βραζιλία, δε μοιάζει σε τίποτα ούτε με τη μία ούτε με την άλλη. Τα δύο εκατομμύρια οι κάτοικοί της πιστεύουν με θερμή στους θεσμούς της δημοκρατίας, στη Δημοκρατία, στην κοινωνική τους νομοθεσία — μιά από τις πιο προοδευμένες του κόσμου — στο πολιτικό τους σύστημα που τους επιτρέπει να είναι μία αληθινή δημοκρατία.

Είναι μία χώρα πραγματικά ανθρώπινη, ο παράδεισος του έργατή και του μέσου ανθρώπου.

Το σχέδιο Μπέριτζ; ρωτούν οι Ουραγουανοί. Κοινωνικές ασφαλίσεις; Κρατικοποίηση; Α! μά εστε πολύ καθυστερημένοι στην Ευρώπη. Μά είναι 25 χρόνια τώρα που τα έχουμε εμείς όλα αυτά! Και πιο καλά μάλιστα... Η Ουραγουάη θα μπορούσε να παυνευτεί ότι φροντίζει τους ανθρώπους της από τον καιρό που γεννιούνται ως τότε που πεθαίνουν. Ασχολείται με τα πάντα, ρυθμίζει τα πάντα, επωμίζεται τους πάντες και τα πάντα και αν οι πολίτες έχουν καθήκοντα απέναντί της εκείνη έχει πολύ περισσότερα απέναντί σ' αυτούς.

Όλοι στη δημιουργική ηλικία πρέπει να εργάζονται και το κράτος να τους υποστηρίζει. Αυτό το κράτος έχει το δικαίωμα να ελέγχει την ιδιωτική επιχείρηση. Με τις τρεις σημαντικότερες τράπεζες που διαθέτει — κρατία στα χέρια του την οικονομική ζωή της χώρας — τον έλεγχο

των λιμένων και των συγκοινωνιών μέσω των ποταμών. Οι ασφάλειες είναι μονοπώλιο της κυβέρνησης, όπως και το ηλεκτρικό, και τα τηλεφώνια, το οινόπνευμα, τα καύσιμα, το τοιμέτο. Τα διυλιστήρια του πετρελαίου ανήκουν επίσης στο κράτος που εκτός απ' αυτά έχει ένα ραδιοφωνικό σταθμό, συμφωνικές ορχήστρες, το εθνικό μπαλέτο, τα ιχθυοτροφεία και τα άπειρα ψυγεία της κτηνοτροφικής αυτής χώρας, όπου είναι εγκατεστημένη η έδρα των εργοστασίων Λήμπιγκ.

Ένα μεγάλο μέρος του εδάφους ανήκει πάλι στο κράτος, όπως και τα μεγαλύτερα ξενοδοχεία, τα καζίνα και ακόμη — επειδή το κράτος της Ουραγουάης δεν αρνείται τίποτε στον εαυτό του — και πολλά νυχτερινά κέντρα.

Οκτώωρη εργασία, σύνταξη των ηλικιωμένων, κοινωνικές ασφαλίσεις, άδειες με πλήρεις αποδοχές, καλύτερο όριο στους μισθούς, όλα αυτά είναι πολύ φυσικά για να τα συζητεί κανείς. Κάτι πιο ασυνήθιστο, που δε γίνεται πουθενά άλλου στον κόσμο, είναι πως η κοινωνική νομοθεσία εφαρμόζεται το ίδιο στους εργάτες, στους χωρικούς και τους υπηρέτες. Θα ξεχνούσα ότι η φοίτηση στο Πανεπιστήμιο είναι δωρεάν και ότι το κράτος δίνει στους αποφοίτους ένα ποσό — δανεικό κι άγύριστο — για να αρχίσουν τη σταδιοδρομία τους.

Χρειάζεται να προσθέσω ακόμη ότι η ανεργία είναι άγνωστη στην Ουραγουάη. Ο καθένας καταλαβαίνει ότι με τέτοιες συνθήκες — αφού το κυρίαρχο κράτος επωμίζεται τα πάντα και, με την αλήθεια πολύ, πολύ καλά — τα συνδικάτα

είναι κάτι σπάνιο. Τι χρειάζονται; Ός την εποχή που άρχισε ο πόλεμος, ή μικρή αυτή χώρα κλεισμένη ανάμεσα στους δυο κολοσσικούς της γείτονες, πολύ ανεπτυγμένη για να είναι μιλιταριστική, δεν είχε ούτε στρατιωτικό προϋπολογισμό ούτε στρατό. Από τόν πόλεμο και ύστερα ή κυβέρνηση κατάλαβε την ανάγκη της στρατολογίας, όπως γίνεται παντού. Άλλά όπως δεν είναι βιαστική, έκρινε ότι μιὰ ήμέρα την εβδομάδα άρκεί για εκγύμναση.

Άλλοιμονο! οι ήφημερίδες δημοσίευσαν άρθρα δελεαστικά — «Είναι εύκαιρία για ένα μικρό ταξίδι δωρεάν ως την πρωτεύουσα, — θα δείτε πως οι στρατώνες είναι άνετοι και ή τροφή καλή» — ώστόσο μόνο μερικές εκατοντάδες Ούραγουανοί παρουσιάστηκαν. Οί άλλοι προτιμούσαν να κοιτάζουν τα ζώα τους, να ασχολούνται με τα κτήματά τους, να κάνουν ειρηνικές δουλειές...

Στό Μοντεβιδεο οι δρόμοι δεν έχουν τα όνόματα μεγάλων ναυάρχων ή ένδοξων στρατηγών: έχουν όνόματα συγγραφέων, ποιητών, αοιδών, ιστορικών. Η χώρα αυτή, που στην άρχή της ιστορίας της υπήρξε πεδίο μάχης, εξελίχθηκε σε μιὰ από τις πιο ειρηνικές χώρες του ήμισφαιρίου της. Ο παλιός της πρόεδρος Μπαγιέ — ένας δημοσιογράφος — δημιούργησε ένα σύγχρονο κράτος που είναι το καμάρι της Ούραγουάης. Το 1914 πρότεινε την κατάργηση του θεσμού του προέδρου γιατί τόν θεωρούσε αντίθετο με τη δημοκρατία και ήθελε να αντικαταστήσει τόν πρόεδρο με ένα έκτελεστικό συμβούλιο. Μπροστά στην άρνηση των βουλών, υποχώρησε σ' αυτό που υπάρχει και σήμερα: Μέσα στην Κυβέρνηση δηλαδή κρατούνται πάντοτε τρεις θέσεις για τó κόμμα που έχει πάρει τη δεύτερη θέση στις εκλογές. Καί ακόμη, όσσοδήποτε ψήφους κι αν έχει ή αντιπολίτευση, δικαιούται πάντα τις μισές έδρες της Γερουσίας.

Τό σύστημα αυτό, θεωρητικά τέ-

λειο, θα μπορούσε να έχει ελλείψεις στην εφαρμογή. Άρκεί να άρνηθεί ή αντιπολίτευση την έγκριση ενός νόμου στη Γερουσία και οι προσπάθειες του κόμματος που έχει την πλειοψηφία — αυτού που στο κάτω-κάτω στίς δημοκρατίες αντιπροσπεύει τη θέληση του έθνους — πηγαίνουν έντελώς χαμένες. Είναι όμως φανερό, πως όλο αυτό τό σύστημα είναι βασισμένο άποκλειστικά στην καλή πίστη, την καλή πολιτική πίστη: κι αυτό επέτυχε, αν και είναι καταπληκτικό.

Όταν πέρυσι, ή κυβέρνηση Παρόν της Βραζιλίας απαγόρευσε την προβολή της ταινίας του Τσάρλν-Τσάπλιν «Ο δικτάτωρ» στό Μπουένος Άϊρες, ένας κινηματογράφος του Μοντεβιδεο έκανε αυτή την εγκληματική προσφορά από τις ήφημερίδες του Μπουένος Άϊρες: διέθεσε τό εισιτήριο και τα έξοδα του ταξιδιού για όποιον ήθελε να πάει να τό δεί εκεί.

Γιατί οι Ούραγουανοί έχουν και τό αίσθημα του χιούμορ. Τίποτα δε σε έκπλήσσει άφου και τό όνομα που έχουν δώσει στην πρωτεύουσά τους είναι καλαμπούρι. Ένας ναύτης του Μαγγελάνου που είδε πρώτος τη γη αυτή κάλεσε τούς συναδέλφους του φωνάζοντάς τους: «Είδα ένα βουνό» (monte videou). Ηθελε βέβαια να άστειευτεί, ή να κάνει πνεύμα. Βουνό; Μόλις ένας λόφος... Διακόσια χιλιόμετρα ύστερα, όταν χτίστηκε εκεί μιὰ πολιτεία, την όνόμασαν Μοντεβιδεο.

Αυτό τό αίσθημα του χιούμορ είναι φορές που τούς οδηγεί σε διπλωματικά έπεισόδια.

Οί τελικοί άγώνες για τό πρωτάθλημα του φουτ-μπόλ, έγιναν φέτος στό Μοντεβιδεο. Έπαίξαν οι ομάδες Άργεντινής και Ούραγουάης. Κέρδισε ή Ούραγουάη. Τό βράδυ, όλοι οι καπετάνιοι και οι διοικητά των караβιών που έπλεαν κατά μήκος των άκτών της Ούραγουάης, τραβήσαν τα μαλλιά τους. Οί παράκτιοι φάροι έστειλαν περίεργα σήματα, που

κανείς δε μπορούσε να τό βρεί στους κώδικες. Τέσσερα μακρά, δύο βραχεία, τέσσερα μακρά, δύο βραχεία, δεν έλταν παρά τό άποτέλεσμα της άπογευματινής συνάντησης: ή Ούραγουάη είχε κερδίσει την Άργεντινή με 4-2.

Νά γιατί έκτιμω αυτή τη μικρή χώρα: τό έλαττώματά της είναι όμορφα προτερήματα των ανθρώπων του χωριού. Μ' άρέσει που σε μιὰ κεντρική πελούζα της πόλης, τό μεσαίο άγαλμα δεν παριστάνει κανένα μεγάλο άνδρα: είναι άφιερωμένο στους πρωτοπόρους, στους πρώτους

μετανάστες. Τό σύμπλεγμα τούς δείχνει να διορθώνουν άδιάκοπα μιὰ σπασμένη ρόδα και τα βώδια που τραβούν τό άμάξι τους φαίνονται σά να βόσκουν στο χορτό της πελούζας.

«Η Ούραγουάη δεν γέννησε μεγαλοφυΐες» λέει με μετριοφροσύνη για τη χώρα του ο συγγραφέας Ζούμ Φέλντε, «μόνο άνδρες και γυναίκες με ίχνη μεγαλοφυΐας». Μεγαλοφυΐες; Τι χρειάζονται σ' ένα τόπο τόσο πλούσιο σε ανθρώπινες άξίες, τόσο άπασχολημένο με τη μοίρα του ανθρώπου, με τόση άνθρωπιά μέσα του, ίσως περισσότερη άπ' όση χρειάζεται.

II

Η Κόστα-Ρίκα είναι ένα όμορφο βιβλίο με εικόνες για φρόνιμα παιδιάκια.

Τά χαμηλά βουνά, πράσινα από πανάρχαιους χρόνους, κυματίζουν άτέλειωτα, απλώνονται μακάρια στον ήλιο, σκεπασμένα από φυτείες καφέ, κανονικές, περιποιημένες, καθαρές. Νά τις σκουπίζουν άραγε κάθε πρωτό;

Στό Σάν-Χοζέ, κάθε Κυριακή βράδυ κατά τις 10 είναι άπαραίτητο να πάει κανείς στον «περίπατο». Όλος ο κόσμος μαζεύεται εκεί για να κουβεντιάσει, να δει, να κουτσομπολέψει, για να... για να φανεί στο κεντρικό πάρκο της πόλης. Ένα πλήθος που κινείται άργά και γυρίζει γύρω-γύρω σάν τούς δείκτες ενός ρολογιού. Όλες οι κοπέλλες πιασμένες από τό μπράτσο τρεϊς-τρεϊς, στολισμένες, γελούν, κελαηδούν χωρίς να ρίχνουν ούτε ένα βλέμμα — τουλάχιστον χωρίς ένα βλέμμα που φαίνεται — στους νεαρούς που φρεσκο-ξυρισμένοι και καλοχτενισμένοι περπατούν με αντίθεση κατεύθυνση. Στό πεζοδρόμιο, κάθονται άκίνητοι, οι περιεργοί, οι παντρεμένοι, οι μητέρες που παρακολουθούν προσεχτικά μέσα στα μαύρα μεταξωτά τους.

Μόλις φτάνω στο ξενοδοχείο με κατακλύζουν τό έντυπα - ρεκλάμες. Διαβάζω πως ή «Όπερα του Σάν-

Χοζέ» είναι ή ώραιότερη της Άμερικής». Σκύβω από τό πορτάθυρο για να δω τό θαύμα αυτό. Όπως τό ξενοδοχείο, όπως όλα τα σπίτια έτσι και ή ώραιότερη όπερα της Άμερικής είναι σκεπασμένη με κυματιστά φύλλα λαμαρίνης.

Είναι ή έπαρχία, είναι έξοχα.

Η νοτιότερη από τις πέντε δημοκρατίες της κεντρικής Άμερικής είναι κατοικημένη από ανθρώπους εργατικούς και περήφανους. Ίδρύθηκε όχι τόσο από ανθρώπους που κυνηγούσαν τόν πλούτο όσο από Ισπανούς άποίκους, από αγρότες της Γαλικίας, έμπορους της Άραγώνας τεχνίτες της Γασκώνης. Είναι ή χώρα χωρίς μυστικά: μιὰ δαση ή οχυρίας μέσα στις πολυθόρυβες δημοκρατίες. Δεν έχει Υπουργό Στρατιωτικών ούτε στρατό. Για ποιο λόγο να έχει; Η άστυνομία είναι ο μόνος στρατός: 242 άνδρες, 82 αξιωματικοί, 220 μουσικοί.

Ένα τουριστικό πρακτορείο που όργανώνει μιὰ περιοδεία στο Μεξικό για να τραβήξει πελάτες τούς υπόσχεται άγνωστες άπολαύσεις. «Θά δητε τις στρατιωτικές παρελάσεις των έορτών της ανεξαρτησίας».

Όστόσο κάτι έέχασα. Η Κόστα-ρίκα είχε κηρύξει τόν πόλεμο έναντίον της Γερμανίας. Καί μάλιστα δι-

πλό πόλεμο αφού δεν υπόγραψε ποτέ τη συνθήκη των Βερσαλλιών. Τήν είχαν ξεχάσει. Στην πραγματικότητα οι έχθροπραξίες ανάμεσα στην Κόστα-Ρίκα και τον Κάιζερ δεν είχαν ποτέ σταματήσει. Πολεμώντας έναντι του Χίτλερ ή Κόστα-Ρίκα είχε τον ποώτο και μοναδικό της πληγωμένο την ημέρα της Νίκης· γιατί ένα παλιό κανόνι που το έβγαλαν στο δρομο για την περίπτωση πήρε φωτιά κατά λάθος.

Άλλα τί χρειάζεται ο στρατός; Λίγες επαναστάσεις γίνονται και δεν είναι αιματηρές. Οι «Κοσταρικιανοί» επαναστατούν μόνο στις έφημερίδες.

Στα 1918 για να διαμαρτυρηθούν έναντι ενός μέτρου οι φοιτητές και μαθητές έκαναν διαδήλωση μπροστά στο Προεδρικό μέγαρο. Ο Πρόεδρος τους έβρεξε με την άντλια. Τήν άλλη μέρα ο λαός μπροστά σε μια τόσο βάρβαρη πράξη τον υποχρέωσε να παραιτηθεί.

Κανείς δε μιλά για τον πρόεδρο της σημερινής δημοκρατίας. Η φωτογραφία του δε φαίνεται πουθενά. Βρήκα επιτέλους έναν τόπο όπου δεν υπάρχει προεκλογική προπαγάνδα και όπου η πολιτική δεν απορροφά τη μισή δράση του ανθρώπου. Ο Πρόεδρος είναι ένας άνθρωπος σαν τους άλλους· τίποτα περισσότερο ή λιγότερο· όπως ταιριάζει σε μια δημοκρατία. Δεν του χρειάζεται σωματοφυλακή κι αν θέλετε άκρόαση δε θα περάσετε από φράγματα γραμμάτων. Βλέπει ο ίδιος όλους και κουβεντιάζει με όλους τους γέροντες χωρικούς που έρχονται να του πουν τα βάσανά τους. Όταν πηγαίνει στον κινηματογράφο αγοράζει το εισιτήριο του στο ταμείο μόνος του και

όταν περιμένει το λεωφορείο κάνει ούρα μαζί με τον κατώτερό του υπάλληλο. Το βραδάκι κλαδεύει το φράχτη του κήπου του σαν καλός αστός και χαίρεται τη δροσιά από τη βεράντα του.

Περιττό βέβαια να πούμε ότι οι πολιτικοί κρατούμενοι είναι κάτι άγνωστο και ότι οι εκλογές που γίνονται κάθε τέσσερα χρόνια είναι έντελως ελεύθερες. Ο ίδιος πρόεδρος δεν μπορεί να εκλεγεί δυο φορές συνέχεια. Οι άνθρωποι αν δεν ψηφίσουν πληρώνουν πρόστιμο. Τη δεύτερη φορά που θα το κάνουν το πρόστιμο είναι μεγάλο και έτσι δεν το ξανακάνουν. Άλλα το ένα εκατομμύριο οι «Κοσταρικιανοί» ξέρουν καλά τα καθήκοντά τους. Καθένας ξέρει να διαβάζει και να γράφει· υπάρχουν περισσότεροι δάσκαλοι από αστυνομικούς. Η Κόστα Ρίκα έχει τους λιγότερους αναλφάβητους σε όλη την ήπειρο, και οι 21 ραδιοφωνικοί σταθμοί του Σάν Χοσέ είναι γεμάτοι από μορφωτικά προγράμματα.

Το πρόβλημα του τόπου — γιατί κι αυτός ο τόπος έχει το πρόβλημά του — είναι ο καφές. Η Κόστα Ρίκα (το όνομα σημαίνει πλούσια άκτι) εκτός από τα δάση της που βγάζουν πολύτιμα ξύλα επίπλων και τις μπανάνες της, παράγει κυρίως θαυμάσιο καφέ με πολύ μικρό κόκκο που φυτρώνει στο ήφαιστιογενές έδαφος της περιοχής του Σάν-Χοσέ. Το ύψόμετρο των 1.100 μ. προσφέρει κατάλληλο κλίμα. Πριν από τον πόλεμο τα τρία τέταρτα της παραγωγής τα απορροφούσαν οι βρετανικές αγορές. Σήμερα τον καφέ και τις μπανάνες τις αγοράζουν οι Ηνωμένες Πολιτείες σε χαμηλές τιμές.

III

Ο γελαστός δημόσιος υπάλληλος του Παναμά που έβαλε τη σφραγίδα στο διαβατήριό μου, με φώναξε ξαφνικά την ώρα που έφευγα: «Εί-

στε βέβαιη πώς έχετε την άδεια των Ηνωμένων Πολιτειών;» Γιατί χρειάζεται η άδεια των Ηνωμένων Πολιτειών για να περάσει κανείς στην έ-

λεύθερη δημοκρατία του Παναμά. Φθάνοντας στο θαυμάσιο σταθμό, πράσινο και άσπρο, δροσερό σαν σπηλιά ύστερα από τη ζέση της πεδιάδας, με τις γυάλινες αυτόματες πόρτες του, βρίσκετε έναν αμερικάνο γιατρό που σ'ας βάζει ένα θερμόμετρο στο στόμα. Ο υπάλληλος του Παναμά που επιθεωρεί τα χαρτιά σας ύστερα από την χοντρή αμερικανίδα που κάνει το ίδιο σου δίνει την εντύπωση πως βρίσκεται εκεί μόνο για τον τύπο. Κάθε έκτελωνιστής του Παναμά είναι θαρρείς φοδραρισμένος από έναν έκτελωνιστή Αμερικάνο. Πρέπει να περάσετε από τρία ερωτηματολόγια για την ταυτότητά σας με τους υπαλλήλους του κ. Τρούμαν. Και ύστερα σ'ας βγάζουν σε μια έκταση που την πυρπολεί ο ήλιος.

Χιλιάδες πολίτες των Ηνωμένων Πολιτειών υπηρετούν στον Παναμά σε δουλειές με καθαρά αμερικανικά συμφέροντα, χιλιάδες στρατιώτες των Ηνωμένων Πολιτειών κυκλοφορούν εκεί χωρίς να λογαριάσουμε τους ναύτες, τους μηχανικούς, τους επιχειρηματίες. Η διώρυγα και η ζώνη του Παναμά είναι η σπονδυλική στήλη του ήμισφαιρίου. Για τους Αμερικανούς ο Παναμάς έχει μεγαλύτερη σημασία απ' όση έχει το Γιβραλτάρ για τους Βρετανούς. Η άμυνά του είναι επιτακτική. Από τη διώρυγα μπορούσε να περάσει γρήγορα ένας στόλος από τον ένα ωκεανό στον άλλο. Τα φράγματα της παλιάς διώρυγας που είχαν μόνο 42 μ. πλάτος και 360 μ. μήκος υποχρέωναν τα ναυπηγεία να φτιάχνουν

πολεμικά σ' αυτές τις διαστάσεις. Έφτανε ένα έχθρικό ή ουδέτερο πλοίο να ανατινάξει τα φράγματα για να σταματήσει κάθε θαλάσσια συγκοινωνία. Γι' αυτό οι Αμερικανοί αξιωματικοί ανέβαιναν και οδηγούσαν τα πλοία και συχνά τα περιβάλλανε και με ένα δίκτυο προστατευτικό για τις νάβρες.

Η διακήρυξη του Αϊώς στα 1936, έιταν πολύ βλαβερή γι' αυτούς. Ο Πρόεδρος Αϊώς αποφάσισε ότι το Παναμαϊκό Έθνος εξουσίαζε το έδαφός του. Πρώτα οι Αμερικανοί μπορούσαν να στέλνουν στρατεύματα ή να κάνουν έγκαταστάσεις όπου ήθελαν. Από το 1936 και ύστερα έπρεπε να ρωτούν τον Παναμά. Αν κανείς έκανε επιθεση έναντι της διώρυγας τα αντίεργαπορικά, περιορισμένα σε μια ζώνη πλάτους 15 χλμ., θα έιταν άχρηστα.

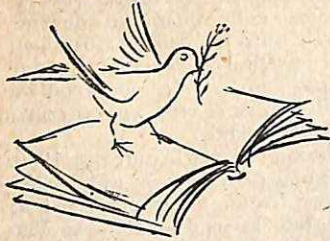
Αυτή είναι η σημερινή κατάσταση του Παναμά. Οι κάτοικοι προσπαθούν να διατηρήσουν την κυριαρχία στη χώρα τους αλλά εισπράττουν κάθε χρόνο τα έιμεσα και άμεσα κέρδη από τη διώρυγα που τους επιτρέπουν να ίσοσκελίζουν τον προϋπολογισμό τους. Οι Αμερικανοί πληρώνουν αλλά δυσανασχετούν. Θα ήθελαν να αποκτήσουν μια μεγαλύτερη περιοχή για τη διώρυγα που είναι το νεοκρανικό σημείο της άμυνας του ήμισφαιρίου.

Στο μεταξύ Αμερικανός υπάλληλος παίρνει τα στοιχεία σας, Αμερικανός υπάλληλος έλγχει τις άποσκευές σας και για να πάτε στη δημοκρατία του Παναμά σ'ας χρειάζεται η άδεια των Ηνωμένων Πολιτειών.

Ο ΘΕΟΣ μ'ας έδωσε δυο αυτιά και ένα στόμα για να μ'ας δείξει ότι πρέπει να λέμε τα μισά από κείνα που άκούμε.

EDOUARD HERRIOT, στο «Le Monde Illustré», Παρίσι

‘Η υπεράσπιση τής ειρήνης

‘Ο ΟΥΝΕΣΚΟ, ‘Εκπαιδευτικός ‘Επιστημονικός και Πολιτιστικός ‘Οργανισμός των ‘Ηνωμένων ‘Εθνών (UNESCO = United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation) ξεκινάει για το πρώτο από τα μεγάλα έργα που τον περιμένουν. Ξεκινάει δηλαδή για να διευκολύνει και να ενθαρρύνει την πνευματική συνεργασία του κόσμου. Οί εκατοντάδες προτάσεις που πήρε στην πρώτη του συνεδρίαση αρχίζουν από την ίδρυση ενός καταφύγιου πουλιών στην ‘Ελγιολάνδη, ως την εξαφάνιση τής αγραμματοσύνης από τον κόσμο. ‘Ακόμη και ύστερα από ένα αυστηρό ξεδιάλεγμα που έγινε, ξμειναν στο πρόγραμμά του εκατοντάδες αξιόλογα σχέδια, κι αυτό, παρ’ όλη την απόφαση να μὴν επεκταθεῖ στην ἀρχή το πρόγραμμα. Στίς παρακάτω σελίδες δίνουμε μιὰ σύντομη περίληψη μερικῶν ἀπὸ τὰ σχέδια τοῦ ΟΥΝΕΣΚΟ.

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΡΑΜΜΑΤΩΣΥΝΗΣ

...ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ νὰ γίνει μιὰ παγκόσμια ἐπίθεση ἐναντίον τῆς ἀγραμματοσύνης καὶ νὰ ὀρίσουμε ἓνα κατώτερο μορφωτικὸ ὄριο, σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἔργο ἐπαναστατικὸ, μὰ βρίσκεται στὸ κέντρο τῶν προσπαθειῶν τοῦ ΟΥΝΕΣΚΟ. ‘Αν ὁ ΟΥΝΕΣΚΟ κατορθώσει νὰ συμβάλει οὐσιαστικὰ στὴ λύση τοῦ προβλήματος αὐτοῦ, καὶ μόνο μ’ αὐτὴ τὴν προσπάθεια θὰ ἔχει δικαιώσει τὴν ὑπαρξή του. Περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μισοὺς ἀνθρώπους στὸν κόσμο εἶναι ἀγράμματοι. Μπορεῖ ὁ κόσμος νὰ ἐπιτύχει εἰρήνην μὲ τὸ πνεῦμα τῆς κατανόησης ὅταν δὲν ἔχει τὸ ἀπλούστατο μέσο τῆς κατανόησης, τὴν ἱκανότητα νὰ γράφει καὶ νὰ διαβάζει; Οἱ ἀγράμματοι

Τὸ καταστατικὸ τοῦ ‘Εκπαιδευτικοῦ ‘Επιστημονικοῦ καὶ Πολιτιστικοῦ ‘Οργανισμοῦ τοῦ ΟΗΕ λέει στὴν εἰσαγωγή του ὅτι :

◆ ‘Αφοῦ ὁ πόλεμος συλλαμβάνεται μέσα στὸ νοῦ τῶν ἀνθρώπων, πρέπει μέσα στὸ νοῦ τῶν ἀνθρώπων νὰ οἰκοδομηθοῦν καὶ τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ προστατευθεῖ ἡ εἰρήνη.

◆ Μέσα στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας, ἡ συνηθισμένη αἰτία τῆς καχυποψίας καὶ τῆς δυσπιστίας ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς, πὺν ἐξαιτίας τῆς, οἱ διαφορὲς ξεσποῦν σὲ πολέμους, εἶναι ἡ ἄγνοια τῶν ἐθίμων καὶ τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων...

◆ ‘Η μεγάλη ἐξάπλωση τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἡ καὶ δέωση τῆς ἀνθρωπότητας πρὸς τὴ δικαιοσύνη, τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν εἰρήνην εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἱερὸ καθήκον πὺν ὅλα τὰ ἔθνη πρέπει νὰ ἐκπληρώσουν μὲ ἓνα πνεῦμα ἀμοιβαίας βοήθειας καὶ ἐνδιαφέροντος...

◆ ‘Η εἰρήνη, γιὰ νὰ μὴν ἀποτύχει, πρέπει νὰ στηριχθεῖ στὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἀλληλεγγύη τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

εἶναι πιόνια μέσα σ’ ἓνα δυναμικὸ ἀγῶνα. Εἶναι τὰ θύματα μιᾶς ἀνισότητος τόσο σοβαρῆς ὥστε νὰ ἀποτελεῖ κίνδυνο γιὰ τὴν εἰρήνην. ‘Ο ΟΥΝΕΣΚΟ θὰ σχηματίζει δικὸ του προσωπικὸ καὶ θὰ τὸ συμπληρώσει μὲ εἰδικούς ἀπὸ πολλὰ κράτη. Αὐτοὶ θὰ καταστρώσουν προγράμματα γιὰ τὴν καταπολέμηση τῆς ἀγραμματοσύνης. Θὰ βελτιώσουν τὴν ἐκπαιδευτικὴ ὕλη καὶ θὰ ἀποφασίσουν πῶς πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦνται, ὅσο γίνεται καλύτερα, τὰ βιβλία, οἱ εἰκόνες, οἱ κινηματογραφικὲς ταινίες, τὸ ραδιόφωνο κατῶς καὶ ἡ σχολικὴ τάξη.

Οὔλλιαμ Μπέντον, ‘Υφυπουργὸς Δημοσίων ‘Υποθέσεων τῶν ‘Ην. Πολιτειῶν, σὲ ραδιοφωνικὴ ὁμιλία.

ΠΕΡΙΦΡΟΥΡΗΣΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΓΙΑ ΝΑ διευκολυνθεῖ ἡ ἐπικοινωνία τῶν ἀνθρώπων μεταξύ τους μὲ τὴν παιδεία, ἔγινε ἡ πρόταση νὰ ἀναθεωρηθοῦν γενικὰ τὰ σχολικὰ βιβλία καὶ ὅλη ἡ διδασκόμενη ὕλη. Γιὰ νὰ ἐπιτύχει ἡ προσπάθεια αὐτὴ χρειάζεται νὰ ἰδρυθεῖ ἓνα γραφεῖο πὺν θὰ συλλέγει καὶ θὰ μεταδίδει πληροφορίες σχετικὰ μὲ τὴν ἀναθεώρηση τῶν διδασκτικῶν κειμένων, ἀρχίζοντας μὲ τὴ συλλογὴ τῶν πιὸ κοινόχρηστων βιβλίων. ‘Αναγκαία προϋπόθεση αὐτῆς τῆς πρότασης εἶταν νὰ ἀναλάβει ὁ ΟΥΝΕΣΚΟ τὴν εὐθύνη νὰ ἀναφέρει στὴ Γενικὴ Συνέλευσή του καὶ στὰ ‘Ηνωμένα ‘Εθνη καὶ γενικὰ σὲ ὅλον τὸν κόσμο, κάθε περίπτωση κακῆς χρησιμοποίησης τῶν ἀναγνωσμάτων πὺν θὰ μπορούσαν νὰ θεωρηθοῦν ἐπικίνδυνα γιὰ τὴν εἰρήνην. Στὸ πρόγραμμα αὐτοῦ τοῦ ΟΥΝΕΣΚΟ δὲν ἀναφέρεται πουθενὰ ζήτημα λογοκρισίας. ‘Ο ΟΥΝΕΣΚΟ δὲν εἶναι πνευματικὸς χωροφύλακας, οὔτε λογοκριτὴς τῆς φαντασίας. ‘Εχει ὁμως ἐπωμισθῇ τὸ ἔργο τῆς προστασίας τῆς εἰρήνης ὅσο ἐξαρτᾶται βέβαια ἀπὸ τὰ μέσα πὺν προσφέρει ἡ παιδεία, ἡ ἐπιστὴμη καὶ ὁ πολιτισμός.

‘Εκθεση τῆς Προπαρασκευαστικῆς ‘Επιτροπῆς τοῦ ΟΥΝΕΣΚΟ

Ο ΟΥΝΕΣΚΟ πρέπει νὰ ἀναλάβει νὰ μελετήσῃ τὰ σχολικὰ ἐγχειρίδια πὺν χρησιμοποιοῦνται στίς διάφορες χώρες — κυρίως τὰ ἐγχειρίδια τῆς ἱστορίας καὶ τῆς γεωγραφίας — καὶ νὰ ξεκαθαρίσῃ ὅσα μποροῦν νὰ βλάψουν τίς διεθνεῖς σχέσεις. ‘Η ἱστορία πρέπει νὰ γράφεται ἀμερόληπτα καὶ ἀντικειμενικὰ καὶ αὐτὸ εἶναι ἓνα πολὺ σημαντικὸ σημείο.

Τζούλιαν Χάξλεϋ, Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ ΟΥΝΕΣΚΟ, σὲ συνέντευξή του στὸ «Carrefour», Παρίσι.

ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΜΠΟΛΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

...ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ γιὰ νὰ ἐλαττωθοῦν τὰ φράγματα πὺν τώρα παρεμποδίζουν τὴν ἐλεύθερη ἐπικοινωνία τῶν λαῶν μεταξύ τους. ‘Απὸ τὴν πικρὴ πείρα ξέρουμε πῶς καὶ οἱ πιὸ γραμματισμένοι λαοί, ὅταν πάνθουν νὰ δέχονται πλήρεις, ὁρθὲς καὶ συνεχεῖς πληροφορίες γιὰ τὴν πρόοδο πὺν συντελεῖται ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους λαοὺς μποροῦν νὰ ἐπηρεαστοῦν ἀπὸ προπαγάνδες καὶ νὰ γίνουν ἐπιθετικοὶ καὶ φιλοπόλεμοι. ‘Ο ΟΥΝΕΣΚΟ ἐξετάζει ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα σὲ ὅλο τὸν κόσμο, γιὰ τὴν ἐκτύπωση ἐφημερίδων, βιβλίων καὶ περιοδικῶν, τὴν παραγωγὴ καὶ διανομὴ ταινιῶν καὶ τὴ μεταδόση ραδιοφωνικῶν προγραμμάτων. ‘Η ἐκθεση τοῦ προγράμματος θὰ ἀναφέρεται ἐπίσης στοὺς περιορισμοὺς τοῦ νόμου περὶ συγγραφικῶν δικαιωμάτων,

στις ύψηλές τιμές των τηλεγραφημάτων και του άσυρμάτου γενικά σε όλους τους περιορισμούς για την κυκλοφορία και την κοινοποίηση των ειδώσεων και των ιδεών πέρα από τα σύνορα όλων των εθνών και στην κατάπνιξη και τη διαστροφή πληροφοριών και ιδεών από ξένες επιδράσεις.

Ουίλλιαμ Μπέντον, σε ραδιοφωνική όμιλία.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΚΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

ΕΛΠΙΖΟΥΜΕ πως ο ΟΥΝΕΣΚΟ θα αναλάβει να μελετήσει το ζήτημα και να καταστρώσει ένα σχέδιο για την πρόοδο των μεταφράσεων γενικά. Ή πιό χαρακτηριστική άτέλεια των μεταφράσεων είναι η ανεπάρκειά τους. «Τελευταία», για να μεταχειριστούμε τα λόγια ενός από τα ύμνηματά που βρίσκονται στη διάθεση του ΟΥΝΕΣΚΟ, «ο έκδοτης ενός Γαλλικού περιοδικού έκασε έναν κατάλογο αγγλικών βιβλίων που μοιάζει με έξυπνη επιθεώρηση των λιγότερο φημισμένων Αγγλικών κλασσικών κειμένων. Πραγματικά τα βιβλία του καταλόγου αυτού ή δεν έχουν ποτέ μεταφραστεί στα Γαλλικά ή υπάρχουν σε κακές και ξεπερασμένες μεταφράσεις». Η εικόνα αυτή ταιριάζει παντού. Βιβλία που στον τόπο όπου γεννήθηκαν μπορούν να αποκτήσουν μεγάλη φήμη, που να την αξίζουν ή όχι, είναι πάρα πολύ πιθανόν να μεταφραστούν. Μερικά δε θα μεταφραστούν απαραίτητα για τη φήμη που έχουν, μά γιατί έτσι το αποφάσισε κάποιος ένθουσιώδης, που θα είχε τα μέσα να το κάνει. Πολλά, με διάφορες απαιτήσεις, πως είναι όμορφα ή χρήσιμα ή και τα δυο, εδραιώνονται ήσυχα αλλά σταθερά στον τόπο τους, δεν μπορούν όμως να προσαρμοστούν στο εξωτερικό.

Ο ΟΥΝΕΣΚΟ πρέπει να αποφασίσει να πάρει αρκετούς έμπειρους μεταφραστές και να δώσει ένα έτήσιο βραβείο για την καλύτερη μετάφραση και θεωρώντας την ποίηση σαν κάτι πιό πολύ, να δίνει υποτροφίες σε ποιητές που θα ήθελαν, μά που δεν θα μπορούσαν άλλοιώς, να μεταφράσουν τα έργα άλλων ποιητών. Όσο για τις δημοσιεύσεις θα μπορούσε να περιμένει κανείς ότι τα μέτρα αυτά μιά και μπουν σε εφαρμογή, θα βρουν μεγάλη υποστήριξη και θα έχουν επίδραση στο σχηματισμό των τελικών καταλόγων. Έκτος απ' αυτό, ο ΟΥΝΕΣΚΟ, μπορεί να βρει ευκαιρία, όχι μόνο ήθικα να ενισχύσει μά και υλικά να βοηθήσει το μεταφραστικό έργο.

«The Times Literary Supplement», Λονδίνο.

ΕΝΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Ο ΟΥΝΕΣΚΟ ΘΑ ΜΕΛΕΤΗΣΕΙ αν είναι δυνατό να δημιουργήσει ένα μεγάλο παγκόσμιο ραδιοφωνικό σταθμό υπό διεθνή προστασία. Ένα τέτοιο δίκτυο θα μπορούσε να δώσει στον κοινό άνθρωπο σε όλο τον κόσμο και σε πολλές γλώσσες, μιά έκθεση των ιστορικών γεγονότων, των επιτυχιών και των προβλημάτων, των ελπίδων και των προσδοκιών των άλλων λαών και να τους γνωρίσει τη μουσική και τη φιλολογική τους παραγωγή.

Ουίλλιαμ Μπέντον, σε ραδιοφωνική έκπομπή.

.....ΚΑΙ ΕΝΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ είναι συχνά ο πιστότερος καθρέφτης της νοοτροπίας ενός λαού και ή πιό ευαίσθητη άπήχηση κάθε επικαιρότητας. Ίδρύοντας ένα διεθνές

Ίνστιτούτο Θεάτρου, θα ενισχύσουμε τα έθνη για να καταλάβουν τα κοινά τους προβλήματα και τα μεγάλα διεθνή ζητήματα.

Τζούλιαν Χάξλεϊ, συνέντευξη στο «Carrefour» Παρίσι.

..... ΑΥΤΟ ΕΙΝΑΙ ένα σχέδιο που θα βοηθήσει ώστε έργα και όπερες που γράφονται και παίζονται, ως ποίμε στην Αγγλία, να πηγαίνουν σε άλλες πόλεις της Εύρώπης και σε άλλες ηπείρους, και έμεις πάλι στην Αγγλία να έχουμε περισσότερες ευκαιρίες να βλέπουμε τα καλύτερα έργα και τις όπερες που παίζονται αλλού, καθώς και έργα χωρών που δεν μετέχουν ακόμη στον ΟΥΝΕΣΚΟ.

Σέρ Τζών Μώντ, μόνιμος Διευθυντής του Βρετανικού Υπουργείου Παιδείας, στο «Listener», Λονδίνο.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ

ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ τολμηρά σχέδια που αρχίζει να εφαρμόζει το Ήνωμένο Βασίλειο είναι να βοηθήσει τις χώρες, που δεν μπορούν ακόμα να γυρίσουν δικές τους ταινίες, να αναπτύξουν δικό τους σύστημα ραδιοφωνικών εκπομπών ή δική τους υπηρεσία ειδήσεων. Δεν είναι σωστό, νομίζουμε, οι χώρες αυτές να γεμίζουν με Αμερικανικές ή Βρετανικές ταινίες ή με ειδήσεις και ραδιοφωνικές εκπομπές ελεγχόμενες από τις μεγάλες χώρες που συμβαίνει να είναι προχωρημένες τεχνικά. Προτείνουμε λοιπόν να ένθαρυνθούν οι μικρότερες αυτές χώρες ώστε να αναπτύξουν δικό τους τύπο, κινηματογράφο και ραδιοφωνικές υπηρεσίες και να κρατήσουν την ανεξαρτησία του πολιτισμού τους. Πως όμως; Οργανώνοντας σε όσο γίνεται ευρύτερη κλίμακα, αυτό που κάνει κιόλας πιό περιορισμένα το Ήνωμένο Βασίλειο δηλ. την εκπαίδευση τεχνικών από τις πιό καθυστερημένες χώρες. Αυτό είναι ένα σχέδιο τεχνικής εξάσκησης που θα βοηθήσει τους Τσέχους ή τους Πολωνούς, τους Τούρκους ή τους Ινδούς να έρθουν στην Αγγλία ή, ως ποίμε, στην Αμερική και να αξιοποιηθούν σαν παραγωγοί ταινιών ή ειδικοί στη ραδιοφωνία ή τη δημοσιογραφία.

Σέρ Τζών Μώντ, στο «Listener» Λονδίνο.

ΜΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Ο ΟΥΝΕΣΚΟ ΘΑ ΕΡΓΑΣΘΕΙ για να ιδρυθούν βιβλιοθήκες σε όλο τον κόσμο, βιβλιογραφικοί πίνακες, κατάλογοι μεταφράσεων και ταινίες που θα αποτελέσουν τα βασικά στοιχεία πάνω στα οποία θα στηριχθούν οι διεθνείς έρευνες. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της δουλειάς, ιδιαίτερα το δανειστικό, θα γίνει από τα Ίνστιτούτα που ήδη υπάρχουν, τουλάχιστον για όσον καιρό ο ΟΥΝΕΣΚΟ θα έχει τις σημερινές οικονομικές δυσκολίες. Στο μεταξύ όμως μπορεί να ανταποκριθεί στην επιτακτική ανάγκη της ύπαρξης ενός γραφείου που θα ρυθμίζει όλα αυτά τα ζητήματα.

«Manchester Guardian», Λονδίνο.

ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΩΝ

Ο ΟΥΝΕΣΚΟ ΘΑ ΒΡΕΙ τα μέσα που θα απομακρύνουν τα εμπόδια που υπάρχουν στην ανταλλαγή δασκάλων και μαθητών, καλλιτεχνών, υλικών,

δημοσιευμάτων και τεχνικών μέσων. Θα οργανώσει διεθνή σπουδαστήρια, μετεκπαιδευτικά μαθήματα για δασκάλους και διεθνείς σειρές διαλέξεων, διεθνείς κατασκηνώσεις νέων, και ανταλλαγή συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων και εκθέσεων ζωγραφικής. «Manchester Guardian», Λονδίνο.

ΕΝΑ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΤΟΥ ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΥ

ΕΧΕΙ ΓΙΝΕΙ η πρόταση να μελετήσει ο ΟΥΝΕΣΚΟ το πρόβλημα, κατά πόσο μπορεί να ζήσει κανείς καλά στα δάση του Ισημερινού. Στην αρχή θα αναλάβει να συνδυάσει τις διάφορες έρευνες που έχουν γίνει από πολλά έθνη σχετικά με τις πλουτοπαραγωγικές πηγές και τους όρους της ζωής στα μεγάλα δάση της Αμαζονίου με προοπτική να εγκαταστήσει ένα Ινστιτούτο Έρευνών του Ισημερινού. Μία όμοια πρόταση αναφέρεται στη μελέτη — με συνεργασία και άλλων οργανισμών των Ήνωμένων Έθνων — των επιτακτικών επιστημονικών προβλημάτων που εμφανίζονται σε περιοχές όπου το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού υποσιτίζεται. Σαν πρώτο βήμα ο ΟΥΝΕΣΚΟ θα σχηματίσει συνεργεία από ειδικούς διαιτολόγους που θα αντιμετώπισουν το πρόβλημα σε τρεις περιοχές: στα δάση του Αμαζονίου, τις Ινδίες και την Κίνα.

Εκθεση της Προπαρασκευαστικής Επιτροπής του ΟΥΝΕΣΚΟ.

ΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ των επιστημών προβλέπουμε την ίδρυση ενός εργαστηρίου εφαρμοσμένων μαθηματικών, εφοδιασμένου με τελευταίες συγχρονισμένες αριθμομηχανές που ή έδρα του θα βρίσκεται πιθανότατα στην Άπω Ανατολή. Θέλουμε να ένθαρρύνουμε τους μαθηματικούς των χωρών αυτών γιατί γενικά είναι εξαιρετικοί, αλλά ύστερούν σε επιστημονικά μέσα.

Τζούλιαν Χάξλεϋ, συνέντευξη στο «Carrefour» Παρίσι.

Αυτά δεν είναι παρά λίγα από τα άμεσα σχέδια του ΟΥΝΕΣΚΟ. Άλλα προβλέπουν μια συνδιάσκεψη των φιλοσόφων που θα ασχοληθεί με σύγχρονα φιλοσοφικά προβλήματα, όπως π.χ. αν πρέπει να προστατευθεί ή ελευθερία του καλλιτέχνη, ή με τί τρόπο θα μπορούν να βελτιωθούν οι συνθήκες εκείνες που επηρεάζουν τη ζωή και το έργο του δημιουργού καλλιτέχνη. Ο ΟΥΝΕΣΚΟ θέλει να φροντίσει ώστε να κυκλοφορούν σε όλο τον κόσμο τα έργα των καλλιτεχνών — φροντίσει ώστε να κυκλοφορούν σε όλο τον κόσμο τα έργα των καλλιτεχνών — πρωτότυπα ή αντίγραφα — ακόμη και για την αποκατάσταση της παιδείας στις κατεστραμμένες χώρες με τη χορήγηση βιβλίων και γενικά διδακτικού υλικού.

≈

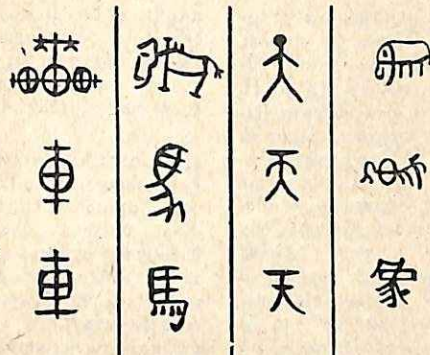
Το πρώτο αλφαβητάριο του ανθρώπου

Του JOHANNES πρίγκιπας του LÖWENSTEIN

('Από το «Blick in die Welt», Αμβούργο)

Η επινόηση της γραφής ήταν ένα από τα σπουδαιότερα κατορθώματα του ανθρώπινου νοού. Όλοκληρος ο πολιτισμός μας στην πραγματικότητα στηρίζεται πάνω σε παμπάλαιες παραδόσεις από ανακαλύψεις κι εφευρέσεις που από πολλόν καιρό θα είχαν εξαφανιστεί μέσα στο χάος των λησμονημένων πραγμάτων, αν δεν υπήρχαν τα μέσα της «διατήρησης» που μας πρόσφερε η γραφή. Το καταπληκτικό στα γράμματα που χρησιμοποιούμε είναι η απλότητά τους. Με 25 περίπου γράμματα, που είναι εδκόλο να τα μάθουμε στην παιδική ηλικία, τα Ευρωπαϊκά έθνη μπορούν να καταγράφουν κάθε τι, από το απλούστερο παραμύθι ως την πιο περίπλοκη επιστημονική πραγματεία. Τα γράμματα του αλφαβήτου μας προέρχονται από τους Ρωμαίους, που τα πήραν από τους Έλληνες και εκείνοι από τους Φοίνικες. Άν τώρα οι Φοίνικες ήταν «οι πρώτοι επινοητές» των γραμμάτων ή απλώς μόνο διέδωσαν το αλφάβητο, δεν είναι δυνατό να το καθορίσουμε ύστερα από τόσα χρόνια.

Τα κολοσιαία πλεονεκτήματα των γραμμάτων του αλφαβήτου μας γίνονται φανερά, αν τα συγκρίνουμε με άλ-

Εικόνα 1.

δαίνει γιατί η Κινέζικη γραφή, που μοιάζει με τα Ιερογλυφικά των Αρχαίων Αιγυπτίων ή τη γραφή που χρησιμοποιούσαν σήμερα πρωτόγονοι λαοί, είναι έντελως διαφορετική από τον καθαρά φωνητικό τύπο των δικών μας γραμμάτων και έχει μείνει ουσιαστικά εικονική. Σε όλους τους τύπους της αρχαϊκής γραφής κάθε λέξη αντιπροσωπευόταν αρχικά από μία μικρή εικόνα. Άν π.χ. ένας κυνηγός ήθελε να γράψει ότι είχε σκοτώσει 10 λεοντάρια, θα έπρεπε να ζωγραφίσει ένα λεοντάρι δέκα φορές. Κι επειδή ή ιδέα του φόνου και του θανάτου είναι αφηρημένη και δεν μπορεί ν' απεικονιστεί κατευθείαν, η μόνη λύση ήταν να την συμπεράνει κανείς. Με τον καιρό, αυτές οι λέξεις - εικόνες απλοποιήθηκαν, συντομεύθηκαν πάρα πολύ και πήραν κάποιο φωνητικό χαρακτήρα. Για να κερδίζουν χρόνο δεν έζω-

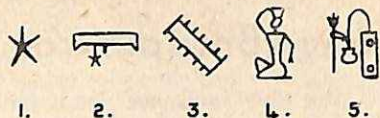
λα όπως π.χ. τα κινέζικα. Μόλις θα έφτανε μία δλόκληρη ζωή για να μάθουμε την Κινέζικη γραφή με τον τεράστιο ριθμό των 50.000 περίπου γραμμάτων' ακόμα και οι πιο τέλει καταρτισμένοι Κινέζοι δεν μπορούν ποτέ να κάνουν χωρίς λεξικό. Αυτό συμ-

μοιάζει με τα Ιερογλυφικά των Αρχαίων Αιγυπτίων ή τη γραφή που χρησιμοποιούσαν σήμερα πρωτόγονοι λαοί, είναι έντελως διαφορετική από τον καθαρά φωνητικό τύπο των δικών μας γραμμάτων και έχει μείνει ουσιαστικά εικονική. Σε όλους τους τύπους της αρχαϊκής γραφής κάθε λέξη αντιπροσωπευόταν αρχικά από μία μικρή εικόνα. Άν π.χ. ένας κυνηγός ήθελε να γράψει ότι είχε σκοτώσει 10 λεοντάρια, θα έπρεπε να ζωγραφίσει ένα λεοντάρι δέκα φορές. Κι επειδή ή ιδέα του φόνου και του θανάτου είναι αφηρημένη και δεν μπορεί ν' απεικονιστεί κατευθείαν, η μόνη λύση ήταν να την συμπεράνει κανείς. Με τον καιρό, αυτές οι λέξεις - εικόνες απλοποιήθηκαν, συντομεύθηκαν πάρα πολύ και πήραν κάποιο φωνητικό χαρακτήρα. Για να κερδίζουν χρόνο δεν έζω-

Εικόνα 2.

ξότης αντικαταστάθηκε με το σύμβολο του «βέλους και του τόξου». 'Απ' αυτά τα σύμβολα «μέρη του συνόλου» εξέλι-

Εικών 3.

χθηκαν βαθμιαία τα μεμονωμένα γράμματα, που στά Κινέζικα σέ πολλές περιπτώσεις μᾶς οδηγούν αρκετά εύκολα στην αρχική εικόνα. (Εικ. 1).

Μ' αυτό τον τρόπο στά αρχαία Κινέζικα τέ χέρι που άφηνης τό βέλος νά φύγει από τό τόξο δήλωνε τήν «τοξευτική» δυό ίχνη ποδιών που έδειχναν πρὸς τὰ κάτω σήμαιναν «κάθοδο» καί τό αντίθετο «άνοδο» δυό δέντρα «τό δάσος» κ. τ. λ. 'Αλλες έννοιες έκφράζονταν μέ τό συνδυασμό δυό ή περισσότερων λέξεων· εικόνων, π.χ. «τό φῶς» εικονιζόταν μέ ένα ήλιο καί ένα φεγγάρι, «τό γλυκό» μέ στόμα που είχε κάτι μέσα, τό «τραγουδῶ» μέ ένα πουλί καί ένα στόμα, τό «άκούω» μέ ένα αὐτί κοντά σέ μιὰ πόρτα, τό «κλαίω» μέ ένα μάτι καί νερό κ. τ. λ.

Πολλά από αυτά τά σημεῖα γράφης ρίχνουν κάποιο φῶς στή σοφία καί τό χιούμορ τῶν Κινέζων—δυό άνδρες σημαίνει «πληθός», ἀλλά δυό γυναίκες «φασαρία καί τσακωμός» ένα χέρι που κρατά μπαστούνι εικονίζει τόν «πατέρα» κ.τ.λ. (Εικ. 2).

Πολλά σημεῖα χωρίς ἀμφιβολία εἶναι «μιμητικά» εἰκόνες. Φανερώνουν πῶς στήν αρχαία Κίνα υπήρχε μιὰ μιμητική γλώσσα καί αὐτός ὁ τύπος τῆς ὁμιλίας εἶναι ὁ μόνος που καταλαβαίνουν ὅλοι σήμερα. 'Επίσης υπάρχουν μαρτυρίες γιά τό ρόλο που έπαιξε ή μιμητική γλώσσα καί οἱ χειρονομίες στή διαμόρφωση τῆς γράφης στήν 'Αρχαία Αἰγυπτο. Στήν Ιερογλυφική γραφή ή παράσταση ἐνός ἀνθρώπου που δείχνει τό στόμα του σημαίνει «εἶπε». 'Η «κατάπληξη» εἰκονίζεται μέ μιὰ μορφή μέ τὰ χέρια σηκωμένα ψηλά τό «πηγαίνω»

Εικών 4.

πά. (Εικ. 3). Παρόμοια σημεῖα ὅπως δυό χέρια διασταυρωμένα μέ τὰ δάκτυλα σέ διάφορες στάσεις, εἶναι πολύ γνωστά από τήν ἀδιάβαστη ἀκόμα Κρητική γραφή. (Εικ. 4).

Η μιμητική ὁμιλία διατηρήθηκε ὡς σήμερα στους 'Ερυθρόδερμους καί τους 'Εοκίμωους τῆς Βορείου 'Αμερικής. 'Εκεῖ φαίνεται ὅτι υπήρχαν ἄμεσες ή έμμεσες σχέσεις μεταξύ τῶν λαῶν αὐτῶν ἀπό τό ένα μέρος καί τῶν 'Αζτέκων καί τῶν Μάγια, μέ τήν ἐξαιρετικά ἀνεπτυγμένη εἰκονική τους γραφή καί τῶν πρωτόγονων λαῶν τῆς Σιβερίας ἀπό τό ἄλλο. 'Η μιμητική ὁμιλία τῶν 'Ερυθρόδερμων εἶναι πάρα πολύ παραστατική. 'Αν π.χ. ένας 'Ερυθρόδερμος θέλει νά πει πῶς ένας λευκός εἶναι ἀναξίπιστος, πιάνει τή γλώσσα του μέ τό ένα του δάχτυλο καί δυό ἄλλα δάχτυλα τά προτείνει πρὸς τό μέρος τοῦ λευκοῦ, έκφράζοντας μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τή λέξη «διπρόσωπος ή ἀνθρωπος χωρίς ἐμπιστοσύνη». Οἱ γραπτές έννοιες αὐτῶν τῶν πηγῶν ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπό εἰκόνες ἀνθρώπων που δείχνουν μέ διάφορες κινήσεις τί θέλουν νά πουν. Οἱ 'Εοκίμωοι τῆς 'Αλάσκας χαράζουν τις έννοιες τους ἐπάνω σέ κόκκαλα ή εὔλα. Παραθέτουμε δυό παραδείγματα αὐτῆς τῆς πρωτόγονης ἀλλά ἐξυπνης μεθόδου μετάδοσης εἰδήσεων. 'Η εἰκόνα 5 δὲν ἀποδίδει τήν ἐκκίνηση γιά μιὰ κυνηγετική ἐκδρομὴ καί εἶναι πολύ χαρακτηριστική. 'Ομοίως ἄλλες εἰκόνες εἶταν χαραγμένες σέ εὔλο καί τοποθετημένες σέ φανερά σημεῖα κοντά στίς εἰσόδους τῶν σπιτιῶν.

Ὁ Δρ. Β. Τ. Χόφμαν ἔδωσε τήν ἀκόλουθη ἐρμηνεία. 1) Ὁ ὁμιλητής δι-

σθύνει τό δεξί του

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

Εικών 5.

χέρι στὸν ἑαυτό του καί δείχνει τή διεύθυνση που θά ἀκολουθήσει μέ τό ἀριστερό. 2) Τό πιάσιμο τοῦ κουπιῶ σήμαίνει πῶς «θὰ ταξιδέψουμε μέ βάρκα». 3) «Ὁ ὁμιλητής» ἀκουμπᾷ τό δεξί του χέρι στό μάγουλο, δηλώνοντας πῶς «πρέπει νά κοιμηθῶμε». Συγχρόνως σηκώνει τό δεξί του χέρι μέ ὑψωμένο τό δαίκτη που σημαίνει «ένα» ή «μιὰ νύχτα». 4) 'Ενας κύκλος μέ δυό τελείες παριστάνει ένα νησί μέ καλύβες. 5) 'Η ἴδια εἰκόνα μέ τὸν ἀριθμό 1. 6) Ένας κύκλος σημαίνει ένα ἄλλο νησί ὅπου αὐτός θά ἀποβιβαστεῖ. 7) 'Η ἴδια εἰκόνα μέ τὸν ἀριθ. 3 μέ τή διαφορά ὅτι ἔχει δυό δάχτυλα σηκωμένα ἀντίθετα ένα καί σημαίνει «δυό νύχτες». 8) Ὁ «ὁμιλητής», ὅπισθιμένος μέ ένα καμάκι δείχνει ένα θαλάσσιο ἐλέφαντα. 9) 'Ενας θαλάσσιος ἐλέφας. 10) Κυνήγι μέ βέλος καί τόξο. 11) 'Η μόνιμη χειμερινή κατοικία τοῦ «ὁμιλητή». Οἱ έννοιες ἐρμηνεύονται καί διαβάζονται ἔτσι:

«Θά ταξιδέψω μέ βάρκα μέ κουπιὰ καί θά μείνω τήν πρώτη νύχτα σέ μιὰ ἀπό τίς καλύβες πάνω στό νησί. 'Υστερα θά πάω μέ τή βάρκα στό δεύτερο νησί ὅπου θά μείνω δυό νύχτες» ἀπό καί θά κυνηγήσω θαλάσσιους ἐλεφαντες καί θά γυρίσω μέ τή βάρκα μ' ένα φίλο μου στή χειμερινή μου διαμονή.

Οἱ κυνηγοί που ἀντιμετωπίζουν δυσκολίες συνειθίζουν νά χαράζουν εἰκονικά σημεῖα πάνω σέ κομμάτια εὔλο που τά μπήγουν στή γῆ στά πτό φανερά σημεῖα τοῦ δρόμου τους. Αὐτά τά εὔλινα σημεῖα μπήγονται στή γῆ σχηματίζοντας γωνία γιά νά δείχνουν τήν κατεύθυνση τῆς κατασκήνωσης τοῦ κυνηγοῦ. Γενικά περιλαμβάνουν τὰ ἀκόλουθα εἰκονικά σημεῖα: (Εικ. 6).

1) Μιὰ ὀριζόντια γραμμὴ που εἰκονίζει ένα μονόξυλο

καί δείχνει ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ψαράδες. 2) Μιὰ μορφή μέ σηκωμένα τὰ χέρια σημαίνει «τίποτα». 3) Μιὰ μορφή μέ τό δεξί χέρι δείχνοντας τό στόμα σημαίνει τό «τρώγω» καί μέ τό ἀριστερό δείχνει τήν κατασκήνωση. 4) 'Η κατασκήνωση. Τό μήνυμα αὐτό σημαίνει:

«Δέν ἔχουμε τίποτα νά φάμε στήν κατασκήνωσή μας».

Τίτοιου εἰδους μηνύματα βρίσκουμε συχνά ἀνάμεσα στους ἰθαγενεῖς τῆς Νοτίου 'Αλάσκας.

Σέ ὅλους τοὺς πρωτόγονους ή αρχαίους πολιτισμούς, ή γραφή ὅπως φαίνεται καθαρά χρησιμοποιόταν κυρίως γιά νά ἀπομνημονεύονται σπουδαία γεγονότα. Διηγῆσεις μέ εἰκόνες υπάρχουν καί στους 'Ερυθρόδερμους τῆς Βορείου 'Αμερικής. Οἱ 'Ερυθρόδερμοι τῆς Ντακότας π.χ. χρησιμοποιοῦν εἰκόνες γιά νά σημειώσουν ἱστορικά γεγονότα. 'Επειδή τά χρόνια ὑπολογίζονται μέ τοὺς χειμῶνες, τά μηνμεῖα αὐτά εἶναι γνωστά μέ τό ὄνομα «Χειμερινὰ Δελτία». 'Ενα ἀπό τά πτό γνωστά ἀποσπάσματα, που τμήματά του φαίνονται στήν εἰκόνα 7, εἶναι ἐνός ἐρυθρόδερμου ἀπό τό Γιάνκτον τῆς Ντακότας· ἔχει χαραχθῇ πάνω σέ τομάρι βουβάλου καί περιλαμβάνει μιὰ περίοδο που ἀρχίζει ἀπό τό χειμῶνα τοῦ 1800)01 ὡς τό χειμῶνα τοῦ 1870)11:

- 1) 1800/01. Τριάντα ἐρυθρόδερμοι τῆς Ντακότας σκοτώθηκαν ἀπό τή φυλή τοῦ Κοράνα.
- 2) 1801/02. Πολλοί πεθαίνουν ἀπό ἐπλογιά.
- 3) 1813/14. 'Επιδημία κοκίτη.
- 4) 1821/22. 'Επεσε στή γῆ ένας πολύ λαμπρός μετεωρολίθος.
- 5) 1825/26. Πολλοί πνίγηκαν στίς πλημμύρες τοῦ Μισισσιππύ. (Τά κεφάλια τῶν πνιγμένων πλέανε πάνω στό νερό).
- 6) 1849/50. 'Ενας ἐρυθρόδερμος τῆς Ντακότα γνωστός μέ τ' ὄνομα «ὁ Καμπούρης» σκοτώθηκε μέ κοντάρι.

1. 2. 3. 4.

Εικών 6.

7) 1869/70. "Ε-
γινε εκλειψη
του 'Ηλίου.
(Η εκλειψη
της 7ης Αύ-
γούστου του
1869 εΐταν ό-
ρατή στην
περιοχή της
Ντακότα ως
κεντρική, ό-
λική εκλει-
ψη).

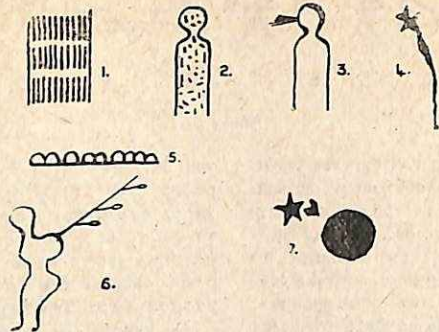
Πολύ χαρι-
τωμένα είναι
τά αινίγματα
μέεικόνες: «τά
γράμματα χω-
ρίς λέξεις» πού

τά έχουν γράψει διάφοροι έρυθρό-
δερμοι, όπως π. χ. το παρακάτω γράμ-
μα πού έστειλε ένα έρυθρόδερμος από
τή φυλή της Χελώνας στον «Αν-
θρωπάκο» τό γυιό του. Τό γράμμα
αυτό έχει σχεδιαστή πάνω σέ χαρτί
έπιστολών, αλλά δέν περιέχει ούτε μία
γραπτή λέξη (Εικ. 8). Τό έστειλε μέ
τό ταχυδρομετό μέσα σ' ένα κοινό φά-
κελλο μέ την παρακάτω διεύθυνση:
«Γιά τόν 'Ανθρωπάκο, Πάιν Ριτζ 'Α-
τζενσον Ντακότα».

Τό γράμμα ήθελε νά πεί:

— «Γύρισε παιδί μου. Για τά έξοδα
της επιστροφής σου στην 'Ινδιάνικη πε-
ριοχή, κατέθεσα 53 δολάρια για λογαρια-
σμό σου».

Ο «Ανθρωπάκος» κατάλαβε άμέσως
τί έλεγε τό γράμμα γιατί παρουσιά-
στηκε άμέσως στό 'Ινδιάνικο Πρακτο-
ρείο του Πάιν Ριτζ και ζήτησε νά του
πληρώσουν τό αναφερόμενο ποσό πα-
ρουσιάζοντας τό «είδοποιητήριο». Εί-
ναι έντελώς περιττό νά αναφέρω ότι
τό 'Ινδιάνικο Πρακτορείο έπου ζούσε
ό «άνθρωπάκος» είχε λάβει πριν από
λίγες ήμέρες τό ποσό των 53 δολλα-
ρίων. Δίχως άλλο τό γράμμα αυτό του
γέρο- 'Ινδιάνου θα εΐταν πραγματικό
χρυσωρυχείο για τούς μοντέρνους φυ-
χολόγους, γιατί τί θα εΐταν εκείνο πού
δέ θα μπορούσαν νά διαβάσουν μέσα
άπ' αυτές τίς εικόνες!!! Πολλοί λίγες
εξηγήσεις χρειάζονται— ή χελώνα
δειχνει πώς εκείνος πού γράφει τό
γράμμα άνήκει στή φυλή της Χελώ-

Εικών 7.

χνει μία δεύτερη μικρή μορφή πού
πετά προς τόν πατέρα· οι μικροί 53
κύκλοι παριστάνουν τά 53 δολάρια.

Μερικές φυλές έρυθροδέρμων χρησι-
μοποιούσαν ακόμα πριν από λίγο και-
ρό την άρχαία πατροπαράδοτη εικονι-
κή γραφή, όχι μόνο για νά επικοινων-
νούν μεταξύ τους, αλλά και μέ τίς
άμερικανικές άρχές. Τόν 'Ιανουάριο
του 1849 μία αντιπροσωπεία 'Ινδιάνων
από την Μεγάλη Λίμνη (Δείκ Σαπί-
ριον) έκανε μία αίτηση στην 'Αμερι-
κανική Κυβέρνηση πού δέν περιείχε
ούτε μία γραμμένη λέξη αλλά μόνο
ζωγραφιές. Η «άντιπροσωπεία» όπως
παριστάνεται σ' αυτό τό αξιολόγο έγ-
γραφο δέν αποτελείται από ανθρώ-
πους, αλλά από ζώα πού αντιπροσώ-
πευαν τά έμβλήματα των φυλών
των 'Ερυθροδέρμων οι όποιες είχαν
κάνει την αίτηση. Ο άρχηγός της
άντιπροσωπείας, πού ξεπερνά στό μέ-
γεθος όλα τά άλλα μέλη είναι ένας
γερανός· ύστερα έρχονται τρία πετρο-
χελιδνα, μία άρκούδα και δύο φάρια.
Από τά μάτια και την καρδιά του
άρχηγού, πού είναι καθαρά ζωγραφι-
σμένα, εκτείνονται γραμμές προς τά
μάτια και τίς καρδιές των άλλων ζώ-
ων· αυτό σημαίνει ότι:

«Είμαστε όλοι σύμφωνοι· έχουμε τίς
ίδιες γνώμες και τά ίδια αίσθήματα».

Τά μάτια του πελώριου γερανού
συνδέονται επίσης μέ δύο μικρές λί-
μνες πού βρίσκονται κοντά στή Μεγά-
λη Λίμνη αυτό φανερώνει τό σκοπό

ας· ή ζιγκ-
ζάγκ γραμμή
πού βγαίνει
από τό στό-
μα του πατέρα
μέ κατεύθυνση
προς τη μικρή
μορφή, παρι-
στάνει δλοφά-
νερα τό γυιό
και εκφράζει
καθαρά τό μή-
νυμα «Έλα σέ
μένα»· τό τί
πρέπει νά κά-
νει ό γυιός δει-

του ταξιδιού της αντιπροσωπείας των
'Ινδιάνων, δηλ. την παραίτησή τους
από την περιοχή πού βρίσκεται στις
άκτές της Μεγάλης Λίμνης.

Η εικονική γραφή στο λαό της
Σιδηρίας έχει πάρει μία ειδική τροπή.
Μέ τό δικό μας τρόπο σκέψης οι άν-
θρωποι αυτοί δέν μπορούν νά «άλλη-
λογραφήσουν» μεταξύ τους. Δέν μπο-
ρούμε νά εξηγήσουμε όλα τους τά
«γράμματα» ή καλύτερα γνωστή εί-
ναι ή εικονική γραφή των Γιακούτ
πού κατοικούν στην περιοχή μετα-
ξύ των ποταμών Άλνα και Κολί-
μα, κοντά στον 'Αρκτικό Ωκεανό, μία
περιοχή σχεδόν διπλάσια από τη Γαλ-
λία πού θεωρείται τό πιο ψυχρό
σημείο της γής. Εκεί έχουν ένα έθι-
μο πού οι Γιακούτ τό κρατούν πολύ
αυστηρά: ότι μόνο ό νέος μπορεί νά
έκφράσει τόν έρωτά του μέ λέξεις σέ
ένα κορίτσι· στα κορίτσια, λοιπόν δέν
μένει τίποτ' άλλο παρά νά εκφράζουν
τά αίσθήματά τους μέ «γράμματα». Η
γραφική βλη πού χρησιμοποιούν είναι
φλοιός σημύδας, και έχουν ειδικευτή
νά τόν χαράζουν μέ μαχαίρι. Ένα τυ-

πικό εικονογραφημένο παράδειγμα εί-
ναι ένα γράμμα πού γράφει μία λυπη-
μένη έρωτευμένη κοπέλλα (Εικ. 9).
(αβ) ένα σπίτι· ή μορφή πού είναι
μέσα στό σπίτι και μοιάζει μέ όμπρέλλα
είναι τό κορίτσι (γ) Οι γραμμές πού
διασταυρώνονται ψηλά, σημαίνουν λύ-
πη ή σεΐρα· οι τελείες στό επάνω
μέρος παριστάνουν τό γυναικείο χαρα-
κτηριστικό, δηλαδή μία κοτσίδα. Σε
ένα άλλο σπίτι (δε) πού μακρυνά (δ
σκελετός του σπιτιού δέν είναι όλος
ζωγραφισμένος) μένει ό άγαπημένος
της (ε) και ή γυναίκα του (η) πού ξε-
χωρίζει ότι είναι Ρωσίδα από τη
φαρδιά της φούστα (θ). Άγαπά τόν
άντρα της γι' αυτό είναι και ένωμένη
μαζί του (ι) και προσπαθεί νά κατα-
στρέψει (κ) τίς σχέσεις του μέ τη
δυστυχισμένη κοπέλλα των Γιακούτ.
Τό άντρώγυνο έχει δύο παιδιά (λ,μ).
Και μ'όλο πού ή δυστυχισμένη κοπέλλα
σκέπτεται διαρκώς τόν άγαπημένο της,
και ή σκέψη της παριστάνεται μέ τίς
καμπύλες γραμμές (ν), υπάρχει κάποιος
Γιακούτ πού είναι κι' αυτός μέ τη
σειρά του έρωτευμένος μαζί της (ο).

Εικών 8.

Στή γλώσσα μας τό παραπάνω γράμμα θά έλεγε:

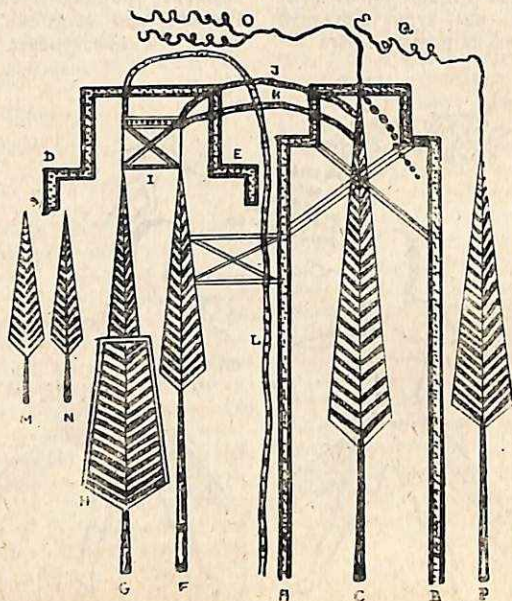
«Έφυγες και μ' άφεςες και τώρα ά-γαπās μια ρωσίδα που προσπαθεί νά σέ πάρει από μένα. Έχετε δύο παιδιά. Έγώ όμως είμαι πάντα λυπημένη και μονάχα εσένα σκέπτομαι, μ' όλο που είναι κάποιος άλλος που μ' αγαπά».

Η ιδέα της δημιουργίας ενός συστήματος γραφής που νά μπορούν νά τή διαβάσουν όλοι οι λαοί του κόσμου, όποιοςδήποτε κι άν είναι ή γλώσσα τους, υπάρχει από πολύν καιρό. Η πρώτη προσπάθεια προς αυτή τή κατεύθυνση έγινε τόν 17 αιώνα από ένα Γερμανό, τόν Άντρέας Μύλλερ, βιβλιοθηκάριο, από τό Βερολίνο.

Επίσης Άγγλοι και Γάλλοι φιλόλογοι καταπίεστηκαν μ' αυτό τό πρόβλημα χωρίς νά επιτύχουν οπουδήποτε αποτελέσματα. Στο μεταξύ τώρα τελευ-

τατα έγιναν στην Κίνα, προσπάθειες για τήν άπλοποίηση του αλφαβήτου τους. Το 1910 έπρόκειτο νά εισαχθεί ένα «έθνικό αλφάβητο» που θά τό άποτελούσαν 40 σύμβολα· αλλά και αυτές οι προσπάθειες απέτυχαν.

Πρέπει ν' αναφέρω ότι ή χρησιμοποίηση ορισμένων συμβόλων και εικόνων που γίνεται από τά λεξικά και τίς εγκυκλοπαίδειες, μάς οδηγεί θετικά και έμμεσα προς αυτή τήν κατεύθυνση: π. χ. ό οδοντωτός τροχός παριστάνει τήν έννοια «τεχνικά», μία άτμομηχανή, τούς «σιδηροδρόμους», δυό σπαθιά διασταυρωμένα, τά «στρατιωτικά» κ. λ. π. Το ίδιο γίνεται και με τά διεθνή έδικά σύμβολα: όπως «X» είναι για τίς διασταυρώσεις, τό «S» για τίς στροφές, και με τό διεθνή κώδικα σημάτων και τηλεγράφου. Όλα αυτά τά συστήματα έχουν βάση τήν πανάρχαια εικονική και μιμητική γραφή.

Εικόν 9.

Ξεκουράστε τὰ νεῦρα σας γιά νά κοιμάστε καλά

Του ROGER F. LAPHAM, M. D.

(Άπό τό βιβλίο «It's in Your Power»
έκδ. Duell, Sloan and Pearce, Νέα Υόρκη)

Η παλιά θεωρία ότι πρέπει «νά άναπαυόμαστε 8 ώρες τό είκοσιτετράωρο, είναι πολύ άνεπαρκής άπάντηση στο πρόβλημα του ανθρώπου με τά άδύνατα νεύρα και τούς μαύρους κύκλους κάτω από τά μάτια. Για νά έχει αποτέλεσμα, ή άνάπαυσή μας πρέπει νά προσαρμοστεί με τή ζωή που κάνει καθένας μας κάθε μέρα. Πρέπει νά μάς ταιριάζει όπως ένα κοστούμι ρούχα.

Και για ν' αρχίσουμε: υπάρχουν οι άνθρωποι που παραδέχονται τήν όκτώωρη άνάπαυση και ύστερα χωρίς νά ντρέπονται δέν τήν εφαρμόζουν. Έπειτα είναι εκείνοι που πηγαίνουν νά κοιμηθούν νωρίς, βγάζουν τό πρώτο τους παπούτσι στις 10 1/2 και πέφτουν νυσταγμένοι στο κρεβάτι κατά τίς 12 1/2.

Πολλοί ηλικιωμένοι κοιμούνται πολύ λιγότερο από 8 ώρες τήν ήμέρα, με τήν αντίληψη ότι οι «ηλικιωμένοι δέν έχουν τόση ανάγκη ύπνου όσο οι νέοι». Η θεωρία αυτή είναι έντελώς λανθασμένη και οι ηλικιωμένοι που προσπαθούν νά κοιμούνται μόνο 5 ή 6 ώρες τό πληρώνουν άκριβά.

Σήμερα, οι πιο ηλικιωμένοι θά έπρεπε νά αναπαύονται περισσότερο και πραγματικά αναπαύονται γιατί έπειδή υπάρχει ή σοφή φύση, άποκοιμούνται στις καρέκλες ή παίρνουν κανένα μικρό ύπνο σε άλλες ώρες χωρίς βέβαια νά τό όμολογούν πάντοτε.

Αν ή ένταση τής δουλειάς σας μεγαλώνει σε κανονικά όρισμένα διαστήματα, τότε σε κρίσιμη τήν περίοδο πρέπει νά περιορίζετε άλλες δουλειές και νά αναπαύεστε παραπάνω άν θέλετε νά διατηρήσετε τήν υγεία σας.

Παρακολουθώ μία ομάδα από κοπέλες που εργάζονται σε μία κρατική υπηρεσία στην όποια κατά περιόδους πρέπει νά εργάζονται ως άργά τή νύχτα.

Αυτή ή παραπάνω δουλειά γινόταν άφορμή νά μου παρουσιάζονται πολλές στο γραφείο με κρυολογήματα, κακοστομαχιές και άλλες μικροανωμαλίες, ώπου έμαθαν τό πολύ άπλό τέχνασμα νά σταματήσουν κάθε κοινωνική κίνηση και νά ξεπλώνουν 1 ή 2 ώρες νωρίτερα από τό κανονικό, τή βδομάδα που είχαν περισσότερη δουλειά όπως και τήν προηγούμενη. Άπό τότε εξαφανίστηκαν έντελώς οι μικροαδιαθεσίες.

Πολλοί από μάς θεωρούν πως οι ώρες τής άνάπαυσης είναι καιρός χαμένος, κάτι που πρέπει νά τό πάρουν σε μία δόση και ύστερα νά πάφουν νά ασχολούνται μ' αυτό. Τά ζωά είναι πιο σοφά γιατί ποτέ δέ διατάζουν νά κοιμηθούν στα πεταχτά όποτε μπορούν.

Μία ηλικιωμένη κυρία που έφυγε από ένα ήσυχο χωριό και εγκαταστάθηκε στη Νέα Υόρκη ήρθε και μου παραπονέθηκε πως ή καρδιά της «πηδούσε». Είχε 120 σφυγμούς στο λεπτό μόνο από νευρική κόπωση. Κι όμως διαμαρτυρήθηκε λέγοντάς μου πως για πολλά χρόνια κοιμόταν ώραία 9 ώρες και ότι δέν άλλαξε αυτή της τήν συνήθεια κι όταν ήρθε στην πρωτεύουσα.

Η ένταση των νευρών της από τό καινούριο περιβάλλον, ήταν τόσο μεγάλη ώστε δέν έφτανε άνάπαυση μόνο μία φορά τήν ήμέρα. Τής σύστησα νά αναπαύεται 1 1/2 ώρα ύστερα από κάθε γεύμα και νά κάθεται μία ώρα άργά

τερα τὸ βράδυ. Μὲ τὴ μικρὴ αὐτὴ ἀλλαγὴ τοῦ προγράμματος ἡ καρδιά τῆς ἐπανῆλθε στὸ κανονικόν.

Συχνὰ ἀκούμε τὴ διαμαρτυρία «Μὰ δὲν ἔχω καιρὸ νὰ ξεκουραστώ τὴν ἡμέρα».

Υπάρχουν ἄλλα πολὺτιμα ὑποκατάστατα ἀν οἱ περιστάσεις σὰς ἀποκλείουν θετικὰ νὰ κοιμηθῆτε λίγο τὸ μεσημέρι. Μπορεῖτε νὰ κάνετε ἕνα μικρὸ περίπατο, μιά βόλτα στὶς βιτρίνες, νὰ ξεκουραστῆτε στὸν πάρκο ἐνὸς πάρκου ἢ νὰ πάρετε ἕνα μικρὸ ὑπνο καθισμένοι στὸ γραφεῖο σας, ἀκουμπώντας τὸ κεφάλι στὰ χέρια. Ὅπωςδήποτε τὸ διάστημα πού μεσολαβεῖ ὑστερα ἀπὸ τὸ μεσημεριανὸ σας φαί ἀναπαυθῆτε ὅσο εἶναι δυνατό περισσότερο καὶ ξεχάστε τὴ δουλειά σας.

Τὸ πολυτιμότερο πράγμα ὑστερα ἀπὸ τὸν ὑπνο κατὰ τὴ διάρκειά τῆς ἡμέρας εἶναι νὰ συνηθίσετε νὰ ξεπλύνετε ἀπὸ 1/4 ὥς 1/2 ὥρα ἀμέσως μόλις γυρίσετε τὸ βράδυ ἀπὸ τὴ δουλειά στὸ σπίτι. Ἄν δὲν εἶναι δυνατό νὰ κυθυστερῆτε τὸ βραδυνὸ φαγητὸ τότε ξεπλύνετε καὶ πάρετε ἕνα μικρὸ ὑπνο μόλις φάτε. Θὰ μελίνετε ἐκπληκτικὸς πόσο πιὸ εὐχάριστα θὰ περάσετε τὰ βράδια πού ἔχετε κοιμηθῆτε λίγο πρὶν.

Τὶ νὰ ποῦμε τώρα γιὰ κείνους πού μένουν στὸ κρεβάτι τοὺς ὥρες, μόνο γιὰ ν' ἀκούνε ἀγρυπνοὶ τὸ ρολοῖ νὰ χτυπᾷ ὅλη τὴ νύχτα; Ἡ ἀϋπνία εἶναι μιά μάλιστα πού αὐξάνει μὲ τὴ γενική ἐνταση τῆς ζωῆς.

Τίς ἐξωτερικὲς ἀφορμὲς τῆς ἀϋπνίας μπορεῖτε νὰ τίς περιορίσετε μάλλον εὐκόλα. Πρέπει νὰ ἔχετε τὸ πιὸ ἥσυχο δωμάτιο τοῦ σπιτιοῦ, μὲ καλὸ ἀερισμὸ καὶ παντζούρια γιὰ νὰ μὴ μπαίνει πρωτ-πρωτὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Πολλὲς φορές ἐξωτερικοὶ παράγοντες πού φαίνονται χωρὶς σημασία ἐπηρεάζουν τὸν ὑπνο σας.

Πολλοὶ πάλι ἄνθρωποι μένουν ξύπνητοι καὶ ἀκούνε τοὺς παλμούς τῆς καρδιάς τοὺς ἢ πιάνουν τὸ σφυγμὸ τοὺς στὸν κρόταφο δταν τὸ αὐτὶ τοὺς πιέζεται στὸ μαξιλάρι· αὐτὸ δὲν εἶναι μό-

νο ἕνα τεχνητὸ ἐμπόδιο πού κόβει τὸν ὑπνο ἀλλὰ ἐπίσης γίνεται συχνὰ ἀφορμὴ νὰ νοιώθουμε μιά ὑπερσυναισθησία στὴν καρδιά. Στὴν πραγματικότητα εἶναι συνηθισμένον καὶ φυσικὸ νὰ ἀκούει κανεὶς τὸ σφυγμὸ του νὰ χτυπᾷ στ' αὐτιά δταν εἶναι ξεπλωμένος. Αὐτὸ δὲν ἔχει σχέση μὲ τὴν καρδιά καὶ συνήθως οὕτως μὲ τὴν πίεση. Τὸ καλύτερο γιὰ τὸ εἶναι νὰ μὴ δώσουμε προσοχή· κι αὐτὸ μπορεῖτε νὰ τὸ κατορθώσετε ἀν καταλάβετε πὼς εἶναι πραγματικὰ πολὺ μικρὴ ἀφορμὴ γιὰ νὰ τρομοκρατηθῆτε.

Πολλοὶ πού πάσχουν ἀπὸ ἀϋπνία παραπονοῦνται ὅτι ἔχουν μιά ξυνὴ γέυση στὸ στόμα τοὺς τὴ νύχτα· αὐτὸ συνήθως συμβαίνει στοὺς πολὺ νευρικοὺς ἄνθρώπους. Ἄν χρησιμοποιήσουν μισὸ κουταλάκι μαγνησίας γιὰ νὰ ξεπλύνουν τὸ στόμα τοὺς πρὶν πέσουν τὸ βράδυ, αὐτὸ θὰ ἐξουδετερώσει τὴν ξυνὴ γέυση τὴ νύχτα.

Ὅσοις μόνο ἐξωτερικοὶ παράγοντες πολὺ σπάνια προκαλοῦν ἀϋπνία. Οἱ ἐσωτερικοὶ παράγοντες μπορεῖ νὰ προκαλέσουν μιά νευρικὴ κατάσταση ἢ φιλονεικία π.χ. μὲ τὴν οἰκονομικὴν κατάσταση καὶ οὕτως ὅπως καὶ νὰ φθάσει πὼς δὲν θὰ ἔχετε ἐπιτυχία στὸ χορὸ πού θὰ πάτε· ἂν ὑποφέρετε ἀπὸ ἀϋπνία, ὑπολογίστε καλὰ τοὺς νευρικοὺς καὶ συναισθηματικοὺς λόγους πού σὰς προκαλοῦν τὴν ἐνταση τῶν νεύρων. Δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ βρῆτε τίς ἀφορμὲς πού σὰς προκαλοῦν τὴν ταραχή. Εἶναι διάφορες ὅπως καὶ τὰ ἀνθρώπινα πρόσωπα πού ἐπηρεάζουν, ὥστε ἡ ἐπιτυχία σας γιὰ νὰ τίς ἀνακαλύψετε ἐξαρτᾶται πάρα πολὺ ἀπὸ τὴν εὐρύτητα τοῦ πνεύματος μὲ τὴν ὁποία θὰ τίς ἀντικρίσετε.

Ὅταν καταλάβετε λογικὰ τίς ἀφορμὲς τῆς νευρικῆς σας ἐντάσεως ὁ τρόπος νὰ ἐπιβάλλετε ἑλεγχὸ εἶναι φανερός, ἔστω κι' ἂν ἀποδειχθεῖ ὅτι δὲν εἶναι εὐκόλος. Καλύτερα ὅμως νὰ πολεμήσετε σκληρὰ παρὰ νὰ χάσετε τὸν καιρὸ σας δοκιμάζοντας «κακὰς συνταγὰς ἐναντίον τῆς ἀϋπνίας» πού ὁ πολλὸς κόσμος τίς πιστεύει καὶ δὲν φέρνουν ἀποτέλεσμα.

Τὸ πρῶτο γιὰ τὸν ὑπνὸ πού χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν ἀϋπνία εἶναι τὰ χάπια — διάφορα καταπραϋντικὰ ἢ ὑπνωτικὰ φάρμακα ὅπως τὸ βερονάλ, τὸ λουμινάλ καὶ ἕνα σωρὸ ἄλλα.

Παραδέχομαι πὼς ἂν πάρει κανεὶς ἀρκετὴ ποσότητα ἐνὸς καταπραϋντικοῦ φαρμάκου θὰ κοιμηθεῖ καὶ γιὰ λίγες ἡμέρες τὰ πράγματα θὰ πάνε καλύτερα. Κοιμᾶται κανεὶς βαθειὰ καὶ γρήγορα καὶ στὴν ἀρχὴ δὲν εἶναι ζαλισμένος δταν ξυπνήσει τὴν ἄλλη μέρα.

Τὸ κακὸ γίνεται μὲ τὴν παρατεταμένη χρῆση. Τὸ ἀποτέλεσμα καθὲ καταπραϋντικοῦ εἶναι συσσωρευτικόν· πρὶν περάσει πολλὴ καιρὸς ἢ συνεχῆς χρῆση προκαλεῖ ψυχικὴ κατὰπτωση. Ἐαφνικὰ, χωρὶς φανερὸ λόγο, ἀναλύεστε σὲ δάκρυα πού δὲν μπορεῖτε νὰ τὰ σταματήσετε.

Τὰ καταπραϋντικὰ, ὅπως δηλώνει καὶ τὸ ὄνομά τους, πραγματικὰ προκαλοῦν κατὰπτωση, κυρίως στὶς γυναῖκες πού συνήθως παρουσιάζουν λιγότερη ἀντοχὴ σ' αὐτὰ ἀπὸ τοὺς ἄνδρες. Κάνουν πολὺ μεγάλο κακὸ χωρὶς νὰ προσφέρουν οὐτὴν παραμικρὴ βοήθεια.

Ἄλλοι πάλι συνιστοῦν διάφορες πνευματικὲς ἀσκήσεις πού προκαλοῦν ὑπνο, ὅπως π.χ. νὰ μετράμε, νὰ σκεπτόμαστε μαῦρο βελούδο, νὰ σηκώνομαστε τὴ νύχτα καὶ νὰ διαβάζουμε. Γιὰ κείνον ὅπως πού ὑποφέρει χρόνιαν ἀπὸ ἀϋπνία αὐτὰ τὰ συστήματα εἶναι ἐντελῶς παράλογα καὶ ἀχρηστα γιὰ τὴν βελτίωσιν τὸ μυαλὸ σὲ κίνηση καὶ δὲν τὸ ξεκουράζουν.

Πολλοὶ πάλι πιστεύουν ὅτι ἡ ἐξαντλητικὴ σωματικὴ κόπωση φέρνει αὐτόματα ὑπνο. Ἀλλὰ συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο.

Γιὰ νὰ μπορέσει νὰ κοιμηθεῖ κανεὶς ὑστερα ἀπὸ μιά ὑπερβολικὴ φυσικὴ καὶ νευρικὴ ἐξάντληση χρειάζεται νὰ ἐπαλέθουν τὰ νεῦρα στὴν καλονυχτικὴ κατάσταση· καὶ γιὰ νὰ γίνει αὐτὸ χρειάζεται πολὺ μεγαλύτερο διάστημα ἀπὸ κείνον πού ἀπαιτεῖται γιὰ νὰ ξεκουραστοῦν τὰ νεῦρα, ὑστερα ἀπὸ μιά φυσικὴ, μέτρια κόπωση.

Οἱ ἄνθρωποι πού εἶναι ὑπερβολικὰ κουρασμένοι θὰ κοιμηθοῦν καλύτερα ἂν ἀναπαυτοῦν στὸ διάστημα τῆς ἡμέρας· ἔτσι δὲν θὰ ἐξαντληθοῦν πολὺ γιὰ τὴν μεγάλη κόπωση βρίσκονται πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸν ὑπνο καὶ τὴν χωρίζουν ἀπ' αὐτὸν πολλὲς βασανιστικές ὥρες.

Εἶναι πολὺ ἀπλὸ νὰ ἀποφεύγει κανεὶς τὴν ἐξαντλητικὴ πνευματικὴ ἐνταση ἀκριβῶς τὴν ὥρα πού πάει νὰ κοιμηθεῖ. Προσπαθῆτε νὰ χαλαρώσετε τὰ νεῦρα σας. Οἱ σκέψεις, σὰν τὴν μικρὴ μπάλλα πού τρέχει στὴ ρουλλέττα, χρειάζονται λίγη ὥρα γιὰ νὰ σταματήσουν. Πρέπει ὁπωδήποτε νὰ σταματήσετε μισὴ ἢ μιά ὥρα πρὶν πάτε νὰ πέσετε κάθε πράμα πού κάνει τὸ μυαλὸ σας νὰ δουλεύει ἐντατικὰ.

Σὲ πολλὲς περιπτώσεις εἶναι ἐντελῶς φανταστικὴ καὶ ἀπατηλὴ ἡ ἰδέα ὅτι ὁ καφφὲς ἐμποδίζει τὸν ὑπνο· ὡστόσο πολλοὶ ἐγγειέρονται μὲ τὸν καφφὲ τόσο, ὥστε νὰ χάσουν τὸν ὑπνο τοὺς καὶ ἂν συμβαίνει νὰ εἰσέλθουν καὶ σεῖς ἀπ' αὐτοὺς εἶναι πολὺ ἀπλὸ νὰ τὸ διορθώσετε· φροντίστε ὥστε ὁ καφφὲς πού θὰ πιῆτε μετὰ τὸ μεσημεριανὸ φαί νὰ εἶναι ὁ τελευταῖος τῆς ἡμέρας.

Τὸ τοῖς περιέχει ὅπως καὶ ὁ καφφὲς τὴ διεγερτικὴ καφεΐνη καὶ μ' ὅλο πού δὲν εἶναι τόσο ἰσχυρὸ σὰν τὸν καφφὲ, πρέπει ἂν εἶναι ἀνάγκη, νὰ τὸ ἀποφεύγετε.

Τὸ παλινὸ βοήθητικό· δηλ. ἕνα ποτήρι ζεστὸ γάλα τὴν ὥρα πού πλαγιάζει κανεὶς μπορεῖ νὰ φέρει ὑπνο σὲ μερικοὺς, γιὰ τὴν μαζεύει τὸ περισσὸ αἷμα στὸ στομάχι καὶ ἔτσι λιγοστεύει τὸ αἷμα στὸν ἐγκέφαλο.

Πολλοὶ ἄνθρωποι μποροῦν νὰ φάνε διειδήματα πρὶν πλαγιάσουν καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ νὰ κοιμηθοῦν βαθειὰ. Ὅχι ὁμοίως καὶ κείνοι πού ὑποφέρουν ἀπὸ ἀϋπνία. Τὸ βραδυνὸ φαί ὅσο λίγο καὶ ἂν εἶναι τοὺς λιγοστεύει τὸν ὑπνο καὶ ἐπηρεάζει ἐπίσης καὶ τὸ λίγο ὑπνο πού θὰ μπορέσουν νὰ κάνουν.

Πολὺτιμο μέσο πού βοηθεῖ τὸν ὑπνο εἶναι τὸ χλιαρὸ μπάνιο. Στὰ ψυχιατρικὰ βάζουν τοὺς μανιακοὺς σὲ χλια-

ρὸ λουτρό ἀπ' ὅπου βγαίνουν καθησυχασμένοι καὶ μὲ χαλαρωμένα νῦθρα.

Θ ἂν ἀναφέρω καὶ μιὰ συνταγὴ ποὺ πραγματικά βοηθᾷ τὸν ὕπνο. Ἀρχίζει μὲ τὴν χαλάρωση τῶν μυῶν τοῦ σώματος ὅπως εἶστε ξαπλωμένοι στὸ κρεβάτι καὶ περιμένετε νὰ σᾶς πάρει ὁ ὕπνος, σηκώστε τὸ ἓνα σὰς χέρι καὶ κρατήστε το ψηλά. Φαντασθῆτε πὼς ξαφνικά τὸ χέρι σὰς ἀποκόπηκε ἀπὸ τὸ σῶμα σὰς καὶ πέφτει χαλαρὸ στὸ κρεβάτι. Ἄν τὸ ἐπιτύχετε θὰ βρῆτε πὼς τὸ χέρι σὰς ἔχει ξεκουρασθῇ ἐντελῶς. Μπορεῖ τὴν πρώτη φορὰ νὰ μὴν ἐπιτύχετε νὰ διακόψετε τὴς νευρικές κινήσεις τοῦ χεριοῦ σὰς, ὥστόσο ἂν δοκιμάσετε μερικές φορές νὰ φαντασθῆτε πὼς τὸ χέρι σὰς πέφτει σὺν ἀδεια κάλτσας, τότε θὰ ἐπιτύχετε. Ἐπαναλάβετε τὸ μερικές φορές ὅταν τὸ καταφέρετε γρήγορα, τότε παραβάλετε τοὺς μυς τοῦ χεριοῦ σὰς μὲ τοὺς ἄλλους μυς τοῦ σώματος σὰς. Μ' αὐτὴ τὴ σύγκριση θὰ δῆτε πόσο χαλαροὶ εἶναι οἱ μυς τοῦ χεριοῦ σὰς καὶ πόσο τεταμένοι εἶναι οἱ ἄλλοι.

Παρατηρήσετε τοὺς μυς ποὺ βρίσκονται γύρω ἀπὸ τὸ στόμα σὰς — εἶναι τόσο τεταμένοι ποὺ φαίνεται σὰ νὰ ζαρώνουν τὰ χεῖλιά σὰς. Ὑστερα τοὺς μυς στὸ πρόσωπό σὰς καὶ τὸ μέτωπο, ποὺ σὰς δίνουν μιὰ συνοφρυωμένη ἔκφραση καὶ παραμορφώνουν τὰ χαρακτηριστικά σὰς. Κάνετε τώρα μὲ τοὺς μυς τοῦ προσώπου τὸ ἴδιο ποὺ κάνατε καὶ μὲ τὸ χέρι σὰς προσπαθήστε νὰ τοὺς χαλαρώσετε. Φαντασθῆτε πὼς τὸ πρόσωπό σὰς μοιάζει μὲ τὸ πρόσωπο ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ ἔχει λιγοθυμίσει.

Ὑστερα μὲ τὴ σειρά κάνετε τὸ ἴδιο καὶ μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους μυς τοῦ σώματος σὰς. Συνεχίστε τὴν ἐξάσκηση σὰς καὶ σύντομα θὰ μπορέσετε νὰ ξαπλώνετε καὶ ἀμέσως νὰ χαλαρώνετε ὅλους σὰς τοὺς μυς.

Ἐδῶ ἀκριβῶς τελειώνουν οἱ τρόποι τῆς καταπολέμησης τῆς ἀϋπνίας, ὥστόσο ὡς ἐδῶ εἶναι μόνο ἡ μισὴ μάχη ποὺ δώσαμε. Μπορεῖτε νὰ ἐπιτύχετε

τέλεια χαλάρωση τῶν μυῶν μὲ τὸν τρόπο ποὺ περιέγραφα παραπάνω ὅμως ἂν δὲν ἐπιτύχετε μαζί καὶ πνευματικὴ χαλάρωση, δὲν θὰ μπορέσετε νὰ κοιμηθῆτε.

Υπάρχει ἓνας λογικὸς τρόπος νὰ ἐπιτύχουμε τὴν πνευματικὴ χαλάρωση, σχεδὸν ὅμοιος μὲ κείνον ποὺ περιγράψαμε πὼς πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦμε γιὰ τὴν χαλάρωση τῶν μυῶν τοῦ σώματος. Ἄς πούμε πὼς ἔχετε καταφέρει νὰ χαλαρώσετε τοὺς μυς τοῦ σώματος καὶ ἔχετε διώξει ἀπὸ τὸ μυαλό σὰς τὸ φόβο τῆς ἀϋπνίας — στὸ κάτω-κάτω, ἂν ἔχετε ἐπιτύχει χαλάρωση τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος ὅπως εἶστε ξαπλωμένοι στὸ κρεβάτι, κερδίζετε μιὰ ὑγιεινὴ ἀνάπαυση εἴτε κοιμηθῆτε, εἴτε ὄχι, καὶ ἡ ὑγεία σὰς δὲν θὰ πειραχθεῖ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀργοπορία τοῦ ὕπνου.

Τώρα στρέψετε τὴν προσοχή σὰς στὸ συνειδητὸ μυαλό σὰς — τὸ μέρος τοῦ ἐαυτοῦ σὰς ποὺ σκέπτεται. Θὰ ἔχετε ὅπωςδήποτε κάποια σκέψη. Διῶξτε τὴν. Ἀρνῆσθτε νὰ τὴν σκεφθῆτε. Ἀφήστε τὸ μυαλό σὰς γιὰ λίγο κενό. Αὐτὸ μὴν τὸ κάνετε μὲ ἐντονη συγκέντρωση, μὲ μιὰ προσπάθεια νὰ κρατήσετε τὸ μυαλό σὰς κενό μᾶλλον ἀφήστε το κενό γιατί θὰ διώξετε ἀπ' αὐτὸ τὴν πρώτη σὰς σκέψη.

Μιὰ δευτέρη σκέψη, ἐντελῶς ἀσχετὴ μὲ τὴν πρώτη, θὰ σὰς παρουσιασθεῖ. Διῶξτε τὴν κι' αὐτὴ, ἀφήνοντας πάλι κενὸ τὸ μυαλό σὰς γιὰ λίγο. Ὑστερα μὲ τὸν ἴδιο τρόπο διώξτε τὴς ὅλες, καὶ τὴν τρίτη καὶ τὴν τέταρτη ποὺ θὰ παρουσιαστοῦν στὴν συνείδησή σὰς. Πάρτε τὴ σταθερὴ ἀπόφαση πὼς θὰ κλεισθεῖ τὸ μυαλό γιὰ τὴ νύχτα.

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, ἡ συνείδησή σὰς μένει κενή, ἐκτός βεβαίως ἀπὸ μερικές ἀσυνάρτητες σκέψεις, ποὺ δὲν θὰ τοὺς δώσετε καιρὸ νὰ σχηματιστοῦν πρὶν τὴς διώξετε, γιατί δὲν θὰ συγκεντρώσουν τὴν προσοχή σὰς· αὐτὸ τὸ φτερούγισμα τῆς σκέψης δὴγε γρήγορα σὲ μιὰ νάρκη καὶ πολὺ γρήγορα ἔρχεται ὁ ὕπνος.

Πενέ

Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

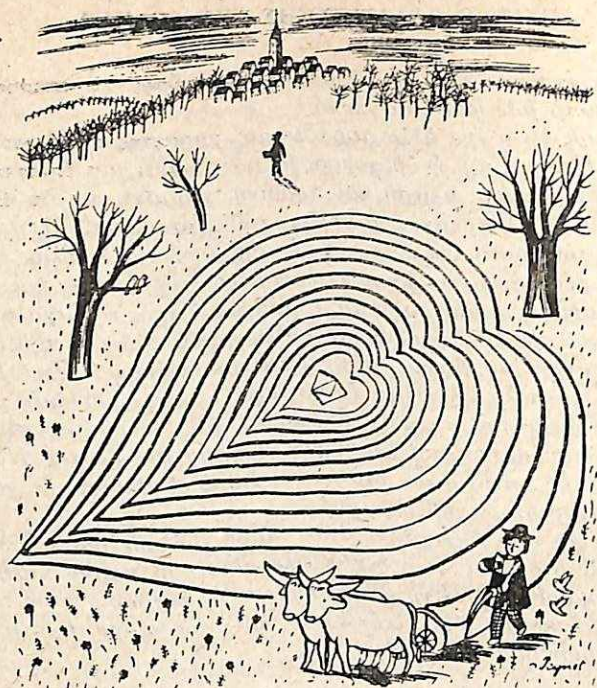
Τῆς COLETTE VASSELON (Ἀπὸ τὸ «Graphis», Ζυρίχη)

Ὁ ζωγράφος Πενέ γεννήθηκε στὶς 16 Νοεμβρίου 1908 στὸ Παρίσι. Φαίνεται πὼς σὺν μαθητὴς δὲν εἶταν καλὸς καί, ὅπως λέει ὁ ἴδιος, ἀπέτυχε στὶς διπλωματικές του ἐξετάσεις. Τὰ πρῶτα του σχέδια τὰ δημοσίευσε ἓνα ἀγγλικὸ περιοδικὸ τοῦ Παρισιοῦ, τὸ «The Boulevardier». Ὁ Πενέ εἰκονογράφησε τὰ ἔργα τοῦ Μυσσέ καὶ τοῦ Λαμπίς καὶ ἔκανε σκηνογραφίες γιὰ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ καὶ τοῦ Μαρσέλ Ἀσάρ. Σήμερα συνεργάζεται στὶς γαλλικὲς ἐφημερίδες: «Carrefour», «Les Lettres Françaises», «La Bataille» καὶ «Le Rire».

Ὑπάρχει πραγματικὰ ἓνας κόσμος ξένος πιά γιὰ μᾶς καὶ πρῶγμα φοβερό, στοὺς περισσότερους ἀπὸ μᾶς φαίνεται καὶ ἄχρηστο, ξεπερασμένο, ἀκόμη κάπως γελοῖο· εἶναι ὁ κόσμος τῆς ἀγάπης γιὰ τὸν πλησίον, γιὰ τὴ φύση, τῆς ἀγάπης γιὰ τὴ ζωὴ, τὴν ἀπλὴ ζωὴ, ποὺ εἶναι ἀνεξάντλητη πηγὴ τρυφερῆς συγκίνησης. Σ' αὐτὸ τὸν κόσμο μᾶς φέρνει ἡ πέννα τοῦ Πενέ, καὶ ἴσως αὐτὸς εἶναι ἀκόμη ἡ αἰτία ποὺ τὸν ἔκαμε νὰ δώσει αὐτὴ τὴ γερασμένη ὁψη, τὴ συγκινητικὴ καὶ γεμάτη ἀπὸ τὰ περασμένα στοὺς μικροὺς χαριτωμένους τὸν ἥρωα.

Κάθε τι στὸν Πενέ ἔχει μιὰ ἐπιείκεια, μιὰ γλυκερὰ ἐπιείκεια, ποὺ δὲν προκαλεῖ οὔτε τὸ γέλιο, οὔτε τὴν εἰρωνεία, ἀκόμη λιγότερο τὸν καγχασμὸ, μὰ ἓνα χαμόγελο, ἓνα ἀληθινὸ χαμόγελο ὅλο συγκίνηση, εὐδυνισμένο, ὅμοιο μὲ κείνο ποὺ ἔχουν τὰ μικρά τὸν πρόσωπα. Περιπατοῦνε πάνω σ' ἓνα χαλὶ ἀπὸ πράσινο χορτάρι, σπαρμένο λουλούδια, φυτεμένο δέντρα φουντωτά, γεμάτα πουλιὰ καὶ κάθε φυτό, κάθε ζῶο, κάθε σπλί μέσα στὴ φιλικὴ αὐτὴ φύση, συνομιλεῖ νὰ κάνει τὸν ἄνθρωπο καλύτερο κι' ἐρωτευμένο. Ὁ Πενέ σπέρνει τὸν κόσμο μὲ καλύβες καὶ μὲ καρδιές, μὲ μοναδικὰ καὶ περιστέρια. Καὶ τὸ μόνον φανέρωμα τῆς «κοινωνίας» ποὺ ἐκπροσωπεῖ ὁ φύλακας τοῦ παρόντος, δὲν παριστάνει παρὰ τὴν ἀσφάλεια καὶ τὴν προστασία γιὰ τοὺς μικροὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴς ἀγάπης τους. Δὲν ὑπάρχει πονηρὰ

«Ο γεωργός πήρε γράμμα από την αεροβωνιαστική του.»*

«Ποιητής και ξυλοκόπος»*

* Τα στίκια που σημειώνονται με αστερίσκο είναι παρμένα από το «Λεύκωμα Πενι» με την εγγραφή του έκδοτικού οίκου Raoul Solar, Μόντε - Κάρο, 1943.

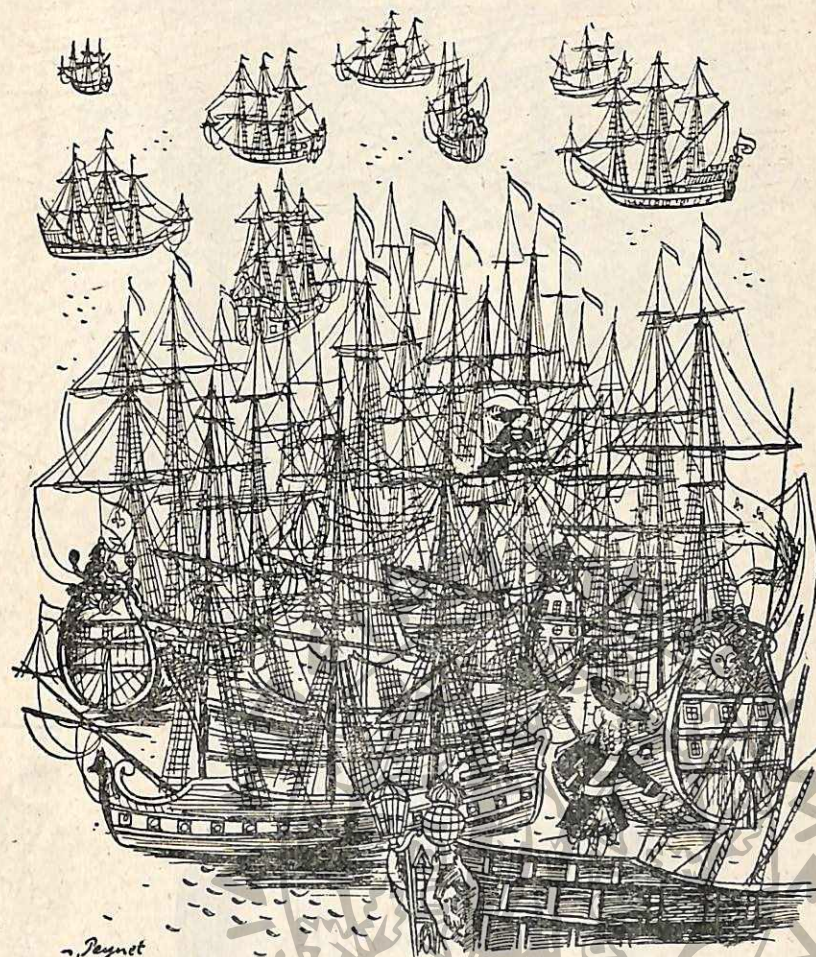
— Μην κάνεις τόσες πολλές τρίλλες... μου γαργαλάνε τις πατούσες.*

— Ένα ευχάριστο νέο: Με τις διακοπές ξεγάρωσαν και τα ποτάμια.
(Από το «Carrefour», Παρίσι)

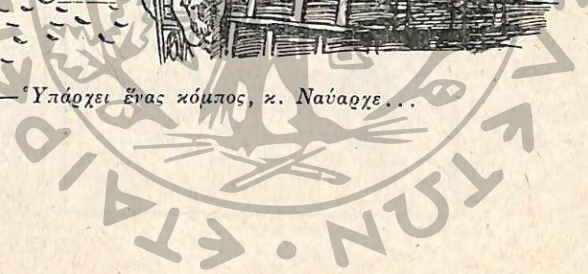

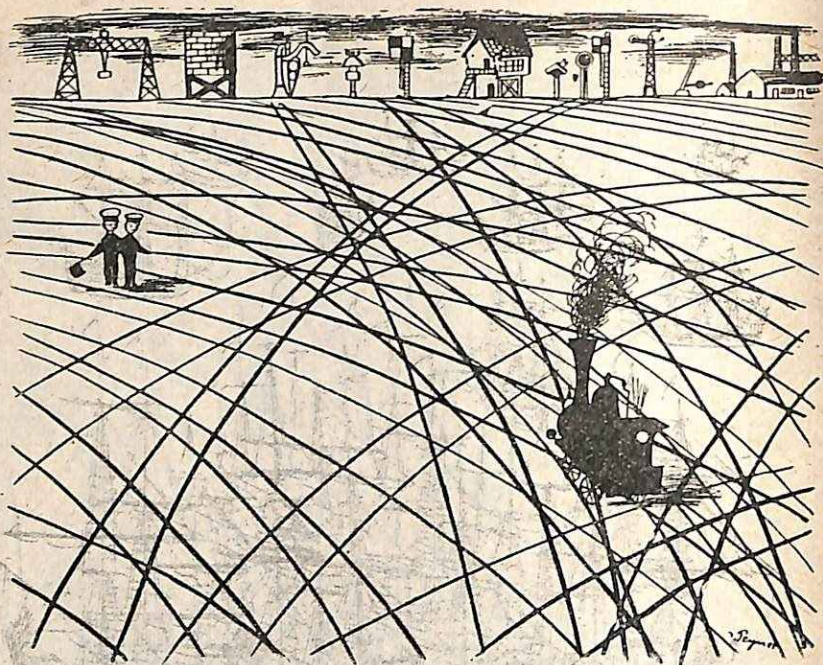
— 'Η δική μου είναι στριμμένη!...*

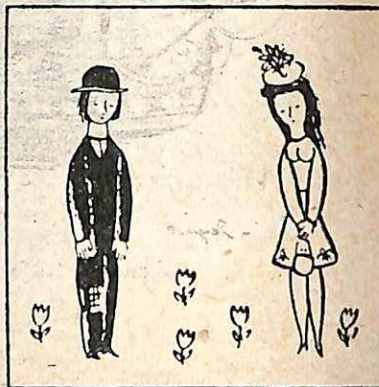
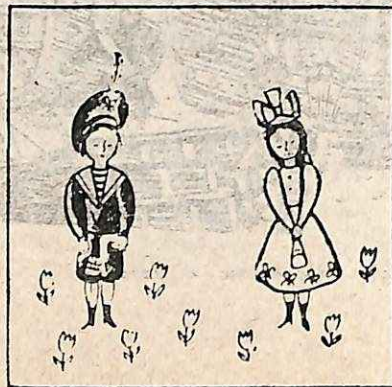
— Regnet

— Λοιπόν ; — 'Υπάρχει ένας κόμπος, κ. Ναύαρχε...

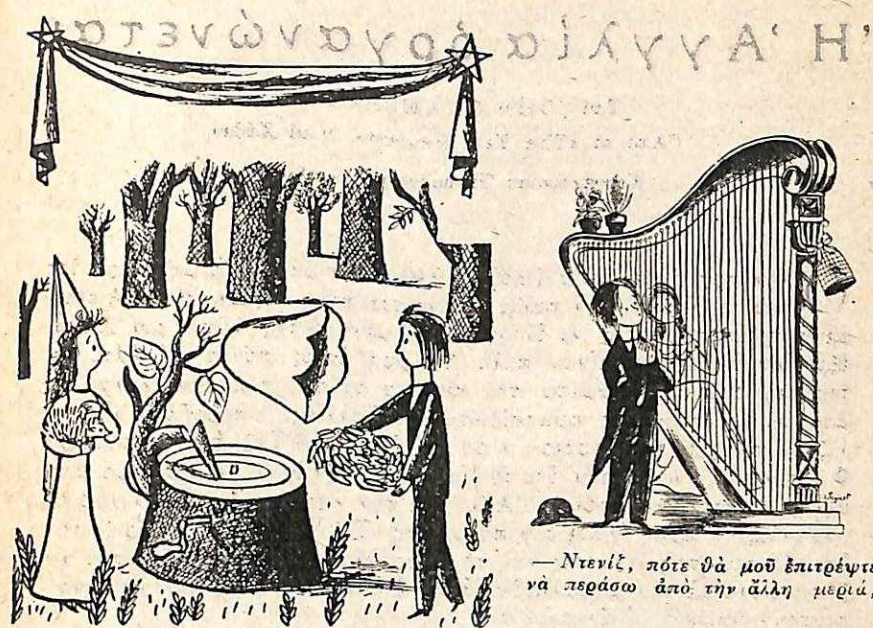

«Τού... τού... τού!... Είναι η μικρή ατμομηχανή που ζητάει βοήθεια. Χάθηκε πάλι μέσα στο λαβύρινθο των γραμμών.» *

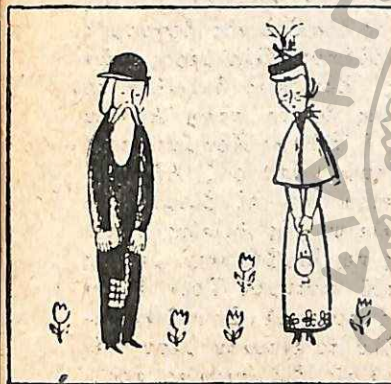

Συνεσταλμένοι σ' όλη τους τη ζωή.

— Ντενίξ, πότε θά μου επιτρέψετε να περάσω από την άλλη μεριά;

— Νά πάρω, αγάπη μου, μιὰ καινούρια βελόνα;
(Από το «Carrefour», Παρίσι)

(Από το «Les Lettres Françaises», Παρίσι)

‘Η ‘Αγγλία ὀργανώνεται

Τοῦ JOHN CHAMBERLAIN

(Ἀπὸ τὸ «The Yale Review», Νιοῦ Χάβεν,

Κοννέκτικουτ Ἑνωμένων Πολιτειῶν)

Ο λόκληρη ἡ δεκαετία 1930 - 1940 εἶταν μία κρίσιμη περίοδος γιὰ τὸ Νταντί, τὴν παλιὰ λιθόχτιστη πόλη τῆς Σκωτίας. Ἀπλωμένη στοὺς πρόποδες κι ὀλόγυρα στὸ μεγάλο της λόφο, τὸν Λόου, ἔξακολουθοῦσε νὰ εἶναι πολὺ ὁμορφη ὅπως πάντα· οἱ κάτοικοί της περπατώντας ἀνάμεσα στὰ πέτρινα σπιτία, ποὺ τὴν ἔκαναν νὰ μοιάζει μὲ παρχιακὴ πρωτεύουσα τῆς Γαλλίας, ποροῦσαν ν’ ἀτενίζουν πρὸς τὰ ἀστραφτερὰ νιρὰ τοῦ Πορθμοῦ Τέϋ, ἢ τὴ λοφοσειρὰ Φίιφ καὶ νὰ νοιώθουν ὅτι τὸ Νταντί εὐλογήθηκε περισσότερο ἀπὸ ἄλλες Σκωτσέζικες πόλεις. Ἀλλὰ μὲ τὴν κατάρρευση τῆς λινοβιομηχανίας, ἡ πόλη ἔχασε τὸν παλμό της. Τὸ Νταντί ποὺ στήριζε τὴν ὑπαρξή του στὶς λινάτσες καὶ τὴν μαρμελάδα δὲν ποροῦσε πιά νὰ ζήσει μόνο μὲ τὴν μαρμελάδα. Κάτι ἔπρεπε νὰ γίνε γιὰ νὰ ξαναπιάσουν δουλειὰ οἱ ἄνεργοί της.

Κι’ αὐτὸ τὸ «κάτι» γίνεται τώρα. Τὸ Νταντί εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πέντε «παρακμασμένες» περιοχὲς τοῦ Ἑνωμένου Βασιλείου ποὺ ἔγιναν τώρα περιοχὲς «ἀναπτύξεως». Ὅταν τὴν ἐπισκέφθηκα τὴν περασμένη ἄνοιξη εἶδα νὰ φυτρώνουν στοὺς λόφους της νέες οἰκοδομὲς - ἐργοστάσια κι ἐργαστήρια ποὺ θὰ παράγουν τὰ πάντα: ἀπὸ τὰ κέικ τοῦ Νταντί ὡς τὰ ἐλαστικά του, ἀπὸ τὴν χοροζήλ, γιὰ τὶς συνθετικὲς ὕλες, ὡς τὶς ρεμπούπλικες. Ἐνας οἰκοδομικὸς ὄργασμὸς ποὺ εἶναι δύσκολο νὰ συναντήσεις σὲ ὁποιοδήποτε ἄλλο μέρος τῶν Βρετανικῶν νησιῶν. Δυὸ Ἀμερικανικὲς Ἐταιρεῖες διάλεξαν τὸ Νταντί σὰν βάση γιὰ τὴ βιομηχανικὴ τους δράση στὴν Ἀγγλία (καὶ στὴν Εὐρώπη ἀκόμη). Μιὰ ἀπ’ αὐτές, ἡ Ἑθνικὴ Χρηματιστικὴ Ἐταιρεία, ἔχει στὸ ἐργοστασίό της ἓνα πάτωμα ἀπὸ ροζ Αὐστραλιανὸ μαόνι. Ἄν τὸ ἔβλεπαν θὰ τὸ ζήλευαν ὅλοι οἱ βιομήχανοι τῆς Ἀγγλίας ποὺ τόσο αἰσθάνονται τὴν ἔλλειψη τῆς ξυλείας. Γιατὶ αὐτὲς οἱ περιοχὲς «ἀναπτύξεως» στὶς ὁποῖες περιλαμβάνονται μερικὲς πόλεις στὴ Ν. Οὐαλλία καὶ στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Τάιν, ἔχουν ἀπόλυτη προτεραιότητα γιὰ τὸν ἐφοδιασμό τους μὲ Σουηδικὴ ξυλεία, τοῖβλα γιὰ τὸ χτίσιμο σπιτιῶν καὶ ὅλα τὰ ἔκτακτα μέσα στέγασης ποὺ παρέχει ἡ Κυβέρνηση. Μαζὺ μὲ τὶς βιομηχανίες προῶντων ἐξαγωγῆς - ἰδιαιτέρα τὶς βιομηχανίες αὐτοκινήτων καὶ μηχανή-

νημάτων - ἀντιπροσωπεύουν σήμερα στὸ Ἑνωμένο Βασίλειο, τὶς μόνες ἐκδηλώσεις ἀπεριόριστης ζωτικότητας.

Οἱ περιοχὲς αὐτὲς εἶναι δείγματα «ὀργάνωσης», ποὺ βαδίζει σύμφωνα μ’ ἓνα ὀρισμένο σχέδιο. Τὸ ἴδιο πορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς καὶ γιὰ τὸ ἐξαγωγικὸ ἐμπόριο τῆς Ἀγγλίας ποὺ προόδευσε πολὺ περισσότερο ἀπ’ ὅσο πίστευαν τὸ καλοκαίρι τοῦ 1945 καὶ οἱ πιὸ αἰσιόδοξοι Ἀγγλοὶ. Μὲ μία ἀνεπαίσθητη μόνον ἀπόκλιση ἀπὸ τὴν ἔννοια τοῦ ὅρου θὰ ποροῦσε κανεὶς νὰ τὶς πεῖ δείγματα αὐτοῦ ποὺ ὁ Καθηγητὴς Χέϋκ ὀνομάζει «καλὴ ὀργάνωση» σὲ ἀντιπαροβολὴ μὲ τὴν «κακὴ ὀργάνωση». Κατὰ τὸν Χέϋκ ἡ «καλὴ ὀργάνωση» ἀναφέρεται στὶς γενικὲς μόνον γραμμὲς τῆς δουλειᾶς. Αὐτὸ ἀκριβῶς γίνεται στὶς περιοχὲς «ἀναπτύξεως» τῆς Ἀγγλίας καὶ στὸ ἐξαγωγικὸ της ἐμπόριο. Ὅταν π.χ. ἡ Χρηματιστικὴ Ἐταιρεία γυρεύει νὰ βρεῖ τὸ μέρος ὅπου θὰ ἐγκαταστήσει τὴ βιομηχανικὴ της βάση, ἡ κυβέρνηση περιορίζει τὴν ἐκλογὴ της σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ἀκόλουθες περιοχὲς: Ν. Οὐαλλία, Τάϊνσαϊντ, Κάμπερλαντ, Κλάϊντσαϊντ, Νταντί, ἢ ὑποχρεώνει τὴ βιομηχανία αὐτοκινήτων νὰ ἐξάγει τὴ μισὴ παραγωγὴ της. Ὡς ἐκεῖ φτάνει ὁ κυβερνητικὸς ἐξαναγκασμός. Ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνηση δὲν ὑπαγορεύει στὴν Ἑθνικὴ Χρηματιστικὴ Ἐταιρεία τὸ σύστημα τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν τακτικὴ ποὺ θὰ ἀκολουθήσει στὶς πωλήσεις, οὔτε ἀναλαμβάνει νὰ πεῖ στοὺς μηχανικοὺς καὶ τοὺς ἐμπόρους αὐτοκινήτων τὴ τύπου αὐτοκίνητα ἢ πόσα αὐτοκίνητα ἀπὸ κάθε τύπο θὰ φτιάξουν.

Ἀλλὰ ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν «κρατικοποίηση» τῆς βιομηχανίας ἢ τὴν ἐπιβολὴ ἐλέγχου ποὺ περιορίζει τὴν παραγωγὴ καὶ τὴν κατανάλωση σύμφωνα μὲ τὴν πολιτικὴ σκοπιμότητα, τότε τὰ πράγματα ἀλλάζουν. Οἱ ἀποφάσεις τῶν ἀτόμων ὑποτάσσονται στὴν πίεση τῶν κοινοβουλευτικῶν αἰτημάτων καὶ δὲν εἶναι πιά ὁ μηχανικὸς ἢ ὁ ἐπιχειρηματίας ποὺ ἔχει τὸ αἶσθημα τῆς δημιουργίας, ἀλλὰ ὁ πολιτικός. Τὸ δυσάρεστο εἶναι ὅτι ὁ πολιτικὸς ποὺ ἔχει καλὰ τὶς δυνατότητες τῆς μηχανῆς καὶ τῆς ἀγορᾶς εἶναι σπάνιο φαινόμενο. Κι ἔτσι γίνεται, μὲ τὴν τάση ποὺ πολὺ συχνὰ ἔχει νὰ δεσμεύει τὴ δημιουργικότητα τῶν ἄλλων ἐξουδετερώνοντας τὰ κίνητρα τῆς ἀτομικῆς δραστηριότητας, «κακὸς ὀργανωτής», μὲ τὴν ἔννοια ποὺ δίνει ὁ Χέϋκ στὸν ὅρο.

Ἡ Ἑργατικὴ Κυβέρνηση κατανοεῖ ἀπολύτως αὐτό. Καὶ γιὰ νὰ προλάβει τὴν «γραφειοκρατικοποίηση» τοῦ ἐμπορίου ἐπιμένει στὴν ἀρχὴ τοῦ ἡμιανεξαρτήτου σώματος ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀντιπροσώπους τῶν ἐργατῶν, τῶν ἐργοδοτῶν καὶ τῶν καταναλωτῶν. Ἐπικράτησε ἡ ἀντίληψη ὅτι ἓνα σῶμα ποὺ ἐκπροσωπεῖ ὅλα τὰ συμφέροντα τοῦ κοινοῦ, θὰ πορεῖ νὰ διευθύνει τὴν κρατικοποιημένη βιομηχανία

χωρίς να δίνει υπερβολική σημασία στις κομματικές απαιτήσεις. Ἡ κρατικοποίηση δηλαδή, εξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἓνα φόβητρο πού πρέπει κανεὶς ἢ νὰ τὸ υπερνικήσῃ ἢ νὰ τὸ ἀποδεχθεῖ. Ὡστόσο ἡ ὀργάνωση, πού στὴν Ἀγγλία εξακολουθεῖ νὰ ὑποτάσσῃ τις περισσότερες δημοσιονομικές προσαρμογές σὲ διάφορες ἀνάγκες—στὴ διανομή μὲ τὰ δελτία, στὸν καταμερισμὸ τῆς παραγωγῆς, στὸν ἔλεγχον τῶν τιμῶν καὶ τοῦ κέρδους, στὴν αὐστηρὴ νομισματικὴ καὶ φορολογικὴ πολιτικὴ—ἐπιδρᾷ στὰ κίνητρα τῆς ἀτομικῆς δραστηριότητος.

Ὁ «Ὀικονομολόγος» τοῦ Τζώφρου Κρόουθερ, π. χ. παραπονιέται ὅτι ἡ πρωτοβουλία συναντᾷ «ἀπροσδιόριστα, κρυφά, ἀλλὰ ἀναμφισβήτητα ἐμπόδια». Ἄλλοι μιλοῦν γιὰ «ἐλλειψη παρορμήσεων» καὶ «αὐξανόμενη ἀδράνεια». Ἀλλὰ οἱ Ἀγγλοὶ ὑποστηρίζουν πρόθυμα τὸ πρόγραμμα τῶν στερήσεων πού σκοπὸς του εἶναι νὰ διατηρήσῃ ἡ χώρα τους μιὰ θέση ἀνάμεσα στὶς Μεγάλες Δυνάμεις τοῦ κόσμου. Ὅπως οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ οἱ Ρῶσοι, δουλεύουν καὶ αὐτοὶ ὑπερβολικά καὶ πληρώνουν βαρεῖα γιὰ νὰ μποροῦν νὰ διατηροῦν ἓνα στρατὸ κατοχῆς στὴ Γερμανία, νὰ ναυπηγοῦν πολεμικὰ πλοῖα καὶ νὰ κάνουν ἐπιστημονικὰ πειράματα. Ὁ πόλεμος ἐλάττωσε τὸν ἐμπορικὸ στόλο τῆς Μ. Βρεταννίας κατὰ 25%, ἀλλὰ τώρα τὰ ναυπηγεῖα τῆς βουτίζουν ἀπὸ τὰ χτυπήματα τῶν ἐργατῶν πού συναρμολογοῦν γοργὰ φορητὰ πλοῖα γιὰ νὰ ξαναπάρουν στὰ χέρια τους τὸ διαμετακομιστικὸ ἐμπόριο τοῦ κόσμου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ συμβιβαστεῖ μὲ κάποιον τρόπο ἡ συνειδητὴ ἀποδοχὴ τῶν στερήσεων μὲ τὸ φυσικὸ ἐνθουσιασμὸ τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν κατανάλωση ἀγαθῶν πού δὲν εἶναι «πρώτης ἀνάγκης». Γιὰ νὰ καταλάβουμε τίς ἐπιτυχίες πού σημειώθηκαν στὰ πεδία τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ναυπηγήσεων πρέπει νὰ τις περιλάβουμε στὴν ἴδια εἰκόνα μὲ τὰ «κρυφὰ ἐμπόδια τῆς πρωτοβουλίας» καὶ τὴν «αὐξανόμενη ἀδράνεια».

Ἀλλὰ τὰ παράδοξα δὲν σταματοῦν ἐδῶ. Τὸ πῶς μεγάλο ἀπ' ὅλα εἶναι ἡ ἐπίσημη κυβερνητικὴ θεωρία πού ἀσπάζεται τὸν Φαβιανὸ σοσιαλισμὸ μὲ τὴ σταθερὴ προσδοκία ὅτι θὰ δώσει στὴν Ἀγγλία τὴν ἐπάρκεια καὶ τὸ ἐπίπεδο τῆς παραγωγῆς πού ἔδωσε στὴν Ἀμερικὴ ὁ κεφαλαιοκρατικὸς ἀνταγωνισμός. Στὴν Ἀγγλία δὲν ὑπάρχει οὔτε ἀφθονία, οὔτε ποικιλία τροφίμων. Ὁ περιορισμός—οἱ ἀτέλειωτες «οὐρές»—δίνουν τρομερὰ στὰ νεῦρα. Κι ὥστόσο ὁ ξένος παρατηρητὴς αἰσθάνεται ὅτι καὶ στὴν σημερινὴ Ἀγγλία πνέει μιὰ αὖρα ἱκανοποίησης. Ἡ ἀτμόσφαιρα ποτισμένη μὲ τὸ ἰώδιο τῆς θάλασσας, διατηρεῖ ὅλη τὴν παλιά της μαγεία καὶ ἡ γῆ τῆς εἶναι ἀκόμη ὅπως τὴν περιέγραψε ὁ Οὐίλλιαμ Μόρρις: «ὅλα εἶναι μετρημένα, ἀνακατωμένα καὶ διαφορετικά, ὅπου ὅλα σιμ-
William Morris, Ἀγγλὸς ποιητὴς τοῦ 19οῦ αἰῶνα.

γουν ἀνετα τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο, ὅπου μπορεῖ νὰ εἶναι ὅλα μικρά, ἀλλὰ δὲν εἶναι οὔτε κουτ', οὔτε ἀνόητα, μιὰ γῆ πού δὲν εἶναι οὔτε φυλακὴ, οὔτε παλάτι, ἀλλὰ καθὼς πρέπει σπιτικό».

Μιὰ ἐπίσκεψη στὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων, ὅπου τὰ 394 Ἔργατικά μέλη ἀντιμετωπίζουν τὴν σαστισμένη καὶ ἀδιάφορη μειοψηφία τῶν 216 «Τόρων», θὰ ἐνίσχυε τὴν ἐντύπωση μιᾶς Ἀγγλίας γεμάτης ὑγεία καὶ αὐτοπεποίθηση. Τώρα οἱ «Τόρων» περιορίζονται σὲ σποραδικὰ χειρονομίες πού προδίδουν ἀνικανότητα, καὶ οἱ Φιλελεύθεροὶ ἔχουν σχεδὸν ἐξαφανιστῇ ἀπὸ τὴ σκηνή· καὶ ἔτσι ὁ Χέρμπερτ Μόρρις, ὁ «Ναπολέον τῶν Κόκνευ», ὁ Κοινοβουλευτικὸς ἀρχηγὸς τοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος προχωρεῖ ἀτάραχος πρὸς τὰ ἔμπροσ ἀκολουθώντας τὸν «σοσιαλιστικὸ πῖνακα τῶν ζητημάτων πού ἔχουν προ-
τεραιότητα».

Ὁταν ὅμως ζήσει κανεὶς καὶ ταξιδέψῃ, λίγο καιρὸ στὴν Ἀγγλία, ἡ μαχητικότητα τῶν βουλευτῶν, ὁ ἀντίπαλος τῶν σφυριῶν στὶς περιοχὲς «ἀναπτύξεως» καὶ ὁ ζήλος τῶν ὑπαλλήλων καταγραφῆς τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου τοῦ Σερ Στάφορντ Κρίπς, πού ἐρευνοῦν τώρα τίς «καθυστερημένες» βιομηχανίες, τείνουν νὰ ἐξαφανιστοῦν μπροστὰ σὲ μιὰ δεύτερη πῶς κακὴ ἐντύπωση. Ἡ «ὀργάνωση τῆς ζωῆς» ἐπιχειρεῖται πάνω σὲ μιὰ καταρρημαγμένη γῆ, μὲ πλημὴν ἀπὸ τὴ φτώχεια (ἀπὸ τὴν καθαρὰ ὕλική ἀποψη) σὲ πολὺ μεγαλύτερο βαθμὸ ἀπὸ τὴ Γαλλία, πού διατηρεῖ ἀκόμα ἀνέπαφη τὴν κυρίως γεωργικὴ προπολεμικὴ οἰκονομία της. Τὰ Λονδίνο, τὸ Κόβεντρι καὶ ἄλλες Βρεταννικὲς πόλεις κατόρθωσαν νὰ σκεπάσουν μὲ ἀξιοπρέπεια πολλὰ ἀπὸ τίς πληγές τους. Τὰ εἰρήνια καθορίζονται, τὰ ἄδεια ὑπόγεια κτίζονται μὲ τοῦβλα καὶ στὸ Κόβεντρι ὑπάρχει κάποιος πού μεταμόρφωσε τὸ βουβόπληκτο στίτι του σὲ πολυχρωμὸ κῆπο ἐνῶ ὁ ἴδιος ζεῖ μέσα σ' ἓνα βαγόνι τοῦ τραί. Ἀλλὰ εξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει τὸ κύριο βάρος πού δημιουργεῖται ὅταν καθοῦν οἱ εὐκολίες καὶ λείπει ὁ κατοικήσιμος χώρος. Τὰ μηχανήματα καὶ τὰ οἰκιακά σκεύη εἶναι πολὺ παλιά.

Καθὲς φορὰ πού οἱ Ἀγγλοὶ ἐπιχειροῦν ν' ἀφήσουν τίς φοβερὲς πολεμικὲς συνθήκες τῆς ζωῆς τους βερίζονται, μπλεγμένοι σ' ἓνα φαῦλο κύκλο πού λές καὶ εἰσωνεύεται τοὺς «ὀργανωτές». Χοσιάζονται τοῦβλα—χιλιάδες ἑκατομμύρια τοῦβλα—ἀλλὰ ἡ βιομηχανία τῶν τοῦβλων, ἔδωσε 42.000 ἐργάτες τῆς στὸ στρατό, καὶ ἀπ' αὐτοὺς, ἐλάχιστοι εἶναι ἐκεῖνοι πού θέλουν νὰ ξαναγυρίσουν. Ἡ Βρεταννικὴ οἰκονομία ἔχει τρομακτικὴ ἀνάγκη ἀπὸ κόρ-
βουνο, ἔστω καὶ μὲ τίς ὑψηλές τιμὲς πού ἀπαιτεῖ ἡ ἀνδρακο-
νομή τῶν πολεμικῶν μηχανημάτων.

2. Κόκνευ: παραταύχλη τῶν Λονδρέων.

βιομηχανία, αλλά ο σύγχρονος Βρεταννός δεν έχει καμμία όρεξη να δουλέψει στα ανθρακωρυχεία. Η ζήτηση ξυλουργών, οικοδόμων, χτιστών, σοβατζήδων και μπογιατζήδων είναι τεράστια — αλλά σε πολλά μέρη της Ευρώπης και της Ασίας δεν υπάρχει ακόμα πραγματική ειρήνη, και χιλιάδες Άγγλοι είναι ακόμα αποκλεισμένοι στις αντιπαραγωγικές απασχολήσεις της στρατιωτικής αστυνομίας και κατοχής.

Αλλά οι εργάτες που είναι πραγματικά διαθέσιμοι, δεν έχουν για την ώρα, όπως είναι πολύ φυσικό, καμμία διάθεση να καταπονηθούν σε υπερωρίες. Πρώτα-πρώτα οι υπερωρίες φορολογούνται πολύ σήμερα στην Αγγλία, (9 σελλίνια στα 20 στις περισσότερες κατηγορίες) κι αυτά που μένουν στα χέρια του εργάτη, σε μία χώρα όπου τα κουπόνια των δελτίων κοντεύουν ν' αποκτήσουν μεγαλύτερη σημασία από το ρευστό χρήμα, δεν έχουν πάρα μικρή αγοραστική αξία. Η έλλειψη των αγαθών θα μπορούσε ίσως να θεραπευτεί με τις υπερωρίες. Αλλά την ανάγκη αυτή δεν την καταλαβαίνει ο εργάτης. Γιατί μέσα σε όλους τους μικρούς φαύλους κύκλους, υπάρχει κι ο μεγάλος φαύλος κύκλος: το 50 % των αγαθών που παράγει το Ηνωμένο Βασίλειο είναι ανάγκη να εξαχθεί για να πληρωθεί το ελάχιστο όριο των αγαθών και των πρώτων υλών που είναι υποχρεωμένη να εισαγάγει η Αγγλία για να ζήσει και μόνο.

Αυτό σημαίνει ότι θα περάσει πολύς καιρός προτού οι Άγγλοι μπορέσουν ν' απλώσουν τα χέρια τους σε περισσότερα από τα μισά νέα αυτοκίνητα της παραγωγής τους: πώς δε θα μπορέσουν να προχωρήσουν στην ταχύτατη ανανέωση των παλιών τους εγκαταστάσεων χρησιμοποιώντας τα καινούρια μηχανήματα που παράγουν; πώς δε θα μπορούν να ελπίζουν ότι θα πούν πολύ δικό τους ούτσο ή ότι θα κάνουν κανένα δεύτερο κοστούμι από τα δικά τους υφάσματα.

Η συνέχιση του αυστηρού συστήματος των δελτίων για την Αγγλία είναι μία ανάγκη που την επιβάλλει η δύσκολη θέση του ισοσκελισμού των εισαγωγών και των εξαγωγών της. Η μαύρη της αγορά είναι σχετικά άσημαντη. Στην αντίπερα όχθη της Μάγχης, όπου η μαύρη αγορά ήταν σε μεγάλη ακμή, οι περιουσίες που δημιουργήθηκαν απ' αυτήν συνέτειναν στην αναξωογόνηση του εμπορίου. Αλλά στην Αγγλία, όπου ο πληθυσμός των 47.000.000 είναι βάρος ισήκωτο για τις περιορισμένες εκτάσεις της καλλιεργήσιμης γης της, όπου οι ανάγκες σε τρόφιμα χρειάστηκε να καλυφθούν με την παραγωγή εξαγωγών στην ηπειρωτική Ευρώπη, η προαγωγή της μαύρης αγοράς για πολλούς θα εσήμαινε πείνα. Χρειάζεται, λοιπόν, η Αγγλία να διατηρήσει ακόμη το σύστημα των δελτίων και να τρέφεται με το λιτό πολεμικό της διαιτολόγιο. Αφθονία υπάρχει μόνο σ' ένα είδος, τα ψάρια. Οι τράτες συμπλήρωσαν την ναρκωτική

και ξανάρχισαν το ψάρεμα της ρέγκας στις βόρειες παγωμένες θάλασσες. Αλλά κι εδώ ακόμα μπαίνει στη μέση ένας φαύλος κύκλος: οι ψαράδες χρειάζονται αδιάβροχα που σπανίζουν στα μαγαζιά του Γκρίνσμπυ, κέντρου της αλιευτικής βιοτεχνίας.

Τα έγγλεζόπουλα έχουν κόκκινα μάγουλα και φαίνονται καλοθρεμένα για το χατήρι τους αποθηκεύτηκαν αυγά, γάλα, μπανάνες, πορτοκάλια. Και με το σύστημα της κατανομής των τροφίμων που εφαρμόστηκε στον πόλεμο, οι φτωχότερες τάξεις τράφηκαν καλύτερα από πριν. Αλλά οι νέοι που έκλεισαν ή πέρασαν τα δεκαοχτώ τους χρόνια φαίνονται κουρασμένοι και για την ηλικία τους, πρόωρα γερασμένοι. Ανακοινώθηκε ότι η δίαιτα του Βρεταννικού λαού φτάνει τις 2.800 θερμίδες την ημέρα. Αλλά ο Δρ. Τιμπόρ Κσάτο, ένας πολύ γνωστός γιατρός, πιστεύει ότι το «οργανωμένο» επίπεδο θερμίδων γίνεται ελαττωματικό όταν δεν σταθμίζεται η περιεκτικότητά του σε βιταμίνες, αμινο-οξέα¹, και μεταλλικές ουσίες, και υποπτεύεται ότι κυριολεκτικά δλόκληρη η Αγγλία, πάσχει από μιά ελαφριά έλλειψη βιταμίνης Β, γεγονός που ένισχύει ίσως ως ένα σημείο την κατηγορία του «Οικονομολόγου» ότι δεν υπάρχει ένθουσιασμός για δουλειά.

Η προσπάθεια που έπρεπε να καταβάλουν για να βρουν κουπόνι ιματισμού, υποχρέωσε πολλές νεαρές οικοδόσποινες να εγκαταλείψουν τον αγώνα να ντύνονται σύμφωνα με την μόδα. Ένα χρόνο μετά τη λήξη του πολέμου τα κουπόνια που είχε το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει ένα άτομο ήταν λιγότερα από 50. Κι αφού ένα παλτό ήθελε 18 κουπόνια, ένα κοστούμι 18, μιά φούστα 6, ένα μάλλινο φόρεμα 11, μιά μπλούζα 4, κι ένα ζευγάρι παπούτσια 7, — για να μην αναφέρουμε τις πετσέτες, τις κουρτίνες και τα σεντόνια που ήθελαν κι αυτά κουπόνια — είναι θαύμα που οι Άγγλίδες δεν τριγυρνούν ντυμένες με τσουβάλια από τα εργοστάσια του Νταντί. Κι όλα αυτά συμβαίνουν σε μία χώρα που είναι περίφημη για τα υφάσματα της.

Μια και τα δελτία είναι ακόμη απαραίτητα στην Αγγλία, οι Άγγλοι αισθάνονται τον πειρασμό να κάνουν την ανάγκη φιλοτιμία και να την εξυμνούν σαν ένα μέρος της «οργάνωσής» τους που τη θεωρούν — όχι μόνον οι εργατικοί αλλά ακόμα και μερικοί «Τόρν» κυριευμένοι από την νοοτροπία του «ελέγχου» — προτιμότερη από την «ανάρχια» του καπιταλισμού. Το σύστημα των δελτίων είναι δίκαιο, αλλά το τίμημα της δικαιοσύνης του είναι η σπατάλη της ανθρώπινης ενέργειας που προϋποθέτει η εφαρ-

1. Οργανικά οξέα απαραίτητα στον οργανισμό του ανθρώπου.

μογή του. Γιατί έχει κι αυτό τὰ ἐλαττώματά του, ἐλαττώματα πού βαραίνουν στήν προσπάθεια τῆς Ἀγγλίας, νά ὀρθοποδήσει. Οἱ ἀναρίθμητες κυριολεκτικά πράξεις πού ἐπιβάλλει—ἡ συμπλήρωση ἐντύπων, τὸ κόψιμο, ἡ ταξινόμηση, τὸ τσεκάρισμα καὶ τὸ μέτρημα τῶν κουπονιῶν—ἀπαιτοῦν ἐνέργεια πού θὰ μπορούσε νὰ καταναλωθεῖ σὲ μιὰ παραγωγικὴ δουλειά. Ὁ μικρο-καταστηματούχος διαθέτει κατὰ μέσο ὄρο 16 περίπου ὥρες τὸ μήνα γιὰ τὴν καταγραφή τῶν πόντων καὶ τὴν διανομή τους στοὺς διάφορους ἐμπόρους χονδρικῆς πώλησης. Ἐξ ἑβραδύς τὸ μήνα, δίνει ἀπὸ 6 ἰς 8 ὥρες στὴ σύνταξη αἰτήσεων γιὰ τὴν παροχὴ συμπληρωματικῶν μερίδων. Ἡ καταγραφή τῆς διανομῆς γάλακτος μὲ τὴν ταξινόμηση τῶν συμπληρωματικῶν κουπονιῶν γιὰ βρέφη καὶ ἀρρώστους καὶ τὴν σύνταξη καὶ ὑποβολὴ τῶν σχετικῶν καταστάσεων στὴν Ὑπηρεσία Τροφίμων, τοῦ παίρνουν ἄλλες 16 ὥρες. Τὸ χαρτοβασιλεῖο εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ὥρα. Ἀλλὰ ὑπάρχει ὁ φόβος ὅτι οἱ ἀλύγιστοι ὁπαδοὶ τοῦ αἰώνιου συνθήματος «δύναμη μὲ τὴ φτώχεια» θὰ ἐπιχειρήσουν νὰ προσκολληθῶν στὰ ἐντυπα πού θέλουν συμπλήρωμα, κι ὅταν δὲν θὰ εἶναι πιά ἀπαραίτητα, κι ἔτσι θὰ προκαλέσουν τὴν ἐξάντληση τῆς Βρεταννικῆς παραγωγῆς.

Ἄν στίς φλέβες τῶν σύγχρονων Ἀγγλῶν ἔτρεχε λίγο περισσότερο ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν λαθρεμπόρων προγόνων τους, ἂν δὲν εἶχαν τόσο πολὺ καλλιεργημένο τὸ αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς τιμῆς, θὰ μπορούσαν νὰ βελτιώσουν τὸ ἐπίπεδο τῆς συνολικῆς παραγωγῆς καὶ τῆς κατανάλωσής. Ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ παραδεχτοῦμε, πὼς ἡ βελτίωση αὐτὴ θὰ γινόταν εἰς βάρος τοῦ πληθυσμοῦ πού δὲν διαθέτει κεφάλαια. Οἱ ἰδιωτικὲς ἐταιρίες οἰκοδομῶν, εἶταν πρόθυμες νὰ χτίσουν σπιτάκια γι' αὐτοὺς πού μπορούν νὰ πληρώσουν· ἀλλὰ ὁ Ἀνιούριν Μπέβαν, Ὑπουργὸς Ὑγιεινῆς καὶ Στεγάσεως, ἔχει ἀναλάβει τὴν ὑποχρέωση νὰ προμηθεύσει σπίτια σ' αὐτοὺς πού δὲν ἔχουν χρήματα. Κανεῖς δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἔχει σοβαρὲς ἀντιρροήσεις σὲ κάτι τέτοιο ἂν τὸ χτίσιμο τῶν σπιτιῶν εἶχε κάπως προχωρήσει. Ὡς τώρα ὅμως τὸ οἰκοδομικὸ πρόγραμμα καθυστερεῖ. Ὅσο γιὰ τὶς ἐπισκευὲς στὰ βομβότληκτα σπίτια, πρέπει κανεῖς νὰ πάρει ἄδεια γιὰ κάθε δουλειὰ γιὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἔξοδα πρόκειται νὰ υπερβοῦν ἕνα ὀρισμένο σχετικὰ μικρὸ ποσό. Ἐπιπλὴν, μπορούν νὰ προμηθευθοῦν μόνο οἱ νιόπαντροι, οἱ στρατεύσιμοι πού ἀπολύονται καὶ ὅσοι μποροῦν ν' ἀποδείξουν ὅτι ἡ κατάστασή τους στὸ ζήτημα αὐτὸ εἶναι πραγματικὰ ἀπελπιστική. Μὰ καὶ τὰ ἐπιπλὰ αὐτὰ εἶναι ἄχαρα, προορισμένα νὰ ἱκανοποιήσουν τὶς πρακτικὲς μόνο ἀνάγκες.

Ἄν δὲν ὑπῆρχε σήμερα στὴν Ἀγγλίαν ἔλεγχος στίς εἰσαγωγὰς καὶ τὶς ἐξαγωγὰς, θὰ εἶχαμε μιὰ σημαντικὴ ἔξοδο κεφαλαίων ἀπὸ τὴ χώρα μὲ ἄμεσο ἐπακόλουθο τὴν ὑποτίμηση τῆς λίρας. Καὶ οἱ

τιμὲς τῶν πραγμάτων θ' ἀνέβαιναν καθὼς τὸ κάλυμμα τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας θὰ γινόταν ὅλο καὶ πιὸ ἀμφίβολο. Ἀκόμα κι ἂν εὖνοιε κανεῖς τὴν κυκλοφορία τῶν ἀγαθῶν εἰς βάρος τῆς ἀξίας τοῦ χρήματος, δὲν μπορεί παρὰ νὰ καταλάβει τοὺς λόγους πού ὑποχρέωσαν τοὺς Ἀγγλοὺς νὰ ἐλέγχουν σταθερὰ τὴ συναλλαγματική τους κατάσταση. Ὡστόσο, ὁ ἐπισκέπτης, μπορεί νὰ ἀναρωτηθεῖ γιὰτὶ ἄραγε δὲν ἐπιτρέπεται στὸ ἰδιωτικὸ ἐμπόριο νὰ ἀναζητήσει μὲ βάση τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν ἐμπορευμάτων. Ὑπάρχουν στὴν Ἀγγλίαν στρατιωτικὰ ἀεροπλάνα παλαιῶν τύπων· ὑπάρχουν καὶ ἄνθρωποι πού φτιάχνουν ἕνα σωρὸ εἰδη πολυτελείας. Ἐν πέρουν τὴν ἀνοιξὴ ἐπιτρέπεται σ' ἕνα ἰδιώτη ἔμπορο νὰ τὰ μεταφέρει στὴν ἡπειρωτικὴ Εὐρώπη μὲ μεταγωγικὰ ἀεροπλάνα, θὰ μπορούσε νὰ τὰ ἀνταλλάξει καὶ νὰ φέρει πρῶιμα λαχανικὰ στὸ γυρισμό. Ἴσως ἡ ἰδέα τῆς ἀνταλλαγῆς μὲ μέσο μεταφορᾶς τὸ ἀεροπλάνο, νὰ φαίνεται πολὺ τολμηρὴ· ἀλλὰ εἶναι γεγονός ὅτι ἡ Ἀγγλίαν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ μία, μικρὴ ἔστω, ἀποδέσμευση ἐνεργητικότητας.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς λόγους πού ἡ κούραση τοῦ πολέμου ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπικρατεῖ, εἶναι τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν τὴν εὐχέρεια νὰ ἐπιδοθοῦν σὲ κάτι νέο γιὰ νὰ ξεχάσουν τὸ παρελθόν. Οἱ συγγραφεῖς γράφουν τόσο μόνο ὅσο τοὺς χρειάζεται γιὰ νὰ εἰσπρήξουν ἕνα εἰσόδημα πού νὰ μὴν τὸ βαραίνει ὁ πρόσθετος φόρος¹. Οἱ καθηγητὲς δὲν βλέπουν γιὰ ποῖο λόγο πρέπει νὰ συγγράφουν· αὐτὰ πού βγάζουν ἀπὸ τὶς παραδόσεις, τοὺς ἐπιτρέπουν ν' ἀντιμετωπίζουν τὰ τρέχοντα ἔξοδά τους. Οἱ νοικοκυρεῖς πού συνείθισαν χρόνια τώρα, νὰ περιμένουν καρτερικὰ στίς οὐρὲς καὶ νὰ παίρνουν μόνο ὅ,τι τοὺς δίνουν, ἔχουν καλλιεργήσει μέσα τους ἕνα εἶδος μοιρολατρίας μὲ τὴν πραγματικὰ ἐκπληκτικὴ συνέπεια ὅτι δὲν ἐκμεταλλεύονται ὅσο θὰ μπορούσαν τὸν περιορισμένο, ἔστω, ἀνεφοδιασμό τῶν μαγαζιῶν μὲ ὑποπολεμικὰ εἶδη, (ἕνας εἰδικευμένος στὴ σφυγμομέτρηση τῆς ἀγορᾶς Ἀμερικανὸς πού δοῦλεε γιὰ λογαριασμό μιᾶς Ἀγγλικῆς Ἐταιρίας σαπουνιῶν, ἔμεινε κατάπληκτος ὅταν διαπίστωσε ὅτι οἱ πελάτες τῆς, πού πέρασαν πολλὰ χρόνια χωρὶς σαποῦνια πολυτελείας, εἶχαν πάψει πιά νὰ ἐνδιαφέρονται γι' αὐτά).

Ἐπειδὴ τοὺς λείπουν οἱ εὐκαιρίες νὰ κινηθοῦν ἔστω καὶ σὲ περιορισμένο κύκλο κυριεύονται ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ ἀπὸ τὴ μοιρολατρεία καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀπὸ μιὰ ἐπιθυμία νὰ ξεμουδιάσουν. Τὸ αἶσθημα αὐτό, γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ τὶς σιτοδεῖες τοῦ 1840 - 1850, ἔδωσε σὲ ἀρκετὰ πλατεῖα στρώματα τὸν πόθο τῆς μετανάστευσης.

1. Θυμίζουμε ὅτι στὴν Ἀγγλίαν ἡ φορολογία τοῦ εἰσοδήματος αὐξάνει ἀναλογικὰ καὶ γίνεται βαρύτερη ὅταν τὸ εἰσόδημα ξεπερνᾷ ἕνα ὀρισμένο ποσό.

Οἱ στρατιῶτες ποὺ ξαναγυρίζουν στὶς ὁμίχλες τοῦ Μέρζυ καὶ τὶς σκυθρωπὲς ἀκτὲς τῆς βορειοανατολικῆς Ἀγγλίας, θυμοῦνται τὶς λιακάδες τῆς Αἰγύπτου, τοὺς ἀνοιχτόκαρδους χώρους τῶν Αὐτοκρατορικῶν ἀεροπορικῶν ἐκπαιδευτικῶν κέντρων στὸν Καναδά, κι ἀρχίζουν ν' ἀναρωτιοῦνται ἂν δὲν θὰ εἶταν καλύτερα γι' αὐτοὺς νὰ φύγουν ἀπ' τὴν Ἀγγλία. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ τῆς σύγχρονης Ἀγγλίας ποὺ δὲν θέλουν νὰ ζήσουν κάτω ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς τῆς «ὀργανωμένης» ζωῆς, ἀγοράζουν ἀκίνητα στὴν Ἰρλανδία καὶ ταξιδεύουν σὲ μιὰν Ἰρλανδία ποὺ πουλᾷ τὸ ροσμπίφ της καὶ τ' αὐγά της σ' ὅποιον κι ἂν εἶναι φτάνει νὰ μπορεῖ νὰ πληρώσει τὸ ἀντίτιμό τους.

Τὸν χειμῶνα τοῦ 1945 - 1946 ἓνας Ἀμερικανὸς ποὺ ἐπισκέφθηκε τὴν Ἀγγλία εἶπε ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ μεταχειρίζονταν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη, τὴ λέξη «σκυθρωπός». Ἡ νέα λέξη εἶναι «τὰ βγάζω πέρα». Μιὰ νεαρὴ Ἀγγλίδα θὰ παινεντεῖ ὅτι ἔφτιαξε ἐσώρρουχα ἀπὸ ἓνα ἀχρηστευμένο μεταξωτὸ ἀλεξίπτωτο. Οἱ Ἀγγλοὶ ἐκδότες περιοδικῶν θὰ σοῦ ποῦν ὅτι ντύνουν τὰ περιοδικὰ τους μὲ ξωφύλλα βιβλίων γιὰ νὰ παρακάμψουν τὶς διατάξεις τῶν περιορισμῶν στὴν κατανάλωση τοῦ χαρτιοῦ. Αὐτὲς εἶναι δυὸ χαρακτηριστικὲς περιπτώσεις ἀνθρώπων ποὺ τὰ «βγάδουν πέρα». Ἀλλὰ ἡ τάλαιπωρημένη νοικοκυρά, ὁ καθηγητὴς ποὺ δὲν θέλει νὰ γράψει βιβλία, ὁ βιομήχανος ποὺ παραπονιέται ὅτι ἡ ἱπὸδοση τῶν ἐργατῶν του εἶναι πολὺ μικρή, ὁ γεωργὸς ποὺ τὸν ἀνησυχεῖ τὸ πρόβλημα τῆς στέγασης τῶν ἐργατῶν του — αὐτοὶ δὲ βρῆκαν ἀκόμη τρόπο νὰ τὰ «βγάλουν πέρα». Ὑπάρχει ὅμως ἡ θέληση νὰ τὰ καταφέρουν ὅπως ὑπῆρχε καὶ στὶς μέρες ὕστερα ἀπὸ τὴν Δουνκέρκη, ὅταν ἡ Ἀγγλία ῥίχτηκε σ' ἓνα πυρετὸ παραγωγῆς γιὰ νὰ νικήσει τοὺς Ναζί. Μόνο ποὺ ἡ θέληση αὐτὴ θάφτηκε γιὰ ἓνα διάστημα μέσα στὴ χαλάρωση τῆς προσπάθειας ποὺ ἔφερε ἡ λήξη τοῦ πολέμου.

Τὸ κατὰ πόσο ἡ νέα «ὀργανωμένη» κοινωνικὴ συγκρότηση τῆς Ἀγγλίας εἶναι σὲ θέση νὰ δώσει στοὺς ἀγωνιστὲς της, τὴ βοήθεια καὶ τὶς ἀνέσεις ποὺ χρειάζονται, ἀποτελεῖ, γιὰ πολλοὺς Ἀγγλοὺς, θέμα ἀμφισβητούμενο. Ὡστόσο ἡ νέα σοσιαλιστικὴ κυβέρνηση, ἂν καὶ ἀντικρῶζει μὲ δυσμένεια τὶς ἀτομιστικὲς προσπάθειες τῶν ἰδιωτῶν «νὰ τὰ βγάλουν πέρα» ἔχει ἀναλάβει ἡ ἴδια ὑποχρέωση «νὰ τὰ βγάλει πέρα» μὲ ὅλα τὰ πράγματα — ἀρχίζοντας ἀπὸ τὶς ἀγροικίες τοῦ Μπάκιγκαμσάϊρ καὶ φτάνοντας ὡς τὸ Κρεμλίνο. Ἀνέβηκε στὴν ἐξουσία στὴν πρὶν δύσκολη περίοδο ποὺ μπορούσε νὰ γίνει. Ὁ πόλεμος σάρωσε τὴν ἀφθονία ποὺ εἶχε δημιουργήσει ὁ κεφαλαιοκρατισμὸς στὴν Ἀγγλία καὶ οἱ σοσιαλιστὲς «ὀργανωτὲς» εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ξαναρχίσουν ἀπὸ τὴν ἀρχή. Τὸ τί ἀκριβῶς ἐπιδιώκουν καὶ τὸ κατὰ πόσο βρίσκονται στὸ σωστὸ δρόμο τῆς πραγματοποίη-

σῆς τους, εἶναι τὸ θέμα τῶν θυελλωδῶν συζητήσεων ποὺ γίνονται τώρα στὴν Ἀγγλία. Καὶ εἶναι γεγονὸς ὅτι τὸ Λονδίνο, παρ' ὅλη τὴ μελαγχολικὴ του ἀτμόσφαιρα, εἶναι τὸ κέντρο ἑνὸς διανοητικοῦ ὄργασμοῦ ἀνάλογου μ' αὐτὸν ποὺ ἐπικρατοῦσε στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες ὅταν πρωτοεφαρμόστηκε τὸ Νιού Ντῆλ.

Τὸ μεγάλο ἐρώτημα στὴν Ἀγγλία εἶναι τώρα τὸ ἐξῆς: «Μπορεῖ ἡ σοσιαλιστικὴ ὀργάνωση νὰ συμβιβαστεῖ μὲ τὴν ἀτομικὴ ἀνεξαρτησία, μὲ τὶς βασικὲς ἐλευθερίες τοῦ ἀνθρώπου;» Καθὼς περνοῦν δίπλα ἀπὸ τὰ δέντρα ποὺ ἀρχισαν νὰ φυτρώνουν μέσα ἀπὸ τὰ θεμέλια τῶν βομβόπληκτων σπιτιῶν τοῦ 1940, οἱ Ἀγγλοὶ στριφογυρίζουν τὸ ἐρώτημα αὐτὸ μέσα στὸ μυαλό τους. Ἄν καθόταν κανεὶς ν' ἀκούσει τί λένε μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ὁπαδοὺς τῆς Ἑργατικῆς Κυβέρνησης, θὰ ἔλεγε ὅτι τὸ πολιτικὸ μέλλον τῆς Ἀγγλίας ἔχει ἀπὸ τώρα διαγραφῆ τοιαύτιστον γιὰ μιὰ γενιά. Καὶ τὴ στιγμή ποὺ τὸ κάρβουνο, τὸ ἀτσάλι, οἱ μεταφορὲς καὶ ἄλλοι ζωτικοὶ κλάδοι τῆς βιομηχανίας ἔχουν κιάλας κρατικοποιηθῇ, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι θὰ εἶναι δύσκολη ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸν βασικὸ σοσιαλισμὸ. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ὁπαδοὶ τοῦ Ἑργατικοῦ Κόμματος σὲ πληροφοροῦν πρόθυμα ὅτι στὴν περίπτωση ποὺ ὁ σοσιαλισμὸς θ' ἀποδειχθεῖ ἀσυμβίβαστος μὲ τὴν ἐλευθερία, ἡ σοσιαλιστικὴ ὀργάνωση θὰ ἐγκαταληφθεῖ.

1. Οἱ προοδευτικὲς ἐργατικὲς μεταρρυθμίσεις τοῦ Ρούζβελτ.

Ο ΚΟΜΗΣ Β., προσωπικὸς φίλος τοῦ Γουστάβου τῆς Σουηδίας τὸν κάλεσε μιὰ φορὰ νὰ δειπνήσουν μαζὶ στὸ σπίτι του, στὴν δημοφιλὴ ἀριστοκρατικὴ ὁδὸ Στραντβαϊγκεν, τῆς Στοκχόλμης. Στὴν κανονισμένη ὥρα, ὁ κόμης, ποὺ μένει στὸ τέταρτο πάτωμα ἑνὸς μοντέρνου σπιτιοῦ, κατεβαίνει μὲ τὸ ἀσανσὸρ καὶ τὸ σταματᾷ γιὰ νὰ περιμένει τὸ Βασιλιά, τοῦ ὁποῦ τοῦ ἁμᾶξ βρισκόταν κιάλας μπροστὰ στὸ πεζοδρόμιο. Στὴν εἰσοδὸ οἱ συνθηθισμένοι χαιρετισμοὶ κρατοῦνε λίγα λεπτά. Ἐκεῖνη τὴν ὥρα ἀκούει μιὰ γυναικαία φωνὴ ἀπὸ πάνω, στὴν ἀρχὴ ἀνυπόμονη, ὕστερα θυμωμένη: «Τί κάνετε ἐκεῖ κάτω; Πηγαίνω στὸ θέατρο καὶ ἔχω ἀργήσει. Στείλτε μου ἄμεσως τὸ ἀσανσὸρ, βλάνες, ἡλίθιοι, καθάρματα».

Ἡ ἀόρατη κυρία πατάει μὲ μαγία τὴν «κλήση». Τὸ κουτί τοῦ ἀσανσὸρ μὲ τὸ βασιλικὸ του φορτίο ἀργοπορημένο παρὰ τὴ θέλησή του φτάνει στὸ τέταρτο καὶ σταματᾷ μπροστὰ στὴν θυμωμένη κυρία ποὺ ἀναγνωρίζει... τὸν ἴδιο τὸ βασιλιά τους. Ἡ ἀμηχανία της εἶναι μεγάλη. Μὰ ὁ βασιλιάς, πάντα εὐγενικός, ὑποκλίνεται καὶ χαμογελῶντας τῆς λέει:

«Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ μου, κυρία μου, ποὺ μὲ ἀποκαλοῦνε καθάρμα... καὶ ποὺ τ' ἀκούω!»

«Curieux de Genève», Γενεύη

Τεχνητή ανάπτυξη

Του J. B. S. HALDANE

(Από το «Daily Worker», Λονδίνο)

Τώρα τελευταία ο Δρ. Άλεξ Γκούσταφσον του «Σταθμού Έρευνών Σβέαλφ» στη Σουηδία, δημοσίευσε μια έκθεση σχετικά με δρισμένες βασικές γεωργικές έρευνες και αυτό άσφαλώς θα το μιμηθούν όλες οι χώρες που χρησιμοποιούν επιστημονικά μέσα στη γεωργία.

Στά 1927 ένας Άμερικανός επιστήμονας, ο Μύλλερ¹, δημοσίευσε μια μελέτη του σχετικά με την ανακάλυψη που είχε κάνει: ότι με τις ακτίνες X αυξάνεται καταπληκτικά η συχνότητα του μεταβολισμού². Γι' αυτήν και γι' άλλες πολλές ανακαλύψεις του, του δόθηκε πριν από λίγο το βραβείο Νόμπελ της Ίατρικής.

Σύμφωνα με την ανακάλυψη του Μύλλερ τα κληρονομικά χαρακτηριστικά τα καθορίζουν δρισμένες μονάδες που βρίσκονται στα κύτταρα και που ονομάζονται «γένη»· αυτά συνεχίζονται κάθε φορά που διαχωρίζεται το κύτταρο. Άν οι δυο γονείς συνεισφέρουν διαφορετικά γένη, τότε όταν ζευγαρωθούν διαφορετικά γένη υπάρχει πιθανότητα να δημιουργηθούν

«Ο Τζ. Μ. Σ. Χάλνταϊν», μέλος της Βασιλικής Ακαδημίας, που είναι, ύστερα από τον καθηγητή Τζούλιαν Χάξλεϊ ο πιο γνωστός Άγγλος βιολόγος, είναι καθηγητής της Βιομετρίας στο «Γουινβέρστν Κόλλετζ» του Λονδίνου από το 1937. Είναι πρόεδρος της Βρετανικής Βιολογικής Εταιρείας, επίτιμο μέλος της Ακαδημίας Έπιστημών της Μόσχας και Πρόεδρος του «Ναϊνλν Γουώρκερ», επίσημου όργανου του Κομμουνιστικού Κόμματος της Αγγλίας.

πολλές καινούριες διασταυρώσεις. Μ' αυτόν τον τρόπο, από ένα άσπρο κουνέλι της Άγκύρας και ένα μαύρο κοντότριχο κουνέλι, θα δημιουργήσουμε κουνέλια με μακρυές, και κοντές τρίχες, άσπρα και μαύρα και ίσως στη δεύτερη γενιά, αν βέβαια εξακολουθήσουμε την αναπαραγωγή, θα δημιουργήσουμε και άλλα χρώματα, στα όποια θα περιλαμβάνονται και νέοι συνδυασμοί, όπως μαύρα κουνέλια τύπου Άγκύρας.

Άν το πράγμα σταματούσε ως εδώ, όπως νόμιζαν εκείνοι που πρώτοι άσολήθηκαν με τη θεωρία του Μέντελ³, δεν θα ήταν δυνατό παρά να αναπαράγουμε μόνο τους συνδυασμούς των γένων που χρησιμοποιήσαμε. Άλλά το πράγμα έχει και συνέχεια. Γιατί μια φορά σε εκατομμύρια άλλες φορές, ή πορεία της αντιγραφής των γένων, ξεφεύγει από τον κανονικό της δρόμο και δημιουργείται ένας νέος τύπος γένους. Η δημιουργία τους, όφειλεται στο μεταβολισμό και όπως έπιθυμούσαμε είχαν διάφορους συνδυασμούς χρωμάτων.

Ο Μύλλερ βρήκε πώς στις μυίγες μπορεί να επιταχύνει αυτό το μεταβολισμό, πολλά εκατομμύρια φορές με τις ακτίνες X. Πολλές μυίγες από κείνες που προήλθαν από το μεταβολισμό,

3. Γερμανός φυσιοδίφης του 19ου αιώνα που έβαλε τις βάσεις των νόμων της κληρονομικότητας και της περιματικής βιολογίας.

είταν λιγότερο γερές και γόνιμες από τις φυσικές, μ' όλο που λίγες ήταν διαφορετικές.

Ο Δρ Λούις Τζ. Στάντλερ, Πρώτος Γενεσιολόγος στο Υπουργείο Γεωργίας των Ηνωμένων Πολιτειών, έφάρμοσε την ίδια μέθοδο στο καλαμπόκι, αλλά το αποτέλεσμα δεν έχει άκμή πρακτική αξία. Ο Γκούσταφσον στη Σουηδία κατόρθωσε επιτέλους να επιτύχει σημαντικά πρακτικά αποτελέσματα στο κριθάρι. Έπέβαλε σπόρους σε ισχυρή δόση ακτίνων X, τους ανέπτυξε και τότε βρήκε αφύσικους τύπους στα φυτά που προήλθαν από τους σπόρους αυτούς. Πολλές χιλιάδες φυτά αναπτύχθηκαν και ανάμεσα σ' αυτά ήταν πολλές εκατοντάδες που είχαν προέλθει από μεταβολισμό. Τα περισσότερα απ' αυτά ήταν μάλλον γόνιμα· άλλα ήταν άσπρόφυλλα φυτά που δεν αναπτύσσονταν καθόλου ή είχαν κίτρινα φύλλα και αναπτύσσονταν πολύ λίγο. Σε κάθε 200 τέτοια άρρωστα φυτά που είχαν προέλθει από μεταβολισμό, βρήκε κάπου 40 στείρα, ένα που είχε μεταβληθεί στο σχήμα ή στο μέγεθος κι ένα που είχε μεταβληθεί στα χαρακτηριστικά του: όπως είναι πρώιμη ή άργωπορημένη ώριμανση, περισσότερος ή λιγότερος σπόρος κλπ. Τα περισσότερα απ' αυτά τα νέα φυτά είχαν κατώτερη απόδοση από τους «γονείς» τους, μερικά είχαν την ίδια και πολύ λίγα καλύτερη. Ο Γκούσταφσον νομίζει πώς μέσα σε 700 φυτά που προέρχονται από μεταβολισμό μόνα ένα έχει πραγματική αξία για τη γεωργία.

Η πιο ενδιαφέρουσα περίπτωση για τους βιολόγους ήταν ένα φυτό με κίτρινα φύλλα που προήλθε από μεταβολισμό και που είχε 10% μικρότερη απόδοση από τη «μάνα» του στη Νότια Σουηδία. Όστος 600 μιλ. μακρύτερα προς το βορρά το ίδιο φυτό είχε 25% μεγαλύτερη απόδοση. Φαίνεται πώς προσαρμόζεται στις μεγάλες ημέρες του άρκτικού καλοκαιριού, και ένισχύει καταπληκτικά την άποψη

που υποστήριζαν πολλοί μελετητές ότι ακόμα και οι φανερά δυσμενείς καιρικές συνθήκες βοηθούν ένα φυτό να αναπτυχθεί και σε άλλα μέρη.

Τέλος η πιο σπουδαία ανακάλυψη του Γκούσταφσον είναι ίσως ότι μπορείς να ελέγχεις ως ένα σημείο την κατεύθυνση του μεταβολισμού. Έπέτυχε μεταβολισμούς διαφόρων τύπων ανάλογα με τη χρησιμοποίηση των ακτίνων X επάνω σε έσρους ή βρεμμένους σπόρους.

Τώρα κάνει έκτεταμένα πειράματα, για να βρεί με ποιους δρους παράγονται από μεταβολισμό φυτά με αυξημένη ζωτικότητα. Αυτό ίσως να φαίνεται πώς είναι πολύ δύσκολο έργο· αξίζει όμως να αναφέρουμε πώς ο Γκούσταφσον είναι τόσο ποιητής όσο και βιολόγος. Ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά του ποιητή είναι πώς δε φοβάται να γελοιοποιηθεί. Άν ο ποιητής φοβάται, τότε θα παρουσιάσει δεύτερης ποιότητας άπομιμήσεις των ποιητών περασμένων εποχών. Τα ίδια χαρακτηριστικά χρεάζονται, αν πρόκειται να κάνει κανείς μια μεγάλη πρόοδο στην επιστήμη. Ίσως ο Γκούσταφσον αποτύχει τελείως. Ίσως όμως και να ανακαλύψει κάτι που θα έχει θεμελιώδη σημασία για τη γεωργία και τη θεωρητική βιολογία.

Αξίολογα επίσης αποτελέσματα έχουν επιτευχθεί για το λινάρι. Είναι πολύ πιο δύσκολο να προκαλέσει κανείς μεταβολές στα σιτηρά, γιατί τα περισσότερα απ' αυτά έχουν τρεις ομάδες χρωματισμάτων σε κάθε κόκκο γύρης αντί για μία, και αν ένα γένος αλλάξει μόνο σε μια ομάδα, αυτό δεν επηρεάζει και πολύ το φυτό. Όστόσο έγινε μια αρχή. Πριν από αρκετό καιρό, δηλ. το 1935, ο Σαπέιν, στη Σοβιετική Ένωση, επέτυχε δρισμένους μεταβολισμούς σε σιτηρά με τις ακτίνες X, και ανακοίνωσε πώς αυτή η μέθοδος είχε αρχίσει να γίνεται αξιόλογη. Δυστυχώς δεν δημοσιεύτηκαν ως τώρα τα αποτελέσματα άγροτικών πειραμάτων.

1. Ο Δρ. Τ. Μύλλερ καθηγητής της Βιολογίας στο Άμπερστ Κόλλετζ της Μόσχας από το 1912· οργάνωσε στο «Ινστιτούτο Γενετικών Έρευνών», στο «Ινστιτούτο Ίατρικής Βιολογίας» της Μόσχας και στο «Ινστιτούτο Ζωολογικών Γενετικών Έρευνών», του Πανεπιστημίου του Έδιμβούργου.

2. Το σύνολο των χημικών μεταβολών, που γίνονται μέσα σ' ένα σώμα είτε με άφομοιώσεις είτε με αναλύσεις.

Τὴν Περσεύειναι τῶν Κεϊπέρων

Η ΣΥΝΘΕΙΑ νὰ βγάξει κανείς τὸ καπέλλο σὲ μιὰ γυναίκα ἢ σ' ἕνα ἄνθρωπο, λένε, πὼς καθιερώθηκε τὸν μεσαιῶνα. ὅταν οἱ ἱππότες ἀνασκήκωναν τὴν προσωπίδα τῆς περικεφαλαίας τους γιὰ νὰ δεῖξουν πὼς εἶταν φίλοι. Ἡ μεταξωτὴ κορδέλα μέσα στὸ ἄν-

δρικό καπέλλο, ἔμεινε ἀπὸ τότε πὺν τὰ καπέλλα ἐφάρμοζαν στὸ κεφάλι μὲ ἕνα κορδόνι στὸ μέσα μέρος γιὰτὶ δὲν ὑπῆρχαν κανονισμένα μεγέθη.

ΟΙ ΓΕΝΝΑΙΟΙ ἱππότες τοῦ Μεσαιῶνα εἶχαν εἰδικὲς περικεφαλαίες γιὰ τοὺς μεγάλους ἀγῶνες καὶ τὶς ἐπιδείξεις. Αὐτὲς οἱ περικεφαλαίες εἶταν πολὺ βαρεῖες γιὰ καθημερινὴ χρῆση. Εἶταν στολισμένες μὲ παράξενα σχέδια καὶ μεταφέρονταν ἀπὸ τὸν ἰδιαίτερο ὑπηρέτη τοῦ ἱππότη.

ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ἄνθρωποι στὸν κόσμο ἐκτελοῦν τὰ θρησκευτικὰ τους καθήκοντα μὲ κάλυμμα στὸ κεφάλι. Οἱ εἰδωλολάτρες ἀποτελοῦν μεγάλη μειονότητα καὶ οἱ περισσότερες ἀνατολικὲς θρησκείες ἀπαιτοῦν νὰ φορεῖ κανεὶς καπέλλο στὴν ἐκκλησία. Καὶ

οἱ γυναῖκες πὺν φοροῦν καπέλλο ἀποτελοῦν ἐπίσης μειοψηφία. Οἱ περισσότερες γυναῖκες στὸν κόσμο φοροῦν μαντήλια στὸ κεφάλι. Οἱ ἄνδρες ἐφαρμόσαν τὴ συνήθεια νὰ βγάλουν τὸ καπέλλο στὴν ἐκκλησία, μόνο στὰ τελενταῖα ἑκατὸ χρόνια. Ἀπὸ τὰ 1842 ὑπάρχουν πληροφορίες ὅτι ἄρχισε νὰ γίνεται αὐτό. Ὁ Ἄγγλος Πέπυς ἤδη ἀπὸ τὰ 1661 στὸ ἡμερολόγιό του ἀναφέρει πὼς ἕνας ἱερέας κατὰκρινε τοὺς πιστοὺς γιὰτὶ φοροῦσαν καπέλλο.

ΝΑ ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΑ ἐξωφρενικὰ καπέλλα γυναικῶν: ἕνα παπούτσι (μοντέλλο Σκιαπαρέλλι), ἕνα ζευγάρι γάντια, ἕνα φτερό ξεσκονίσματος χωρὶς χέρι, μανιτάρια μὲ φύλλα βαλανιδιάς, ἀληθινὰ φυτὰ, ἀμπαζούρ, μιὰ μηχανικὴ χίμα πὺν γεννοῦσε καὶ αὐγό, κρὺο κρέας μὲ μακαρόνια καὶ ἕνα κλουβὶ μὲ ζωντανὰ καναρίνια. Ἐνα

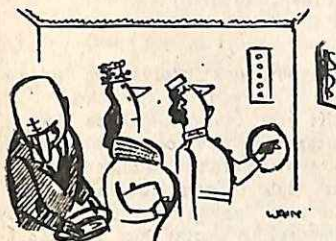

καπέλλο πὺν πῆρε τὸ πρῶτο βραβεῖο στὸ Σικάγο εἶταν ἕνα σπιτάκι σκύλου ἀπ' ὅπου ἔβγαζε τὸ κεφάλι του κάθε τόσο ἕνα σκυλάκι.

ΕΧΕΙ ΓΙΝΕΙ ὑπολογισμὸς πὼς μόνο στὴν Ἀμερικὴ σκοτώνονται πέντε

ἐκατομμύρια πουλὰ τὸ χρόνο γιὰ νὰ προμηθεύουν φτερά γιὰ τὰ καπέλλα τῶν γυναικῶν.

ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ἐργάνωση ἱδρύθηκε στὴν Οὐάσιγκτον μὲ τὸν τίτλο «Ἐνωση γιὰ νὰ ἐμποδίζεται τὸ

βγάλσιμο τοῦ καπέλλου στὰ ἄσανσέρ!» Τὰ μέλη τῆς ὑποστήριζαν πὼς εἶναι κακὸ γιὰ ἕναν ἄνδρα νὰ βγάξει τὸ καπέλλο χωρὶς λόγο καὶ ὅπως ἡ εὐγένεια αὐτὴ δὲν ἀπευθύνονταν καὶ στὰ κορίτσια — ὀδηγοὺς τοῦ ἄσανσέρ συνέβαλε στὴν ὑπογράμμιση τῆς ταξικῆς διαφορᾶς. Ἐκτός ἀπ' αὐτὸ μιὰ τέτοια συνήθεια εἶταν ἐνοχλητικὴ γιὰ τοὺς φαλακροὺς.

ΣΕ ΜΕΡΙΚΑ μέρη τῆς Ἰαπωνίας, οἱ γυναῖκες φοροῦν καπέλλα πὺν εἰς σκεπάζουν ὡς τὴ μέση. Μέσα στὸ καπέλλο αὐτὸ βάζουν ἕνα σωρὸ πράγματα πὺν ἔχουν μαζί τους. Σὲ ἄλλα μέρη τῆς Κίνας καὶ τῆς Ἀφρικῆς οἱ γυναῖκες προσαρμόζουν στὸ κεφάλι τους καπέλλα ἀπὸ λάσπη πὺν δὲν τὰ βγάζουν ποτὶ, χωρὶς αὐτὸ νὰ εἰς δύσκαρστοι.

ΕΝΑΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ ἐπιχειρηματίας ἀγόρασε μεγάλες ποσότητες μιᾶς συνθετικῆς ὕλης ἀπὸ περισσέματα πολεμικοῦ ὀπλοῦ μετὰ τὴν ἤττα τῆς γῶρας του στὰ 1918. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ὕλη ἔκανε ἀνδρικὰ καλοκαιρινὰ καπέλλα. Τὸ ὕλικό αὐτὸ ὅμως εἰς φαίνεται ποτιστὴ μὲ κάποια εὐφρακτικὴ ὕλη καὶ εἴτι πολλοὶ κομπῶι παναμάδες ἄρχισαν νὰ καπνίζουν μέσα σὲ τράινα, τράμ καὶ λεωφορεῖα ὅταν τύχαινε νὰ ἀκουμπήσῃ ἐπάνω τους ἕνα τσιγάρο.

ΟΙ ΣΤΡΑΤΕΥΣΙΜΟΙ τοῦ Ἀμερικανικοῦ στρατοῦ πὺν εἶταν πελάτες ἑνὸς κουρείου τοῦ Σικάγο ἀρχισαν ν' ἀφήνουν τὰ καπέλλα τους στὰ κρεμαστήρια τοῦ κουρείου ὅταν πρωτόβάζαν τὴ στρατιωτικὴ τους στολὴ καὶ πήγαιναν νὰ ξυριστοῦν. Ὅταν τέλειωσε ὁ πόλεμος εἶχαν μαζεῦτὴ 400 σκονισμένα καπέλλα στὴ σειρὰ. Μὲ τὴν ἐπάνοδο τῆς εἰρήνης ὁργανώθηκε ἕνα μεγάλο γλέντι ἀπὸ τὸ κουρεῖο καὶ στὸ τέλος ἔκαψαν ὅλα τὰ καπέλλα. Μόνο τρεῖς, πὺν εἶχαν σκοτωθῇ, δὲν εἶταν ἐκεῖ γιὰ νὰ γιορτάσουν.

ΑΝ ΜΠΑΙΝΑΤΕ σ' ἕνα κατάστημα καὶ ζητοῦσατε ἕνα καπέλλο «Ἐκουαδὸρ» θὰ σᾶς ἐπαιρναν ἀσφαλῶς γιὰ τρελλό. Καὶ ὅμως οἱ πολὺ γνωστοὶ παναμάδες γίνονται στὸ Ἐκουαδὸρ, τὴ Δημοκρατία τοῦ Ἰσημερινοῦ. Γιὰ τὸ λανθασμένο ὄνομα φταῖνε οἱ πρῶτοι ἐπισκέπτες τοῦ Παναμά πὺν μεταδώσαν ὅτι οἱ ἰθαγενεῖς φοροῦσαν ὥρατα ψάθινα ἐντόπια καπέλλα. Στὴν πραγματικότητα ὅλα αὐτὰ τὰ καπέλλα προέρχονταν ἀπὸ τὸ Ἐκουαδὸρ τῆς Ν. Ἀμερικῆς.

ΣΥΜΦΩΝΑ μὲ τὴ στατιστικὴ τῶν καπελλᾶδων τῆς Ἀμερικῆς τὸ κασκέτο ἔχασε τοὺς θιασώτες του ὅταν τὰ φιλμ τῶν γκάγκστερ τοὺς ἐδίδχαν νὰ

φοροῦν κασκέτα. Οἱ ἀριθμοὶ δεῖχνουν ὅτι οἱ πωλήσεις ἔπεσαν στὸ ἕνα τρίτο.

ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ κατασκευάστηκαν ἀπὸ εἰδικὴ οὐσία, καπέλλα πὺν λάμπουν τὴ νύχτα.

Τὰ σύγχρονα ζητήματα στὰ σχολεῖα

Τοῦ PETER F. WIENER¹

(Ἀπὸ τὸ «Sunday Times», Λονδίνο)

Τώρα τελευταία εἶχα τὴν τιμὴ νὰ φιλοξενηθῶ ἀπὸ τὸν Πρύτανη καὶ τοὺς Καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κολούμπια. Κουβεντιάζοντας μὲ ρώτησαν ποῖα εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ μεγαλύτερη μεταβολὴ πού ἐφῆρε ὁ πόλεμος στὴ Βρεταννικὴ ἐκπαίδευση. Χωρὶς κανένα δισταγμὸ ἀπάντησα: «Ἡ εἰσαγωγὴ τῶν συγχρόνων ζητημάτων, σὰν τακτικὸ θέμα διδασκαλίας στὸ πρόγραμμα τῶν σχολείων μας».

Χρειάστηκαν πραγματικὰ μεγάλοι ἀγῶνες γιὰ νὰ φτάσουμε σ' αὐτὸ τὸ ἀποτελέσμα. Πᾶνε πᾶν ἀπὸ τρεῖς αἰῶνες ἀπὸ τότε πὺν ὁ Μίλτων ἔγραψε στὸ μικρὸ του ἀριστοῦργημα, τὸ «Γύρω στὴν ἐκπαίδευση»:

«Οἱ νεώτερες γενεὲς πρέπει νὰ γνωρίζουν τὴν ἀρχή, τὸ τέλος καὶ τὴν αἰτία τῆς πολιτικῆς διαμόρφωσης τῆς Κοινωνίας μας, καὶ ἀντὶ νὰ γίνονται, σὲ μιὰ κρίσιμη ὥρα τῆς Συμπολιτείας μας, ἀδύναμα, ἀσταθὴ καὶ ἀδέξια καλὰμια, ὅπως φάνηκαν τώρα τελευταία ὅτι εἶναι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μεγάλους Συμβούλους μας, ν' ἀποδεικνύονται οἱ ἀλύγιστοι στυλοβάτες τοῦ Κράτους μας».

Χρειάστηκε νὰ γίνουν δύο παγκόσμιοι πόλεμοι γιὰ νὰ καταλάβουν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ τὴν ὀρθότητα τοῦ αἰτήματος πού ἔθεσε ὁ Μίλτων. Καὶ πάλι ἡ πρωτοβουλία δὲν προήλθε ἀπὸ τὰ σχολεῖα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴς ὑπηρεσίας, πού ὄχι μόνον ἄρχισαν νὰ ὀργανώνουν τακτικὰ μαθήματα πᾶν στὰ σύγχρονα πολιτικὰ ζητήματα, ἀλλὰ καὶ μετ' ἐπιμονὴν ζήτησαν νὰ παίρνουν οἱ νεοσύλλεκτοι, πρὶν νὰ κα-

ταταγοῦν, μιὰ στοιχειώδη μόρφωση γιὰ τὰ παγκόσμια ζητήματα.

Κι ἔτσι, ἐνῶ διαρκεῖς ἀκόμα ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος τὰ «Σύγχρονα Ζητήματα» καθιερώθηκαν σὰν ἓνα θέμα διδασκαλίας ἰσοτίμο μὲ τὰ κλασσικὰ μαθήματα, τὶς σύγχρονες γλώσσες, τὴ φυσικὴ καὶ τὰ σπῶρ.

Ὅστόσο ἐνῶ ἡ πολιτικὴ μόρφωση ἀποτελεῖ σήμερὰ πιά, ἓνα μέρος τοῦ ἀναγνωρισμένου προγράμματος, ἔμενε ἀκόμα ἄλυτο ἓνα μεγάλο πρόβλημα δηλ. πῶς νὰ παρουσιάσουμε αὐτὰ τὰ πολιτικὰ ζητήματα στὸ ἀνώριμο μυαλὸ τῶν παιδιῶν, χωρὶς νὰ ὑπάρχει φόβος νὰ ἐπιδράσουν βλαβερὰ. Κανένας δάσκαλος δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τόσο φαντασμένος ὥστε νὰ ἱσχυριστεῖ ὅτι κατέχει ἀπόλυτα τὴν ἀτέλειωτη ποικιλία πολιτικῶν θεμάτων, ὅπως εἶναι τὸ Ρωσικὸ καὶ τὸ Ἀμερικανικὸ Σύνταγμα, ἡ τοπικὴ διακυβέρνηση, κλπ. Πῶς λοιπὸν, ἀντιμετωπίζεται αὐτὸ τὸ πρόβλημα;

Υπάρχουν, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, στὴ διάθεση κάθε σχολεῖα τρία ἐξωτερικὰ μέσα. Ἡ δημιουργία μιᾶς εἰδικῆς «Βιβλιοθήκης Συγχρόνων Ζητημάτων» εἶναι εὐκολὴ ὑπόθεση. Οἱ ὑπηρεσίες πληροφοριῶν τῶν διαφόρων ξένων κυβερνήσεων πού ἔχουν ἀντιπροσωπεύσει στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ, τὰ γραφεῖα ἐπικοινωνίας μὲ τὸ κοινὸ ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Βρεταννικῆς κυβέρνησης καὶ τὰ τμήματα δημοσιεύσεων ὅλων τῶν πολιτικῶν κομμάτων, εἶναι πολὺ πρόθυμα καὶ παρέχουν τακτικὰ «εἰδησιογραφικὰ ἐπιστολὰς», περιοδικὰ, φυλλάδια καὶ βιβλία. Ἡ ἀριστεία πού παρουσιάζουν μερικὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ δημοσιεύματα εἶναι καταπληκτικὴ. Ὑπάρχουν ἀκόμα καὶ οἱ τακτικὰ ἐκδόσεις εἰκονογραφημένων

χαρτῶν καὶ φυλλαδίων τοῦ «Γραφείου Συγχρόνων Ζητημάτων» τοῦ πολιτικοῦ διαδόχου τῆς στρατιωτικῆς ὀργάνωσης πού φρόντιζε νὰ ἐνισχύσει τοὺς «ὁμίλους συζητήσεων» στὸ στρατό.

Ἡ δευτέρη ἐξωτερικὴ βοήθεια προέρχεται ἀπὸ τὴν μεγαλοφυΐα καὶ τὴν προθυμία διακεκριμένων προσώπων πού δέχονται νὰ γίνουν δάσκαλοι ἐπικουρικοὶ γιὰ μιὰ μέρα. Θὰ μπορούσα εὐκολὰ νὰ σὰς παρουσιάσω ἓνα πολὺ ἐπιβλητικὸ κατάλογο ἀπὸ δημόσιες φυσιογνωμίες, πολιτικούς, δημοσίους ὑπαλλήλους, βιομηχάνους, ἱστορικούς καὶ διπλωμάτες, πού βόηθησαν ὅταν χρειάζομασταν εἰδικὲς πληροφορίες ἐπάνω σ' ἓνα ἐρισμένο θέμα. Ἀπὸ πολλοὺς συναδέλφους μου ἄλλων σχολείων ἔμαθα ὅτι τὸ ἴδιο συνέβη καὶ σ' αὐτοὺς.

Καὶ τρίτο, εἶναι τὰ «ἐπὶ τόπου» μαθήματα, ὅπως ἐπισκέψεις στὴ Βουλὴ, στὰ δικαστήρια, στὴς συνεδριάσεις τοπικῶν συμβουλίων, σὲ δημόσια ἱδρύματα, σὰν τὸ Κεντρικὸ Ταχυδρομεῖο καὶ τὴ Σκότλαντ Γιάρντ, σὲ βιομηχανικὲς ἐγκαταστάσεις γιὰ ν' ἀναφέρουμε ἐλάχιστα μόνον μέρη ἀπὸ τὰ τόσα πολλὰ πού ὑπάρχουν. Τὰ μαθήματα αὐτὰ γίνονται ὅλο καὶ πὺν τακτικὰ. Στὶς διακοπὲς οἱ περιοδεῖες πολιτικῆς μελέτης μέσα στὴν Ἀγγλίαν καὶ στὸ ἐξωτερικὸ ἀυξάνονται μὲ καταπληκτικὸ ρυθμό.

Ἡ βοήθεια πού παρέχουν ὅλες οἱ ἐπίσημες ἀρχὲς καὶ ἰδιαίτερα τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας στὶς ἐκδηλώσεις

1. Ὁ συγγραφέας τοῦ ἀρθροῦ αὐτοῦ, ἐπηρεάσθη ὁ ἴδιος ἓνα ἐνδιαφέρον σχετικὸ πείραμα, ὅταν πῆγε ματὺ μὲ πέντε ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα παιδιά τοῦ Στόου στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες γιὰ νὰ δεῖ πῶς ζοῦν καὶ σπουδάζουν οἱ νέοι τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ ὁμάδα πῆγε στὰ Πανεπιστήμια τῆς Κολομβίας καὶ τοῦ Πρίνστον, στὸ Κολέγιο Χόουαρντ (τὸ μεγαλύτερο ἐκπαιδευτικὸ ἱδρυμα γιὰ Νέγρους) καὶ ἄλλα σχολεῖα καὶ κολλέγια. Ὅταν ἐπέστρεψε, ἡ ὁμάδα ἔκανε μιὰ ἐκθεση μὲ θέμα τὴν κοινὴ γνώμη τῆς Ἀμερικῆς, πού τὴν διέκρινε μεγάλη ποσότητα ἰστορικῆς, ἀλλὰ καὶ μετριοφροσύνης. Ἡ ἐκθεση αὕτη δημοσιεύθηκε σὺν Τάιμς. Ὅργανωσαν ἐπίσης ραδιοφωνικὲς ἐκπομπὲς μὲ σκηνὲς ἀπὸ τὴ σχολικὴ ζωὴ τοῦ Στόου γιὰ νὰ τις παρακολουθήσουν οἱ Ἀμερικανοὶ φίλοι τους, καὶ ἐλπίζουν νὰ τοὺς ἀναπαύωσιν σύντομα τὴ φιλοξενία τους αὕτη.

αὐτές, εἶναι πραγματικὰ ἓνα πολὺ ἐνθαρρυντικὸ φαινόμενο.

Ἀλλὰ τὴ μεγαλύτερη σημασία τὴν ἔχει ἡ διδασκαλία πού γίνεται μέσα στὴν τάξη. Οἱ δάσκαλοι στὸ σύνολό τους στρέφουν διαρκῶς περισσότερο τὴν προσοχὴ τους στὸ συσχετισμὸ τῶν θεμάτων τους μὲ τὰ ἐπὶκαιρὰ γεγονότα. Κι ἀκόμα τὰ περισσότερα σχολεῖα περιλαμβάνουν τώρα στὸ πρόγραμμά τους, εἰδικὰ μαθήματα γιὰ τὰ σύγχρονα ζητήματα. Ἡ ἐννοία πού δίνουμε συνήθως στὸ «μάθημα» δὲν ἱσχύει ἐντελῶς ἐδῶ. Ὁ δάσκαλος πρέπει ν' ἀφήσει κατὰ μέρος τὸ διδασκαλικὸ του ὄψος καὶ ν' ἀναλάβει καθήκοντα προέδρου σὲ ἓνα ὁμιλο συζητήσεων. Ἄν καὶ δὲν εἶναι εὐκολο νὰ βγάξει κανεὶς γενικὰ συμπεράσματα, ὥστόσο ἐπειδὴ βρισκόμαστε σ' ἐπαφὴ μὲ πολλοὺς δασκάλους συγχρόνων ζητημάτων, πού διδάσκουν σὲ σχολεῖα ὅλων τῶν τύπων, μπορῶ νὰ πῶ ὅτι φαίνεται πῶς συμφωνοῦν ὅλοι σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο πού πρέπει νὰ διευθύνεται τὸ μάθημα σ' αὐτὲς τὶς ὥρες.

Διαλέγεται ἓνα ἐπὶκαιρὸ θέμα ἀπὸ μιὰ ἐβδομάδα πρὶν καὶ μοιράζονται τὰ «μέρη». Ἄς πῶμε ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι ἡ Παλαιστίνη. Ὅριζεται ἓνας μαθητὴς πού θὰ πάρει τὸ μέρος τῶν Ἑβραίων, ἓνας ἄλλος τῶν Ἀράβων, ὁ τρίτος θὰ ἐξηγήσει τὴ στάση τῆς Βρεταννικῆς κυβέρνησης, ὁ τέταρτος ἔχει μελετήσει τὴν ἐκδοσὴ τῆς Ἀγγλο-Ἀμερικανικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ πέμπτος γνωρίζει μερικὲς ἀπὸ τὶς ἀξιοσημειώτες ἀπόψεις πού ἔχουν ἐκτεθεῖ γι' αὐτὸ τὸ θέμα μέσα στὴ Βουλὴ, ὁ ἕκτος εἶναι ἐτοιμὸς ν' ἀναφερθεῖ σὲ διάφορα πρόσφατα σχετικὰ σχόλια τοῦ τύπου, καὶ ἄλλοι τέσσερις ἔχουν σημειώσι μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐξιλόγια βιβλία καὶ φυλλάδια πού ἔχουν γραφτῇ σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τους.

Ὁ σκοπὸς τῶν συζητήσεων αὐτῶν δὲν εἶναι ποτὲ ἡ διαμόρφωση ἐνὸς συμπεράσματος ἢ ἡ ἐνταξὴ τῶν συζητητῶν σὲ μιὰ ὁποιαδήποτε παράταξη. Ἀποβλέπουν μᾶλλον στὸ ν' ἀρχίσουν τὰ παιδιά ν' ἀποκτοῦν πολιτικὴ συ-

1. Ὁ συγγραφέας τοῦ ἀρθροῦ εἶναι Δ/τῆς τοῦ Τμήματος τῶν Συγχρόνων Ζητημάτων στὸ Στόου, ἐνὸς ἀπὸ τὰ καλύτερα σχολεῖα πού ἱδρύθησαν τώρα τελευταία.

νειδηση, να μαθαίνουν, να σκέπτονται και ν' αναλύουν, να πληροφορούνται τα γεγονότα και ν' αποβάλλουν τις προκαταλήψεις· αποβλέπουν στο να τους δώσουν τα πνευματικά και πραγματικά ερείσματα που θα τους επιτρέψουν να παίξουν το ρόλο τους μέσα στη δημοκρατία τους, τη δική τους δημοκρατία.

Επιτρέψτε μου να τελειώσω με μια προσωπική παρατήρηση. Είχα αρκετά χρόνια τώρα το προνόμιο να διευθύνω τους σχετικούς με τα σύγχρονα ζητήματα δμύλους συζητήσεων, όχι μόνο σε δυο από τα μεγαλύτερα σχολεία μας — το Στόου και το Ράγκμπυ — αλλά και στο στρατό, στο διάστημα της στρατιωτικής μου ζωής και όταν αποστρατεύθηκα ανέμεσα σε αγόρια της εργατικής τάξης, σε εργοστάσια και συλλόγους νέων. Παντού βρήκα τα ίδια ικανοποιητικά δείγματα και είδα ότι οι προσπάθειες των δασκάλων των συγχρόνων ζητημάτων δεν πήγαν χαμένες. Συζητήσα πολιτικά με πολλά παιδιά. 'Αλλά κανένα απ' αυτά δεν μου έδωσε την εντύπωση ότι συμφωνεί με το ρητό του Ντισραέλι:

«Όλα σχεδόν τα μεγάλα πράγματα έχουν γίνει από τα νειάτα». Όλα τα παιδιά φαίνονται μάλλον ποτισμένα από το πνεύμα που διέκρινε την απάντηση που έδωσε ο Ουίλλιαμ Πίτ στον Ουόλπολ:

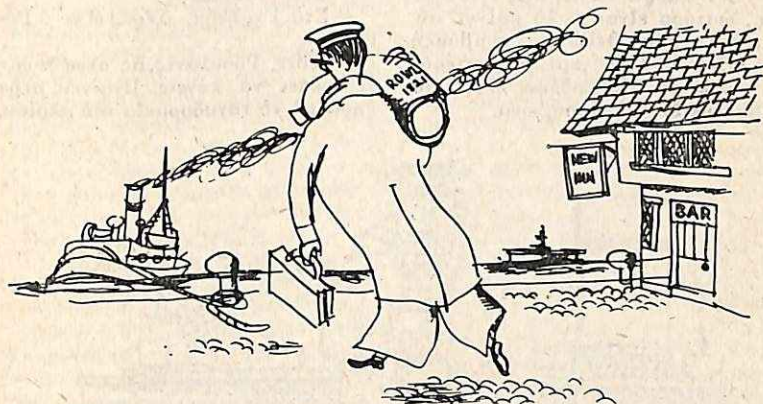
«Δεν θα επιχειρήσω να μετριάσω ούτε ν' αρνηθώ ότι είμαι, ένοχος του τρομερού έγκλήματος που με τόσο πνεύμα και λεπτότητα με κατηγορήσε ο έντιμος κύριος: ότι είμαι νέος· θα άρκεστώ να ευχηθώ στον εαυτό μου να είναι ένας από κείνους που οι τρέλλες τους θα σταματήσουν με το πέραςμα της νεότητάς, κι όχι από κείνους που εξακολουθούν να είναι άμαθεϊς παρ' όλα τα χρόνια και την πείρα τους».

Στο διάστημα του πολέμου μου δόθηκε η ευκαιρία να περάσω τον 'Ατλαντικό ως πολίτης, υπάλληλος της 'Υπηρεσίας Κοινωνικής Προνοίας, πάνω σε ένα άγγλικό αεροπλανοφόρο από τη στιγμή που πάτησα το πόδι μου στη σκάλα του και μου πήραν τις αποσκευές μου δυο γελαστοί ναύτες, ως την ημέρα που μ' αποβίβασαν, έμένα και τις βαλίτσες μου στο Νόρφολκ της Βιρτζίνια, μ' έκαναν να νοιώθω πως αποτελούσα μέλος της οικογένειάς τους. Και τί οικογένειας!!

Μια μικρή συμβουλή

Του B. E. ASTBURY

(Από το «Social Works», Λονδίνο)

Μια βραδυά στο δείπνο μου ζήτησαν να τους εξηγήσω ακριβώς τη δουλειά που κάνει ένας υπάλληλος της 'Υπηρεσίας Κοινωνικής Προνοίας. Μέσα στα άλλα τους ανέφερα πως δίνουμε συμβουλές σε ανθρώπους που έχουν να λύσουν διάφορα προβλήματα.

— Δώσατε ποτέ τη συμβουλή σας σε κανένα ναυτικό; με ρώτησε ο πρώτος μηχανικός.

— Νομίζω, ναι, απάντησα.

«Εδώ μπήκε στη συζήτηση ο πλοίαρχος λέγοντας: «Τότε δεν δώσατε ποτέ τη συμβουλή σας σε ναυτικό», γιατί θα το ξέρατε καλά και δεν θα νομίζατε... «Η συμβουλή στο ναυτικό δεν ξεχνιέται ποτέ», πρόσθεσε ο πλοίαρχος. «'Αν είστε ελεύθερος καμιά ώρα, έλστε στη γέφυρα να σας διηγηθώ την ιστορία του ναυτή Ρόουλαντ».

Την άλλη μέρα το πρωί, είδα τον Πλοίαρχο στη γέφυρα και του ζήτησα την άδεια να ανέβω. Ένας νεαρός ναύτης, κοκκινομάλλης και γεμάτος φακίδες, γυάλιζε τους μπρούντζους για μεγάλη του έκπληξη πήρε τη διαταγή να τα μαζέψει και να φύγει. «Αυτός είναι ο ναύτης Ρόουλαντ», μου είπε ο πλοίαρχος και μου διηγήθηκε την παρακάτω ιστορία.

«Την περασμένη φορά που μνησκαμε στον ποταμό Κλάιντ, ο Ρόουλαντ με ρώτησε αν μπορούσε να με δει ιδιαίτερος για να μου ζητήσει κάποια συμβουλή. Του είπα ναρθεί το ίδιο βράδυ στην καμπίνα μου. Ήρθε

ΛΕΝΕ ΟΤΙ όταν οι Μουσουλμάνοι γιορτάζουν το «Ραμαζάνι» δεν τρώνε τίποτα από την ανατολή ως τη δύση του ήλιου. 'Η τακτική αυτή ακολουθείται χωρίς μεγάλες προσπάθειες στα διάφορα μέρη της γης. 'Ωστόσο ο Μάμαθ την εποχή που την δριζε, δεν ήξερε την ύπαρξη του 'Αρκτικού Βορρά και δεν μπορούσε να μαντέψει πως μια μέρα θα εβρίσκε πιστούς και κεί. «Έγινε όμως κι' αυτό».

Στη Φιλανδία υπάρχει μια μειονότητα περίπου 800 Μουσουλμάνων. 'Ο Σειχης του 'Αχμέτ έλ Χακίμ, βρέθηκε σε πολύ δύσκολη θέση βλέποντας τον ήλιο του μεσονυκτίου που έμενε στον ορίζοντα 20 ώρες στο 24ωρο. Έπρεπε να απαιτήσει από το ποίμνιό του να νηστεύει 20 ώρες την ημέρα; Μπορούσε να βρεθεί καμιά λύση; Ζαλισμένος και ανήσυχος έστειλε ένα «φετβά» στο Κάιρο, ζητώντας τη βοήθεια της μόρφωσης και της σοφίας του ανωτέρου του που είναι αναγνωρισμένη απ' όλον τον 'Ισλαμικό κόσμο.

Ως σήμερα, όπως φαίνεται, δεν έχει πάρει καμιά απάντηση και το ζήτημα βρίσκεται μεταξυ συνειδήσης και στομαχιού των άτυχων κείνων που ή δρεξή τους εργαζεται καλά.

«LE MONDE ILLUSTRÉ» Παρίσι

ἀκριβῶς στήν ὥρα του' τοῦ ἔδωσα τσιγάρο, τοῦ εἶπα νὰ καθίσει καὶ νὰ μοῦ ἀνοίξει τὴν καρδιά του.

— Αὐτὸ ποὺ θέλω, Σέρ, εἶπε ὁ Ρόουλαντς, εἶναι μιὰ μικρὴ συμβουλὴ ἐπειδὴ πρόκειται νὰ παντρευτώ.

— Συγχαρητήρια, Ρόουλαντς, ἐλπίζω νὰ παίρνεις ἓνα καλὸ κορίτσι.

— Δὲν μπορῶ νὰ πῶ πῶς εἶναι τέλειο, ὥστόσο εἶναι καλὸ καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ποὺ θέλω τὴ συμβουλὴ σας. Ἔχω 15 λίρες καὶ ἀναρωτιέμαι ἂν πρέπει νὰ τὶς ξοδέψω ὅλες γιὰ τὸ δαχτυλίδι τοῦ ἀρραβῶνα.

— Ἄν εἴμουν στὴ θέση σου, θὰ ἔδινα 10 στὸ δαχτυλίδι καὶ θὰ κρατοῦσα τὶς ἄλλες 5 ὥς τὸ γάμο.

— Μάλιστα, Σέρ, ἀπάντησε ὁ Ρόουλαντς, ἀκριβῶς ἐδῶ χρειάζομαι τὴ συμβουλὴ σας. Τὰ παιδιὰ, Σέρ, ξέρουν πῶς θὰ παντρευτώ κι ἂν βγῶ στήν ξηρὰ μαζί με ὅσους θὰ ἔχουν ἄδεια θὰ θέλουν νὰ γιορτάσουμε τὸ γεγονός κι ἔτσι θὰ ξοδέψω γι' οὐτούς τὶς 15 λίρες».

— Ἐχεις δίκιο, εἶπε φοβᾶμαι πῶς θὰ γίνῃ ὅπως λές. Ἴσως θὰ εἴταν καλύτερα νὰ σὲ ἔστειλαν στήν ξηρὰ με τὸ ταχυδρομεῖο τοῦ πλοίου· τότε θὰ πῆγαινες πρῶτα στὴ Γλασκώβη, θὰ ἀγόραζες τὸ δαχτυλίδι καὶ μετὰ

θὰ συναντοῦσες τοὺς ἄλλους ἀδειούχους γιὰ νὰ γλεντήσετε.

— Ἀκριβῶς ἐδῶ θέλω, Σέρ, τὴ συμβουλὴ σας, εἶπε Ρόουλαντς· βλέπετε δὲν ἔχω ρωτήσῃ τὴν κοπέλλα ἂν θέλει νὰ παντρευτοῦμε. Γι' αὐτὸ δέ θέλω νὰ ἀγοράσω τὸ δαχτυλίδι ἂν δὲν εἶμαι βέβαιος γι' αὐτὸ».

— Ποῦ κάθεται;

— Στὸ Γκρήνοκ, Σέρ, εἶπε ὁ Ρόουλαντς.

— Τότε, Ρόουλαντς, ἂς σκεφθοῦμε τί πρέπει νὰ κάνεις. Βγαίνεις στήν ξηρὰ με τὸ ταχυδρομεῖο τοῦ πλοίου,

πετιέσαι ὡς τὸ Γκρήνοκ καὶ ρωτᾷς τὴν κοπέλλα ἂν θέλει νὰ παντρευτεῖτε. Ὑστερα γυρίζεις κι ἀγοράζεις τὸ δαχτυλίδι. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι ὅμως θὰ εἶναι καλύτερα νὰ μοῦ ἀφήσεις τὶς 15 λίρες ὥσπου νὰ γυρίσεις.

— Μάλιστα, Σέρ, μὰ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς θέλω τὴ συμβουλὴ σας. Βλέπετε δὲν ἔχω ἀκόμα τὶς 15 λίρες. Ὁ Νόμπυ Κλάρκ μοῦ χρωστᾷ 4 καὶ ἔχω δανείσει ἄλλες 4 σιὸν ἀδελφὸ μου, στήν τελευταία μου ἄδεια· μὰ θὰ τὶς πάρω πίσω ὅπωςδήποτε.

— ὦ Θεέ μου, τότε ἴσως θὰ εἶναι καλύτερα νὰ σοῦ δανείσω ὅσα σοῦ χρειάζονται γιὰ νὰ συμπληρώσεις τὶς

15 λίρες. Πρῶτα ὅμως κοίταξε νὰ δεῖς ἂν σὲ θέλει ἡ κοπέλλα.

— Μάλιστα, Σέρ, ἀκριβῶς ἐδῶ εἶναι ποὺ θέλω τὴ συμβουλὴ σας, εἶπε ὁ Ρόουλαντς. Βλέπετε, Σέρ, εἶμαι σχεδὸν βέβαιος γιὰ τὴν κοπέλλα, ἀλλὰ ὁ πατέρας της εἶναι ποὺ μ' ἀνησυχεῖ. Εἶναι, ὅπως λένε, φανατικὸς Βαπτιστὴς καὶ πίνει κακάο· στήν τελευταία μου ἄδεια μὲ πήρε καὶ κάναμε ἓνα περίπατο γύρω στὸ Γκρήνοκ καὶ ὕστερα ἀπὸ δυὸ ὥρες μὲ ρώτησε ἂν ἤθελα νὰ πῶ κάτι. Ἐμένα, Σέρ, δὲν μ' ἀρέσει καθόλου ὁ περίπατος καὶ πρόθυμα δέχτηκα νὰ πῶ ἓνα ποιήρι. Τότε λοιπόν, Σέρ, ἀντὶ νὰ μὲ πάει σὲ καμιὰ ταβέρνα, μὲ πήγε σ' ἓνα καφενεῖο καὶ παράγγειλε δυὸ μεγάλα φλυτζάνια κακάο».

— Καταλαβαίνω, μὰ φοβᾶμαι πῶς σ' αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ σὲ βοηθήσω.

— Μὰ ἐδῶ εἶναι ποὺ χρειάζομαι τὴ συμβουλὴ σας. Ἀναρωτιέμαι ἂν θὰ μπορούσατε νὰ μοῦ γράψετε δυὸ γραμμὲς ποὺ νὰ λένε πῶς εἶμαι σοβαρὸς νέος, γιὰ νὰ τοῦ τὸ δείξω.

— Αὐτὸ νομίζω πῶς μπορῶ νὰ τὸ κάνω, εἶπα.

— Θὰ μπορούσατε ὅμως, Σέρ, νὰ μὲ συμβουλευάτε καὶ κατ' ἄλλο; Ἀραγε μήπως θὰ μπορούσατε νὰ προσθέτατε σ' αὐτὸ τὸ σημείωμα πῶς τὸ κακάο κάνει κακὸ στὰ μάτια μου;

— Ὁχι! γι' αὐτὸ πρέπει νὰ δεῖς τὸ γιατρό.

— Εὐχαριστῶ πολύ, Σέρ, εἶπε ὁ Ρόου-

λαντς. Νομίζω πῶς πρέπει νὰ ζητήσω τὴ συμβουλὴ τοῦ γιατροῦ...

Τώρα, μοῦ εἶπε ὁ πλοίαρχος, πιστεύω νὰ καταλάβετε τί ἐννοοῦσα ὅταν σᾶς εἶπα πῶς δὲν δώσατε ποτὲ τὴ συμβουλὴ σας σὲ ναυτικό.

Κάθε βράδυ πρὶν ἀπὸ τὸ φαί, οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ ναῦτες ποὺ δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, περπατοῦσαν στὸ κατάστρωμα· ἓνα τέτοιο λοιπὸν βράδυ ποὺ ἔκανα βόλτες πάνω στὸ κατ᾽ ἄστρον συνάντησα τὸν ναύτη Ρόουλαντς. Μοῦ διηγήθηκε μὲ ἡρεμὴ φωνὴ τὶς συνταρακτικὲς του περιπέτειες στὸν Εἰρηνικὸ καὶ ξαφνικὰ ὕστερ' ἀπὸ μιῇ ὥρᾳ μοῦ εἶπε: «Μὰ μιλῶ μόνον ἐγώ. Σεῖς τί δουλειὰ κάνετε ὅταν εἰστε στήν ξηρὰ;»

«Ἐγώ,» εἶπα «ἐγώ εἶμαι ὑπάλληλος στήν ὑπηρεσία Κοινωνικῆς Προνοίας.»

«Κοινωνικῆς Προνοίας,» ψιθύρισε ὁ Ρόουλαντς. «Μήπως εἰστε ἀπ' αὐτοὺς ποὺ δίνουν συμβουλές;»

«Ὁχι,» εἶπα πολὺ σταθερὰ, «Ἐγώ ποτὲ μὴν δίνω συμβουλές, ἀφήνω αὐτὴ τὴ δουλειὰ γιὰ τοὺς συναδέλφους μου!»

Τότε ὁ Ρόουλαντς ἀναστέναξε βαθεῖα καὶ ὕστερα ἀπὸ ἓνα λεπτὸ εἶπε: «Δυσᾶμαι πάρα πολὺ γι' αὐτὸ γιατί βρίσκουμαι σὲ πολὺ δύσκολη θέση καὶ θὰ χρειάζομαι μιὰ καλὴ συμβουλὴ.»

“Ενας” Έλληνας θηριοδασαστής

(Από τὸ «Weekly News», Λονδίνο)

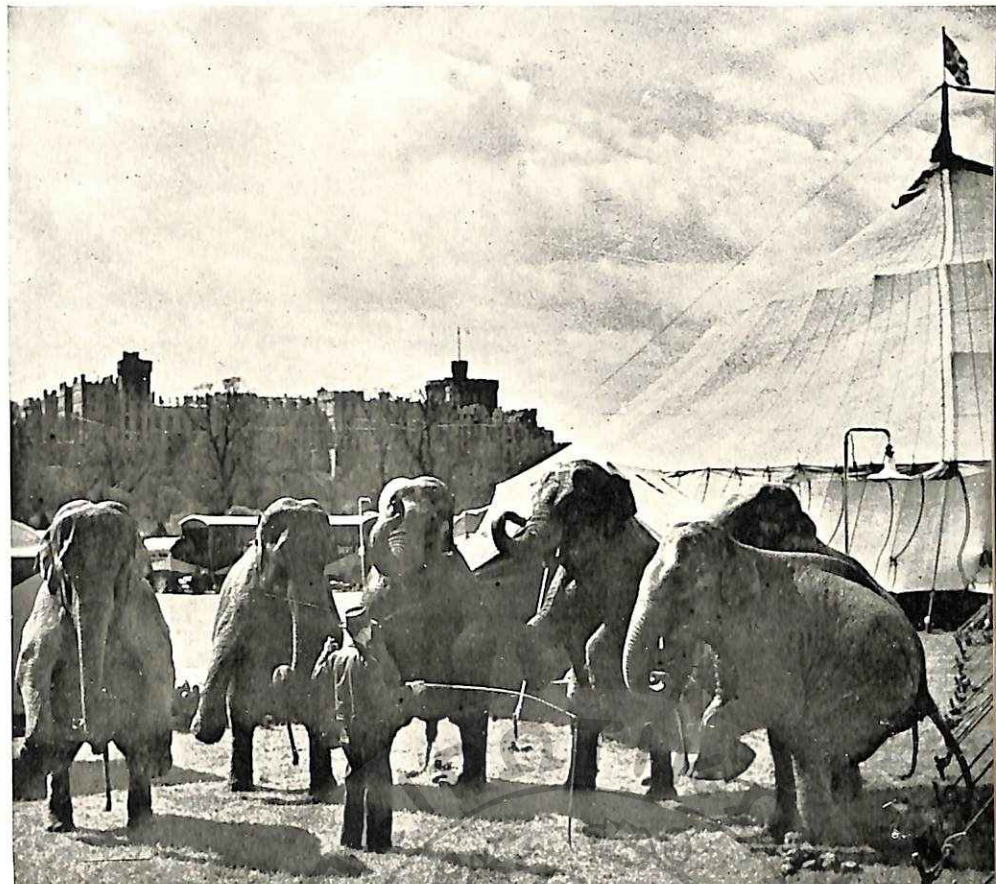
Ἀνάμεσα σὲ τόσο χιοῦμορ, ὁμορφιὰ καὶ διασκέδαση τῶν παραστάσεων τοῦ Ἱπποδρομίου «Μπέτραμ Μίλλς» τίποτα δὲν παραβγαίνει τὸν Νικολάϊ, τὸν θηριοδασαστή. Τὸ πραγματικὸ ὄνομα τοῦ Νικολάϊ εἶναι Νικόλαος Φρεφονίδης, καὶ εἶναι Ἕλληνας ἀπὸ τὴν Κοζάνη. Ὁ πατέρας του εἶταν ἔμπορος καὶ διὰ τὸ Νικόλας εἶταν μικρὸς ἢ οἰκογενεὶά του ἐγκαταστάθηκε στὴ Ρωσία. Ἐκεῖ ὁ Νικόλας πῆγε σὸ σχολεῖο καὶ διὰ ἀργότερα πέθανε ἡ μητέρα του ἀπελπισμένος ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι.

Τὸ Ἱπποδρόμιον

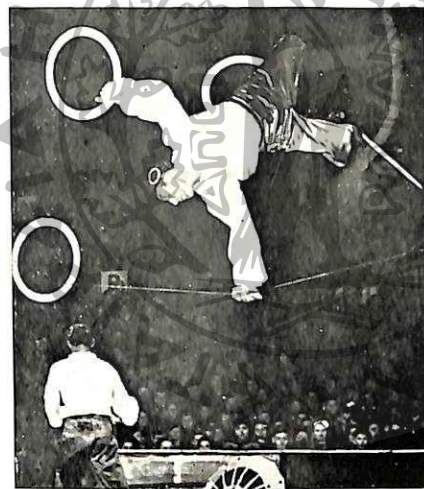
Στὰ 1920 ὁ λοχαγὸς Μπέτραμ Μίλλς ἔδρευε σὸ Λονδίνο ἓνα Ἱπποδρόμιον. Ἀπὸ τότε, μὲ μόνη ἐξαίρεση τὰ χρόνια τοῦ πολέμου, τὸ Ἱπποδρόμιον ἐξακολούθησε κανονικὰ τὶς παραστάσεις του κάθε χρόνο σὸ θέατρο «Ὀλύμπια» τοῦ Λονδίνου. Ἀπὸ τὸ 1930 ὁ λοχαγὸς Μίλλς, μαζί με τοὺς δύο γιουὺς του ποὺ τὸν διαδέχτηκαν στὴ διεύθυνση τοῦ Ἱπποδρομίου, ἐγκαίνιασε τὶς θερινὰς περιοδεῖες σὲ ὅλες τὶς πόλεις τῆς Ἀγγλίας. Τὸ Ἱπποδρόμιον αὐτὸ ἀπασχολεῖ 275 ἀνθρώπους καὶ ἔχει 62 ζῶα. Ὑπάρχουν τρεῖς εἰδικὰ βαγόνια γιὰ τὴ μεταφορά του καὶ ἔχει εἰδικὴ φορητὴ γεννήτρια γιὰ νὰ τροφοδοτεῖ τὶς 3.000 λάμπες του. Ἡ «μεγάλη σκηνή» του χωρεῖ 3.500 θεατῆς. Στὸ προσωπικὸ τοῦ Ἱπποδρομίου ἀντιπροσωπεύονται ὀκτὼ χώρες: Ἀγγλία, Ἰρλανδία, Γαλλία, Ἀμερική, Ἑλλάδα, Κίνα, Ἰταλία, Τσεχοσλοβακία. Ὅταν ὁ καιρὸς εἶναι καλὸς τὸ Ἱπποδρόμιον μπορεῖ νὰ μαζευτεῖ σὲ 2-3 ὥρες καὶ νὰ στηθεῖ μέσα σὲ 4-5 ὥρες. Τὸ 1946 τὸ Ἱπποδρόμιον ξανάρχισε τὶς παραστάσεις του. Ὁ ἱδρυτὴς του πρὶν νὰ πεθάνει στὰ 1938 εἶχε πῆ: «Μόνον τὸ πολὺ καλὸ εἶναι γιὰ τὸ «Μπέτραμ Μίλλς»» καὶ οἱ γιιοὶ του προσπαθοῦν νὰ συνεχίσουν τὴν παράδοση.

Μωέλραμ Μίλλς

μὲ ἓνα χορευτικὸ Ρωσικὸ θίασο. Μαζί του γύρισε ὅλη τὴν Εὐρώπη χορεύοντας Ρωσικοὺς καὶ Οὐκρανικοὺς χορούς. Στὴ Γαλλία ὁ θίασος συναντήθηκε μὲ τὸ μεγάλο Ἱπποδρόμιον «Ἀλφρεντ Κόρτ». Ὁ νεαρὸς Νικολάϊ σταμάτησε τότε νὰ χορεύει καὶ ἀρχισε νὰ περιποιεῖται τὰ θηρία τοῦ «Ἀλφρεντ Κόρτ». Σὲ λίγο καιρὸ ἔγινε βοηθὸς θηριοδασαστής καὶ στὰ 1935 ὁ κ. Σ. Μίλλς τὸν εἶδε σὲ μιὰ παράσταση στὴ Στοκχόλμη. Ὁ κ. Μίλλς ἐνθουσιάστηκε τόσο ἀπὸ τὴν τέχνη τοῦ Νικολάϊ ὥστε ἀγόρασε ἀμέσως τὰ λεοντάρια καὶ τὸ δασασιὸν τους. Καὶ ἀπὸ τότε ὁ Νικολάϊ εἶναι μὲ τὸ Ἱπποδρόμιον «Μπέτραμ Μίλλς». Στὸν πόλεμο ὁ Νικολάϊ ὑπηρέτησε τρεῖς χρόνια τὴ νύχτα σ' ἓνα φούρο. Τὴν ἡμέρα ὅμως ἔτρεφε τὰ λεοντάρια του. Ἀργότερα δούλεψε στὴν παραγωγὴ ἀεροπλάνων μὰ ποτὲ δὲν ἐγκατέλειψε τὰ λεοντάρια του. Τώρα ἐμφανίζεται πάλι σὸ Ἱπποδρόμιον μὲ τὰ θηρία

ΕΠΑΝΩ: Οἱ ἑξὶ ἐλέφαντες τοῦ Ἱπποδρομίου Μπέτραμ Μίλλς γυμνάζονται ὑπομονητικὰ ἔξω ἀπὸ τὴ «μεγάλη σκηνή» κάθε μέρα.

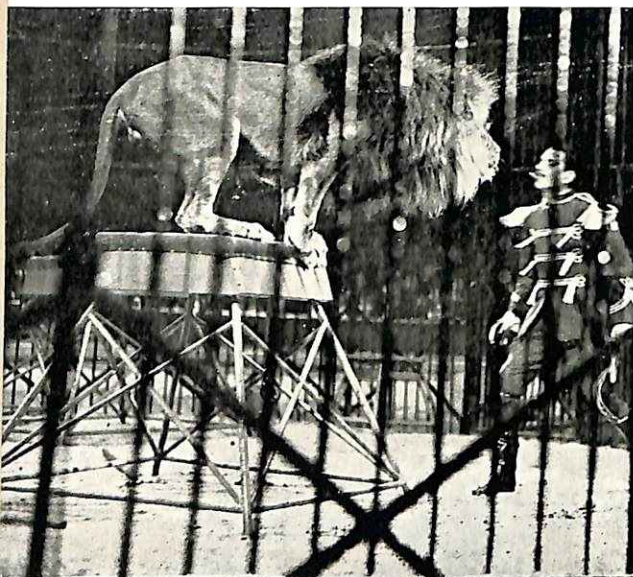
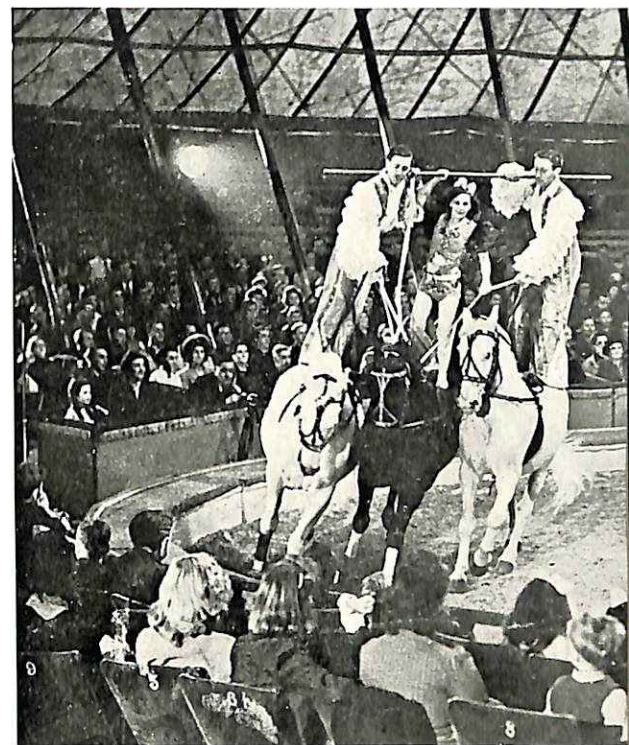

ΑΡΙΣΤΕΡΑ: Παιδιά τοῦ σχολείου παρακολουθοῦν μὲ προσοχὴ τὴν ἐκτέλεση ἀκροβατικῶν γυμνασμάτων τῶν «Ρέβερχος».

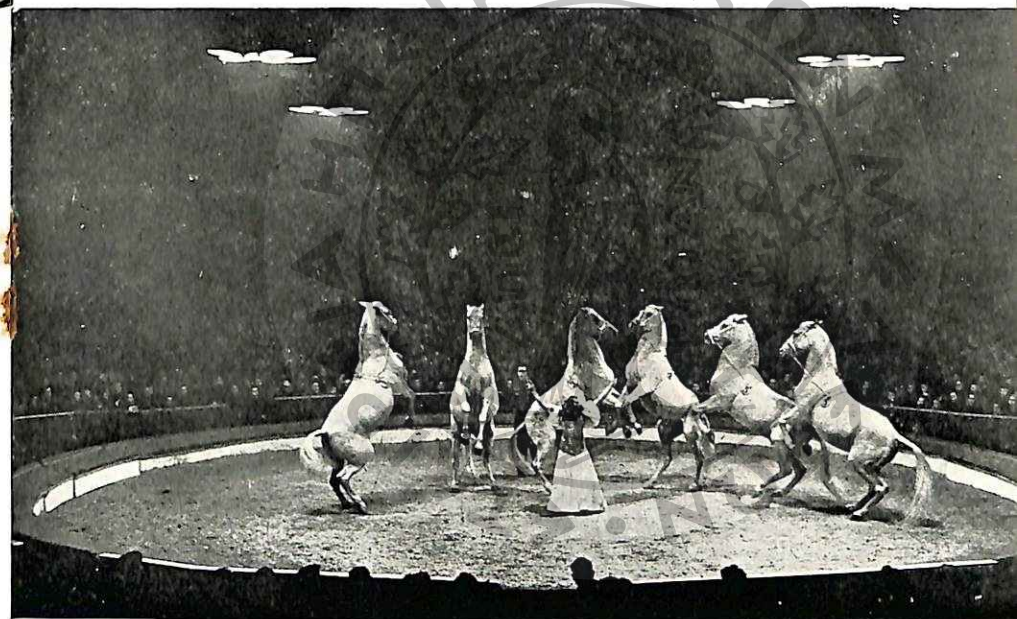
ΔΕΞΙΑ: Ένα θαυμάσιο
ίππευτικό νούμερο, οι
«Κάμπερλαντς». Τα ἄ-
λογα τρέχουν, ἐνῶ οἱ 3
ἀναβάτες ἐκτελοῦν διά-
φορα ἀκροβατικὰ γυμνά-
σματα στὴν πλάτη τους.

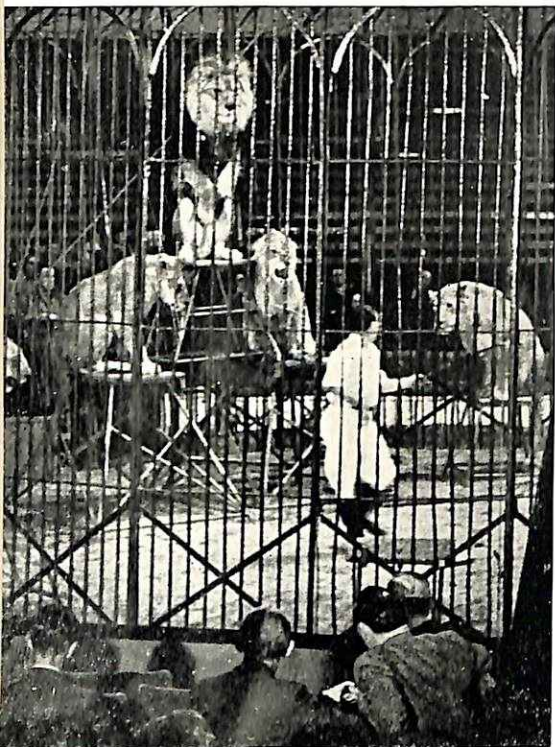
ΚΑΤΩ: Κι ἄλλο ἓνα ὠ-
ραῖο νούμερο μὲ ἄλογα.
Βλέπετε τὰ περίφημα
ἄλογα τοῦ Μπέρτρικ
Μίλλς. Τὰ τέλεια γυμνα-
σμένα ζῶα ἐκτελοῦν ρυθ-
μικὲς κινήσεις μὲ τοὺς
ἥχους τῆς μουσικῆς.

ΕΠΙΝΩ: Οἱ παλιά-
τσοι τοῦ Ἱπποδρομίου
κουβεντιάζουν μὲ τὰ
παιδιά, τοὺς πιστότε-
ρους θαυμασιές τους.

ΑΡΙΣΤΕΡΑ: Τὸ λεον-
τάρι παίρνει φαῖ ἀπὸ
τὸ σιόμα τοῦ Ἑλλη-
να θηριοδασεῖ Νι-
κολαί, μιὰ ἐπίδειξη
πὸν συγκινεῖ ἐξαι-
ρετικὰ τοὺς θεατές.

ΕΠΑΝΩ: 'Ο Έλληνας θηριοδαμαστής Νικολάϊ κουβεντιάζει με τόν Ρατζά, ένα από τὰ ωραιότερα λεοντάρια τοῦ Ἱπποδρομίου Μπέρτραμ Μίλλς.

ΑΡΙΣΤΕΡΑ: 'Ο Νικολάϊ με ὅλο του τὸ θῆαο. Τὰ λεοντάρια παίζουν τὸ ρόλο πὸν διδάχτηκαν, ἐνῶ ὁ κόσμος παρακολουθεῖ τὸ θέαμα με ἀγωνία.

τον. 'Η τέχνη του προκαλεῖ θαυμασμό καὶ φόβο γιὰ τὴν ἀσφάλεια του. 'Η φιλοδοξία του εἶναι νὰ ἐρθεῖ γιὰ λίγο καιρὸ στὴν Ἑλλάδα. «Θέλω νὰ κάνω ἕνα ταξιδάκι, λέει, χωρὶς τὰ λεοντάρια, μὰ δὲν ξέρω πῶς θὰ μπορέσω νὰ τ' ἀφήσω.»

Ναί, ἡ δουλειὰ τοῦ θηριοδαμαστή μοιάζει πολὺ με τοῦ δασκάλου μόνο πὸν με τὰ «ζώακια» μας δὲ χωρᾶνε ἀστεία», εἶπε ὁ Νικολάϊ. Βρισκόμασταν στὸ ἀμμοσκεπασμένο γήπεδο ἐνὸς κτήματος ὅπου κατέφυγε στὸν πόλεμο τὸ Ἱπποδρόμιο Μπέρτραμ Μίλλς. Τώρα, ἔχει ἱδρυθῇ ἐκεῖ καὶ μιὰ σχολὴ γιὰ τὴν ἐκγύμναση τῶν μικρῶν λεονταριῶν.

«Ὅσο μεγαλύτερο στὰ χρόνια εἶναι ἕνα λεοντάρι τόσο περισσότερο μπορεῖτε νὰ τοῦ ἔχετε ἐμπιστοσύνη, ἀλλὰ καὶ τόσο λιγότερο πρέπει νὰ ριψοκινδυνεύετε μαζί του ἂν εἰστε γνωστικός». Αὐτὰ, εἶπε ὁ μεσόκοπος μελαχροινὸς ἄνδρας με τὰ μαῦρα μάτια καὶ τὴν ἤρεμὴ φωνὴ πὸν δάμαζε τὰ ἄγρια ζῶα τῆς ζούγκλας ἀπὸ τὰ νεῖατά του.

«Ἐλάτε νὰ δῆτε. Φέрте τὸν Ρατζά.»

Καὶ ἀμέσως πήδηξε μέσα ἕνα μεγάλο Ἀφρικανικὸ λεοντάρι με φουντωτὴ οὐρὰ καὶ γυαλιστερὴ χαίτη. Ὁ Νικολάϊ μιλώντας ὁδήγησε τὸν Ρατζά σὲ κάτι σκαλοπάτια. «Ἀνέβα ἑπάνω, Ἀνέβα» διέταξε. Ὁ Ρατζά ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει μὰ σκουντούφλησε καὶ σταμάτησε. «Ἐπάνω, ἑπάνω, Σέρ» ἐπέμενε ἀμείλιχτα ἡ φωνὴ καὶ σὲ λίγο ὁ Ρατζά βρισκόταν σάν ἕνα καλὸ σκυλάκι στὸ ἑπάνω σκαλί ἤσυχος.

«Αὐτὸ εἶναι σημαντικὸ: Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ συγχωρεῖτε ἕνα ζῶο. Ὅταν μιὰ διαταγὴ δοθεῖ πρέπει νὰ ἐπιμένετε νὰ ἐκτελεστεῖ κι ἂν ἀκόμα χρειαστεῖ ὁλόκληρη μέρα γι' αὐτό», εἶπε ὁ Νικολάϊ.

Ὅπως φαίνεται χρειάζονται μῆνες ὑπομονῆς, προσπάθειας καὶ ἐξαιρετικῆς καλωσύνης γιὰ νὰ γυμναστεῖ ἕνα λεοντάρι.

«Ἄν τὸ χτυπήσετε ἄδικα θὰ γίνει

ἐχθρὸς σας σ' ὅλη του τὴ ζωὴ», εἶπε ὁ δαμαστής. «Καὶ γιὰ νὰ ἀποδώσουν τὰ ζῶα ὅτι καλύτερο ἔχουν πρέπει νὰ εἰστε ὁ ἄνθρωπος πὸν ξέρουν καλύτερα ἀπ' ὅλους, πὸν τὰ τρέφει, τὰ περιποιεῖται καὶ τοὺς μιλά ὥρες κάθε μέρα».

Κουβεντιάζοντας με τὸν Νικολάϊ ἔμαθα ἕνα σωρὸ ἐνδιαφέροντα πράγματα. Χρειάζονται περίπου ὀκτῶ μῆνες γιὰ νὰ μάθει ἕνα λεοντάρι τὰ συνηθισμένα γυμνάσματα. Ὁ Νικολάϊ ἔμαθε στὸν Ρατζά τὸ πιὸ μεγάλο καὶ πιὸ ἄγριο, ὅχι μόνο νὰ τρώει ἀπὸ τὸ χέρι του ἀλλὰ νὰ παίρνει ἕνα κομμάτι κρέας ἀπὸ τὸ στόμα του. Ὁμολογῶ ὅτι δὲ μοῦ φαίνεται πολὺ ἀστείο τὸ παιχνίδι αὐτό. Τὰ λεονταράκια πὸν γυμνάζει εἶναι γερά, καλοθρεμμένα, με μεταξένια τρίχα καὶ ἀνοιχτὰ κασιανὰ μάτια. Καθένα τρώει σχεδὸν 9 ὀκάδες κρέας κάθε μέρα μετὰ τὸ μάθημα.

Ὁ Νικολάϊ δουλεύει μόνθ με δυὸ ζῶα συγχρόνως στὸ γήπεδο. Ἔτσι μπορεῖ νὰ τὰ προσέχει καλύτερα καὶ τὰ ζῶα τὸ καταλαβαίνουν. Κάθε ζῶο πρέπει νὰ ξέρεῖ τὸ ὄνομά του καὶ τὸ ρόλο του. Ὁ Νικολάϊ παίρνει καμιά φορὰ τὸ μαστίγιο μὰ δὲν τὸ μεταχειρίζεται. Συνήθως κρατᾷ ἕνα μπιστὸν καὶ μ' αὐτὸ διευθύνει τὰ ζῶα δίνοντας καθαρὰ καὶ ἀκριβῆ προστάγματα.

Ὁ Νικολάϊ πιστεύει ὅτι μποροῦν νὰ διακρίνουν τὴν καθημερινὴ ἐκγύμναση ἀπὸ μιὰ ἀληθινὴ παράσταση. Κάτω ἀπὸ τὰ πολλὰ φῶτα με τὸν κόσμον γύρω, τίς στολές, τὸ θόρυβο, τὴ μουσικὴ, ὅλη τὴ γιορτερὴ ἀτμόσφαιρα παίρνουν τὸ ὕψος ἡθοποιῶν καὶ παίζουν ὅσο γίνεται καλύτερα.

Η μεταπολεμική κρίση στη Ρωσία

ΤΟΥ MAX BELOFF*

(Από το «The Manchester Guardian», Λονδίνο)

Η Σοβιετική πολιτική δεν είναι δυνατόν να κατανοηθεί χωρίς το σταθερό συσχετισμό της με την έσωτερική κατάσταση της Σοβιετικής Ένωσης. Οι περιορισμοί στο έργο των ανταποκριτών στη Μόσχα και άλλες δυσκολίες οδηγούν συχνά στην παραγνώριση αυτού του κανόνα. Και μόνο όταν εξ αιτίας της μεγάλης σπουδαιότητας που του δίνει ο Σοβιετικός τύπος προβληθεί στο παγκόσμιο ενδιαφέρον κανένα εξαιρετικά δραματικό γεγονός, είναι δυνατό να διακρίνει κανείς στοιχεία και να το παρακολουθήσει όσο μπορεί περισσότερο. Δυο τέτοιες ένδειξεις προέκυψαν από δυο επεισόδια που κατά τα φαινόμενα δεν είχαν καμιά σχέση μεταξύ τους. Το πρώτο ήταν η επίθεση που έγινε κατά τα μέσα του Αυγούστου στο Λένινγκραντ με στόχο ορισμένες λογοτεχνικές φυσιολογίες και λογοτεχνικά περιοδικά. Το δεύτερο στις 19 Σεπτεμβρίου ήταν η δημοσίευση δυο κυβερνητικών διαταγμάτων που αποκαλύπτan ότι υπήρχαν, σε πολύ μεγάλη κλίμακα, δυσκολίες στη λειτουργία του συστήματος της κολλεκτιβιστικής γεωργίας και υποσχόνταν την τιμωρία των υπευθύνων. Η μελέτη των δύο αυτών επεισοδίων, μέσα στη γενική εικόνα που παρουσιάζει ο Σοβιετικός Τύπος και μερικές γνώσεις από παλαιότερες κρίσιμες περιόδους της ιστορίας του καθεστώτος, φανερώνουν μία κατάσταση πραγμάτων που ξεγγυεί σε μεγάλο βαθμό τη στάση των Σοβιετών στις διεθνείς υποθέσεις.

Αυτό που βλέπουμε να γίνεται τώρα στη Σοβιετική Ρωσία, αν και είναι πολύ νωρίς ακόμα για να καθο-

ρίσουμε το στάδιο που βρίσκεται, είναι μία πρόκληση στις βασικές αξιώσεις αυτού του ίδιου του Σοβιετικού καθεστώτος. Η πρόκληση αυτή δεν έχει πάει, για την ώρα, τον ξεκάθαρο χαρακτήρα που έχουν άλλου είδους προκλήσεις, όπως π.χ. είναι αυτή που μπορεί να προκύψει από την ύπαρξη και τις πολιτικές φιλοδοξίες μιας δυσχεστεμένης και έχθρικης τάξης. Παρ' όλη τη σχετική αφάνεια στην οποία αφήθηκαν να περιέλθουν οι στρατάρχες της πολεμικής περιόδου, δεν υπάρχει καμιά ουσιαστική ένδειξη της μεταπολεμικής εκείνης διάστασης ανάμεσα στις πολιτικές και στρατιωτικές αρχές, που την θεωρούν μερικοί αναπόφευκτο παρακολούθημα του πολέμου. Το ζήτημα δεν είναι αν θα γίνει ή όχι μία αντεπανάσταση αλλά το κατά πόσο θα μπορέσει η ομάδα που κυβερνά σήμερα να αντιμετωπίσει τις επείγουσες υλικές ανάγκες που δημιουργεί η μεταπολεμική κατάσταση.

Ο σκοπός του άρθρου αυτού δεν είναι να περιγράψει με λεπτομέρειες το οικονομικό έργο που έχει μπροστά της η Σοβιετική Κυβέρνηση σ' αυτό έργο του πολέμου. Αλλά το μέγεθος αυτού του έργου ξεκαθαίνεται να παραγνωρίζεται. Πολύ συχνά ξεχνιέται το γεγονός ότι οι απόλυτες και σχετικές απώλειες της Σοβιετικής Ένωσης στάθηκαν απέραντα πιο μεγάλες από τις απώλειες κάθε άλλου έθνους.

Το έργο της ανοικοδόμησης θα είναι τεράστιο και μ' οποιοδήποτε άλλο οικονομικό ζήτημα ή μορφή διακυβέρνησης. Είναι ενδιαφέρον αλλά άνασφαλο να λογαριάζει κανείς τί θα γινόταν αν το έργο αυτό ενισχυόταν από σημαντικές εισαγωγές αγα-

θών από το εξωτερικό σε στενή συνεργασία με τις πιο προηγμένες οικονομίες της Δύσης. Οι πιθανότητες, όσες και νάταν, ότι θα μπορούσε να γίνει κάτι τέτοιο διαψεύστηκαν οριστικά από τη στιγμή που κατορτίστηκε και, στις αρχές της περασμένης άνοιξης, αναγγέλθηκε το τέταρτο Πενταετές Σχέδιο. Στόν καθορισμό της προτεραιότητας στην εκτέλεση του σχεδίου, δόθηκε πολύ μεγαλύτερη προτεραιότητα στην ανασυγκρότηση της βυρείας βιομηχανίας της χώρας παρά στην ικανοποίηση των αναγκών του καταναλωτή. Προτιμήθηκε η άμυνα από την αφθονία.

Το αποτέλεσμα αυτής της απόφασης ήταν να μην έχουν πια οι Σοβιετικοί ηγέτες την εύχρηστια να ξεφύγουν από τη σιάση της βαθειά ριζωμένης καχυποψίας προς τον καπιταλιστικό κόσμο. Οι νέες στερήσεις δε θα μπορούσαν να δικαιολογηθούν μέσα σ' ένα φιλικό περιβάλλον. Και κάτι άλλο: η άμεσώτερη μέθοδος για να αντιμετωπιστούν οι επείγουσες έλλειψεις είναι η προς όφελος της Σοβιετικής οικονομίας εκμετάλλευση των χωρών που οι περισσότερες, δεν καταστράφηκαν τόσο πολύ όσο η ίδια η Ρωσία, και περιλαμβάνονται στις περιοχές της Ανατολικής Ευρώπης και της Απω Ανατολής που ελέγχονται πολιτικά από τα Σοβιέτ. Στην πολιτική αυτή των «επανορθώσεων» αντιδρούν οι Δυτικές Δυνάμεις που φοβούνται ότι οι χώρες αυτές θα απορροφηθούν ολόκληρα από τη Σοβιετική οικονομία και θα αποκλεισθούν από το εμπόριο του υπόλοιπου κόσμου. Και η αντίδρασή τους προσφέρει — αν χρειάζεται — την απόδειξη της καπιταλιστικής κακοβουλίας που αποτελεί το έρεισμα ολόκληρου του προγράμματος.

Το καθεστώς όμως δεν περιορίστηκε μόνο στο έργο να πείσει τους λαούς της Σοβιετικής Ένωσης να δεχθούν την παράταση των στερήσεων και να παραμερίσουν τις ελπίδες τους για ένα υλικό καλύτερο

μέλλον — ελπίδες που, χωρίς καμιά αμφιβολία, τους έδιναν κουράγιο στα τρομερά χρόνια του πολέμου. Οι στερήσεις δεν είναι αρκετές. Έπρεπε να δουλέψουν κιόλας. «Δεν μπορεί να νοηθεί καμιά βελτίωση στο επίπεδο της ζωής των εργατών», έτόνιζε η «Πράβντα» στις 21 Σεπτεμβρίου «αν δεν αυξηθεί πολύ σύντομα η βιομηχανική και γεωργική παραγωγικότητα». Είναι φανερό ότι θα συνεχιστεί και στην περίοδο της ανασυγκρότησης ο διαφορισμός των ημερομισθίων και τα επαθλα εργασιών με το σκοπό να εξασφαλιστεί η αύξηση της παραγωγής, ακριβώς όπως θα εξακολουθήσουν να προσφέρονται μεγαλύτερα ημερομίσθια και καλύτεροι όροι για να ενθαρρύνουν την έθελοντική μετανάστευση των εργατών στα μέρη της χώρας όπου οι κλιματικές συνθήκες δεν είναι τόσο καλές.

Αυτή η διαρκώς μεγαλύτερη εξάρτηση από το ένστικτο που αποβλέπει στην αύξηση της παραγωγής, είχε δορυμένες ανεπιθύμητες συνέπειες στη διαγωγή διευθυντών Σοβιετικών επιχειρήσεων. Τον Ιούλιο ο Σοβιετικός τύπος δημοσίευσε πολλές διαμαρτυρίες για τα ανακριβή δελτία παραγωγής που υπέβαλαν μερικοί διευθυντές αποβλέποντας να εισπράξουν πρόσθετες αμοιβές.

Προβάλλει ακόμα η ανάγκη να δικαιωθεί η παράταση και η ένταση των μεγάλων οικονομικών αντιστάσεων σε μία εποχή που τόση σημασία δίδεται και πάλι, στις ιδεολογικές βάσεις του καθεστώτος. Ένδεικτικό είναι το άρθρο που δημοσιεύτηκε στον «Ερντο Στόλο» της 27ης Ιουλίου και ξεγγυούσε «γιατί είναι απαραίτητο να εφαρμοστεί με σύστημα η Σοσιαλιστική αρχή της κατανομής ανάλογα με την ποσότητα και ποιοτική απόδοση της δουλειάς και να παραμεριστεί, το σύστημα της Ισότητας στην πληρωμή».

Η υπαίθυνος παραμένει το κύριο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι οργανωτές της Σοβιετικής

* Καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ.

οικονομίας. Το σύστημα των κολλεκτιβιστικών άγροκτημάτων που μπορούμε να πούμε ότι ελχει άρχίσει να κατασταλάζει μετά το 1930 δέχτηκε ένα σοβαρό πλήγμα στο διάστημα του πολέμου, από την καταστροφή σημαντικού μέρους των μηχανικών εφοδίων τους που είχαν τότε σημασία γι' αυτά. Το κλειδί του συστήματος είναι ο σταθμός με το μηχανοκίνητο τρακτέρ· αλλά σχεδόν τρεις χιλιάδες τέτοιοι σταθμοί καταστράφηκαν. Η σοβαρότητα της κατάστασης αποκαλύπτεται από το γεγονός ότι στα νεοπροσαρτημένα έδάφη της Δύσης, όπου η γεωργία δεν είχε κολλεκτιβοποιηθεί πριν από την κατάληψή τους, δεν φαίνεται να υπάρχει άμεση πρόθεση για ν' απαλλοτριωθούν τα κτήματα των γεωργών.

Αλλά στις περιοχές όπου ο κολλεκτιβισμός υπήρχε, το καθεστώς δεν μπορεί να έρθει σε συμβιβασμούς. Με την εξαίρεση της βιομηχανίας οικοδομικών υλικών, εκείνη που συγκέντρωσε περισσότερες επικρίσεις από κάθε άλλη είναι η βιομηχανία των γεωργικών μηχανημάτων, γεγονός που αποτελεί ασφαλή ένδειξη της σπουδαιότητας που αποδίδεται σ' αυτήν. Το άρθρο του «Ερυθρού Στόλου» τονίζει ότι η άρση της αντίθεσης ανάμεσα στην πόλη και στην ύπαιθρο είναι ένας από τους πιο θεμελιώδεις όρους για τη μετάβαση στον κομμουνισμό με το μέσο της ένιςχυσης των κολλεκτιβιστικών άγροκτημάτων. Η ένιςχυση αυτή προϋποθέτει ευρύτατη βιομηχανοποίηση, χρήση ηλεκτρικής ενέργειας, βελτίωση των μεταφορικών μέσων, και «μεταμόρφωση της γεωργικής εργασίας σε ένα είδος βιομηχανικής εργασίας». Αλλά τα διατάγματα του Σεπτεμβρίου έδειξαν ότι η πολιτική αυτή δεν συμφωνούσε πάντα με τα αίσθηματά του άγροτικού πληθυσμού. Για μια ακόμα φορά, όπως και τον Μάιο του 1939, οι άρχες των κολλεκτιβιστικών κτημάτων κατηγορούνται έπειδή επέτρεψαν την προσάρ-

τηση πρόσθετης γής (και ζώων ακόμα) στους άτομικούς κλήρους και έπειδή έκαναν να στραφεί ή δουλειά των άγροτών στους κλήρους αυτών εις βάρος των κολλεκτιβιστικών κτημάτων. Τα νέα μέτρα προϋποθέτουν την επάνοδο στην πλήρη άκμή που προβλέπει ο νόμος του 1935 για την πρότυπη κολλεκτιβιστική φάρμα.

Στη Ρωσία, κάθε μεταρρυθμιστικό κήρυγμα συνοδεύεται από την υπογραμμισμένη του ρόλου του Κομμουνιστικού κόμματος, που συνίσταται στο να φροντίσει να εκτελεστούν οι μεταρρυθμίσεις αυτές. Στην περίπτωση των κολλεκτιβιστικών άγροκτημάτων που είναι η πιο σοβαρή απ' όλες τις περιπτώσεις, καταβάλλεται η προσπάθεια να αποδοθεί ή ευθύνη για τα σφάλματα που αποκαλύπτονται στους τοπικούς διαχειριστές και τα αντίστοιχα όργανα του Κόμματος. Η κατηγορία που συνήθως διατυπώνεται έναντι τους δεν είναι η άμέλεια, αλλά το ότι δεν μπόρεσαν να δώσουν στην ήγεσία τους κάποιο διαφορετικό τόνο, και περιορίστηκαν στην άπλη «γραφειοκρατική» διαχείριση. Στη βιομηχανία ακούγεται κατά περιόδους η κατηγορία των Σοβιέτ ότι το κόμμα δεν καταφέρνει να έμποδίσει την ανάπτυξη της γραφειοκρατίας και του χαρτοβασιλείου.

Ενώ η Κορμαία και η Ουκρανία είναι οι περιοχές για τις οποίες αναφέρονται αυτά συχνότερα, η «Πράβντα» της 27ης Αυγούστου καταγγέλλει την οργανωτική αδυναμία του Κόμματος σ' ένα μέρος τόσο απομακρυσμένο όσο η Μογγολική Δημοκρατία. Κι' άφου, σύμφωνα με τα προηγούμενα που υπάρχουν, τις καταγγελίες του είδους αυτού τις άκολουθησε πάντοτε μια «εκκαθάριση», πιθανό είναι να συμβαίνει κάτι τέτοιο και τώρα. Όπως συνήθως είναι δύσκολο να εξακριβώσει κανείς ως ποιά βαθμό ο λαός και οι οργανώσεις είναι υπεύθυνες για τις άνωμαλίες που φανε-

ρώθηκαν και ως ποιά βαθμό παίζουν το ρόλο των έξλιαστηρίων θυμάτων. Πάντως, τι ξέρουμε φτάνει για να μάς δείξει ότι στη Σοβιετική Ένωση υπάρχει τώρα ένα δυαδικό φαινόμενο: μια κρίση στις σχέσεις ανάμεσα στο κόμμα και στο λαό και μια έσωτερική κρίση μέσα στο ίδιο το Κόμμα.

Κατά τη διάρκεια του πρώτου μέρους του πολέμου το Κόμμα απέφυγε να περάσει στο περιθώριο σε βαθμό πολύ μεγαλύτερο, ίσως από οποιαδήποτε άλλη έποχή μετά την Έπανάσταση. Όσο η έκβαση του πολέμου ήταν άμφιβολη φάνηκε ότι ήταν προτιμότερο να περάσουν στο προσκήνιο οι ένοπλες δυνάμεις και να στρέψει το έθνος την έμπιστοσύνη του σ' ότι απέμενε από τη δύναμη της έθνικής και ιστορικής παράδοσης της Ρωσίας. Ταυτόχρονα η δυνατότητα έγγραφης στο Κόμμα αυξήθηκε πολύ περισσότερο από κάθε άλλη έποχή μετά την επανάσταση και παραχωρήθηκε άνεπιφύλακτα στους στρατιώτες του μετώπου και στους εργάτες που δούλευαν σε βασικές βιομηχανίες χωρίς να δίνεται μεγάλη σημασία στην ιδεολογική τους προετοιμασία. Συγχρόνως οι άνάγκες της διασυμαχικής συνεργασίας στάθηκαν ή ατία για να άρθεί κατά ένα μέρος η άυστηρή απαγόρευση έναντι της πνευματικής έπαφης με τον έξω κόσμο. Οι διασυνδυασμένοι της Ρωσίας, ή ένα μέρος απ' αυτούς, είχαν την έλπίδα ότι η έπαφή αυτή θα μπορούσε ν' αναπτυχθεί μετά τον πόλεμο κι ότι, τουλάχιστον στη σφαίρα του πνεύματος, δεν θα ήταν πιά άνάγκη να διακωνιστεί η αυτοαπομόνωση της Σοβιετικής Ένωσης. Αλλά και σε πολύ ευρύτερα στρώματα του πληθυσμού, με την κατάκτηση και την κατοχή ενός μεγάλου τμήματος της Ευρώπης, δόθηκε ή ευκαιρία μιας άκόμης πιο επικίνδυνης έπαφης με τον έξω κόσμο.

Από τη στιγμή που ή νίκη δια-

γράφηκε καθαρά στον όρίζοντα οι Σοβιετικοί ήγέτες έξάρτησαν το μέλλον τους από την άναξωογόνηση του επαναστατικού πνεύματος και της πειθαρχίας μέσα στο Κόμμα και την άποκατάσταση της Μαρξιστικής-Λενινιστικής ιδεολογίας. Τη σημασία της νέας αυτής φάσης την έτόνισαν οι παρατηρητές της Ρωσικής σκηνης από τις άρχες κιόλας του 1945.

Το καλοκαίρι του 1946 ή κίνηση αυτή πήρε νέα όρμη. Ένα άρθρο στην «Πράβντα» της 8ης Αυγούστου έτόνιζε την άνάγκη να έλέγχεται άυστηρότερα ή είσοδος των μελών στο Κόμμα που είχαν φθάσει, τακτικά και δόκιμα, τα 6.000.000 (άντι των 600.000 του 1939). Κι' όπως άδιάκοπα τονίζεται, τη σωστή έπιλογή των Κομματικών μελών πρέπει να συμπληρώνει ή σωστή και ολοκληρωμένη πολιτική διαπαιδαγώγησή τους.

Οι μάζες με καθυστέρηση πάντα συνειδητοποιούν τις υλικές μεταβολές που επέρχονται στις συνθήκες της ζωής τους. Οι άνθρωποι π.χ. που άνήκουν σε μια Σοσιαλιστική κοινωνία έχουν άκόμη ίχνη του παρελθόντος και στο ύποσυνείδητό τους υπάρχουν ακόμα μερικά ίχνη καπιταλισμού. Συνήθειες και άναμνήσεις επικίνδυνες όπως ή χαλάρωση της εργατικότητας, ή καταστράτηγηση της εργατικής πειθαρχίας, οι έθνικιστικές τάσεις κ.τ.λ., παρεμποδίζουν την ανάπτυξη της Σοσιαλιστικής κοινωνίας. Η χώρα μας δεν χωρίζεται από τον καπιταλιστικό κόσμο με ένα σιδερένιο τείχος. Οι έχθρικές ιδέες μπορούν να διεισδύσουν με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο στη χώρα μας, ιδιαίτερα άνάμεσα στους καθυστερημένους λαούς.

Στις άγροτικές περιοχές καταλαβαίνουμε καλύτερα τη διείσδυση των καπιταλιστικών ιδεών. Με τον όρο «έθνικιστικές τάσεις» έννοείται όχι ο έθνικισμός του Μεγάλου Ρωσικού Έθνους, αλλά αυτός που τρέφουν οι μικρότερες Σοβιετικές Έθνικότητες, που άρνούται να παραδεχθούν

απόλυτα την ήγεσία του «μεγάλου αδελφού» τους. Το πιο σπουδαίο απ' όλα είναι η καθαρότητα της Ουκρανίας. Είναι πιθανό ότι τα τοπικά εθνικιστικά κινήματα υποστηρίχθηκαν παντού από τους Γερμανούς κι ίσως να οφείλονται στα ύπολεμματα αυτών των αισθημάτων η διάλυση της Κριμαϊκής Ταταρικής Δημοκρατίας, όπως και άλλων μικροτέρων εθνικών δημοκρατιών και η μεταφορά του εργατικού πληθυσμού τους σε άλλες περιοχές.

Οι διανοούμενοι της κυρίως Ρωσίας έγιναν ύποπτοι για δυο αιτίες. Πρώτα - πρώτα όπως φαίνεται από το λόγο του Ζντάνοφ¹, γιατί τους υποψιάστηκαν ότι τρέφουν υπερβολική εκτίμηση προς την ξένη άστική διάνοηση. Κι' έπειτα, γιατί δημιουργήθηκε η υπόνοια ότι υπεράσπιζαν έστω και πλάγια, το δικαίωμα του διανοούμενου να μένει έξω από την πολιτική και ν' αντικρύζει άμερόληπτα τη ζωή γύρω του. Η Σοβιετική ιδεολογία, διακήρυττε η «Πράβντα» στις 19 Σεπτεμβρίου, δεν μπορεί να συμβιβαστεί με την άποχή από την πολιτική. Από τη λογοτεχνία η άρχη αυτή απλώθηκε στο θέατρο, στον κινηματογράφο και σ' όλους σχεδόν τους τομείς της πνευματικής ζωής. Ακόμα και το χιούμορ πρέπει να ελέγχεται.

Η πιο αξιόλογη, ίσως, εξέλιξη άφοροῦσε την εκπαίδευση. Κι' αυτό, γιατί το όνομα του Στάλιν συνδεόταν στενά με τις μεταρρυθμίσεις που έγιναν στα σχολεία στα 1930-35. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές καταργούσαν σε μεγάλη έκταση τους πειραματισμούς και την προσήλωση σε πολιτικά και κοινωνιολογικά θέματα, κι ευνουούσαν την επιστροφή στην παράδοση τόσο στις μεθόδους διδασκαλίας όσο και στη σύνταξη των προγραμμάτων. Τώρα πρόκειται ν' αναθεωρηθεί, ως ένα σημείο, κι αυ-

τή η τάση. Ένα κύριο άρθρο στην «Έξέβντα», σχετικά με την έναρξη μιάς νέας σχολικής χρονιάς, έτόνιζε την ευθύνη που έχουν τα σχολεία για τη διατήρηση της κομμουνιστικής νοοτροπίας. Σ' ένα άλλο κύριο άρθρο και για το ίδιο θέμα η «Πράβντα» έτόνιζε ότι η ιδεολογική διαπαιδαγώγηση δεν πρέπει να γίνεται μόνο στα σχολεία. «Οι άρχες της Κομμουνιστικής ιδεολογίας πρέπει να παρακολουθούν τοίς νέους στα σπίτια τους με τη βοήθεια του κόμματος, της Κομμουνιστικής Νεολαίας, της Εργατικής Συνομοσπονδίας και των γονέων».

Είναι φυσικό, ξετάζοντας αυτά τα δεδομένα να στρέψουμε περισσότερο την προσοχή μας, πρώτα-πρώτα στην άρνηση της έλευθερίας που υποδηλώνουν, κι ύστερα στην υπαρξη ενός αγώνα, που για μιά φορά ακόμα, διεξάγουν οι ηγέτες της χώρας για να σταθεροποιήσουν με το Κόμμα, τόσο την πνευματική όσο και την υλική έξουσία τους επάνω στο λαό. Άλλα αξίζει να μην ξεχνάμε το περιεχόμενο και τις μεθόδους αυτής της διαπαιδαγώγησης. Πολιτική μελέτη στη Σοβιετική Ένωση σημαίνει, πρώτο, τη μελέτη της Μικρής Ιστορίας του Κομμουνιστικού Κόμματος που έγινε με την καθοδήγηση του Στάλιν. Η δημοσίευση των απάντων του τελευταίου, που άρχισε τώρα τελευταία αποτελεί το σημαντικότερο γεγονός στον πνευματικό όριζοντα της Σοβιετικής Ένωσης. Άλλα είναι άμφιβολο άν μια άγωγή που στηρίζεται στα έργα αυτά μπορεί να οδηγήσει 'σε διδήποτε άλλα έκτος από τη διαμόρφωση μιάς πολύ στενής ιδεολογίας στο έσωτερικό ή τη βαθύτερη καχυποψία προς τον έξωτερο κόσμο και την άκλόνητη πεποίθηση στον τελικό θρίαμβο του Σοβιετικού Κομμουνισμού. Η Μαρξιστική-Λενινιστική ιδεολογία δεν είναι θεμέλιο για την συμφιλίωση ανάμεσα στους «δυο κόσμους», ούτε αποτελεί την καλύτερη βάση για την ειρηνική συνύπαρξη τους.

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Στό Κάστρο της Μεθώνης

Του κ. ΘΑΝΑΣΗ ΠΕΤΣΑΛΗ

Το παρακάτω κομμάτι είναι παρμένο από το καινούργιο μυθιστόρημα του κ. Θ. Πετσάλη, που τιτλοφορείται «Οι Μανρόλκοι. Χρονικό της Τουρκοκρατίας». Το έργο αυτό τυπώνεται τώρα και θα κυκλοφορήσει το φθινόπωρο. Στο απόσπασμα που δημοσιεύουμε, ένας πατέρας με το παιδί του, φεύγοντας από το χωριό του όπου σκότωσε κάποιον Τουρκο, φτάνει στη Μεθώνη. Εύμαστε στα 1572.

Κοντόβραδο άντικρύσανε τη Μεθώνη. Άπ' την πλαγιά του Άη Νικόλα κατηφορίζοντας ξεχώρισαν το μεγάλο κάστρο, τα θεόρατα τείχη που σφιγγουνε δλοτρογύρα σπίτια και σπιτόπουλα μέσα σε πέτρινη άγκυλιά. Μασέλα με φοβερά δόντια άτράνταχτα, χώνεται βαθειά στη θάλασσα και παίρνει της ένα κομμάτι νερό και το κάνει δικό της, λιμάνι της.

Πατέρας και γιός βιαστήκανε να φτάσουν στην καστρόπορτα, προτού την κλείσει η νύχτα. Τρέχανε σχεδόν. Καβάλησαν δυο λίθινα γεφύρια που όρθωναν την χαμπούρα τους μαλακά για να περνούν οι βιαστικοί στρατοκόποι.

Κιόλας άνάβαν δώθε· κείθε οι φωτιές. Νά τα πρώτα χαμώγια, αυτά που περίσσιψαν και ξεχείλησαν από το κάστρο έξω και στέκονται τώρα ύπομονετικά γύρω-τριγύρω, προσμένοντας στη ρίζα του τείχους να 'ρθεί κι' η δική τους ή σειρά να μπουν στη σιγουριά του κάστρου.

Οι πρώτες φωτιές, ένα λαδολύχναρο κρεμασμένο σε μιά πόρτα, ένας φούρνος που σκορπεί μεγάλη κόκκινη άναφegγιά, ένας τουρκος φανόφωρος περνάει χράτώντας κοντάρι

με μικρό μαγκάλι στην άκρη γεμάτο κατράμι που καίει καπνίζοντας.

Φιάσανε στη πύλη του κάστρου. Πλήθος λαός πηγαινόρχεται, καβαλάρηδες προσπερνάνε, κουβέντες άλλοτες σε ξαφνιαίνουνε. Δεύτερη φορά στη ζήση του βλέπει ο Στέφανος τόσο μεγάλη Χώρα. Κάπου όχτω χρόνους μπροστήτερα, πήγε με πλεούμενο στην Κορώνη. Μα τούτη έδω ή Μεθώνη είναι ακόμη πιο τρανή πολιτεία. Κι' η φαντασία του, όσο και του παιδιού τα μάτια που πρωταγροικούν μιά τέτοια φασαρία, τα βλέπει πιο μεγάλα μπλα. Στέκει χάσκοντας κι' αυτός μπρός στα πρωτόφαντα που ξανοίγει.

Νά, κιόλας. Οι διαβάτες κάνουνε στην άκρη φωνάζοντας, σπρώχνοντας. Περνάει άραμπάς με τέσσερεις ρόδες, με δυο άλογα. Πατέρας και γιός θαυμάζουν. Τέτοια τα έργα των φραγκών! Τα παίρνουνε μέρα τη μέρα κι' οι τουρκοί και τα κάνουνε δικά τους. Προκόβει ο κόσμος, τί θαρρείς!

Ίσα άντικρύ στη μεγάλη καστρόπορτα είναι στημένη κρεμάλα. Το βραδινό άεράκι ανεμίζει μαλακά ένα κοκκαλιασμένο σώμα. Είναι καμπόσοι που χάσκουνε εκεί γύρα με ση-

1. Βλέπε «Εκλογή» Μαΐου 1947, Γ/8.

κωμένα τὰ κεφάλια, ἀμίλητοι. Ὁ Στέφανος ρωτᾷ σὶς τούρκικα:

— Νὲ σιγιτήρουν; Νὲ ὀλντοῦ; (Τὶ τρέχει; τί συνέβηκε;)

Κάποιοι μὲ μαῦρο μάτι σπιθοβόλο γυρνᾷ καὶ ξεκοβεῖ:

— Χερσὴς ὄλ. (Εἶναι ληστής). Σκότωσε ἓνα ταξιδευτὴ...

— Ποιόνα σκότωσε; ρωτᾷ ἓνας ἄλλος.

Μὰ ὁ πρῶτος δὲν ἀπαντᾷ ἀμέσως. — ... καὶ τὸν πιάσανε οἱ ξωμάχοι καὶ τὸν κρεμάσανε... Ποῦ θές νὰ ξέρω ποιόνα σκότωσε, ἀνθρώπε μου, ἀπαντᾷ σὲ κείνον ποῦ τὸν ρώτησε πρωτύτερα.

Τότε ἓνας γέρος μὲ σκουφομέντηλο δεμένο σὺν μέτωπο, βάλθηκε νὰ ξηγήσει πὼς ὁ νόμος ἀφήνει στοὺς ξωμάχους νὰ κυνηγᾷ τοὺς ληστὲς καὶ σὺν τοὺς πιάσουνε νὰ τοὺς κρεμᾷ ἀπὸ μόνου τους, γιὰ παράδειγμα.

Εἶτανε νύχτα πιά, σὺν πέρασαν, ἀποστερνοὶ αὐτοί, ὁ Στέφανος καὶ τὸ παιδί, τὴν ξύλινη καστρόπορτα. Δίχως ν' ἀργοπορήσουνε ἄλλο, τράβηξαν ἴσα κατὰ τὸ καραβανσεράϊ. Ἐκεῖ τοὺς ἔχει περὶ ὁ πάτερ Βενιαμὴν νὰ καταλύσουν.

Νύχτα σκοτεινὴ, οἱ δρόμοι στενοί. Βιαστήκανε νὰ φτάσουν. Δὲν ξεχωρίζεις πιά τίποτα. Ἀγριεμένοι ξαφνικά, τρομαγμένοι ἀπὸ τοῦτο τὸν ξένο τόπο, τὴ μεγάλη Χώρα. Σὰ ζῶα ἀφανισμένα ἀπὸ τὸν κάματο ἀκολούθησαν ὑποταχτικὰ τὸν τούρκο ποῦ τοὺς ἐξέγαλε ὡς τὸ γιανάκι τους.

Τοὺς πῆρε ὁ ὕπνος, ὡς ἐμασοῦσαν ἀκόμα τὸ φτωχὸ φαί τους, ψωμί ξερό, λίγο λαρδί καὶ δυό-τρία κοτσάνια φρέσκο κρεμίδι ὁ καθένας.

Ἐνα δολοκλήρο ἐφτάμερο μέινανε ἐκεῖ σὺν καραβανσεράϊ. Εἶταν ἓνα τετράγωνο κτίριο μὲ καμάρες-καμάρες στὴ σειρὰ, γύρω τριγύρω, καὶ στὴ μέση μιὰ μεγάλη αὐλὴ. Ἐκεῖ περνάγανε τὴ νύχτα ταξιδευτὲς καὶ ζῶα. Εἶναι δημόσιο φιλανθρωπικὸ ἴδρυμα. Στους πῖν πολλοὺς τοὺς τόπους συνηθᾶνε νὰ τὸ χτίζουν ἔξω

ἀπὸ τὸ κάστρο. Μὰ ἐδῶ στὴ σπουδαιότερη μεσογείτικη σκάλα, σ' αὐτὸν τὸν κάμπο ὅπου περνᾶνε καὶ κοντοστέκουν ὅλοι ὅσοι ταξιδεύουν ἀπὸ τοῦ πονέντε στοῦ λεβάντε τὶς χώρες, κι' ἀπὸ τὸ λεβάντε σὺν πονέντε πῶς λογιᾶσαν πῶς σωστὰ νὰ περφυλάξουνε καὶ τοὺς περαστικούς μέσα σὺν κάστρο.

Σὺν καὶ πάντα εἶταν γεμάτο τίγκα τὸ μεγάλο χάνι, κάθε λογῆς κόσμος. Νέμτσοι (Γερμανοὶ) καὶ Σκλαβούνοι καὶ Μάλτέζοι, κι' Ἀρναούτηδες (Αἰθιοπιοὶ) καὶ Τούρκοι καὶ Χριστιανοὶ καὶ ἄσπροι καὶ μαῦροι, ἀπ' τὸν ἱεροῖπότη ποῦ πάει νὰ προσκυνήσει τοὺς Ἁγίους Τόπους, ὡς τὸν πῖν βρωμερὸ σκλαβοπαζαρίτη τῆς Ἀνατολῆς.

Δύσκολα βασιτέταν καθαρὸς τέτοιος τόπος. Κι' ἂς ἔχει καταμεσῆς στὴν αὐλὴ σειρὰ τὶς βρύσες. Ὁ αὐλόγυρος εἶναι γιομάτος ζῶα, ἄλογα, γαϊδάρους, μουλάρια, σκυλιά, κότες, πότε-πότε καὶ καμιά καμήλα. Στοιβα οἱ κοπριὲς κι' οἱ μῦγες πηγαινόχρονται ἀπὸ τὶς κοπριὲς στοὺς κοιμισμένους ἀνθρώπους μὲ τ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα.

Ὁ Στέφανος καὶ τὸ παιδί μέινανε μιὰ βδομάδα σὺν καραβανσεράϊ. Μὰ δὲν καθόντανε μὲ σταυρωμένα χέρια. Τοὺς κυνηγᾷ ἡ ἔγνοια πὼς θὰ νὰ μαρκάρουν. Τὸ ξέρουν πὼς δὲν εἶναι σιγουριὰ ἐδῶ, πάει κι' ἔρχεται κόσμος γνώριμος, Κορωνίτες κι' Ἀθαλασσίτες ἀκόμα. Δὲν εἶναι σωστὸ ν' ἀργοπορήσουν. Ὁλημερίς ὁ Στέφανος κι' ὁ Μάρκος τριγυρνᾶνε κάτω σὺν πόρτο.

Τὸ καθαντοῦ φρούριο εἶναι χτισμένο πάνω στὴ γλώσσα ποῦ χώνεται μέσα στὴ θάλασσα, σφίγγοντας στὴν ἀγκυλιὰ του τὸ λιμάνι. Κάστρο φοβερό, μὲ μουράγια ποῦ πατάνε στέρνα σὺν βυθὸ τοῦ νεροῦ κι' ὀρθώνονται τριάντα καὶ σαράντα πόδια τ' ἀψήλου. Ἐνα πλατὺ χαντάκι, μιὰ φόσσα γεμάτη θαλασσινὸ νερό, χωρίζει τὸ φρούριο ἀπ' τὴ στεριά. Ἐνα γεφύρι κινητὸ τὰ δένει καὶ τὰ ξεδέγει.

ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ

441

Ὁ Στέφανος μὲ τὸ παιδί καταπόδι διαβαίνουν τὸ κινητὸ γεφύρι, κατεβασμένο τέτοιαν ὥρα, καὶ σεργιανοῦν σὺν στενά, στριφνὰ καντούνια τοῦ κάστρου.

Ἐνα τζαμί εἶναι ἐδῶ. Τὸν παλιὸ καιρὸ εἶτανε φραγκοκλησιὰ τοῦ Ἀη Γιαννίου τῆς Μάλτας. Πάρα πέρα νὰ τὸ κανάκι τοῦ δισδάραγα, τοῦ ἁγῶ τοῦ κάστρου, ἡ ἔδρα τοῦ παλιοῦ προβεντιτόρου. Σπίτια, σπιτόπουλα, ριγμένα τὸ ἓνα ἀπάνω σὺν ἄλλο, γιὰ νὰ χαρῶσουν ὅλα μέσ' στὴ σιγουριὰ.

Γύρω-τριγύρω, ἀπὸ τὴν κάθε μεριά, προβάλλουνε τὰ πυργόκαστρα τὰ μπαλουάρδα (προμαχώνες), καστέλλια καὶ καστελλόπουλα, στεφανωμένα μὲ πέτρινα μπεντέτια (τὶς ἐπάλξεις) γιομάτα πολεμιστὲς, τουφεκιστὲς, ζηματιστὲς. Παντοῦ φυλᾷνε βάρδιες, τουφεκὴδες. Στὶς γωνιές, πάνω σὺν πυργόκαστρα, στέκουν γεγυμνῆς σὺν κρεβάτια τους οἱ μπομπάρδες, τὰ λιθοβόλα, ἡ ἀρτιγλιερία. Ρίχνουνε μπάλες πέτρινες τὼν δεκάξυ καὶ τὼν ἐικοσιδυὸ λιτρῶν, λουμπάρδες σιδερένιες τὼν τριαντάξυ λιτρῶν.

Στὴ ρίζα τοῦ τειχόκαστρου, κάτω σὺν λιμάνι, ἀργοσαλεύουν νωθρά, νανουρισμένα ἀπὸ τὸ κῦμα, χίλια δυὸ πλεούμενα. Γαλόνια, καραβέλες, φουστες, μάονες. Ἐνα παράξενο μπλέξιμο ἀπὸ ἄρμπουρα κι' ἀπὸ ξάρτια, ἀπὸ σχήματα κι' ἀπὸ χρώματα.

Ἀνάμεσό τους πάνες κι' ἔρχονται σκαμπαβίες, βαρκοῦλες, ψαροπούλες. Πρασινογάλαζα εἶναι τὰ νερά μέσα σὺν πόρτο. Μὰ ἔξω ἐκεῖ σ' ἀνοιχτὰ, γύρω καὶ πέρα ἀπὸ τὴ Σαπιέντζα, τὸ νησί ποῦ ὀρθώνει τὰ βράχια του κατάντικου στὴ Μεθώνη, ἡ θάλασσα ἀλλάζει, γίνεται βαθυγάλαξη, γίνεται μαβιά. Ὁ μαῖστρος φυσᾷ κι' ἔχει σηκώσει κῦμα.

Ἡ ἄρμυρα τοῦ νεροῦ φτάνει ὡς ἐδῶ πάνω σὺν τειχόκαστρο, ἀγνισμένη ἀπὸ τὸ μαῖστρο. Νοτίζει τὸ πρόσωπο καὶ τὰ χέρια τοῦ Στέφανου καὶ τοῦ Μάρκου, ποῦ στέκουν

θαμπωμένοι, θαρώνιας ἓνα γύρο. Κοιτοῦν ὥρα πολλὴ καὶ ξεχαστήκαν. Ὡστόσο ἓνας γιανίτσαρος ἀρχομπουζιέρης ζυγώνει καὶ τοὺς διώχνει μὲ τὶς ἀγριοφωνές.

Πατέρας καὶ γιὸς κατηφορίζουνε πρὸς τὸ μεγάλο χαντάκι. Ξαναπερνᾷ τὴ γέφυρα, ξαναβαίνουν ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ κάστρου, τραβοῦνε σὺν δεξιὰ, ἀφήνουνε τὶς τάπιες.

Ἀρμουδιὰ ἀπλώνεται ἐδῶ, ξανθὴ καὶ μαλακιά κι' ἀπάνω της κοιτῶνται πλαγιασμένες βάρκες καὶ ψαροπούλες. Ἐδῶ μαζώνονται οἱ ραγιάδες οἱ θαλασσινοί, ἐδῶ πολεμαίει κι' ὁ Στέφανος νὰ βρεῖ ἐτοιμοτάξιδο καραβοκύρη, ποῦ νὰ τὸν πάρει μαζί του σὺν ξένα.

Μὲ τὰ φορδιὰ νησιώτικα βρακιά ἀνασκουμπωμένα πάνω ἀπὸ τὸ γόνα, οἱ ἀσπροθαλασσίτες ναυτικοὶ κουβόλανε τὰ φορτώματα ἀπὸ τὴ στεριά μέσ' σὺν μικρὰ καράβια. Ἄλλοι μπαλῶνουνε τὰ λατίνια τους, κι' ἓνας καλὸς λόγος, ἓνα ὁστεῖο τοὺς δίνει πάντα κουράγιο καὶ κέφι. Ἄλλοι εἶναι ντόπιοι ναυτικοί, μοραῖτες, μὰ βλέπεις καὶ χιῶτες, κυπριῶτες, κρητικούς, σιφνιούς, σαντορινέους.

Κοντὰ στοὺς ναυτικούς στέκουν κι' οἱ κατεργάρηδες οἱ κουβωλάτες, οἱ μπενέβολοι (οἱ ἐθελοντὲς) σὺν τσοῦρμα. Αὐτοὺς τοὺς λύνουνε ἀπὸ τοὺς μπάγκους σὺν φουντάρουνε τὰ καράβια στὶς διάφορες σκάλες τοῦ ταξιδιοῦ. Μόνο ποῦ τοὺς φορᾷνε σιδερένιο χαλκὰ σὺν ποδάρι γιὰ νὰ ξεχωρίζουν.

Ὁ Στέφανος ρωτᾷ νὰ μάθει. Ἐνα καράβι φεύγει τοῦτες τὶς μέρες. Τοῦ δείχνουνε τὸ καράβι.

«Νὰ ἐκεῖνο κεῖ», τοῦ κάνουνε μὲ τὸ χέρι.

«Ἅγιος Μάρκος» τὸ λένε. Δευτέρα αὐγὴ θὰ φύγει. Ὁ Στέφανος πάει κοντὰ σὺν καράβι. Ὁ καραβοκύρης εἶναι σὺν στεριά. Παζαρεύουνε τὴν πλερωμή. Ὑστερα πιάνουνε τὴν κουβέντα.

«Ἡρῆα τὶς προάλλες ἀπὸ τὸ Μισ-

σίρι (τὴν Αἴγυπτο), λέει ὁ καραβο-
κύρης. Μὰ δὲ βοήθαγε ὁ καιρός...
ἀέρας ντίπ... ἀδεια τὰ πανιά. Σα-
κατευτήκανε οἱ κατεργάρες στὰ
κουπιά. "Ολο καὶ τοὺς μπουκωνα,
δόσ' του ψωμί βουτηγμένο στὸ ξύδι,
νὰ συνεφέρουν, νὰ σπηλώνονται...
Ποὺ λές, κύρ, Μαῦρο (ἔτσι, τοῦ εἶπε
τὸ ὄνομά του ὁ Στέφανος) κάνουμε
πανιά τὴ Δευτέρα, πρῶτα ὁ Θεός.
Σὲ πέντε μέρες, ἂν θέλει ἡ Παναγιά,
θὰ φουντάρουμε στὴ Βοστίτσα (τὸ
Αἶγιο). Σὲ πιάνει ἡ θάλασσα, μάστρο;
ρωτᾷει.»

Μείνανε ὡς τὴν Κυριακὴ τὸ ἀπο-
μυσημέρο στὴ Μεθώνη. Μὲ τὸ λιο-

βασίλεμα μπαρκάρουνε στὸν «Ἅγιο
Μάρκο». Τὸ κάτεργο εἶτανε μικρό,
μόνο δεκαοχτὼ κουπιά καὶ δυὸ λο-
τίνια.

Δευτέρα πρωΐ, ἔτσι πού ἔσκαζε ἡ
μέρα, ὁ «Ἅγιος Μάρκος», βγήκε μ'
ὅλα του τὰ πανιά ἀπὸ τὸ πόρτο τῆς
Μεθώνης καὶ ἀνοίχτηκε στὸ πέλαγο
σκαμπανεβάζοντας. Ρόδινα καὶ χρυσὰ
συννεφάκια τὸ ἀκολουθῆσαν ὥρα
πολλὴ στὸ δρόμο του. "Ωσπου δυνά-
μωσε ὁ ἥλιος καὶ ἄρχισε νὰ σκορπιέ-
ται μέσα στὸ καράβι μιὰ μυρουδιά
ἀπὸ καράμι, ἀπὸ πολωμένη καὶ ἄξε-
ρίζωτη βρωμιὰ καὶ ἀπὸ τραχίσια
βουτσιὰ χρασί τῆς Μαλβουζιάς.

76

Η ΕΥΦΥΪΑ ΚΑΙ Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ

Ἡ «Εὐγονική Ἐταιρία» τῆς Μεγ. Βρεταννίας πού ἔχει μεγάλη δημοτικότητα, δημο-
σίευσε ἕνα φυλλάδιο μετὰ τὸν τίτλο «Εὐφύια καὶ γονιμότητα». Ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ
ἐπιθεώρηση τοῦ καθηγητῆ Σερ Στρίλ Μπάρτ γιὰ τὴ «Βασιλικὴ Ἐπιτροπὴ Ἰλλυθ-
σμοῦ» σχετικά μετὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς διαφορᾶς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεννήσεων στὶς
διάφορες οἰκογενεὶς καὶ στὶς διάφορες τάξεις, σχετικά μετὰ τὸ ἐπίπεδο τῆς ἐμφυτῆς γενι-
κῆς εὐφύας. Τὸ ὅτι μορφωμένοι γονεῖς κάνουν λίγα παιδιά εἶναι ἕνα κοινωνικὸ φαι-
νόμενο πού συζητεῖται συχνά. Στὸ φυλλάδιο τοῦ καθηγητῆ Μπάρτ τὸ φαινόμενο αὐτὸ
ἐκφράζεται καὶ στατιστικὰ δεδομένα καὶ ἀντιτιθεῖται μὲ ἕνα φαινόμενο ἐντελὸς ἀντί-
θετο: τὴν ἀπεριόριστη αὐξησὶν τῶν οἰκογενειῶν ἀνθρώπων κούτσιν, ἀμόρφωτων καὶ
καθυστέρημένων.

Δὲν εἶναι δυνατό νὰ κρίνουμε ἐδῶ τὰ στοιχεῖα τοῦ καθηγητῆ Μπάρτ οὔτε νὰ κά-
νουμε τίποτε περισσότερο ἀπὸ μιὰ σύντομη περίληψη τῶν συμπερασμάτων του, τὰ ὁποῖα
δεχόμαστε μὲ ἐπιφυλάξεις. Τὰ συμπεράσματα αὐτὰ εἶναι τὰ ἀκόλουθα: α) ὑπάρχει ἀρ-
νητικὴ συγγένεια ἀνάμεσα στὴν ἐμφυτὴ εὐφύα καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν μελῶν μιᾶς οἰκο-
γενείας καὶ ἡ διαφορὰ αὐτὴ (-0,20) ἀπαιτεῖ μεγάλη προσοχή, β) τὸ μέσο ἐπίπεδο τῆς
εὐφύας κατεβαίνει — σύμφωνα μετὰ τὶς μετρήσεις στὴν περασμένη γενεὰ — κατὰ 1,5 μο-
ναδες στὰ ἀστικά κέντρα καὶ κατὰ 2,0 στὶς γεωργικὲς περιφέρειες, γ) ἂν ἡ πτώσις αὐτὴ
ἐξακολουθῇσι πρὸς τὸ τέλος τοῦ αἵματος ὁ γενικὸς μέσος ὅρος θὰ ἔχει κατεῖσαι κατὰ 5-20
μοναδες καὶ — ἀκόμη σπουδαιότερο — ἡ ἀναλογία τῶν πνευματικῶν ἀνεπτυγμένων παι-
διῶν θὰ ἔχει ἐλαττωθῇ στο μισό, ἐνῶ ἀντίθετα θὰ ἔχει διπλασιασθῇ ἡ ἀναλογία τῶν
καθυστέρημένων διανοητικῶν παιδιῶν.

Ἄν δεχθῶμε αὐτὰ τὰ συμπεράσματα, τότε τί πρέπει νὰ κάνει τὸ κράτος; Πρῶτα
πρέπει νὰ βοηθῇσι ὥστε νὰ συμπληρωθῶν τὰ κενὰ πού ὑπάρχουν στὰ στοιχεῖα τοῦ
καθηγητῆ Μπάρτ, ὑποστηρίζοντας τὴν εὐρεία ἐρευνα πού ἀρχίζει αὐτός. Ὁ τρόπος τῆς
μέτρησής τῆς εὐφύας εἶναι ἤδη ἀρκετὰ προχωρημένος ὥστε ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ τὸ
πρόβλημα εἶναι δυνατό.

Δεύτερο θὰ πρέπει ἡ Κυβέρνησις νὰ σκεφτεῖ ἂν μπόρουν νὰ ληφθοῦν μέτρα ὥστε
νὰ λείψουν οἱ αἰτίες πού ὁδοῦν τὴς εὐφύας οἰκογενεὶς νὰ κάνουν λίγα παιδιά.

Θὰ μπορούσαμε νὰ τὸνίσουμε ὅτι τὰ οἰκογενειακὰ ἐπιδόματα εἶναι ἕνα μέτρο πού
δὲν εὐνοεῖ τὴν γέννηση εὐφύων παιδιῶν. Γιὰ τὶς ὁμάδες πού ἔχουν μεγάλα εἰσοδήματα
εἶναι μιὰ σαγόνά μέσα στὸν ὅκεανὸ τῶν ἐξόδων τους, (ὑπάρχει ἀμοιβαία στενὴ σχέση
ἀνάμεσα στὴν εὐφύα καὶ τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση). Ἀντίθετα γιὰ τὶς τάξεις πού
ἔχουν μικρὸ εἰσόδημα καὶ πού ἀνάμεσά τους βρίσκονται οἱ πρὶν πολλοὶ κούτσι καὶ δια-
νοητικὰ καθυστερημένοι, εἶναι αἰσθητὴ διαφορὰ. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὰ οἰκογενειακὰ
ἐπιδόματα ἀποτελοῦν μέτρο κοινωνικῆς ἀσφαλείας. Ποτὲ δὲν προσορίζονταν γιὰ μέσο
αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Θὰ μπορούσαν νὰ ὑπάρχουν μεγαλύτερα ἐπιδόματα γιὰ τὰ
παιδιά ἀπὸ τὸ φόρο εἰσοδήματος, πού θὰ αὐξάνουν προοδευτικὰ ἀνάλογα μὲ τὸ εἰσό-
δημα. Τὸ φυλλάδιο αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ μελετηθεῖ προτὺ κατασφωθεῖ ὁ προϋπολογι-
σμός τῆς χρονιάς.

«THE ECONOMIST», Λονδίνο

Ὁ Λεονάρντο ντὰ Βίντσι, ἐπιστήμονας

Τοῦ MARTIN JOHNSON

(Ἀπὸ τὸ βιβλίον «Art and Scientific Thought», ἐκδ. Faber
and Faber, Λονδίνο)

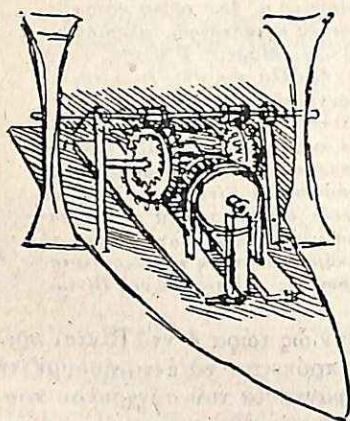
Ἡ κατανόηση τῆς ἀξίας πού ἔχουν τὰ ἐπιστημονικὰ σχέδια καὶ οἱ
ἐφευρέσεις τοῦ Λεονάρντο ντὰ Βίντσι γίνεται μὲ τὸν καιρὸ ὅλο καὶ με-
γαλύτερη. Στὰ ὄργανα τοῦ πολέμου, στὴ μηχανικὴ, στὴ θεωρίαν καὶ
πρακτικὴ τῆς πτητικῆς, στὴν ἀνατομία καὶ τὴν ψυχολογία, ὁ μέγας
καλλιτέχνης προσέδωκε τὶς σύγχρονες ἀνακαλύψεις μ' ἕνα τρόπο καταπλη-
κτικὸ καὶ τώρα, τὰ σχέδιά του τῆς κοσμικῆς καταστροφῆς: πλησιάζουν
πολὺ ἐπικίνδυνα τὴν πραγματικότητα. Ὁ Δρ. Μάρτιν Τζόνσον, (κρι-
τικός ὄχι μόνον τῆς τέχνης καὶ τῆς μουσικῆς ἀλλὰ καὶ τῶν ἐργαστηρια-
κῶν ἐρευνῶν τῆς ἀτομικῆς καὶ τῆς ἀστρονομικῆς φυσικῆς) ἐξετάζει σὲ
μιὰ μελέτῃ του πού δημοσιεύθηκε τώρα τελευταία, μερικὲς ἀπὸ τὶς δια-
φορὰς καὶ τὶς ὁμοιότητες πού ὑπάρχουν στὸ ἀντίκρουσμα τῆς ζωῆς ἀπὸ τὸν
ἐπιστήμονα καὶ τὸν καλλιτέχνη. Τὸ ἀπόσπασμα πού δημοσιεύουμε παρα-
κάτω εἶναι μιὰ ἐπιχειρηματολόγησις τοῦ Λεονάρντο ντὰ Βίντσι, τοῦ ἰδανικοῦ
καλλιτέχνη - ἐπιστήμονα καὶ τοῦ εἰκονογράφου σχέδια ἀπὸ τὰ σημειωμα-
τάριά του. Τὸ ἀπόσπασμα συνοδεύεται ἀπὸ ἕνα σημείωμα σχετικὰ μὲ τὴ
Συλλογὴ «Lieb Memorial» καὶ εἶναι μιὰ ἀκόμη ὑπόμνησις τῆς ἀκατάλυτης
καὶ προφητικῆς ἀξίας πού ἔχουν οἱ ἐπιστημονικὲς μελέτες τοῦ ντὰ Βίντσι.

Ὅι σκοπιεὶς ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐξεταζόταν ὡς τώρα ὁ ντὰ Βίντσι πρέ-
πει νὰ ἀναθεωρηθοῦν ριζικά, ἂν πρόκειται νὰ ἐκτιμήσουμε τὴ
σημασία του μὲ τὰ κριτήρια καὶ τὴ φαντασία τοῦ σύγχρονου κου-
ρασμένου πολιτισμοῦ μας. Ἰσως μέσα στὶς ἀναγνωρισμένης ἀξίας
μελέτες γιὰ τὸν ντὰ Βίντσι, ὑπάρχουν πολλὲς γραμμένες ἀπὸ τεχνο-
κρίτες πού ἐνδιαφέρονται γιὰ τοὺς πίνακές του, καὶ ἀργότερα
γιὰ τὰ σχέδιά του. Ἡ ἀνάλυση τῶν ἐπιστημονικῶν του κατακτήσεων
ἀπὸ ἐπιστήμονες καὶ ἱστορικοὺς τῆς ἐπιστήμης ἀρχισε ἀργότερα καὶ
ὁ ρυθμὸς τῆς εἶταν πρὶν βραδύς. Ἀλλὰ ἀνομεσα στὰ δυὸ αὐτὰ θέ-
ματα, πού ἀντιμετωπίζονται χωρὶς τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὑπάρχει καὶ
τὸ θέμα τῆς ἀλληλεπίδρασής τῆς καλλιτεχνικῆς καὶ τῆς ἐπιστημονι-
κῆς του ἰδιοσυγκρίσεως, ἕνα θέμα πού συνήθως ἀγνοεῖται.

Σήμερα ὅμως πού μετὰ τὶς πρότερες προόδους στὰ μέσα ἐπικοινωνι-
αίας, τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὶς τέχνες ἀπλώθηκε καὶ γενικεύθηκε
τόσο πολὺ, ἡμεῖς πού σὲ κανένα σχεδὸν μέρος τοῦ κόσμου, δὲν
μποροῦν οἱ ἄνθρωποι νὰ ξεφύγουν τὶς συνέπειες τοῦ ἐπιστημονικοῦ
πολιτισμοῦ, τὸ σημεῖο τῆς ἐπαφῆς τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ τῆς καλλι-
τεχνικῆς θεωρήσεως θὰ ἔτρεπε νὰ ἀποτελεῖ ἀντικείμενον καθημερινῆς,
ἴσως, μελέτης καὶ προσαρμογῆς. Προσφέρει ἕνα ἀνεξερεύνητο πεδίο,
πλούσιο σὲ δεδομένα ἀκόμα καὶ γιὰ ὅσους δὲν κατέχουν τὴ συγκρι-

τική ψυχολογία. Στόν ντὰ Βίντσι βρίσκει κανείς τὸ ἀρχέτυπο ὅλων αὐτῶν τῶν δεδομένων. Ἡ ἀπλότητα τοῦ κόσμου τῆς Ἀναγέννησης μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τὰ ἀντικρύζουμε στὴν στοιχειώδη τους μορφή, μιὰ μορφή ποὺ δὲν θὰ μᾶς εἶταν καὶ τόσο εὐκόλο νὰ τὴν ξεχωρίσουμε καὶ νὰ τὴν ἀπομονώσουμε μέσα στὸ δαίδαλο τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης καὶ τὶς αἰσθητικὲς προτιμήσεις τῆς ἐποχῆς μας ποὺ ἀλλάζουν ἀκόμα πὺρ γοργά.

Ὁ ντὰ Βίντσι δὲν εἶταν πάνω ἀπ' ὅλα μαθηματικός. Τὰ σημειω-
ματάριά του περιέχουν πολλὰ γεωμετρικὰ σχήματα ἀλλὰ λιγότερους ὑπολογισμούς καὶ λύσεις ἐξισώσεων, ποὺ καὶ πάλι δὲν παί-
ζουν, κατὰ κανόνα, παρὰ βοηθητικὸ μόνο ρόλο στὴ λύση προβλη-
μάτων τῆς μηχανικῆς. Ἡ προοπτικὴ ἔκανε πολλοὺς καλλιτέχνες τῆς Ἀνα-
γέννησης νὰ ἐνδιαφέρονται ζωηρὰ γιὰ τὴ γεωμετρία καὶ τὸ ἐνδιαφέρον
τοῦ ντὰ Βίντσι δὲν εἶταν πολὺ με-
γαλύτερο ἀπὸ τῶν ἄλλων. Ἡ χημεία
πάλι, καὶ ἡ χημικὴ μεταλλουργία,
τὸν ἐνδιέφεραν κυρίως σὰν μέσο
προπαρασκευῆς τῶν οὐσιῶν ποὺ
χρειάζονταν γιὰ ἄλλες ἐπιστῆμες ἢ
τέχνες.

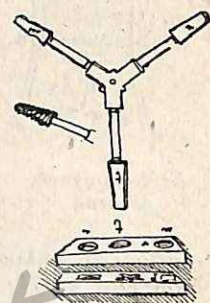
Πλοῖο μὲ ἐλῆνες.

Δὲν εἶταν ὅμως θεωρητικός, καὶ ὅταν λέω ὅτι προεῖδε τὴν ἀρχὴ τῆς ἀδράνειας τοῦ Γαλιλαίου καὶ τοῦ Νεύτωνα, δὲν ἐννοῶ τόσο ὅτι εἶχε τὸ γενικευτικὸ δαιμόνιο τοῦ Νεύτωνα, ὅσο ὅτι ὁ τρόπος ποὺ ἀντι-
μετωπίζει στὶς σημειώσεις του ὁρισμένα προβλήματα, ἀποκαλύπτει ὅτι
ἐφαρμόζει ἀσυναίσθητα τὴν ἀρχὴ αὐτὴ. Προβάλλει ἐπίσης στὶς ση-
μειώσεις του, μὲ ἀνάλογο τρόπο, καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἰσότητος ἀνάμεσα στὴ
δράση καὶ στὴν ἀντίδραση. Ἰδιαίτερα τὸν ἀπορροφοῦσαν τὰ προβλή-
ματα ἐκεῖνα τῆς μηχανικῆς ποὺ τὸ κυριότερό τους γνώρισμα εἶναι ὅτι
ἀπαιτοῦν μεγάλη ποσοτικὴ ἀκρίβεια καὶ εἶταν αὐτὰ ποὺ ἔκαναν
νὰ ἐξελιχθεῖ ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴν καταγραφή τῶν φαινομένων καὶ
τὴν ἀναπαραγωγή τῶν ἀρχῶν ποὺ τὰ διέπουν, σὲ μηχανήματα ἀ-
κρίβειας.

Ἀλλὰ τὶς μηχανικὲς καὶ τὶς φυ-
σικὲς ἐπιστῆμες τὶς μελετοῦσε γι' αὐ-
τὲς καὶ μόνο. Σ' ἓνα του σημειωμα-
τάριο γράφει: «Ἡ μηχανικὴ εἶναι
ὁ παράδεισος τῶν μαθηματικῶν ἐπι-
στημῶν γιατί σ' αὐτὴν φτάνουμε
στοὺς καρπούς τῶν μαθηματικῶν».

Στὴ σχεδιαγράφηση τῶν γραφικῶν μεθόδων τῆς κινητικῆς¹, στὴν
ἀνάλυση καὶ (ὄχι ἐντελῶς σωστά) στὴ σύνθεση τῶν δυνάμεων τῆς
στατικῆς², στὴ χρῆση τοῦ ἔργου ὡς γινόμενου δυνάμης καὶ δρόμου
στὶς ἐφαρμογὲς κινήσεως ἐπικεκλημένων ἐπιπέδων, τροχαλῶν καὶ
ἄλλων πολλαπλασιαστικῶν μηχανημάτων, στὴ χρησιμοποίηση τῶν
παλμικῶν δυνάμεων, στὴ μελέτῃ τοῦ κέντρου βαρύτητας, σὲ ὅλα τὰ εἶδη
τῶν γεωμετρικῶν συγκροτημάτων, στὴ μεταβίβαση τῆς δυνάμεως φορ-
τίων καὶ ἐδρῶν, στὴν ἀντοχὴ πολὺπλοκων πλαισίων, τὴν τριβὴ καὶ
γενικὰ τὴν ἐπιστῆμῃ τῆς ὑδροστατικῆς καὶ τῆς ὑδραυλικῆς — σ' ὅλα
αὐτὰ βλέπουμε στόν ντὰ Βίντσι τὸν πρωτοπόρο τῆς λεπτόλογης προ-
σοχῆς καὶ παρατηρητικότητος, ποὺ φωτισμένα ἐλέγχει τὶς παρατηρήσεις
του μὲ πειραματικὲς δοκιμὲς. Οἱ ἔρευνές του στὴν ἀεροδυναμικὴ κυ-
ρίως, φανερῶνουν τὴν ἱκανότητα ποὺ εἶχε νὰ παρατηρεῖ τὸν φυσικὸ
κόσμο — ἀναλύοντας μὲ διαπεραστὴ ὀξυδέρκεια τὶς λεπτομέρειες τῆς
πτήσεως τῶν πουλιῶν³ στὸ σημεῖο αὐτὸ οἱ ἀπα-
ράμιλλες ἀνατομικὲς καὶ φυσιολογικὲς του γνώ-
σεις συνδυάζονταν μὲ τὴ μηχανικὴ γιὰ νὰ ἐξε-
ρευνήσουν τὶς πιθανότητες ποὺ εἶχε ὁ ἄνθρωπος
νὰ ἐλέγξει τὶς ἴδιες δυνάμεις μὲ τὰ ἴδια μέσα.
Καὶ τὸ μόνο ποὺ δὲν ἐπέτρεπε στ' ἀεροπλάνο του
νὰ πετάξουν, εἶταν ἡ ἔλλειψη μιᾶς μηχανῆς ἐσω-
τερικῆς καύσης.

Ἀλλὰ κι ἐξῶ ἀπὸ τὶς φυσικὲς ἐπιστῆμες, ἡ
ἴδια διαπεραστὴ παρατηρητικότητα τὸν ἔκανε
νὰ κατανοεῖ περισσότερο ἀπ' ὅλους τὴν προηγου-
μένη ἀπὸ μᾶς ἐποχῇ, τὴν ἀνατομία καὶ τὴν φυ-
σιολογία, ἰδίως τὴν ἐμβρυολογία, ὅπου ἡ ἀκρι-
βόλογη ἐργασία ἀνταμείβεται μὲ τὴν ἀποκάλυψη
τῶν σχέσεων αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ ποὺ διέπει ὅλους τοὺς βιολογικοὺς
κλάδους. Παρατηροῦμε κι ἐδῶ τὴν ἴδια ἀκριβῶς χαρακτηριστικὴ δύ-
ναμη καὶ ἀδυναμία ποὺ εἶδαμε στὴ φυσικὴ του: ὅτι ἡ ἀκρίβεια τῆς
λεπτομέρειας τὸν ἐνδιαφέρει περισσότερο ἀπὸ τὶς γενικεύσεις. Ὅπως
καὶ μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀδράνειας, τὸ προβάδισμά του στὴν κατανόηση

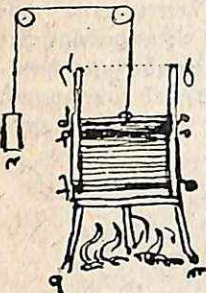
Εἶδος κλειδιοῦ γιὰ
διάφορες χρήσεις.

1. **κινητικὴ** = τὸ μέρος τῆς μηχανικῆς ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὴν κίνηση
καθ' ἑαυτὴ, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὰ αἷτια ποὺ τὴν προκαλοῦν. Ἡ **κινητικὴ** ἐξε-
τάζει τὶς σχέσεις τοῦ χώρου πρὸς τὸν χρόνο καὶ ἀναπτύσσει τὶς θεμελιώδεις
ἐννοιες τῆς τροχιάς, τῆς ταχύτητας καὶ τῆς ἐπιτάχυνσης, τὶς βάσεις δηλ.
τοῦ οἰκοδομήματος τῆς μηχανικῆς, τῆς **δυναμικῆς**. Ἡ **κινητικὴ** διαιρεῖται
σὲ ὑδροκινητικὴ καὶ ἀεροκινητικὴ.

2. **στατικὴ** = μέρος τῆς μηχανικῆς ποὺ πραγματεύεται τὴν σύνθεση καὶ
τοὺς ὁρους τῆς ἰσορροπίας τῶν δυνάμεων.

τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος παρουσιάζεται μᾶλλον σὰ ἓνα τυχαῖο ἐπεισόδιο παρὰ σὰν συνειδητὸ συμπέρασμα.

Στὴν παλαιοντολογία, σιὴ φυσικὴ γεωγραφία καὶ τῇ μετεωρολογία ἀναδεικνύεται καὶ πάλι ὁ ἀριστος παρατηρητὴς τῆς ἐποχῆς του, καὶ φαίνεται νὰ εἶναι ὁ πρῶτος ποὺ δραματίστηκε τῇ σωστῇ ἐρμηνείᾳ τῆς στρωματογραφίας¹ καὶ τῆς ὀρυκτολογίας παίροντας γιὰ βάση τῇ διαδοχικῇ ἐναλλαγῇ τοῦ ὕψους τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θάλασσης. Ἀξιοπαρατήρητη εἶναι ἡ σχετικὴ ἀπουσία

Σχέδιο μηχανῆς
με ἀτμό.

τῆς ἀστρονομίας ἀπὸ τὰ χειρόγραφα του καὶ μᾶς θυμίζει ὅτι θεωροῦσε τὴ γεωμετρία κυρίως σὰν ἓνα μέσο γιὰ τὴ λύση τῶν προβλημάτων ἐπάνω στὰ ὁποῖα μπορούσε νὰ πειραματιστεῖ μόνος του.

Γιὰ νὰ ἐκτιμήσουμε τὴν πλατεῖα κατανόησή του γιὰ τὴ φύση καὶ τὸν ἔλεγχό της, ἂς θυμηθοῦμε ὅτι ἀνάμεσα στὶς τελευταῖες ἐξελίξεις ποὺ προεῖδε ἢ προμάντευσε στὰ τετράδιά του εἶναι καὶ οἱ ἐναέριες καὶ ὑποβρύχιες μεταφορές, ἡ χρῆση τοῦ αἵματος σὰν κινητήριας δύναμης (ὄχι στὰ ὄχηματά ὅμως), οἱ ἀρχὲς τοῦ φωτισμοῦ ποὺ προέκυψαν ἀπὸ παρατηρήσεις τῆς σελήνης, ἡ φυλλοταξία² σὰν εἰσαγωγή στὴ βιολογία τῶν φυτῶν, ὁ καθορισμὸς τῆς ἡλικίας τῶν δέντρων ἀπὸ τὰ δαχτυλίδια τοῦ κορμοῦ, ὅπως καὶ πολλὲς ἄλλες τεχνολογικὲς ἐπινοήσεις: ὁ σκοτεινὸς θάλαμος καὶ τὸ ταξίμετρο. Μιὰ μάλιστα, μοναδική, σημείωσή του δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωση ὅτι ἴσως νὰ εἶχε διαπιστώσει τὸ ἀβάσιμο τῆς γεωκεντρικῆς κοσμολογίας.³

Ἡ ταξινόμηση αὐτὴ φτάνει γιὰ νὰ μᾶς δείξει τὴν καταπληκτικὴ πολυμέρεια τῶν ἐπιστημονικῶν ἐνδιαφερόντων του. Φανερόναι μὴν ἀναμφισβήτητη κλίση μᾶλλον πρὸς τὰ θέματα ποὺ ἐπέτρεπαν τὴν ὑποταγὴ τῶν φυσικῶν φαινομένων στὴ διαδικασία τῆς παρατήρησης, τῆς καταγραφῆς καὶ στὸν ἔλεγχο τοῦ ἀνθρώπου, παρὰ πρὸς ἐκεῖνα ποὺ ἡ προσωπικὴ μελέτη τους δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ δεσπόζεται ἀπὸ μιὰ *a priori* ἀρχὴ ἢ προκατάληψη. Ἡ τάση του αὐτὴ (ποὺ ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἐπιστήμης ὄχι μόνον τοῦ Μεσαίωνα ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀναγέννησης)

1. Στρωματογραφία = κλάδος τῆς γεωλογίας ποὺ ἐρευνᾷ τὰ διάφορα στρώματα τῶν πετρωμάτων τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, προπαντὸς τὴν ἀλληλοδιαδοχὴ τους καὶ τὰ ἀπολιθώματα ποὺ περιλαμβάνουν.

2. Φυλλοταξία = ἡ διάταξη τῶν φύλλων πάνω στοὺς βλαστούς.

3. Γεωκεντρικὴ κοσμολογία: ἀστρονομικὸ σύστημα σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο, ὅπως πίστευαν ἄλλοτε, ἡ γῆ εἶναι τὸ κέντρο τοῦ παντός.

εἶταν τόση ὥστε πρέπει νὰ θεωρήσουμε ὅτι καθιεῖτο ποὺ ἀνῆκε στὸν ἔξωτερο κόσμο τὸ ἀντίκρυζε σὰν ὑλικὸ κατάλληλο γιὰ ἔρευνα.

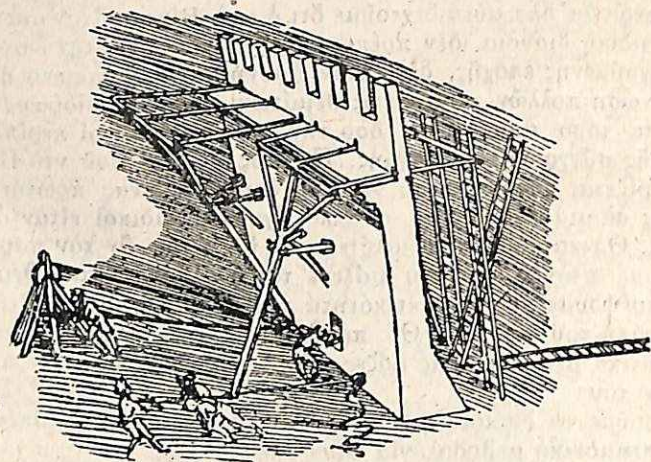
Ἀν ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ δεχτοῦμε ὅτι ὁ ντὰ Βίντσι εἶταν μιὰ ἐγκυκλοπαιδικὴ διάνοια, δὲν πρέπει νὰ ξεχάσουμε ὅτι στὴν ἐπιστήμῃ τῆς προηγούμενης ἐποχῆς, δὲν εἶταν ἀσυνήθιστο φαινόμενο ἡ ἐπιπόλαια γνώση πολλῶν συγχρόνων θεμάτων. Ἡ στενὴ εἰδίκευση δὲν εἶταν τότε τόσο ἀπαραίτητη ὅσο τὴν ἔκαναν τώρα οἱ περίπλοκες ἔρευνες τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης. Πάντως ἡ θέση τοῦ ντὰ Βίντσι δὲν καθορίζεται μόνον ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶταν ἓνας πρωτότυπος διανοητὴς σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ οἱ ἄλλοι ἐγκυκλοπαιδικοὶ εἶταν ἀπλοὶ συλλέκτες. Θὰ καταλάβουμε καλύτερα τὴ θέση του ἂν τὸν παρακολουθήσουμε στὸν τρόπο ποὺ διάλεγε τὰ ἀγαπημένα του θέματα, ὅταν ἐπιτρέψουμε στὴν ἐκλεκτικότητά του αὐτὴ νὰ μᾶς δείξει τὴν ἐπιστημονικὴ του μέθοδο. Θὰ προβάλλει ἔτσι ἡ φυσιογνωμία του ἀποφασιστικὰ μέσα ἀπὸ τίς μάζες τῶν συγχρόνων καὶ τῶν προηγούμενων του.

Μποροῦμε νὰ διακρίνουμε ἐνδείξεις τῆς στάσης του ἀπέναντι στὴν ἐπιστημονικὴ μεθοδολογία ὅταν σκεφτοῦμε τὴν ἑλλειψη ἐνθουσιασμοῦ ποὺ εἶχε γιὰ τὰ θέματα ποὺ τὰ δέσποζαν εὐρείες ὑποθέσεις. Συναισθανόταν πολὺ καλὰ τὴν τάση ποὺ εἶχαν οἱ ὑποθέσεις νὰ καταντοῦν στεῖρες προλήψεις καὶ αὐτὸ εἶταν ἡ μάλιστα τῆς μεσαιωνικῆς σκέψης. Ἡ ἐπιμονή του γιὰ τὴν ἀνάγκη τοῦ πειραματισμοῦ δίνει ἀναντίρρητα, στὸν ντὰ Βίντσι τὴ θέση τοῦ ὑπὲρ - μοντέρνου, μέσα σὲ μιὰ κοινωνία ποὺ σὲ πολλὰ σημεῖα τοῦ πνευματικοῦ της ὀρίζοντα, εἶταν μεσαιωνικὴ ἀκόμη. Χαρακτηρίζει τὸν ἑαυτὸ του *discipolo della sperienza*,¹ καὶ γράφει: «Ὁποῖος στὴ συζήτηση βασίζεται στὸ κύρος του δὲν χρησιμοποιεῖ τὴν ἀντίληψή του ἀλλὰ τὴ μνήμη του». Καὶ ἄλλου: «Τὰ ἔργα μου εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἀπλῆς καὶ καθαρῆς πείρας, ποὺ εἶναι ὁ μοναδικὸς πραγματικὸς μας κύριος». «Χωρὶς πείρα δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει βεβαιότητα».

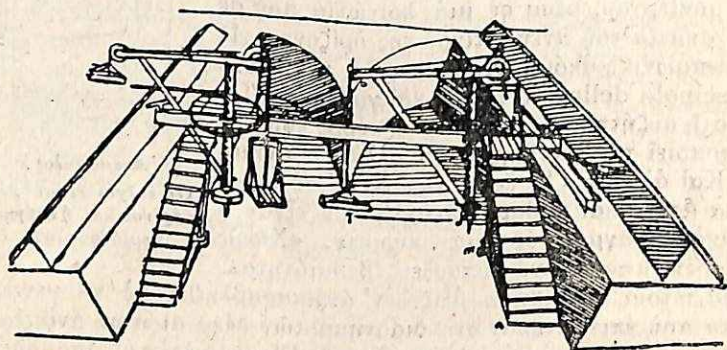
Μιὰ τέτοια πεποίθηση ἀξίζει ν' ἀντιπαραβληθεῖ μὲ τὰ γενικὰ ρεύματα ποὺ ἐπικράτησαν στὸ διάστημα τῶν δέκα αἰώνων ἀνάμεσα στὴν Ἑλληνικὴ καὶ τὴ σύγχρονη ἐποχὴ. Εἶταν πολλὲς οἱ ἀπομονωμένες προσωπικότητες ποὺ ἐμφανίστηκαν στὴν εὐρωπαϊκὴ ἐπιστήμῃ,

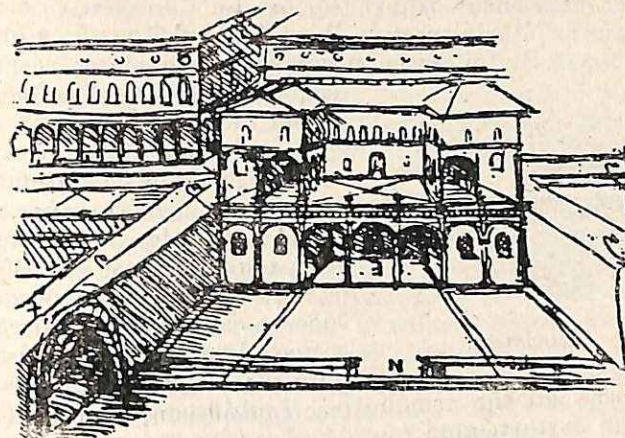
Ανεμόμυλος.
Οἱ τοῖχοι εἶναι πέ-
τρινοι καὶ ἡ στέγη
περιστροφικὴ.

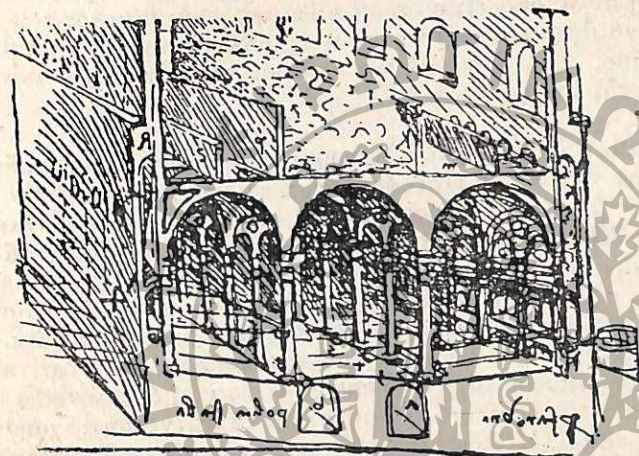
Πολιορκητικό μηχανήμα πού άπωθεϊ τίς σκάλες τών επιδρομέων.

Ανοίγματα φράγματος με διπλούς μοχλούς πού τούς κινούν βόδια.

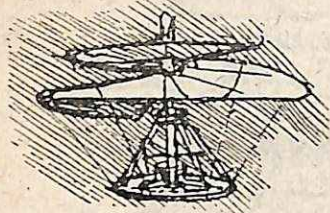

Δρόμοι πού περνούν ό ένας επάνω άπό τόν άλλον.

Μεγάλοι σταυοί.

ἀλλὰ οἱ περισσότεροι ἀπὸ κείνους ποὺ στάθηκαν πραγματικοὶ πειραματιστές, στράφηκαν στὴ χημεία μὲ μιὰ μυστικιστικὴ διάθεση ποὺ βοήθη τὴν ἐκδήλωσὴ τῆς στὴν ἀλχημεία. Ἀπ' ὅλον αὐτὸν τὸν μεσαιωνισμό, ὁ ντὰ Βίντσι ξεχωρίζει σὰν ἕνας εὐσυνείδητος ἐρευνητὴς ποὺ

Ἑλικόπτερο.

ἀφήνει τὰ γεγονότα νὰ καθορίσουν τὴν πορεία του, ἕνας ἐρευνητὴς ποὺ ἀντικρούει μὲ δυσπιστία τὰ συμπεράσματα ποὺ βασίζονται σὲ δογματισμούς ἢ στὶς ἀβασάνιστες προλήψεις τῆς παράδοσης.

Ἡ μεταγενέστερη ἱστορία ἀπέδειξε ὅτι ἡ τάση αὐτὴ τοῦ ντὰ Βίντσι ἀποτελεῖ ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς μεθόδου ποὺ χαρακτηρίζει τὶς σύγχρονες φυσικὲς ἐπιστῆμες ὅπου ἡ ἐπιτυχία ὄχι μόνο τῆς παρατήρησης ἀλλὰ καὶ τῆς

πρόβλεψης καὶ τῆς πειραματικῆς ἐπαλήθευσης. Ἀναζητώντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τὴ μαθηματικὴ ἔκφραση, ὁ ντὰ Βίντσι δὲν ἔπαψε νὰ εἶναι πρὸ παντὸς φυσικός, ἀκόμα καὶ ὅταν βυθιζόταν στὴ βιολογία, ὅπως συχνὰ καὶ σαφέστατα φαίνεται στὴν πρωτότυπη προσαρμογὴ τοῦ μυϊκοῦ συστήματος τῶν ζώων στὴν παραγωγὴ μηχανικῆς ἐνεργείας. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῇ, δὲν εἶταν τόσο ἡ ἐκλογὴ τοῦ θέματός του ποὺ τὸν ἔκανε νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὶς φυσικὲς μᾶλλον παρὰ μὲ τὶς βιολογικὲς ἐπιστῆμες, ὅσο ἡ ἐκλογὴ τῆς μεθόδου του, ποὺ εἶταν πάντα ἡ μέθοδος τῆς μηχανικῆς.

Ἀν καὶ ἡ ἐπίδραση τοῦ Μουσουλμανικοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου στὸν ντὰ Βίντσι εἶταν ἔμμεση, ἡ ἐπιστῆμη του ποτὲ δὲν θὰ μπορούσε ν' ἀναπτυχθεῖ ἂν οἱ Ἀράβες καὶ οἱ Πέρσες δὲν εἶχαν μελετήσει τὰ Ἑλληνικά. Ἀλλὰ τὰ μαθηματικά εἶταν γι' αὐτὸν μᾶλλον μιὰ συλλογὴ κανόνων παρὰ ἕνας αὐτοτελὴς σκοπὸς καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἔρχεται σὲ χτυπητὴ ἀντίθεση μὲ τὴ μεγάλη σειρὰ τῶν ἐπιστημόνων τῆς Βαγδάτης, τοῦ Καΐρου καὶ τῆς Ἀραβικῆς Ἰσπανίας.

Φαίνεται, ὅτι ὁ ντὰ Βίντσι κατάφερε νὰ ἔλθει σὲ πολὺ μεγαλύτερη ἐπαφὴ μὲ τὸ βασικὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, ἀπ' ὅτι οἱ ἄλλοι ἐρευνητὲς τῆς Ἀναγέννησης: χρησιμοποίησαν κι αὐτοί, ἐντελῶς τυπικά, τοὺς καρποὺς τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσαν, δὲν τοὺς ἄφησε ἡ ἰδιοσυγκρασία τους, νὰ συλλάβουν τὴ βαθύτερη οὐσία του. Ὡστόσο δὲν ἐπηρεάστηκε τόσο ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη, τὸ μεγαλύτερο δάσκαλο καὶ συστηματικὸ ὁργανωτὴ τῆς Μεσαιωνικῆς Εὐρώπης, ὅσο ἀπὸ τοὺς δασκάλους τῆς ἑλληνιστικῆς περιόδου. Ἀνάμεσα στοὺς τελευταίους ὁ Ἀρχιμήδης ξε-

χωρίζει ἀμέσως γιατί αὐτὸς συγγενεύει περισσότερο μαζί του στὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδο ποὺ ἀκολουθοῦσε. Δὲν τὸν τροβοῦσαν, ὅπως δὲν τραβοῦσαν καὶ τὸν ντὰ Βίντσι τὰ ἐλκυστικὰ θαύματα τῆς ἀστρολογίας, τῆς ἀλχημείας οὔτε καὶ τῆς κοσμολογίας: στράφηκε μὲ ἀφοσίωση σὲ θέματα ποὺ ἐπιδέχονταν ποσοτικὴ ἐρευνα καὶ ἔχει, ἴσως περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ δοθεῖ ὁ τίτλος τοῦ ἰδρυτῆ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν.

Ἡ θέση ποὺ ἔχει καταλάβει ὁ ντὰ Βίντσι σὰν προάγγελος τῆς σημερινῆς ἐποχῆς θὰ γινόταν ἀκόμη πιὸ μεγάλη, ἂν κοντὰ στὰ ἄλλα, τὸν θεωρούσαμε καὶ ἐρευνητὴ τῆς ψυχολογίας: καὶ θὰ εἶταν ἐνδιαφέρον ν' ἀναρωτηθεῖ κανεὶς ἂν ὑπάρχουν ἀποδείξεις ποὺ νὰ πείθουν ὅτι ἀντίκρουζε τὰ πνευματικὰ φαινόμενα μὲ τὴν ἀντικειμενικὴ περιέργεια ποὺ ἔβλεπε δλόκληρο, τὸν ἑξωτερικὸ κόσμο. Τὸ ἐρώτημα αὐτό, ποὺ θὰ μπορούσε πολὺ ὠραῖα νὰ τεθεῖ ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς τῆς ἐπιστήμης, προβάλλει ἀναπόφευκτα μόλις ἡ ἐπιστῆμη του κριθεῖ σὲ συσχετισμὸ μὲ τὴν κατανόηση τῆς τέχνης του.

Ὑπάρχει μιὰ πολὺ γνωστὴ φράση στὴ διατριβὴ του γιὰ τὴ ζωγραφικὴ, ὅτι τὸ καθῆκον τοῦ καλλιτέχνη εἶναι ν' ἀπεικονίζει «τὸν ἄνθρωπο καὶ τὶς προθέσεις τῆς ψυχῆς του... Τὸ τελευταῖο ὅμως εἶναι δύσκολο». Νομίζω πὼς ἡ φράση αὐτὴ ἀξίζει νὰ συγκεντρώσει μεγαλύτερη προσοχὴ ἀπ' ὅτι τῆς δόθηκε ὡς τώρα καὶ πὼς οἱ βιογράφοι τοῦ μέλλοντος θὰ πρέπει νὰ δώσουν μιὰν ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα ἂν ἡ ψυχὴ τοῦ ἴδιου τοῦ ντὰ Βίντσι περιλαμβάνεται, εἴτε συνειδητὰ εἴτε ὑποσυνειδητὰ, στὶς «ἀπεικονίσεις» αὐτές. Δὲν ἀποκλείεται νὰ ἔβαζε καὶ τὶς πνευματικὲς κατακτήσεις μέσα στὴν τεράστια ἐπιστημονικὴ συλλογὴ του—κι ἔτσι νὰ εἶταν σὲ θέση νὰ παρατηρεῖ πράγματα ποὺ κάθε ἄλλο παρὰ ἀνῆκαν στὸν ἑξωτερικὸ κόσμο. Ἄν τώρα, τὸ ζωγραφισμὸ πλασμάτων καὶ ἐκφράσεων, ποὺ δὲν ἔχουν, ἐπίσης, καμιά σχέση μὲ τὸν ἑξωτερικὸ κόσμο, θεωρηθεῖ ὅτι εἶναι ἡ συνεπὴς ἐκδήλωση τῶν πραγμάτων αὐτῶν, τότε, καὶ τὰ πιὸ φανταστικὰ σχέδια του, θὰ ἀψουν ἴσως νὰ ἔρχονται σὲ ἀντίφαση μὲ τὴν εὐρύτητα τῆς ἐπιστημονικῆς του θέσης. Δὲν εἶναι δύσκολο ν' ἀποδείξει κανεὶς ὅτι στὸ χειρόγραφό του ὑπάρχουν πολλὲς ἐνδείξεις πὼς ἐφάρμοσε τὶς παρατηρητικὲς καὶ τὶς πειραματικὲς του ἀκόμα μεθόδους σὲ πνευματικὰ φαινόμενα—ἐξετάζοντας, κυρίως, τὶς δικές του πνευματικὲς καταστάσεις. Προεῖδε, π.χ. τὶς σύγχρονες μεθόδους τῆς ἡμι-συνειδη-

Ἀλεξίαιωτο.

της ύποβολής. Ανακάλυψε πώς να χρησιμοποιεί τις στιγμές της άνωτατης διάσπασης της προσοχής, «μελετώντας μέσα στο σκοτάδι» προτού κοιμηθεί ή λίγο μετά το ξύπνημα. Ένοιωσε και σχολίασε την έξυπνωση της πνευματικής εργασίας. Ένα μεγάλο μέρος της διατριβής του για τη ζωγραφική, ασχολείται με την ταξινόμηση της διαδοχικής σειράς των πράξεων που μπορούν ν' αναπτύξουν καλύτερα τις ικανότητες του μαθητή και φανερώνει μια δξυτάτη αυτοαναλυτική ικανότητα. Μαθαίνουμε από συγχρόνους του ότι ασχολήθηκε σέ πολύ γενικές γραμμές και με την πειραματική ψυχολογία προσπαθώντας π.χ. να συγκεντρώνει ξένους με έκφραστικά χαρακτηριστικά και να καθέται να τους λείε άσπ-ία για να μπορεί να μελετά τις συσπάσεις που προσώπου τους καθώς αυτοί γελοῦσαν. Καί φέρνουμε άκόμα στο νοῦ μας ότι ξεθύμιζε με την επίδραση της μουσικής τις εκφράσεις της Μόνα Λίζα ενώ ζωγράφιζε τὸ πορτραίτο της.

Αν παραδεχούμε ότι είχε μιὰ τόσο έντονη συναίσθηση τῶν πνευματικῶν καταστάσεων, τόσο τῶν άλλων ὅσο και τοῦ ἑαυτοῦ του, φτάνουμε στή διαπίστωση, πού γίνεται πολύ σπάνια, ὅτι ἡ συναίσθηση αὐτή ἀποτελεῖ τὸ ἀντίβαρο τῆς συνήθειάς του νὰ παρατηρεῖ ὅλα τὰ φυσικά καὶ τὰ βιολογικά φαινόμενα. Θ' ἀποδειχτεῖ ἄραγε ὅτι ἡ κλίση του νὰ μετατρέπει σέ σχέδια ὅλα του τὰ εὐρήματα, πού τόσο καλά ἀποτελέσματα εἶχε στή φυσική καὶ στή βιολογία του, στάθηκε ἄγονη στὸν τομέα τῆς ψυχολογίας του; Μήπως ἡ ἀπάντηση στὴν ἐρώτηση αὐτή θὰ μεταβάλλει τὸ σοβαρὸ καὶ μυστηριῶδες χαμόγελο πού ἔχουν οἱ μαντόννες του, τὰ μανιακά στριγγλίσματα τῶν παραμορφωμένων τεράτων του, τὶς μάχες τῶν δράκων του, τοὺς σεισμούς του καὶ τὶς ἡφαιστειακὲς καταστροφές, σέ ἐνσυνείδητες ἢ ὑποσυνείδητες καταγραφὰς ψυχικῶν καταστάσεων;

Θαλάσσιο σκί.

Τὰ πιὸ τολμηρὰ σέ φαντασία δείγματα τῆς ζωγραφικῆς τοῦ ντᾶ Βίντσι φαίνονται σὰν νὰ ἀντιφάσκουν πρὸς τὴν κυρίαρχη συνήθειά του τῆς ἐπιστημονικῆς παρατήρησης καὶ ἀνάλυσης, πού ἀναφέραμε πρῶν. Σημειώνουν ἐπίσης μιὰ σοβαρὴ ἀπόκλιση ἀπὸ τὸ χαρακτηριστὴ τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης καὶ τῆς μεσαιωνικῆς θερησκευτικῆς ἢ σατιρικῆς τέχνης. Ἐγιναν ὀρισμένες ἀπόπειρες ν' ἀποδοθοῦν σέ κάποιο παθολογικὸ αἷτιο οἱ πιὸ ἀλλόκοτες εἰκόνες του. Ἡ ἐξέταση τῆς Φρουδίκης θεω-

ρίας δείχνει τὴν ἀνεπάρκειά της. Ἀλλὰ οὐτε καὶ ἡ ἀποψη ὅτι τὰ ἔργα αὐτὰ εἶναι πλάσματα τοῦ ἔμμοιου τρόμου πού τὰ ἐνέπνευσε ὁ ἀνεξέλεγκτος κόσμος, εἶναι δυνατό νὰ σταθεῖ: ὅταν ἕνας τέτοιος φόβος δημιουργεῖται σὰν ἄμεση συνέπεια τῆς ἐπιστημονικῆς μελέ-

της, ὁ μελετητὴς βρίσκεται σέ στάδιο διαφορετικὸ ἀπὸ κείνο πού εἶχε κατακτήσει ὁ ντᾶ Βίντσι.

Ἀνιχνεύοντας τὴ φιλοσοφικὴ του θεώρηση πού παρουσιάζεται στὰ χειρόγραφα του σὰ συνακόλουθο τῆς ἐπιστήμης του, βλέπει κανεὶς ὅτι χωρὶς καμμιὰ ἀμφιβολία τὸν εἶχε κυριεύσει ἡ ἰδέα τοῦ ἀναπόφευκτου τοῦ Φυσικοῦ Νόμου, ἀλλὰ ἀποτελεσματῆς εἶταν μᾶλλον ἡ λατρεία παρὰ ὁ φόβος. Μποροῦμε ἀκόμη νὰ ποῦμε πὼς εἶχε ἀναπτύξει κάτι πού πλησίαζε τὸ θερησκευτικὸ πανθεῖσμο πού βοήθη τὴν ἀποκορύφωσή του στὴν τόσο διαφορετικὴ φιλοσοφία τοῦ Σπινόζα. Ἀλλὰ ἐνῶ οἱ δυνάμεις τῆς ἀνυχῆς φύσης φαί-

Βάρκα με ἑλικες.

νεται ὅτι δὲν τὸν ἐνοχλοῦσαν καθόλου, πολλές ἀπὸ τὶς σημειώσεις του εἶναι γεμάτες ἀπὸ τὴ φρίκη πού ἐνοιῶθε κάθε φορὰ πού ἔβλεπε τὴν ἀνθρώπινη φύση νὰ θίγει τὴν ἱερότητα αὐτοῦ πού ἐλάτρευε, καὶ φαίνεται ὅτι δὲν μπόρεσε ποτέ του νὰ ὑπερνικήσει τὸ συναίσθημα αὐτό. Ὅταν τὰ χειρόγραφα ἀναφέρονται σὲ βαθύτατο αὐτὸ συναίσθημά του θυμόμαστε ὅτι τὸ αἶσθημα δὲ λείπει πάντα ἀπὸ τὸν ἐπιστήμονα καὶ φθάνουμε στὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ ψυχολογικὲς του μελέτες δὲν τοῦ ἔφεραν τὴ γαλήνη πού τοῦ χάριζε ἡ κατανόηση τῶν μεγάλων φυσικῶν ἀλλὰ χωρὶς ἠθικὴ χροιά φαινομένων.

Σέ πολλά ἀπὸ τὰ φιλοσοφικά του ἀποσπάσματα βρίσκουμε τὴν ἔκφραση αὐτῆς τῆς διαμάχης ἀνάμεσα στὴν ἐκστατικὴ ἀποδοχὴ τῆς Ἀναγκαιότητος τοῦ Φυσικοῦ Νόμου καὶ τὴν ἐξέγερσή του κατὰ τῆς ἀκαταλόγισης, μοχθηρῆς καὶ ἀποκρουστικῆς ἀγανάκτησης πού γεινᾷ στὸν ἄνθρωπο ἡ πλήρωση τοῦ προορισμοῦ του μέσα στὴν ἁρμονία τοῦ ζωικοῦ καὶ τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Ἡ ἴδια σύγκρουση ἐκφράζεται ἴσως μετὰ τὴν ἀντίθεση ἀνάμεσα στοὺς οὐράνιους καὶ τοὺς κολασμένους τύπους τῶν πιὸ μυστηριωδῶν πινάκων του. Ἡ ἀποψη αὐτὴ θὰ ἔβαζε π.χ. δίπλα στοὺς πίνακες τῆς καταστροφῆς τοῦ κόσμου φράσεις ἀπὸ τὰ χειρόγραφα του σὰν αὐτή: «Δὲν θὰ μείνει τίποτα στὴ γῆ ἢ κάτω ἀπὸ τὴ γῆ ἢ μέσα στὸ νερὸ πού νὰ μὴν κατατρεχετῇ, πού νὰ μὴν βλαφετῇ ἢ νὰ καταστραφεῖ... Ἀ, γῆ, τί εἶναι αὐτὸ πού σέ κάνει νὰ μὴν ἀνοίγεις ἀμέσως τὰ σπλάχνα σου γιὰ νὰ κατρακυλίσουν μέσα στὶς βαθεῖς σχισμὲς τῶν ἀπέραντων ἀβύσσων σου καὶ τῶν σπηλαίων σου γιὰ νὰ μὴν ἔχεις πιά νὰ δείχνεις στὰ οὐράνια ἕνα τόσο ἄγριο καὶ ἀδυσώπητο τέρας;»

Ἀν ἡ ἐρημνεία αὐτὴ εἶναι πιστὴ, ἀρχίζουν νὰ δημιουργοῦνται νέες, ἀνυποψίαστες ὡς τώρα, συγγένειες ἀνάμεσα στὸ ντᾶ Βίντσι καὶ τοὺς μεταγενεστέρους του. Ὅχι μόνο προαγγέλει τὴν πανθεῖ-

στική λατρεία πρὸς τὴν Ἀναγκαιότητα καὶ τὴς ἡθικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἀρετῆς τοῦ πνευματικοῦ ιδεώδους τοῦ Σπινόζα, ἀλλὰ στὰ πιδ βασικά συναισθήματά του θυμίζει ἀκόμη καὶ τὸ Δάντη. Ἄν παραμερίσουμε τὴς φανταχτερῆς ἀλλὰ ἐπιπόλαιες διαφορῆς πού τοὺς χωρίζουν, ἂν στὴ θέση τῆς ἑμμονῆς ιδέας τοῦ Φυσικοῦ Νόμου βάλουμε τὴν ἑμμονὴν ιδέα μιᾶς ἀνθρωπομορφικῆς νομιμοφροσύνης, καὶ ἀντίστροφᾶ, θὰ δοῦμε ὅτι καὶ στὴς δυὸ περιπτώσεις κυριαρχεῖ ἡ ὁμορφιὰ ἑνὸς σύμπαντος ἑναρμονισμένου μὲ τὸ Νόμο. Ἐχουν καὶ οἱ δυὸ τὴ μεγαλοφυΐα πού τοὺς ἐπιτρέπει νὰ συμβολίζουν τὰ αἰσθηματά τους αὐτὰ μέσα στὴν τέχνη τους: ἡ ἀπόκοσμη φύση καὶ τῶν δύο ἀντιπροσωπεύει τὴν ἐνόραση τοῦ νόμου καὶ τῆς ἀνθρώπινης ἀντίδρασης στὸ νόμο, μιὰ ἐνόραση πού ἀποτελεῖ τὸ κίνητρο τόσο τῆς ἔκστασης ὅσο καὶ τῆς ἀπελπισίας τοῦ καλλιτέχνη.

Παρ' ὅλες τὴς πρόσφατες ἀναθεωρήσεις ἀξιῶν, ἀπ' τὴς ὁποῖες ἄλλοι βγῆκαν κερδισμένοι καὶ ἄλλοι χαμένοι, ὁ Λεονάρντο ντὰ Βίντσι παραμένει ὁ πρωτοπόρος τοῦ σύγχρονου ἐπιστημονικοῦ ἐνστικτοῦ, πού ἔτυχε νὰ βρεθεῖ μέσα σὲ μιὰ προσωπικότητα μὲ καλλιτεχνικὴ τεχνικὴ στὴν αὐτο-ἐκφρασὴ τῆς. Ἀλλὰ τὸ ἐνστικτο αὐτὸ χάθηκε σ' ἓνα μὴ ἐπιστημονικὸ περιβάλλον, καὶ μιὰ καὶ ὁ ντὰ Βίντσι ἀπέτυχε στὴν προσπάθειά του νὰ προσαρμόσει τὸν πνευματικὸ του κόσμο μὲ τὸ περιβάλλον αὐτό, μᾶς ἄφησε ἑγγράφα πού ἐκδηλώνουν διαδοχικὰ τὴ χαρὰ καὶ τὴν ἀπελπισία του. Ἡ ἀποψη αὕτη μᾶς ἀνοίγει ἓνα νέο μονοπάτι γιὰ νὰ προσεγγίσουμε στὴν αἰνιγματικὴ προσωπικότητα τοῦ ντὰ Βίντσι καὶ ἡ φυσιογνωμία αὕτη τῆς ἱστορίας, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης πού τόσα μᾶς μαθαίνει ἀλλὰ καὶ τόσο μᾶς φοβίζει, μᾶς θυμίζει ἀμέσως τὴς περιπλοκῆς πού ἐδημιούργησαν στὴς μέρες μας οἱ σχέσεις τῆς ἐπιστήμης μὲ τὴν κοινωνία.

ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΝΤΑ ΒΙΝΤΣΙ

(Ἀπὸ ἓνα ἄρθρο

τοῦ «The Scientific Monthly», Οὐάσιγκτον)

Ἐν εἶναι πολλοὶ οἱ μελετητὲς τοῦ Λεονάρντο ντὰ Βίντσι πού γνωρίζουν ὅτι μιὰ ἐνδιαφέρουσα καὶ περιεκτικὴ συλλογὴ τῶν ἔργων του ἔχει συγκεντρωθῇ στὸ Τεχνολογικὸ Ἰνστιτούτο Στήβενς καὶ βρίσκεται στὴ διάθεση τῶν ἐπιστημόνων καὶ τῶν σπουδαστῶν ὅλων τῶν χωρῶν. Ἡ Συλλογὴ Λήμπ ἀποτελεῖται ἀπὸ

2.400 περίπου κομμάτια μαζί μὲ μιὰ πλήρη σειρὰ πιστῶν ἀντιγράφων του, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀπὸ καιρὸ τώρα δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ βρεῖ τυπωμένα. Τὸ Ἰνστιτούτο ἔκανε ἀκόμα τὴν ἀπόπειρά νὰ συγκεντρώσει καὶ ὅλα τὰ ἀξιόλογα βιβλία ἡ μελέτες πού ἔχουν γραφῇ σὲ ὅλες τὴς γλώσσες γιὰ τὸν Ντὰ Βίντσι.

Ὁ Τζῶν Γ. Λήμπ, ἀπόφοιτος καὶ ἐπίτροπος τοῦ Ἰνστιτούτου Στήβενς, ἀρχισε τὴ συλλογὴ μὲ τὴν πρόθεση νὰ συγκροτήσει ἓνα πυρῖνα τῆς ἱστορίας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης καὶ εἶχε τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ τὴν μελετοῦσαν οἱ μηχανικοὶ, οἱ ἐπιστήμονες, οἱ καλλιτέχνες καὶ οἱ ἐπαγγελματίες. Ὁ Λήμπ γνωρίστηκε μὲ τὸν Τ. Ἐντισον τὸ 1881, καὶ τὸν ἔστειλαν στὴν Ἰταλία γιὰ νὰ ἐγκαταστήσει τὸν πρῶτο κεντρικὸ σταθμὸ «Ἐντισον». Τὸ 1890 ἡ Ἰταλικὴ Ἐταιρία Ἐντισον πῆρε μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Λήμπ, τὴν ἀδεία τῆς Ἰταλικῆς Κυβέρνησης νὰ ἀνεγείρει μιὰ ὑδροηλεκτρικὴ ἐγκατάσταση στὸ Παντέρνο πού εἶναι πάνω στὸν Ποταμὸ Ἀντο. Στους ὁρους τῆς συμφωνίας περιλαμβάνονταν καὶ ἡ συντήρηση τοῦ φράγματος τοῦ Μαρτεσάνα. Ὅταν ἐκκενώθηκε τὸ φράγμα, ἡ κοίτη βρέθηκε σὲ θανάσιμα κατάσταση, καὶ τ' ἀνοίγματά του, καὶ στὰ δυὸ ἄκρα, χτισμένα σύμφωνα μὲ τὴν τελευταία λέξη τῆς σύμφωνης ὑδραυλικῆς μηχανικῆς. Μιὰ ἐξέταση ἔδειξε στὸν Λήμπ ὅτι τὸ πρωτότυπο τῶν ἀνοιγμάτων αὐτῶν ἐντελῶς ὁμοιο μ' ἐκεῖνα πού χρησιμοποιῶσαν τότε εἶχε κατασκευαστῇ στὰ 1500 περίπου. Ὁ σχεδιαστής τῶν ἀνοιγμάτων αὐτῶν εἶταν

ὁ Λεονάρντο ντὰ Βίντσι πού δὲν ἀποκλείεται νὰ ἔκανε καὶ τὰ σχέδια τῆς διώρυγας. Θαμπωμένος ἀπὸ τὴν τελειότητα τοῦ συστήματος, ὁ Λήμπ ἀφιέρωσε ὅλο του τὸν ἐλεύθερο χρόνο σὲ ἔρευνες γύρω ἀπὸ τὸν ντὰ Βίντσι.

Ἡ συλλογὴ τοῦ ἀγοράστηκε μετὰ τὸ θάνατό του καὶ δωρήθηκε στὸ παλιὸ τοῦ Κολλέγιο τὸ 1932.

Τὸ ἓνα τέταρτο τῶν θεμάτων πού σχετίζονται μὲ τὸν ντὰ Βίντσι ἀποτελοῦν ἐπιστημονικὸ ὕλικό, καὶ αὐτὴ ἴσως εἶναι ἡ μόνη συλλογὴ πού εἶναι ἀπὸ μηχανικὸ καὶ ὑπογραμμίζει τὴ μηχανικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ ντὰ Βίντσι.

Ὁ Λεονάρντο ἄφησε πάνω ἀπὸ 6.000 χειρόγραφες σελίδες σχεδῶν ὅλες σὲ «γραφὴ ἀνάποδη» καὶ κάθε μιὰ σελίδα εἶναι γεμάτη σκίτσα. Οἱ μικρὲς λεπτομέρειες τῆς ἐργασίας του εἶναι γοητευτικῆς γιὰ τὸ μηχανικό. Π.χ. ἔκανε μιὰ τέλεια μελέτῃ τῶν μύλων, σχέδια γιὰ κάθε εἶδος ἐνέργειας: γιὰ τὸν ἀέρα, τὸ νερό, τὸ ἄλλο, τὸ μουλάρι, ἄξονες καὶ διάφορες ἀντλίες. Ἡ ἀρχὴ τοῦ ὑποβρυχίου, τοῦ ἀλεξίπτωτου καὶ (ὅπως πιστεύουν μερικοὶ μελετητὲς του) τοῦ ἐλικόπτερου, προβάλλουν ὀλοφάνερα μέσα ἀπὸ τὴς σημειώσεις αὐτῆς.

Σωσίβιο.

Γαλλική βιομηχανική μεταρρύθμιση

Του άπεσταλμένου των «Τάιμς» στη Γαλλία
(Από τους «Τάιμς», Λονδίνο)

Ο κ. Ζαν Μοννέ, ένας Γάλλος που έχει διακριθή στον κόσμο των επιχειρήσεων και στις δυο μεριές του Ατλαντικού και σήμερα διευθύνει το Εθνικό Οργανωτικό Συμβούλιο της Γαλλίας, δήλωσε τώρα τελευταία πως η χώρα του πρέπει να διαλέξει ένα από τα δυό: ή να συγχρονίσει τα μέσα της παραγωγής της ή να αντιμετωπίσει τη φοβερή και αναπότρεπτη παρακμή. Ανάμεσα σ' αυτούς τους δυο δρόμους που χωρίζονται, δεν υπάρχει μέση λύση.

Οι παρατηρήσεις του κ. Μοννέ συνόδευσαν τις συστάσεις που δημοσίευσε το Εθνικό Οργανωτικό Συμβούλιο σχετικά με την αύξηση της παραγωγής στους κυριότερους κλάδους της Γαλλικής βιομηχανίας και της γεωργίας για τα επόμενα τέσσερα χρόνια. Βοήθησαν να επικυρωθεί μία γνώμη που είναι πολύ επίκαιρη εδώ: δηλ. πως τα λίγα επόμενα χρόνια μπορεί να αποφασίσουν, για καλύτερα ή χειρότερα, αν η Γαλλική οικονομία θα ξεπέσει τόσο ώστε να εξαρτάται από την ξένη βοήθεια ή αν θα γίνει αρκετά ισχυρή ώστε να σταθεί στα δικά της πόδια και να συναγωνίζεται τις παγκόσμιες αγορές. Η ιδέα της ανοικοδόμησης δεν περιορίζεται μόνο στην επάνοδο στο επίπεδο της προπολεμικής ευημερίας. Παρακινημένοι από τα Βρετανικά παραδείγματα και επηρεασμένοι από την αυξανόμενη άνθηση των Αμερικανικών επιχειρήσεων στην Ευρώπη, εκείνοι που καταστρώνουν τα σχέδια σ' αυτή τη χώρα-άνταρξίζουν ότι η Γαλλία πρέπει να γίνει χώρα εξαγωγική, σέ πολύ μεγαλύτερη από πριν κλίμακα, αν πρόκειται να πληρώσει με έμπορεύματα τα μηχανήματα και τις ακατέργαστες ύλες που πρέπει να αγοράσει από το εξωτερικό και να αντιμετωπίσει τις υποχρεώσεις

της σύμφωνα με τις διεθνείς εμπορικές και οικονομικές συμφωνίες, όπως αυτές που έγιναν στο Μπρέττον Γούντς.

Η ιδέα πως πρέπει να επιτύχουν οικονομική ανεξαρτησία είναι ο κοινός παρανομαστής για να συγκεντρωθούν τις προσπάθειες των συνδικάτων, των εργοδοτών και των ειδικών. Αδύτη ή καρποφόρα συνεργασία είναι που έδωσε το «Σχέδιο Μοννέ». Ώστόσο η εκκλήση για την ανοικοδόμηση έχει μακρύτερη ιστορία από το Οργανωτικό Συμβούλιο. Για να γίνουν φανερά οι νέες κατευθύνσεις πρέπει να στραφεί κανείς στις βιομηχανίες που κρατικοποιήθηκαν από το 1914 και να εξετάσει το έργο τους, όχι τόσο σαν ένα σοσιαλιστικό πείραμα, αλλά σαν το μέσο να άποσπάσουμε από τον Γάλλο την πίστη και τη σκληρή δουλειά που χωρίς αυτά θα είναι σχεδόν αδύνατη ή «άνοικοδόμηση με σκοπό την οικονομική ανεξαρτησία». Πρέπει να θυμόμαστε πως το σύστημα της κρατικοποίησης των πρωταρχικών πηγών των καυσίμων και του ηλεκτρισμού είναι κοινό έργο και των τριών κυρίων κομμάτων, του Κινήματος Λαϊκών Δημοκρατικών, των Κομμουνιστών και των Σοσιαλιστών, στο πρόγραμμα του Εθνικού Συμβουλίου της Αντίστασης.

Τα άνθρακωρυχεία του Βορρά και του Καλαί πέρασαν στον έλεγχο του κράτους στο τέλος του 1944. Μ' όλη τη βοήθεια που έδωσε η αναγκαστική εργασία 50.000 Γερμανών αιχμαλώτων πολέμου, τα άνθρακωρυχεία εξακολούθησαν να στερούνται συγχρονισμένο έφοδιασμό· ωστόσο έδειξαν σταθερή αύξηση της παραγωγής τους, που έφτασε τον Οκτώβριο του 1946 τους 4.658.000 μετρικούς τόννους σέ σύγκριση με τους 3.963.600 που είχαν τον αντίστοιχο μήνα του 1938.

Εκτός από την κρατικοποίηση των βιομηχανιών πρώτης ανάγκης — των άνθρακωρυχείων, των εργοστασίων παραγωγής και διανομής ηλεκτρικού ρεύματος και φωταερίων και των μεγαλύτερων τραπεζών — οι Γαλλικές Κυβερνήσεις από την άπελευθέρωση ως τώρα επέβαλαν τον κρατικό έλεγχο και σέ μερικά ιδιωτικά εργοστάσια μηχανών και αεροπλάνων. Το εργοστάσιο Αυτοκινήτων Ρενώ ήταν μία καλή περίπτωση δοκιμής. Η Γαλλική Κυβέρνηση διέταξε την κατάχρηση της Άνώρυμης Έταιρίας Έργοστασίων Ρενώ τον Οκτώβριο του 1944, για τιμωρία των ιδιοκτητών της που είχαν συνεργαστεί στενά με τους Γερμανούς. Τα εργοστάσια βρέθηκαν έρειπωμένα. Τα συμμαχικά αεροπλάνα καταστρέφανε πολλές από τις μηχανικές εγκαταστάσεις και τα κτίρια του κυρίου εργοστασίου στο Μπιλλανκούρ, προάστειο του Παρισιού. Έπρεπε να διασωθούν εργάτες από τα Γερμανικά στρατόπεδα αιχμαλώτων και τα εργοστάσια, ή να συγκεντρωθούν από τις τέσσερις γωνιές της Γαλλίας. Η εισαγωγή του ύλικου έγινε από το εξωτερικό. Ένω τα εργοστάσια Ρενώ πριν από τον πόλεμο βγάζανε τó 1/4 της συνολικής παραγωγής αυτοκινήτων της Γαλλίας, ή νέα διοίκηση έβγαλε 12.033 φορτηγά, από το σύνολο της Γαλλικής παραγωγής του 1945 που ήταν 32.515 δηλ. κοντά τα 38%. Και ή παραγωγή συνεχώς μεγαλώνει.

Στα 1946 τα εργοστάσια άρχισαν να φτιάχνουν πάλι ιδιωτικά αυτοκίνητα και τους πρώτους 9 μήνες φτιάξαν 6.630 μικρά αυτοκίνητα τó τυπου «Juva 4» και 1.902 μεγαλύτερα. Η συνολική παραγωγή των τεσσάρων τύπων φορτηγών έφτασε τις 15.383 και γενικά όλων των αυτοκινήτων στις 24.770. Ο συντελεστής της παραγωγικής δύναμης με βάση το 1938, και που τον Ιανουάριο του 1945 ήταν 38%, τον Ιανουάριο του 1946 έφτασε τα 36% και τόν Οκτώβριο του ίδιου χρόνου στα 85%. Μόνο ή καλή διεύθυνση και ή σκληρή εργασία όλων που εργάστηκαν έχει μπορούσε να επιτύχει

αυτό το κατόρθωμα μέσα από την σύγχυση που κληροδότησε ο πόλεμος.

Τίποτε δε φάνηκε πιο καθαρά μέσα σημασία της μεγάλης προθεσμίας που θα χρειαστεί ή βιομηχανία για την άνασυγκρότησή της. Ζήτησαν από τους εργάτες να εργαζονται 48 ώρες τήν εβδομάδα αντί για 40, μ' όλο που για το 1946, ο μέσος όρος ήταν κάπου 43 ώρες τήν εβδομάδα. Οι άρχηγοί των συνδικάτων δεν έφεραν έμποδια. Όλη τους ή πολιτική άποβλέπει στην αύξηση της παραγωγής. Σέ αντίλλαγμα γι' αυτή τη διπλή πίστωση των Γάλλων, εκείνοι που εισηγήθηκαν το σχέδιο υποστηρίζουν ότι άποτελεί εγγύηση της οικονομικής ανεξαρτησίας ήτλαδη ένα συμπτωμτικό επίπεδο εθνικής παραγωγής, άρκετης για να εισάγονται τα έμπορεύματα πρώτης ανάγκης χωρίς να είναι άνάγκη να καταφεύγει κανείς σέ μακροπρόθεσμα δάνεια και ένα νέο εθνικό έφοδιασμό στον όποιο τα ξένα κεφάλαια θα έχουν μικρό μέρος ή καθόλου.

Σχετικά μ' αυτό το σχέδιο άλλοι δείχναν μεγάλη προθυμία και άλλοι άπροθυμία. Τα συνδικάτα, με την κομμουνιστική και σοσιαλιστική τους βάση, δέχτηκαν την εκκλήση αυτή άνάλογα με το σύστημα και τις άρχές τους. Η μέση Γαλλική τάξη, που νοιώθει ίσως περισσότερο το μεγάλο χάσμα που υπάρχει ανάμεσα στο Γαλλικό και Αμερικανικό επίπεδο παραγωγής, έχει στηρίξει μεγαλύτερες ελπίδες στη βοήθεια που θα έρθει πέρα από τον Ατλαντικό. Για πολλούς το δίλημμα είναι πολύ όδυνηρό. Η Αμερικανική δραστηριότητα δεν έπαψε ούτε στιγμή να ζητά καινούριες αγορές για έμπορεύματα και κεφάλαια. Αμερικανικά μηχανήματα και άλλες άνακαλύψεις παραχωρήθηκαν στη Γαλλία με τόν όρο όμως οι άμερικανικές εταιρίες να κρατήσουν το άποκλειστικό δικαίωμα της διανομής έξω από τη Γαλλία. Οι άμερικανικές εταιρίες ενδιαφέρθηκαν για το σχηματισμό μικτών εταιριών στη Γαλλία,

για την επεξεργασία αμερικανικών ακατέργαστων υλών και τη χρησιμοποίηση του αμερικανικού κεφαλαίου. Όσοι ενδιαφέρονται για την παραγωγή αυτοκινήτων κατέστρωσαν σχέδια να παράγουν στη Γαλλία όρισμένα εξαρτήματα για αμερικανικά οχήματα που ελπίζουν να τα πουλούν στη Γαλλία. Πρότειναν διάφορες πρωτότυπες μεθόδους για να κάνουν αυτές τις προτάσεις πιο αντιληπτές στο Γαλλικό κοινό. Σε μία περίπτωση, μιζ σπουδαία εταιρία με μεγάλη συμφέροντα στις Ήνωμένες Πολιτείες (ή Γαλλική αντίστοιχη της εταιρία το 1942 ήταν πράκτορας για ένα από τα μεγαλύτερα βιομηχανικά κέντρα της Γερμανίας) έκανε μία συμφωνία από την οποία φάνηκε πως η Γαλλική συνεργάτρια εταιρία θα μπορεί να εξάγει εμπορεύματα στην Αμερική. Υστερα από στενότερη εξέταση βρέθηκε πως η Γαλλική εταιρία θα λειτουργεί σαν βιομηχανικός κλάδος της συντροφής Αμερικανικής φέρμας.

Οι περισσότερες απ' αυτές τις προσπάθειες της οικονομικής διεύθυνσης, βρήκαν αντίδραση για το λόγο που σήμερα βρίσκονται στενά συνδεδεμένες με τα πολιτικά. Στη Γαλλία όπως και στη Βρετανία εξακολουθεί να υπάρχει ο φόβος πως ο στενός δεσμός με τις Ήνωμένες Πολιτείες, θα κάνει αδύνατη την άμυνα προς: α) στο χειρότερο αποτέλεσμα κάθε ενδεχομένης υπερατλαντικής οικονομικής κρίσης. Το Παρίσι παρακολούθησε πάντα με διαρκώς αυξανόμενο ενδιαφέρον την αμερικανική τάση για μεγαλύτερες εξαγωγές γνωρίζοντας πως αν πετύχαινε αυτό θα σήμαινε ότι θα χάνονταν οι Γαλλικές ελπίδες για μία ισοτιμία στο διεθνές εμπόριο. Σ' αυτή

την αμερικανική πολιτική της «γενικής απασχόλησης με τις εξαγωγές» πολλοί βρίσκουν την εξήγηση της δυσκολίας που αντιμετωπίζουν οι Γάλλοι για να αγοράσουν στις Ήνωμένες Πολιτείες ειδικά μηχανήματα, όπως είναι οι κυλινδρόμυλοι που χρειάζονται στα χαλυβουργεία και διατηρητικά μηχανήματα για τις έρευνες που θα γίνουν για πετρέλαια στο Γκαμπόν και σε άλλες αποικίες.

Η στενοκέφαλη επιμονή ειδικά για τον περιορισμό στις Γαλλικές δυνατότητες δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι αγνοεί τη μεγάλη ανάγκη της ξένης βοήθειας. Αυτή η ανάγκη είναι φανερή παντού, και τονίζεται σε κάθε σελίδα του «Σχεδίου Μοννέ»· δ. κ. Μπλουμ είπε στην Έθνοσυνέλευση πως με τη βοήθεια που θα έρθει από το εξωτερικό σε κάρβουνο και έργατες, και με την παροχή και νέων πιστώσεων θα υπάρξουν όλοι οι στοιχειώδεις όροι ανάπτυξης. Χωρίς αυτή τη βοήθεια, σε κάρβουνο, έργατες, ακατέργαστες υλές ή μηχανήματα, θα πρέπει να περάσουν πολλά χρόνια προτού η παραγωγή μπορέσει να ξαναφτάσει σ' ένα ικανοποιητικό επίπεδο — κι αυτό ακριβώς είναι τα κρίσιμα χρόνια. Αλλά οι όροι δεν πρέπει να επιβάρυνουν πολιτικές ή οικονομικές υποχρεώσεις ή μάλλον, οι οικονομικές υποχρεώσεις δεν πρέπει να δημιουργούν πολιτικές μεταβολές με τις οποίες η Γαλλία θα μπορούσε να χάσει την ελευθερία δράσης της στον κόσμο. Σήμερα οι Γάλλοι έχουν συναίσθηση της μεγάλης από παρόσηψη φιλίας τους με την ανατολική Ευρώπη και τη Σοβιετική Ρωσία. Θα προσπαθήσουν ν' αποφύγουν μιαν εξάρτηση από την δύση που θα έδωζε σε κίνδυνο αυτή την παλιά φιλία.

26

•ΩΣΠΟΥ να αποδειχτεί το αντίθετο, πολλές φορές πρέπει να πιστεύουμε ότι οι άνθρωποι είναι αυτό που λένε πως είναι».

•Ο Μαίτη - ντ' - ότελ του ξενοδοχείου «Κλάριτζ», Λονδίνο

Ρώυτερ

Του COMPTON MACKENZIE

(Από το «Transformation», Future Books IV, Λονδίνο)

Το Πρακτορείο Ρώυτερ δεν είναι άγνωστο στην Ελλάδα. Από 50 χρόνια περίπου, το Ρώυτερ είναι ο καλύτερος συνεργάτης του ελληνικού τύπου. Αμέσως μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας, ο αγγλικός αυτός οργανισμός επανασυνέδεσε τους παλαιούς του δεσμούς με το «Αθηναϊκόν Πρακτορείον» και κατ' ευθέαν με τις εφημερίδες τις οποίες εφοδίασε αμέσως με Γκλουπρώυτερ τα πιο σύγχρονα για την ραδιοφωνική λήψη των νέων της παγκοσμίου επηρεασίας ειδήσεων. Οι πέντε μεγαλύτερες Αθηναϊκές εφημερίδες και πολλές της Θεσσαλονίκης και των Πατρών είναι σήμερα συνδεδεμένες κατ' ευθέαν με το Λονδίνο και παίρνουν σχεδόν καθ' όλην την ημέραν από το Πρακτορείο Ρώυτερ τις τελευταίες ειδήσεις όλου του κόσμου, που μεταδίδονται από ειδική ραδιοεκπομπή από τα Κεντρικά Γραφεία του Πρακτορείου Ρώυτερ, στην Fleet Street του Λονδίνου. Πώς λειτουργεί, τι είναι αυτός ο οργανισμός, που άνηκε σήμερα αποκλειστικά στις εφημερίδες της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, μας το εξηγεί στο ακόλουθο άρθρο ο Κόμπτον Μακένζι.

Σε όλα τα πολιτισμένα έθνη ή κατασκοπεία σε καιρό πολέμου, τιμωρείται με θάνατο. Αυτό δείχνει την εξαιρετική σημασία που έχει η προσεκτική μετάδοση ενός νέου. Ο Ναπολέων παρέτεινε τον αγώνα του για την κυριαρχία με την ειδικότητα που είχε να διαφεύγει τις ειδήσεις για πολύ καιρό. Η ειδηση της ναυμαχίας του Τραφάλγκαρ κρατήθηκε μυστική από ένα μεγάλο μέρος του Γαλλικού λαού, ακόμη και ύστερα από το Βατερλώ. Οι νίκες του Ουέλιγκτον στην Ευρώπη έκαναν πολύ μικρή εντύπωση στην Ευρωπαϊκή κοινή γνώμη, ώσπου η νίκη της Βιτόρια, η προτελευταία, ενέπνευσε τον Μπετόβεν να γράψει την Ήρωική του συμφωνία για κάτι που φαινόταν πραγματικό θαύμα.

Στα 1818, γεννήθηκε στο Κάσσελ ο Τζούλιους Ρώυτερ. Ένα χρόνο αργότερα ο Έρστεντ ανακάλυψε πως ένα ηλεκτρικό ρεύμα δημιουργούσε μαγνητικό πεδίο και αυτό οδήγησε στην εξέλιξη του ηλεκτρικού τηλεγράφου. Όταν στα 1849 άνοιξε στη Γερμανία ο πρώτος κρατικός τηλεγράφος Βερολίνου - Άσχεν, ο νεα-

ρός Τζούλιους Ρώυτερ παρατήρησε πως το κενό από την αφετηρία της Γερμανικής γραμμής ως την αφετηρία της Γαλλικής και της Βελγικής στο Βερβιέρ, ήταν μόνο 38 μίλια. Η εμπορική Γερμανία αγωνιούσε να μάθει τα νέα για την ολιγοήμερη δεύτερη Δημοκρατία. Ο Τζούλιους Ρώυτερ βλέποντας τα πράγματα από διεθνή άποψη, αποφάσισε να υποβάλει αυτό το ενδιαφέρον και βάλθηκε να γεφυρώσει το κενό με ταχυδρομικά περισσότερα. Όταν γινόταν ο πρώτος υποβρύχιος τηλεγράφος Ντόβερ - Καλαί, ο Τζούλιους Ρώυτερ αποφάσισε να εγκαταστήσει το κέντρο της δουλειάς του στο Λονδίνο. Έγινε Βρεταννός υπήκοος και τον Οκτώβριο του 1851 άνοιξε γραφείο στο Βασιλικό Χρηματιστήριο. Στην αρχή οι ειδήσεις του «Γραφείου Ρώυτερ» ήταν αποκλειστικά εμπορικές, γιατί οι πελάτες του ήταν τραπεζίτες και χρηματομεσίτες. Από καιρό σε καιρό όμως οι ανταποκριτές του Ρώυτερ στην ήπειρωτική Ευρώπη έστελναν πολιτικές και διπλωματικές ειδήσεις. Έτσι πήρε την ιδέα να προμηθεύει τον Άγ-

γλικό τύπο με ειδήσεις γενικού ενδιαφέροντος. Ακριβώς 7 χρόνια από τότε που πρωτοάνοιξε ο Ρώιτερ το γραφείο του στο Λονδίνο, κάλεσε τον Τζέιμς Γκράντ, εκδότη του «Μόρνινγκ Αντβεράιτς» και του έκανε δρισμένες προτάσεις. «Αν αυτός τις δαχόταν, τα σχέδιά του θα πετύχαιναν. Προσφέρθηκε να δίνει στην έφημερίδα του Γκράντ εύρυτες, ακριβέστερες και πιο ένδιαφέρουσες πληροφορίες από τους ειδικούς ανταποκριτές του και μάλιστα ταχύτερα και φτηνότερα. Προσφέρθηκε ακόμη να εργασθεί δωρεάν για 15 ήμερες ώστε να δώσει στον Γκράντ την ευκαιρία να κάνει τη σύγκριση. (Ακόμη και σήμερα το Ρώιτερ δίνει στους νέους πελάτες του, αν θέλουν, μία δοκιμαστική περίοδο). Ο Γκράντ δέχτηκε. Τα τηλεγραφήματα του Ρώιτερ είχαν μεγάλη έπιτυχία. Άλλες έξη έφημερίδες έγιναν πελάτες του και σε λίγες μέρες ακολουθήσαν οι μεγαλύτεροι «Τάιμς». Η πρώτη «έπιτυχία» ήρθε μέσα σε τρεις μήνες. Το 1859, στη γιορτή της πρωτοχρονιάς στα ανάκτορα των Τυλλερι, ο Ναπολέων ο Γ' είπε καθαρά στον πρεσβευτή της Αυστρίας ότι η Γαλλία είναι διατεθειμένη να υποστηρίξει τον άγωνα της Ιταλίας για την ανεξαρτησία της. Το Ρώιτερ τηλεγράφησε την είδηση αυτή άρκετά γρήγορα για να δημοσιευτεί στους «Τάιμς» της άλλης ήμέρας και μ' αυτό άπόκτησε τη φήμη του.

Η ιστορία της επέκτασης του Ρώιτερ στο 19ο αιώνα μπορεί να ειπωθεί με λίγα λόγια. Στά 1865 σχηματίστηκε μία εταιρία και ήρθε σε συμφωνία με ξένα έθικά πρακτορεία, όπως με το «Χαβς» του Παρισιού, το «Βόλφ» του Βερολίνου και τον «Συνεργαζόμενο Τύπο» των Ηνωμένων Πολιτειών. Τα γραφεία αυτά έδιναν τα νέα σε όλον τον κόσμο, κρατώντας το μεγαλύτερο μέρος για το Ρώιτερ. Στά 1899 ο Τζούλιους Ρώιτερ πέθανε και τον διαδέχτηκε ο γιός του, Βαρώνος Χέρ-

μπερτ Ρώιτερ. «Όπως πολύ συχνά συμβαίνει όταν πεθαίνει ένας μεγάλος ιδρυτής, έτσι κι έδω, η ζωτική του έλαττώθηκε και το Ρώιτερ δέν ειλαν όπως θά χρειαζόταν να είναι, την εποχή που άρχισε ο πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος. Στά 1915 ο Χέρμπερτ Ρώιτερ αυτοκτόνησε. Ο Ρόντερικ Τζόνς, αντιπρόσωπος της εταιρίας στη Νότιο Αφρική ζήτησε να γίνει έλεγχος των μετοχών και έγινε Γενικός Διευθυντής. Όταν πιά διορίστηκε διευθυντής της Προπαγάνδας στο Ύπουργείο Πληροφοριών, δέν ιλναι εκπληκτικό ότι όλος ο κόσμος θεωρούσε το Ρώιτερ έπίσημο πρακτορείο της Βρεταννικής Κυβέρνησης.

Με τον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο άρχισε ένας μακρός άγώνας άνάμεσα στο Ρώιτερ και τον Συνεργαζόμενο Τύπο της Αμερικής. Ο πρώτος προσαποδών να κρατηθεί, ο δεύτερος να πιάσει το μονοπώλιο του Ρώιτερ στη μετάδοση των νέων. Στόν άγώνα αυτόν ο Συνεργαζόμενος Τύπος είχε ένα ήθικό πλεονέκτημα. Μπορούσε δίκαια να καυχηθεί ότι ποτέ δέν έκερδοσκοπίσε από τά 1848, όταν ιδρύθηκε από μερικές έφημερίδες της Ν. Υόρκης για το συμφέρον όλων τους.

Το μονοπώλιο των νέων έσπασε στά 1934, την ίδια εποχή που άναπτύχθηκαν τά έπιχορηγούμενα από τις κυβερνήσεις τους πρακτορεία έιδήσεων, το Ναζιστικό πρακτορείο της Γερμανίας, (η Ναζιστική έξέλιξη του Βόλφ) το Στέφανι της Ιταλίας, το Ντομπί της Ιαπωνίας και το Τας της Ρωσίας, και έτέβσαν την προπαγάνδα τους στις έφημερίδες όλων των χωρών. Το Χαβς της Γαλλίας καλά χρηματοδοτημένο, ένώθηκε με ένα πλήθος πρακτορεία με γαλλική έπιρροή και έμπνεόμενα από την Κυβέρνηση. Τα προπαγανδιστικά πρακτορεία δέν έλογάριαζαν χρήματα και δυστυχώς βόηκαν σχεδόν σε κάθε χώρα έφημεριδες — εκτός από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Βρεταννική Συμπολιτεία — πρόθυμες να δαχτούν

τις υπηρεσίες τους, μόνο γιατί ειλαν φθηνά, χωρίς να ρωτήσουν τί έλατήρια βρίσκονταν πίσω άπ' αυτή τη φθηνεία. Το Ρώιτερ που έδειχνε κιόλας σημεία ξεπεσμού, είχε να αντιμετώπισει συναγωνισμό σχεδόν σε όλες τις άγορές — τά ένοχλητικά, έπεκτεινόμενα Αμερικανικά πρακτορεία και τις έθνικιστικές υπηρεσίες προπαγάνδας, που προσφέρονταν στους συνδρομητές τους πολύ κάτω από το κόστος ή χωρίς πληρωμή.

Το Ρώιτερ κινδύνευε να χάσει τη φήμη του σαν παγκόσμιο πρακτορείο ειδήσεων. Στά χρόνια αυτά, από το 1934 ως το 1941, πολλοί ένοιωθαν πως είχε φτάσει η μοιραία παρακμή. Όστόσο από το 1941 άναδιοργανώθηκε έντελώς, τώρα έχει υπερδιπλασιάσει τους ανταποκριτές του, τά έσοδά του και τά έξοδά για τη συλλογή και τη διανομή των ειδήσεων. Ποιοί είναι οι παράγοντες που έδωσαν τη δύναμη στο Ρώιτερ να μείνει αυτό που είναι σήμερα, μία δηλ. από τις πιο άξιουσυναγώνιστες έπιχειρήσεις του κόσμου;

Το πρώτο βασικό — όπως δέν παύει να τονίζει ο Σέρ Κρίστοφερ Τσάνσελλορ, Γενικός Διευθυνής του Ρώιτερ — είναι η άπόλυτη έλευθερία από κάθε υποψία ότι οι ειδήσεις μπορούν να έπηρεάζονται από έθνικά ή πολιτικά συμφέροντα. Μία ή δυό φορές σε όλο του το παρελθόν ή ανεξαρτησία του Ρώιτερ κινδύνευσε. Ακόμη και όταν το 1941 σχηματίστηκε το νέο Ρώιτερ ύπήρχαν οι άμφιβάλλοντες, που νόμιζαν ότι η Βρεταννική Κυβέρνηση έπηρεάζε άκόμη κατά κάποιο τρόπο το Ρώιτερ.

Ο κ. Τσάνσελλορ αναγκάστηκε να γυρίσει όλο τον κόσμο, διακηρύσσοντας την ανεξαρτησία του Ρώιτερ. Δέν ύπάρχει καλύτερη άπόδειξη για την έπιτυχία του, από το γεγονός ότι το «Σικάγο Τριμπουν» του φοβερά άγγλόφοβου συνταγματάρχη Ρόμπερτ Ρ. ΜάκΚόρμικ είναι σήμερα ένας ίκανοποιημένος συνδρομητής του Ρώιτερ.

Οι Βρεταννικές έφημερίδες γενικά κατάλαβαν ότι κοινό συμφέρον τους ειλαν να ύπάρχει ένα Παγκόσμιο Βρεταννικό Πρακτορείο Ειδήσεων. Ο Σέρ Ρόντερικ Τζόνς παραιτήθηκε το 1941 και μεταβίβασε τις μετοχές του στην Ένωση Τύπου. Ο Σύνδεσμος Ιδιοκτητών Έφημερίδων, που εκπροσωπούσε τον τύπο του Λονδίνου, συμφώνησε τότε να πάρει τις μεσές μετοχές από την Ένωση Τύπου και έτσι έκανε το Ρώιτερ ιδιοκτησία όλου του Βρεταννικού Τύπου. Λίγο ύστερα μία νέα Έπιτροπή που εκπροσωπούσε όλόκληρο το Βρεταννικό Τύπο πήρε ένα δραματικό μέτρο που κατά τη γνώμη μερικών ειλαν σά να έδετε σε κίνδυνο τη συναγωνιστική δύναμη του Ρώιτερ σαν παγκόσμιο πρακτορείο ειδήσεων. Από την άρχη του Παγκοσμίου Πολέμου, η Κυβέρνηση είχε παραχωρήσει στο Ρώιτερ εύκολίες για τη μετάδοση των ειδήσεων, πράγμα που του έδινε τη δυνατότητα, χωρίς έπί πλέον έξοδα να έπεκταθεί ιδιαίτερα στις χώρες που δέν μπορούσαν να παίρνουν νέα για τη Μ. Βρεταννία και τους Συμμάχους έπάνω σε μία καλή έμπορική βάση και που δρισμένες έφημερίδες τους έμπαιναν στον πειρασμό να παίρνουν τά νέα του άξονα μία και ειλαν φθηνά, για να γεμίσουν τις στήλες τους. Από Έθνική άποψη ή βοήθεια αυτή προς το Ρώιτερ μπορούσε εύκολα να δικαιολογηθεί. Η νέα όμως έπιτροπή κατάλαβε ότι παίρνοντας αυτή την κεκαλυμμένη έπιχορήγηση θυσίαζε την άκεραιότητα του Ρώιτερ και έτσι το 1941 άρνήθηκε όλες τις ειδικές εύκολίες από την Κυβέρνηση. Έκείνη την εποχή άσκήθηκε παρασκηνιακά μεγάλη πίεση έναντίον αυτής της ταχτικής και με φανερά αντίδραση στη Βουλή για το νέο καθեսιάς του Ρώιτερ. Όστόσο όλες οι προσπάθειες να έθνικοποιηθεί το Ρώιτερ άπέτυχαν. Ο τότε Ύπουργός των Πληροφοριών κ. Μπρένταν Μπράνκεν έλεε στη Βουλή: «Αν ο κόσμος θεωρούσε ένα

Πρακτορείο Ειδήσεων ιδιοκτησία της Βρεταννικής Κυβέρνησης, ή αξία των νέων του θα εΐταν πολύ μικρή.»

Τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ Ρῶυτερ τὴν ἐξασφαλίζει τώρα ἓνα «τράστ» καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ πρέπει νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἰσαριθμοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ τύπου τοῦ Λονδίνου καὶ τῶν ἐπαρχιῶν. Δὲν ὑπάρχει Πρόεδρος. Τὴν προεδρεία ἀσχοῦν διαδοχικὰ στὶς μηνιαῖες συνεδριάσεις οἱ ἑξὶ διευθυντές. Τώρα εἶναι ὁ κ. Χ. Γ. Μπαρθόλομιον πρόεδρος τοῦ «Νταίηλυ Μίρρορ», ὁ Σέρ Οὐῶλτερ Λάϋτον Πρόεδρος τοῦ «Νιούς Κρόνικλ», ὁ ὑποκόμης Ρόδερχμαρ, πρόεδρος τῶν Συνεργαζομένων Ἐφημερίδων, ὁ κ. Μάλκολμ Γκράχαμ, Διευθυντὴς τοῦ «Ἐξπρές» καὶ «Στάρ» τοῦ Οὐῶλβερχαμπτον, ὁ κ. Χάρολντ Γκρίμ Διευθυντὴς καὶ Ἀρχισυντάκτης τοῦ «Οὐέστ Λανκασάιρ Ἡβινγκ Γκαζέτ» καὶ ὁ κ. Τζ. Ρ. Σκόττ πρόεδρος τοῦ «Μάντσεστερ Γκάρντιαν». Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἀντιπροσωπεύουν ὅλο τὸ Βρεταννικὸν τύπο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὁμάδα Μήβεμπρουκ πού προτιμᾷ νὰ μένει ἀνεξάρτητη, μ' ὅλο πὺν κι' αὐτὴ εἶναι συνδρομητὴς τοῦ Ρῶυτερ. Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς κ. Κρίστοφερ Τσάνσελλορ εἶναι ὑπεύθυνος ἀπέναντι στὴν Ἐπιτροπὴ.

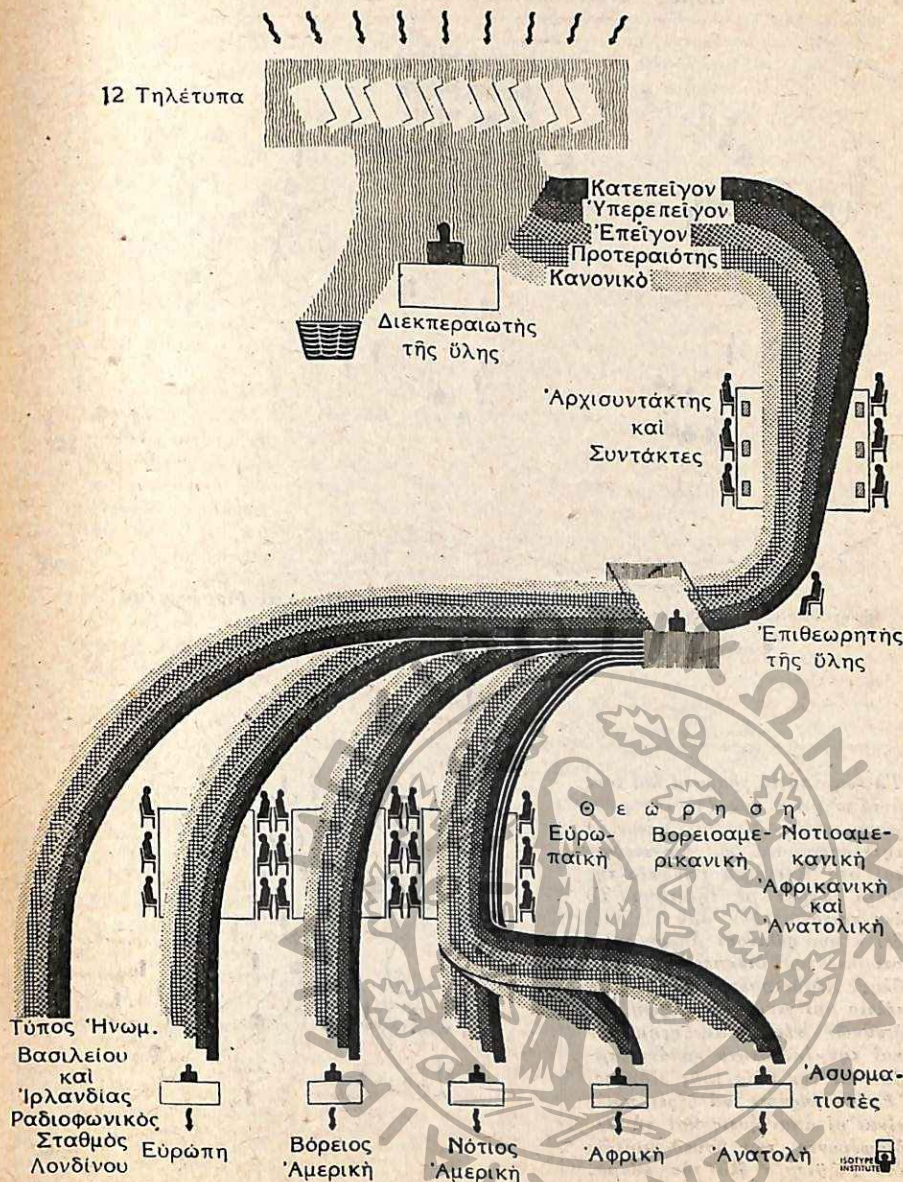
Οἱ ἀρχὲς σύμφωνα μὲ τίς ὁποῖες ἐργάζεται τὸ Ρῶυτερ βρίσκονται στὸ καταστατικὸ τοῦ Τράστ. Σ' αὐτὸ ἡ Ἐνωση Τύπου καὶ ὁ Σύνδεσμος Ἰδιοκτητῶν Ἐφημερίδων δηλώνει ὅτι

θα θεωροῦν τὴν ιδιοκτησία τοῦ Ρῶυτερ σὰν ἓνα τράστ μᾶλλον παρὰ σὰν ἐπένδυση, ὅτι τὸ Ρῶυτερ ποτὲ δὲν θα περιέλθει στὰ χέρια μιᾶς ὁμάδας γιὰ λόγους συμφεροντολογικoύς ἢ κομματικoύς καὶ ὅτι ἡ ἀκεραιότητά, ἡ ἀνεξαρτησία καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀπὸ κάθε βία θα διαφυλάσσονται πάντα ἀπόλυτα. Καὶ πὺν πολὺ ἀκόμη. «Δὲν θα παραληφθεῖ καμιά προσπάθεια γιὰ νὰ ἐπεκταθεῖ, νὰ ἐξελιχθεῖ καὶ προσαρμοστεῖ τὸ Ρῶυτερ, προκειμένου νὰ κρατήσῃ, ὅτι κι' ἂν γίνῃ, τὴ θέση τοῦ σὰν τὸ κυριώτερο πρακτορεῖο εἰδήσεων στὸν κόσμον». Οἱ ὅροι αὐτοῦ τοῦ τράστ, πὺν μένουν ἀνέκλητοι 21 χρόνια τώρα καὶ πὺν μόνο μὲ τὴ συγκατάθεση τοῦ πρώτου Λόρδου Δικαστοῦ μποροῦν νὰ ἀλλάξουν, ἀξίζει νὰ μελετηθοῦν. Εἶναι πρῶτ' ἀπ' ὅλα ὁ χάρις τῆς ἐλευθερίας τοῦ Τύπου πὺν περιλαμβάνει ὄχι μόνο τὸ Ρῶυτερ μὰ γενικὰ τὸν τύπο ὅλων τῶν χωρῶν. Ἀκόμη ὁμως οἱ ὅροι αὐτοὶ ἐκφράζουν τὴν ἀπόφαση τῶν μετόχων νὰ ὑπερσυστιστοῦν τὸ Ρῶυτερ στὶς ξένες ἀγορὰς τοῦ κόσμου. Τί ἐφόδια ἔχει τὸ Ρῶυτερ γι' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα; Ἀς ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὴ σημερινή του ὀργάνωση.

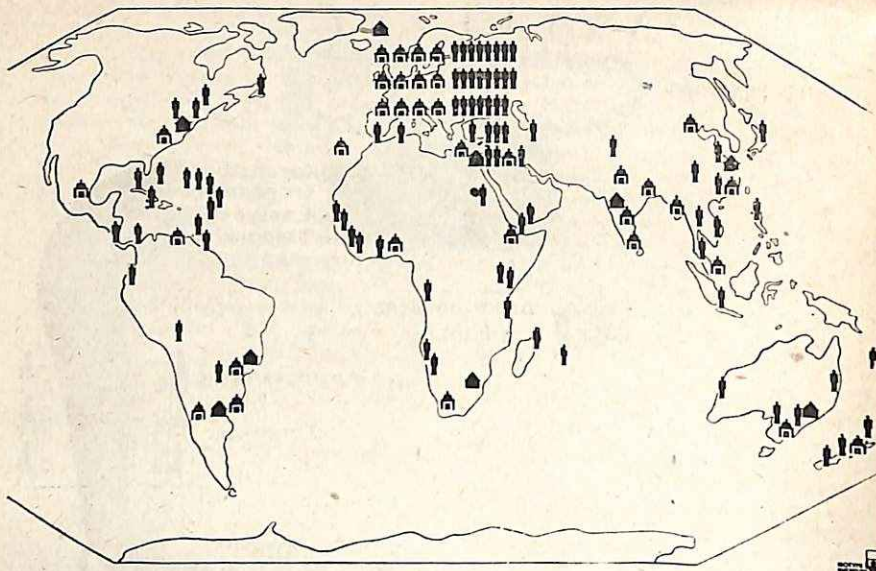
Τὰ κεντρικὰ γραφεῖα εἶναι στὴν Φλίτ Στρήτ 85, μοντέρνα κι' ἐπιβλητικὰ, σ' ἓνα μεγάλο γκρίζο πέτρινο κτίριο, σχεδιασμένο ἀπὸ τὸν μακαρίτη Σέρ Ἐντβιν Λούτνεϋς. Ἡ

Τὰ γραφεῖα τοῦ Ρῶυτερ στὸ Λονδίνο εἶναι τὸ νευραλγικὸ κέντρο τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πρακτορείου εἰδήσεων. Τὸ διάγραμμα δαίχνει τὰ δώδεκα τηλέτυπα πὺν μεταδίδουν τηλεγραφήματα. Ἐνας εἰδικὸς συντάκτης τὰ διαβάσει καὶ δίνει ὁδηγίες γιὰ τὴ σύνταξή τους. Αὐτὸς κανονίζει τὴν προτεραιότητα ἀνάλογα μὲ τίς πέντε κατηγορίες. Ἐνα ὑπερπεῖγον τηλεγράφημα πρέπει νὰ διεκπεραιωθεῖ μέσα σὲ λίγα δευτερόλεπτα. Τὰ ὑπόλοιπα νέα κανονίζονται ἀπὸ τοὺς συντάκτες, πὺν τὰ στέλνουν κατόπι μὲ τηλέτυπα στὸν Βρεταννικὸν τύπο καὶ στὰ γραφεῖα τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀνάμεσα στοὺς συντάκτες καὶ τὸν μεταβιβαστὴ ὑπάρχει ὁ ἐπιθεωρητὴς τῆς ὕλης, πὺν ἐλέγχει τὴν ἀκρίβεια κάθε τηλεγραφήματος. Ὅλα τὰ νέα μεταδίδονται ἀπὸ τὰ κεντρικὰ γραφεῖα Ρῶυτερ στὴν Φλίτ Στρήτ τοῦ Λονδίνου.

Μετάδοση τῶν νέων ἀπὸ τὸ Ρῶυτερ

Κεντρικά Γραφεία, Υποκαταστήματα και Έδρες Άνταποκριτών του Ρώυτερ

▲ κεντρικό γραφείο
■ υποκατάστημα
□ ανταποκριτής

Χάρτης Εύρωπης και Μεσογείου (Καλοκαίρι 1946)

Τα νέα από τα γραφεία και τους ανταποκριτές του Ρώυτερ φθάνουν στο Λονδίνο με κανονικά τηλεγραφήματα και διοχετεύονται στα Κεντρικά Γραφεία της Φλήτ Στρήτ με τηλέτυπα. Τό ένα τρίτο σχεδόν από τις «λέξεις» που φθάνουν απορρίπτονται από τον διεκπεραιωτή της ύλης. Αυτός πρέπει να έχει μια τέλεια και γενική αντίληψη των διαδρών νέων και ζητημάτων και την ικανότητα να αντιλαμβάνεται την αξία μιας ειδήσεως. Επίσης πρέπει να ξέρει ποιες είναι οι απαιτήσεις και τα ενδιαφέροντα των συνδρομητών του Ρώυτερ σ' όλο τον κόσμο.

εμπρεπής πρόσοψη της Γεωργιανής εποχής έρχεται σε αντίθεση με τα άστραφτερά τζάμια του «Νταίηλυ Έξπρες» που είναι άπεναντι. Η μεγάλη αίθουσα είναι γεμάτη από πλήθος ανθρώπους — 500 πρόσωπα εργάζονται για το Ρώυτερ σ' αυτό το κτίριο και το έκδοτικό προσωπικό είναι χωρισμένο σε τρία συνεργεία που το καθένα τους εργάζεται 8 ώρες το εικοσιτετράωρο. Αν εξαιρέσουμε τρεις ώρες νωρίς το πρωί στις 17 'Απριλίου του 1941, που έπεσε μπρός στην πόρτα του αριθμού 85 της Φλήτ Στρήτ μια νάρκη ξηράς, το έπιβλητικό γραφείο του Ρώυτερ 90 χρόνια τώρα βρίσκεται μέρα-νύχτα σε συνεχή δράση. Ακόμη και τότε όμως η δουλειά συνεχίστηκε στα άλλα γραφεία του Ρώυτερ, 15 μίλια βορειότερα από το Λονδίνο.

Στη Φλήτ Στρήτ, οι αρχικές ειδήσεις φτάνουν στο γραφείο «Ειδήσεων» με «τηλέτυπο», από τηλεγραφικές εταιρίες, με ειδικά σύρματα ενωμένα με τα κύρια γραφεία, όπως π. χ. του Παρισιού και από το ιδιαίτερο ραδιοφωνικό, τηλεγραφικό και τηλεφωνικό ταχυδρομείο του Ρώυτερ στα προάστια του Λονδίνου. Οι λέξεις που μαζεύονται φτάνουν περίπου το μισό εκατομμύριο την ημέρα. Το ποσό αυτό ξεδιαλέγεται, κοσκινίζεται, συμπυκνώνεται, ελέγχεται, και στέλνεται με τον τηλεγράφο ή το ράδιο στις έφημερίδες μέσα στην Αγγλία και στο εξωτερικό. Το δίκτυο εσωτερικού, μεταδίδοντας 66 λέξεις στο λεπτό, τρέφει 80 μηχανές μέσα στα γραφεία των έφημερίδων του Λονδίνου, στα γραφεία των έπαρχιακών έφημερί-

δων, στα έκδοτικά γραφεία της Ένωσης Τύπου. Αυτά πάλι άναμεταδίδουν τα νέα με δικά τους σύρματα στις έπαρχιακές έφημερίδες, στο Β. Β. Ο. για να περιληφθούν στα ραδιοφωνικά νέα, και στο Τμήμα Έμπορικών Ύπηρεσιών του Ρώυτερ όπου γίνεται άλλη έπιλογή ώστε να είναι έτοιμα για έκτύπωση για τα ξενοδοχεία, λέσχες, μεσίτες και άλλους ιδιωτικούς συνδρομητές. Το Ρώυτερ στέλνει από το Λονδίνο τα νέα όλου του κόσμου στον παγκόσμιο τύπο και τα προγράμματα εξωτερικού μεταδίδονται με το ραδιόφωνο σε έντε ζώνες: Ανατολική, Αφρικανική, Νοτιο - Αμερικανική, Ευρωπαϊκή και Βορειο - Αμερικανική, με ταχύτητα από 25 ως 50 λέξεις στο λεπτό. Σήμερα βγαίνουν κάθε μέρα 150.000 λέξεις από τις οποίες 30.000 στο δίκτυο εσωτερικού και 120.000 στα διάφορα προγράμματα εξωτερικού.

Τα γραφεία εξωτερικού του Ρώυτερ ακολουθούν την οργάνωση των Κεντρικών γραφείων. Η τακτική του κ. Τσάνσελλορ είναι να κρατάει όλη τη διοίκηση στο καλύτερο δυνατό δόριο, ώστε εκείνοι που συλλέγουν τις ειδήσεις να έχουν τη μεγαλύτερη δυνατή έλευθερία. Σε όλες τις Ευρωπαϊκές πρωτεύουσες υπάρχουν γραφεία του Ρώυτερ, πραγματικά σε όλον τον κόσμο — στη Ν. Υόρκη, στην Ουάσιγκτον, στο Κάιρο, στην Ιερουσαλήμ, Σαγκάη, Σιγκαπούρη, Μπουένος Άϊρες, Γιοχάνεσμπουργκ, Ρίο - Τανέιρο, Σίδνεϋ, Τόκιο, Μανίλα, Βομβάη. Το γραφείο της Βομβάης έλέγχει τα γεγονότα των Ινδιών, της Κεϋλάνης, της Μπούρμα και του Αφγανιστάν και το δίκτυο των συρμάτων που χρησιμοποιεί καλύπτει 7.000 μίλια.

Τελευταία ο Αμερικανός πρεσβευτής στην Αυστραλία, μιλώντας για τη δύναμη του Ρώυτερ σχετικά με τη θέση των δύο Αμερικανικών πρακτορείων, έλεγε πως κάποιος λόγος υπήρχε γι' αυτό — δηλ. ότι το Ρώυτερ χρηματοδοτείται από τη Βρε-

* Τηλέτυπον (teleprinter): Το πιο σύγχρονο μέσο μετάδοσης ειδήσεων. Στο κέντρο από το οποίο μεταδίδονται ειδήσεις υπάρχει μια συσκευή που το ένα της μέρη είναι σαν μια κοινή γραφομηχανή. Την ώρα που ο χειριστής δακτυλογραφεί το κείμενο των ειδήσεων ή των άρθρων το ίδιο κείμενο τυπώνεται σε όλα τα γραφεία του κόσμου που είναι εφοδιασμένα με τη συσκευή δέκτη και είναι συνδεδεμένα με το κέντρο.

τανική Κυβέρνηση.

Ο κ. Χέντερσον, πρόεδρος του Αυστραλιανού Συνεργαζόμενου Τύπου και Γενικός Διευθυντής του «Σίντνεϊ Μόρνινγκ Χέραλντ», υπερασπίστηκε το Ρώτερ απαντώντας στις κακολογίες αυτές με τρόπο που μάς καταπλήσσει γιατί δείχνει τι έντύπωση έχει για το Ρώτερ ένας διακεκριμένος Αυστραλός δημοσιογράφος με μεγάλη πείρα. «Στη γνώμη του Αυστραλιανού τύπου» είπε, «η υπηρεσία ειδήσεων του Ρώτερ δεν συγκρίνεται με καμία στον κόσμο» τὰ θέματα που καλύπτουν οι Βρεταννικές και Ευρωπαϊκές ειδήσεις είναι πολύ περισσότερα από κάθε άλλης υπηρεσίας. Οι υπηρεσίες του είναι γρήγορες, προσεκτικές, προσεκτικές και πραγματικές. Η Αυστραλία είναι τμήμα της Βρεταννικής Αυτοκρατορίας και φυσικά ενδιαφέρεται περισσότερο για τὰ Βρεταννικά σχόλια και τις Βρεταννικές απόψεις παρά για τις Αμερικανικές. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι το Ρώτερ είναι μία χρωματισμένη υπηρεσία που εκφράζει κυβερνητικές και εθνικές απόψεις. Αντίθετα, επαναλαμβάνω, ύστερα από μεγάλη πείρα στις υπηρεσίες ειδήσεων όλου του κόσμου, είμαστε ικανοποιημένοι που το Ρώτερ είναι σήμερα πολύ πιο ελεύθερο από συστάσεις και πιο ανεξάρτητο από την Κυβέρνηση ή από άλλες επιδράσεις, παρά κάθε άλλη υπηρεσία ειδήσεων στον κόσμο».

Εκτός από τὰ γραφεία του, με προσωπικό που κυμαίνεται από 50 ανθρώπους—όπως του Παρισίου π.χ.—ώς 4-5 στις μικρότερες πρωτεύουσες όπως η Κοπεγχάγη ή οι Βρυξέλες, το Ρώτερ έχει ανταποκριτές διορισμένους από το Κεντρικό Γραφείο σε θέσεις απομακρυσμένες όπως η Ασμάρα, το Αμμάν, το Πόρτο Λούις, η Μοναχία και το Αντανάριβο. Μεγάλοι εργάζονται αποκλειστικά για αυτό, άλλοι εργάζονται συγχρόνως και σε άλλες τοπικές εφημερίδες. Οι ανταποκριτές με τη σειρά τους ερχονται σε συνεννοήσεις με τους

ρεπόρτερς των τοπικών εφημερίδων που τους φιλοδοξούν όταν φτάνουν ξαφνικές ειδήσεις.

Υπάρχουν περίπου 2000 υπάλληλοι σε όλον τον κόσμο που εργάζονται αποκλειστικά για το Ρώτερ: διοικητικό προσωπικό, συντάκτες, υποσυντάκτες, ανταποκριτές, ειδικοί συγγραφείς, στατιστικοί, λογιστές κ.τ.λ. Από τους 2000, περίπου διακόσιοι είναι ανταποκριτές. Υπάρχουν δυο μόνο άλλα παγκόσμια πρακτορεία ειδήσεων που μπορούν να συγκριθούν με το Ρώτερ σε έκταση και μέγεθος. Είναι και τα δυο Αμερικανικά. Ο Συνεργαζόμενος και ο Ηνωμένος Τύπος. (Ο τελευταίος αυτός στην Αγγλία και τον Καναδά λέγεται Βρεταννικός Ηνωμένος Τύπος) Σύμφωνα με τους αριθμούς που έχουν δημοσιευτεί ο Συνεργαζόμενος Τύπος έχει 3000 αποκλειστικούς υπαλλήλους και ο Ηνωμένος 1500. Συγκρίνοντας τους αριθμούς αυτούς πρέπει να θυμόμαστε πως ο Συνεργαζόμενος Τύπος και ο Ηνωμένος συλλέγει και μεταδίδει έσωτερικά νέα μέσα στις Ηνωμένες Πολιτείες, ενώ τὰ έσωτερικά νέα στη Βρεταννία συλλέγονται και μεταδίδονται από τον Συνεργαζόμενο Τύπο και το συνεργαζόμενο Πρακτορείο ανήκει στον έπαρχιακό Βρεταννικό Τύπο. Από άποψη διεύθυνσης και σύνταξης, υπάρχει στενός σύνδεσμος μεταξύ Ρώτερ και Συνεργαζόμενου Τύπου και ιδιοκτήτες των έπαρχιακών Εφημερίδων που μετέχουν στη Διοικητική Έπιτροπή του Ρώτερ, διευθύνουν συγχρόνως και τον Συνεργαζόμενο Τύπο.

Μία μικρή περιγραφή του Γραφείου του Παρισίου είναι αντιπροσωπευτική ενός από τὰ μεγαλύτερα κέντρα. Το γραφείο αυτό συλλέγει τὰ Γαλλικά νέα και τα διανέμει ως Ρώτερ στους Γάλλους συνδρομητές του. Είναι ακόμη κέντρο άναμετάδοσης στο Λονδίνο των νέων πολλών άλλων Ευρωπαϊκών χωρών. Το προσωπικό του αποτελείται από 50 πρό-

σωπα: ρεπόρτερς, Γάλλους συντάκτες, μεταφραστές, λογιστές, πωλητές και δακτυλογράφους που έξερουν γαλλικά και αγγλικά. Διευθυντής του Γραφείου του Παρισίου είναι ο Χάρολντ Κίνγκ. Η δουλειά του είναι βαρεία και ή μέρα του είναι μεγάλη και γεμάτη. Αρχίζει στις 7.30 ακούγοντας το δελτίο ειδήσεων του σταθμού. Στις 7.45 αρχίζει να διαβάζει κάπου 12 από τις σπουδαιότερες Γαλλικές πρωινές εφημερίδες. Στις 8.30 ερχεται το παιδί του γραφείου με αντίγραφα των νυχτερινών τηλεγραφημάτων από το Λονδίνο και με τὰ παγκόσμια Γαλλικά τηλεγραφήματα του Ρώτερ για τις πρωινές εφημερίδες. Μετά την πρωινή αυτή ανάγνωση θά τηλεφωνήσει στους συντάκτες που εργάζονται το πρωί για να τους πει ποιές «υποθέσεις» πρέπει να παρακολουθήσουν άμεσα» έτσι οι ρεπόρτερς που θά όριστούν για αυτές έκείνη τη στιγμή, θά πάνε κατ' ευθείαν από τὰ σπίτια τους αντί να περάσουν πρώτα από τὰ γραφεία. Στις 9.45 ο διευθυντής έχει στο γραφείο του το πρώτο του συμβούλιο με τον αρχισυντάκτη και τους μεγαλύτερους σε ηλικία ρεπόρτερς, για τὰ όργανώσουν τη συζήτηση των νέων της ημέρας. Στις 10.15 έχει άλλη συνεδρίαση για τις έκδόσεις που ερχονται σχετικά με τὸ έμπόριο και την άγορά, για τὰ μικρά άρθρα και τις φωτογραφίες που θά διανεμηθούν στους πελάτες, μέσα στη Γαλλία και στη Β. Γαλλική Αφρική. Ύστερα από τη δεύτερη σύσκεψη ο διευθυντής είναι ελεύθερος, —έκτος αν παρεμβληθούν άλλη λογαριασμοί, διοικητικά και συντακτικά ζητήματα— να έρθει σε προσωπική έπαφή με τον κόσμο του Παρισίου. Πρέπει να έξει τι γίνεται στο Χρηματιστήριο. Να έρχεται σε στενή έπαφή με ότι συμβαίνει στη «βιομηχανία» του τύπου. Να έξει ποιός και τι είναι ο καθένας και να συναντά όσο γίνεται περισσότερες από τις έξέχουσες, πολιτικές, οικονομικές, γραφειοκρατικές,

διπλωματικές, έπιστημονικές και καλλιτεχνικές φυσιογνωμίες. Είναι δουλειά του Διευθυντού να υποδεικνύει στους ρεπόρτερς τις καλύτερες πηγές που πρέπει να πλησιάζουν για να διαλευκάνουν τις διάφορες ύποθεσεις. Έτσι από τὸ μεσημέρι ως όλο τὸ απόγευμα και τὸ βράδυ, βρίσκεται συνεχώς σε τηλεφωνήματα, γεύματα, δείπνα και συναντήσεις με πρόσωπα που πιθανόν να του φανούν χρήσιμα, όταν φθάσει σε κείνο που αποτελεί τον βασικό σκοπό της ζωής του, — να πάρει δηλ. μία πληροφορία μέσα σ' ένα λεπτό.

Ο Χάρολντ Κίνγκ ποτέ του δεν έλπίζει να φάει στο σπίτι μεσημέρι ή βράδυ περισσότερο από δυο φορές την εβδομάδα: σε έποχές κρίσεων δεν φεύγει από τη γέφυρα του καραβιού σαν τον καπετάνιο. Σε κείνους που αγαπάνε την ήσυχη ζωή είναι δύσκολο να έξηγήσει κανείς τη γοητεία της δημοσιογραφικής ζωής και μάλιστα τους άγριους ανταγωνισμούς των πρακτορείων. Το Ρώτερ συνηθίζει να παίρνει τους ανθρώπους του νέους και να τους έκπαιδευεί στην τεχνική της δουλειάς. Στρατολογεί όμως και συγγραφείς με ειδικές γνώσεις που μπορούν να γράφουν άρθρα με την ύπογραφή τους, γιατί ή εφημερίδα, έκτος από τις ειδήσεις, τὰ χρειάζεται κι' αυτά.

Όσα είπαμε ως τώρα θά μάς έξηγησαν μερικούς από τους λόγους για τους οποίους τὸ νέο Ρώτερ είχε τόσο έπιτυχία στα τελευταία λίγα χρόνια. Μένει όμως τὸ έρώτημα του μέλλοντος. Έχει τὸ Ρώτερ σωστές βάσεις στην όργανωσή του για να κρατήσει τη θέση που έχει σήμερα;

Για λόγους οικονομικούς μόνο, είναι άπίθανο να εμφανισθούν νέα στοιχεία στην παγκόσμια δημοσιογραφία χωρίς χρηματική έπιχορήγηση, τουλάχιστο για άρκετό καιρό. Όπως είπε σε μία του διάλεξη στο Τσεχολοβακικό Ίνστιτούτο ο κ. Τσάνσελλορ δεν είναι εύκολο να συντηρεί ένα παγκόσμιο πρακτορείο.

στην πράξη έχει αποδειχτεί πως μόνο χώρες με γερό και εύπορο τύπο μπορούν να συντηρήσουν παγκόσμιο πρακτορείο με δικό του προσωπικό σε όλο τον κόσμο.

Επειδή ενδιαφερόμαστε για την αλήθεια των ειδήσεων και για τη ζωτική σημασία που έχουν για τους λαούς του κόσμου, πρέπει να κρατούμε το δημοσιογραφικό αγώνα σε ορισμένα όρια. Αυτό απαιτεί υπομονή και ανεικτικότητα από τους ανθρώπους που ελέγχουν τις μεγάλες υπηρεσίες ειδήσεων και σοβαρή πεποίθηση από τους ίδιους για τη βασική σημασία της ακεραιότητας και ανεξαρτησίας των οργανισμών αυτών. Οι άνθρωποι αυτοί πρέπει ακόμη να δέχονται την αλήθεια πως μπορούν να υπάρχουν διάφορα πρακτορεία ειδήσεων και ότι καμιά έφημερίδα δεν μπορεί να εξαρτάται από μια και μόνο οργάνωση για τις παγκόσμιες ειδήσεις. Αν γενικά το μονοπώλιο είναι κακό, δεν υπάρχει αμφιβολία πως εδώ δεν θα έβρισκε κανείς λόγια να το υπερασπιστεί. Ακόμη οι έφημερίδες κάθε χώρας έχουν ευθύνη να μην υποκύψουν στον πειρασμό να δέχονται ειδήσεις από χρηματοδοτούμενα πρακτορεία μόνο και μόνο γιατί είναι φτηνές—την ευθύνη να δίνουν στους αναγνώστες τους ειδήσεις από ανεξάρτητες πηγές.

Το Ρώιτερ με τη σύνθεση που έχει σήμερα δεν κερδίζει. Πρέπει όμως να καλύπτει τα έξοδά του. Ο κ. Τσάνσελορ έχει έναν προϋπολογισμό και μέσα σ' αυτόν πρέπει να κινείται. Ο προϋπολογισμός αυτός εξαρτάται από το τί ποσό είναι διατεθειμένες να ξοδέψουν οι Αγγλικές έφημερίδες για να παραμείνει το Ρώιτερ (με λέξεις του καταστατικού του Ρώιτερ), το μεγαλύτερο πρακτορείο ειδήσεων του κόσμου.

Στις αρχές του 1947 το 'Αμερικανικό 'Υπουργείο των 'Εσωτερικών απέσυρε από την Πολεμική 'Υπηρεσία Πληροφοριών την ευθύνη της εξωτερικής προπαγάνδας. Ο Συνεργαζόμενος Τύπος με κατάπληξη παρατήρησε ότι η υπηρεσία που σε όλον τον πόλεμο είχε τη δική του υπηρεσία, θα την έχανε τώρα. Ο παλαίμαχος Κέντ Κούπερ που τόσο σκληρά και τόσο καιρό είχε πολεμήσει για την ελευθερία των ειδήσεων, δεν σκόπευε ν' αφήσει την εξαιρετική αυτή οργάνωση να γελοιοποιηθεί παίρνοντας επιχορήγηση από την Ουάσιγκτον και χρησιμοποιούμενη για την 'Αμερικανική προπαγάνδα.

Μέσα σ' ένα φυλλάδιο υπό την αιγίδα του 'Υπουργείου των 'Εσωτερικών, ο δρ. Άρθουρ Β. ΜάκΜάον έδειχνε πόσο μακριά φαινόταν να φτάνει αυτό που λέγεται <Διεθνής μεταπολεμική 'Υπηρεσία Ειδήσεων των 'Ηνωμένων Πολιτειών>. Στο φυλλάδιο αυτό το Ρώιτερ κατηγορείτο ότι χρηματοδοτείται από τη Βρετανική Κυβέρνηση. Ο Τσάνσελορ ανταπόδωσε το χτύπημα καλά. Σε μια δήλωση που δημοσιεύτηκε στις έφημερίδες όλου του κόσμου, απέρριπτε μια-μια όλες τις κατηγορίες του ΜάκΜάον. Πήγε ύστερα στις 'Ηνωμένες Πολιτείες και σε μια ομιλία του στην Ουάσιγκτον, στις 28 'Ιανουαρίου του 1946, προς τους Συγγραφείς του 'Εξωτερικού διακήρυξε την ακεραιότητα του Ρώιτερ παίρνοντας θέση πλάι στον φίλο του Κέντ Κούπερ μ' αυτά τα λόγια:

«Οι ειδήσεις είναι ιερές. Γι' αυτό κάθε χρησιμοποίησή τους από το κράτος μας τρομάζει τόσο πολύ. Όταν οι Κυβερνήσεις μπουν στον τύπο είναι τρομερά δύσκολο να φύγουν. Η όρεξη έρχεται τρώγοντας. Έχουμε ευθύνη, και χρέος μας είναι να φρουρούμε καινά πιστεύουμε».

Η Γερμανική ήττα μπροστά στη Μόσχα

Του RAYMOND CARTIER

(Από το βιβλίο «Les secrets de la guerre»,
εκδ. Arthème Fayard, Παρίσι)

Οι παρακάτω σελίδες στηρίζονται σε μια προσεκτική μελέτη των καταθέσεων του στρατηγού Γκουντέριαν και άλλων Γερμανών διοικητών που είχαν μόνιμες στη δίκη της Νυρεμβέργης. Επιβεβαιώνουν τη γνώμη που όσο πάει επικρατεί ανάμεσα στους μελετητές της στρατιωτικής ιστορίας, ότι οι μάχες μπροστά στη Μόσχα το 1941 ήταν τόσο αποφασιστικές όσο κι η Μάχη του Μάρνη στον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Στα αρχεία της Νυρεμβέργης υπάρχει μια δραματική σελίδα: η αφήγηση του στρατηγού Γκουντέριαν για τη μάχη μπροστά στη Μόσχα το χειμώνα του 1941.

Στις αρχές του πολέμου με τη Ρωσία ο Γκουντέριαν ήταν διάσημος. Ο θαυμασμός των Γερμανών γι' αυτόν ήταν τόσος που μόνον ο Ρόμμελ αργότερα μπόρεσε κάπως να τον επισκιάσει. Ήταν ο άνθρωπος που έκανε το ρήγμα του Σεντάν.

«Έλχα, λέσι, την πρώτη ένδειξη για τον πόλεμο με τη Ρωσία το φθινόπωρο του 1940, ύστερα από την επίσκεψη του Μολότωφ στο Βερολίνο. Ο αρχηγός του 'Επιτελείου Χάλντερ μου μίλησε για μια επιχείρηση που βρισκόταν ακόμα σε στάδιο μελέτης και που θα την εκτελούσαν τρεις ομάδες στρατιών, δύο από τα βόρεια του Πρίπτε και μία στα νότια. Το ζήτημα βέβαια ήταν εξαιρετικά μυστικό και απαγορευόταν να γραφεί οτιδήποτε σχετικό».

«Τρόμαξα. Πίστευα πως θα πολεμούσαμε μόνο σ' ένα μέτωπο και πως θα μπορούσαμε να διατηρήσουμε τη φιλία μας με τη Σοβιετική Ρωσία».

Στόν Γκουντέριαν αναθέσανε τη διοίκηση μιας θωρακισμένης στρατιάς που υπαγόταν στην ομάδα στρατιών του φόν Μπόν. Έτσι βρέθηκε στο κέντρο της γερμανικής παράταξης όπου υπήρχε η μεγαλύτερη υπεροχή μηχανικών μέσων. Η τακτική που έπρεπε ν' ακο-

λουθήσει εκείνος που είχε κάνει το ρήγμα του Σεντάν ήταν για μια ακόμα φορά ή τακτική της σφήνας. Έπρεπε να επιτεθεί από την περιοχή του Μπρέστ-Λιτόβσκ κι ακολουθώντας τη διαδρομή Μπορισώφ-Ροσλάβλ-Γιέλνα-Σμολένσκ να κόψει το ρωσικό στρατό στα δυο και να καταλάβει τη Μόσχα.

Οι επιχειρήσεις στην αρχή στάθηκαν εύκολες. Η μαχητική ικανότητα των ρωσικών στρατευμάτων δεν ήταν τόσο μεγάλη. Μερικές μονάδες παραδίνονταν.

Στις 15 'Ιουλίου, ένα μήνα σχεδόν από τότε που άρχισαν οι έχθρες, οι Γερμανοί έφτασαν στη Γιέλνα, πεντακόσια χιλιόμετρα από τη Μόσχα.

Ο Γκουντέριαν ζήτησε βεγγλίνη και ανταλλακτικές μηχανές. Το μόνο που έλαβε ήταν η διαταγή να σταματήσει.

«Αυτό ήταν» είπε, «μια μεγάλη εκπλήξη. Μπροστά μας βρισκόταν ο έχθρος νικημένος και διαλυμένος. Έκανε πολύ ζέστη, όμως το έδαφος ήταν καλό και το ήθικό των στρατευμάτων μας άριστο. Ήθελαν να πάνε στη Μόσχα».

«Είδα τον Χίτλερ δυο φορές μέσα στον Αύγουστο: οι συζητήσεις μας όμως στράφηκαν γύρω από τεχνικά ζητήματα μόνο. Συνάντησα τον Χάλντερ στο Ροσλάβλ και μιλήσαμε για τη διεξαγωγή του πολέμου. Μου εξήγησε το λόγο που μας ανάγκασε να σταμα-

τήσουμε. Τό επιτελεστό ήθελε να πάρει τή Μόσχα, συγκοινωνιακό κόμβο και πολιτικό κέντρο του έθνους, ο Φύρερ όμως ήθελε πριν τό Κίεβο και τήν Ουκρανία. «Ένας δλόκληρος μήνας είχε χαθή με συζητήσεις για τόν αντικειμενικό σκοπό τής έκστρατείας».

Στήν πραγματικότητα ή επιτυχία τής μεγάλης μάχης του Μίνσκ - Μπαράνοβιτς είχε ξεγελάσει τόν Χίτλερ. Η επιτυχία του έλιγμου του, οι δεκάδες χιλιάδες αιχμάλωτοι και τό τεράστιο όλικό πού κέρδισε τόν έκαναν να πιστέψει πως ο αντικειμενικός σκοπός είχε επιτευχθή: πώς είχε σπάσει ή μαχητική ικανότητα του Ρωσικού στρατού. Η Μόσχα, ο γεωγραφικός δηλαδή αντικειμενικός σκοπός ήταν ένας καρπός έτοιμος πού δέν υπήρχε κανένας λόγος να βιαστεί να τόν κόψει. Τόν ίδιο συλλογισμό είχε κάνει και τόν Ιούνιο του 1940 όταν έδινε τή διαταγή να μη δώσουν σημαία στο Παρίσι, στήν περίπτωση που οι Γάλλοι θα άποφασίζαν να τό υπεραπείσουν.

Τό σταμάτημα στήν περιοχή του Σμόλενσκ - Γιάλνα χαρακτηρίστηκε, όπως είπε στη μαρτυρία του ο στρατηγός Σάλ, από μιά αλλαγή στή στάση των Ρώσων. «Άρχισαν άντεπίθεση. Οι άντεπιθέσεις αυτές ήταν ακόμα αδύνατες, άνοργάνωτες και άδέξιες, ωστόσο γίνονταν με πολύ παύση».

Η προέλαση τής ομάδας στρατιών του κέντρου δέν ξανάρχισε παρά στίς άρχές Οκτωβρίου. Οι βροχές είχαν άρχισει. Τό ξερό χώμα του καλοκαιριού είχε γίνει μιά λίμνη από λάσπη.

Οι άνθρωποι κι οι μηχανές άγκομαχούσαν. Μιά άπλη άναγνωριστική πορεία στοίχιζε καμιά φορά στίς μονάδες τό μισό όλικό τους.

Ο στρατός έφτασε στο Μπριάνσκ στήν περιοχή του Όρελ. Και, ξαφνικά, στίς 20 Νοεμβρίου άρχισε ο χειμώνας. Τό θερμόμετρο πήγε 20 βαθμούς κάτω από τό μηδέν.

«Τήν ίδια αυτή ήμερομηνία, στίς 30 Νοεμβρίου, λέει ο Γκουντέριαν, ο Χάλντερ μάς έφερε τίς διαταγές γι' αυτό πού, μ' όλους τους 20 βαθμούς κάτω

άπ' τό μηδέν, ή άνωτάτη διοίκηση εξακολουθούσε να όνομάζει φθινοπωρινή έκστρατεία. Οι άντικειμενικοί σκοποί ήταν ή Μόσχα κι ο Βόλγας. Αυτό άντιπροσώπευε μιά προέλαση τετρακοσίων χιλιομέτρων πάνω σ' ένα έδαφος φοβερό. Τό όλικό του στρατού ήταν τέτοιο πού δέν επέτρεπε μιά τόσο μεγάλη πορεία. Τά χειμωνιάτικα ρούχα δέν είχαν φτάσει· ο άνεφοδιασμός ήταν πολύ πρόχειρος· έπρεπε διαρκώς να άνοίγονται οι σιδηροδρομικές γραμμές, γιατί οι παρτιζάνοι χτυπούσαν συνέχεια τά μετόπισθεν, και τέλος οι άνδρες ήταν εξαντλημένοι από τίς προσπάθειες πού είχαν καταβάλει ως τότε.

«Όλοι οι στρατηγοί πού βρέθηκαν στο συμβούλιο κατατρόμαξαν.

Πήγα να συναντήσω τόν φόν Μπόκ. Συμμεριζόταν τους φόβους μου. Κάλεσε τόν Μπράουχιτς στο τηλέφωνο και του εξέθεσε τίς άντιρρήσεις μου και τίς δικές του. Παρακολούθησα τή συνδιάλεξη μου δημιουργήθηκε όμως ή εντύπωση πως ο Μπράουχιτς δέν ήταν έλειθερος.

«Η έπίθεση είχε όρισθή για τίς 2 Δεκεμβρίου αλλά άναβλήθηκε για δυο μέρες γιατί τό κρύο και οι έδαφικές άνωμαλίες καθυστέρησαν τήν κατάληψη των καθορισμένων θέσεων. Άρχισε στίς 4. Στα βόρεια τής Μόσχας επιτέθηκαν οι θωρακισμένες στρατιές του Ράινχαρτ και του Χαϊπνερ και από τά νότια ή δική μου στρατιά. Δυστυχώς ή 4η στρατιά στο κέντρο δέν έπαιρνε μέρος, ίσως γιατί ή κατάσταση της δέν ήταν καλή.

«Τήν ίδια μέρα τής έπίθεσης τό θερμόμετρο έπεσε από τους 20 στίς 40 βαθμούς κάτω από τό μηδέν.

«Η ταλαιπωρία των στρατευμάτων έγινε τρομακτική. Όλα τά αυτόματα έπλα έπαφαν να λειτουργούν γιατί πάγωσε τό λάδι τους. Τό άπόγεμα τής 5ης Δεκεμβρίου οι διάφορες στρατιές σταμάτησαν αυθόρμητα τίς κινήσεις τους.»

Δέν υπάρχει τίποτα πιο δραματικό στή στρατιωτική ιστορία από τήν χειρωνακό ατή έπίθεση του κρύου

πού πέφτει από τόν ουρανό πάνω σ' ένα στρατό. Οι Γερμανοί είχαν τους μανδύες και τίς μπότες τους, και τό μόνο συμπλήρωμα πού είχαν πάρει ήταν ένα κασκόλ κι ένα ζευγάρι γάντια. Στα μετόπισθεν όλες οι άτμομηχανές πάγωσαν. Στήν πρώτη γραμμή τά όπλα ήταν άχρηστα, λέει ο στρατηγός Σάλ, και οι μηχανές των άρμάτων έπρεπε να ζεσταθούν επί δώδεκα ώρες για να κινηθούν.

Οι Ρώσοι είχαν γούνες έσωτερικές, μπότες τσόχινες και έγκαταστάσεις πού προστάτευαν τό όλικό τους από τό κρύο. Υπέφεραν όμως κι αυτοί. Η άντεπίθεση πού έκαναν στίς 27 Δεκεμβρίου έναντι τόν παγωμένου στρατού δέν είχε άποφασιστικό άποτέλεσμα. Ο Χίτλερ, πού βρισκόταν στήν Άνατολική Πρωσία, έκτοντάδες χιλιομέτρα μακριά από τό μέτωπο, διέταξε να ξαναρχίσει ή πορεία προς τή Μόσχα.

«Στίς 12 ή 14 Δεκεμβρίου, διηγείται ο Γκουντέριαν, πήγα να δω τόν Μπράουχιτς. Τόν βρήκα μελαγχολικό και άπελπισμένο. Τόν έκέτευσα να ένημερώσει τόν Χίτλερ για τήν πραγματική κατάσταση των στρατευμάτων. Ο Μπράουχιτς τό ύποσχέθηκε, είχε όμως τήν εντύπωση πως βρισκόταν σε μεγάλη δυσμένεια και πως δέν θα μπορούσε να διαβείσει τά λόγια μου στον Χίτλερ.

«Πήρα τήν άπόφαση να πάω ο ίδιος να βρω τόν Φύρερ. Είμουν ένας από τους πολύ λίγους στρατηγούς πού μπορούσε να τους έπιτραπεί τέτοιο θράσος.

«Πήγα άεροπορικά στήν Άνατολική Πρωσία μ' ένα τρομακτικό κρύο. Έφτασα στίς 20 Δεκεμβρίου, συνάντησα τόν Χίτλερ τρεις φορές, συνολικά πέντε ώρες.

«Ο Χίτλερ άρνήθηκε να πιστέψει αυτά πού του περιέγραφα. Με κατηγορήσε πως είμαι σάν όλους τους στρατηγούς: ότι προσέχω πολύ τους άντρες μου και τό όλικό. Είναι άλλωστε πολύ θυμωμένος με τή διοίκηση κι άφησε να ξεσπάσει τό μίσος του για τόν Μπράουχιτς. Όστόσο έλεγε πως ήθελε τή Μόσχα και θα τήν έπαιρνε.

«Μου διαγόρευσε νέες διαταγές για τήν έπίθεση και τίς πήρα μαζί μου.

«Τό κρύο είχε διαλύσει σε τέτοιο βαθμό τό στρατό πού οι διαταγές του Φύρερ δέν έκτελέστηκαν. Οι Ρώσοι έκαναν όσες άντεπιθέσεις μπορούσαν γιατί και τά δικά τους βάσανα ήταν άρκετά άλλα κατόρθωναν να βάζουν σε κίνδυνο τίς προχωρημένες μονάδες μας πού τίς υπερφαλλάγγιζαν και τίς κύκλωναν. Οι έπικοινωνίες μας είχαν διακοπή και οι άσύρματοί μας είχαν άχρηστευθή από τό χιόνι και τό κρύο. Οι άπώλειές μας ήταν τρομακτικές γιατί και τό πιο έλαφρό τραύμα σήμαινε θάνατο. Η μάχη σταμάτησε παντού μόνη της, χωρίς διαταγή, παρ' όλες τίς προσπάθειες των άρχηγών.

«Ο Μπράουχιτς άντικαταστάθηκε τήν παραμονή των Χριστουγέννων. Ο διάδοχός του, στρατάρχης φόν Κρούγκερ άνέφερε στίς 25 Δεκεμβρίου στήν Άνώτατη Στρατιωτική Διοίκηση ότι είχα άρνηθή να έκτελέσω τίς διαταγές του Φύρερ κι άμέσως άντικαταστάθηκε. Πέντε μέρες άργότερα ο Σμουτν γύρισε στο Όρελ και κατάλαβε ότι είχα κάνει, ότι ήταν δυνατό για να έκτελέσω τήν άποστολή μου. Έδωσα άναφορά στον Χίτλερ. Είταν όμως πολύ άργά πιά γιατί είχα κιόλας έπιστρέψει σπίτι μου.

«Η διαταγή για όπισθοχώρηση πού μάταια είχα ζητήσει από τόν Φύρερ στίς 20 Δεκεμβρίου δόθηκε άναγκαστικά στίς άρχές του Ιανουαρίου. Ο στρατός υποχώρησε έκτό χιλιομέτρα, μιά οι άπώλειες πού είχε ύποστη δέν μπόρεσαν ποτέ να καλυφθούν.»

Αυτή είναι ή άφήγηση του Γκουντέριαν. Ο Κάιτελ δηλώνει πως τό σταμάτημα των Γερμανών όφείλεται στήν άπότομη εμφάνιση του κρύου κι ο Γιόνιτ λέει πως οι φοβερές καιρικές συνθήκες έσπασαν και τό πιο γερό ήθικό.

Από τόν καιρό πού υπάρχουν, οι στρατηγοί προτιμούν πάντα να παραδεχτούν τή νίκη των φυσικών στοιχείων από τή νίκη του έθνους. Οι γερμανοί στρατηγοί άποδίδουν πολύ μικρή σημασία στήν άνασύνταξη του

ρωσικού στρατού και στην επέμβαση των σιβηριακών στρατευμάτων στις 7 Δεκεμβρίου. Όπως και να έχει όμως το πράγμα και ο χειμώνας βοήθησε στη νίκη. Το θερμόμετρο κατέδειξε στους 50 βαθμούς κάτω από το μηδέν. Ο γερμανικός στρατός, που ήταν τόσο φτωχά εφοδιασμένος για τα μεγάλα κρύα, δεν θα μπορούσε να συναντήσει πιο φονικό δπλο και πιο ανυπέροχο έμπόδιο από το κρύο.

Η μάχη της Μόσχας στάθηκε το πιο κρίσιμο σημείο όλου του πολέμου. Άδικα την επισκίασε το Στάλινγκραντ. Γιατί το Στάλινγκραντ παρ' όλη τη σημασία του δεν ήταν παρά ένα αποτέλεσμα. Αιτία ήταν η Μόσχα.

Τόν Δεκέμβριο του 1941, σ' αυτή τη δραματική μάχη του κρύου, ο Άδολφος Χίτλερ δεν έχασε μια μόνο νίκη, έχασε κυρίως το όργανο της νίκης του. Ο κόσμος δεν το κατάλαβε αυτό άμέσως. Και σήμερα ακόμα δε φαίνεται όλη η σημασία του. Η στρατιωτική όμως ιστορία θα τονίσει ασφαλώς το γεγονός αυτό που εξηγεί όλα τα άλλα.

Οι γερμανικές δυνάμεις που έκαναν την επίθεση έναντι της Μόσχας ή στρατιά του Γκουντέριαν, ή στρατιά του Ράινχαρτ, ή στρατιά του Χαϊπνερ, αντιπροσώπευαν το σύνολο του τρομακτικού θωρακισμένου σώματος,

που είχε εκμηδενίσει την Πολωνία σε δέκαοκτώ μέρες και τη Γαλλία σε ένα μήνα. Είταν οι άντρες τους διαλεχτοί πιο πολύ παρά το όπλο. Ο στρατός αυτός στην πολεμική ιστορία αντιστοιχεί με τους νεωτερισμούς της τακτικής που έφεραν όταν ιδρύθηκαν ή μακεδονική φάλαγγα και ή ρωμαϊκή λεγεώνα. Ο στρατός αυτός στάθηκε για δυο χρόνια το αποκλειστικό όργανο στις νίκες του Χίτλερ. Οι μεραρχίες του πεζικού που άποτελούσαν τον δγκο του γερμανικού στρατού έπαιρναν μέρος στη μάχη μόνο για να καταλάβουν το έδαφος, να συγκρατούν τα παθητικά μέτωπα ή για να συνοδεύουν στα μετόπισθεν τους αϊχμαλώτους.

Τό επαναστατικό αυτό όργανο, συνδυασμό δύναμης και ταχύτητας, τό έχασε ο Χίτλερ τό Δεκέμβριο του 1941 επιμένοντας να καταλάβει τη Μόσχα παρ' όλο τό κρύο. Και στό υπόλοιπο διάστημα του πολέμου ή Γερμανία δεν μπόρεσε ποτέ να ανασυγκροτήσει τό στρατό αυτό. Ξανάφτιαξε θωρακισμένες μεραρχίες, ποτέ όμως τη θωρακισμένη στρατιά του Γκουντέριαν.

Όταν τόν επόμενο χρόνο, ο Χίτλερ χρειάστηκε τούς Άθανάτους δεν τούς ξαναβρήκε. Η μεγάλη ιδέα που είχε για τόν έαυτό του και ή περιφρόνησή του για τόν άνθρωπινο νόνο τούς εϊχαν σκοτώσει.

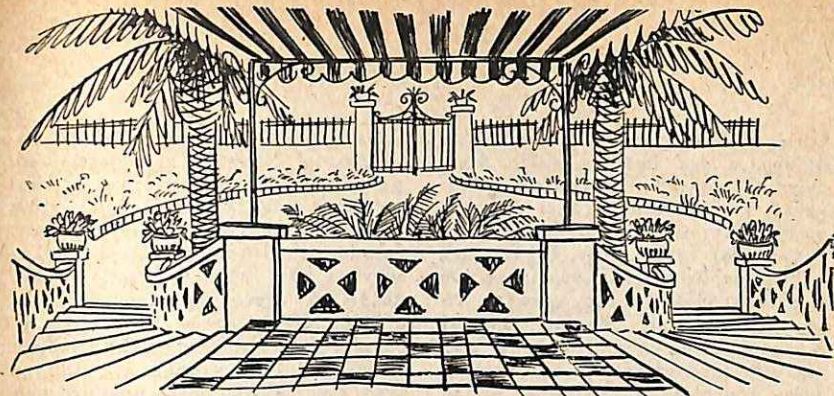
Σ

ΣΤΟ ΡΩΣΙΚΟ περιοδικό «Πολιτισμός και Ζωή» δημοσιεύτηκε τελευταία μία αυστηρή κριτική για την 9η Συμφωνία του Ντιμίτρι Σοστάκόβιτς. Όσοσο στο μουσικό αυτό δόθηκε το παρόσημο του Τάγκατος του Λένιν, ή μεγαλύτερη πολιτική διάκριση. Ο Σοστάκόβιτς συνθέτει τώρα μία όπερα με θέμα τη δράση μιας ομάδας πορτιζάνων. Τό ίδιο παρόσημο δόθηκε τελευταία σ' έναν άλλο διακεκριμένο ποιητή και δοκιμιογράφο τόν Νικολάι Γκόντφραμ, άν και μερικους μήνες πριν είχε δεχθή επίθεση σχετικά με την υπόθεση των συγγραφέων του Λένινγκραντ. (Βλ. «Έκλογη» Γ/3, σελ. 255).

Οι κριτικοί έκαναν έγδουσιώδη ύποδοξη ύστερα από ορισμένες αλλαγές που έγιναν στο ιστορικό φίλμ του Πουνιόφκιν με θέμα τη ζωή του Ναυάρχου Νακίνοφ, που νίκησε τούς Γούρκους και υπεράσπισε τη Σεβαστούπολη στόν Κριμαϊκό πόλεμο. Η ταινία αυτή στην άρχική της μορφή είχε κατακριθί τό περασμένο φθινόπωρο σε μία κομμουνιστική ανακοίνωση.

Τά γεγονότα αυτά, και άλλα παρόμοια, είναι βέβαια άρκετά για να δώσουν ένα τέλος στις φήμες που κυκλοφορούν στο έξωτερικό ότι ή επέμβαση του Κομμουνιστικού Κόμματος στα πνευματικά ζητήματα τώρα τελευταία είχε για αποτέλεσμα να έπιβληθούν ορισμένα μέτρα με στόχο διακεκριμένες προσωπικότητες του κόσμου των γραμμάτων.

«THE TIMES», Λονδίνο

Ένα Έλληνικό σπίτι

Του Κ. Η. HUNT

(Από τό «The Manchester Guardian»)

Τό παλιό ελληνικό σπίτι με τίς τετράγωνες πέτρινες κολώνες στέκει έξω από τό Ζεϊτούν, ένα μικρό χωριό 25' με τό τραίνο από τό Κάϊρο. Τό είχε κτίσει εδώ και πολλά χρόνια ο παππούς ο Σπύρος, τότε που αποφάσισε να πάρει την οικογένειά του από την πόλη και να την φέρει στον καθαρό, δροσερό αέρα της εξοχής. Τώρα είναι πιά παλιό και ξεχασμένο. Η δροσιά του βραδιού ζωντανεύει μονάχα τόν ψηλό γέρινο φοίνικα τριβοντας τά φύλλα του στόν τοίχο, εκεί που κάποτε μάς κρατούσε δροσιά όταν καθόμασταν στη μεγάλη βεράντα.

Μ' άρέσει να τό σκέπτομαι έτσι όπως εϊταν μία από κείνες τίς ασύγκριτες αϊγυπτιακές μέρες, προχωρημένο πιά φθινόπωρο. Πέρα από τόν στενό καρρόδρομο, ποτίζουν τά περιβόλια και ή γιαγιά κατάφερε τό φαλάχο να αφήσει πολύ νερό στο περιβόλι της. Η γιαγιά είναι πολύ περήφανη για τόν κήπο της και παρακολουθεί με αγωνία τόν εργάτη από τά σκαλοπάτια της βεράντας καθώς είναι σκυμένος στη δουλειά του. Τή βλέπω άκόμη, με άσπρα μαλλιά, με γερμάτη ζωή, παρ' όλο τά 85 της χρόνια. Τό πράσινο νερό του Νείλου τρυπάνει

άργά μέσα σ' αϊλάκια, άνάμεσα στα λουλούδια, σιγά κι άργά στην άρχή, γιατί λίγα πεσμένα φύλλα του κόβουν τό δρόμο. Ίστερα με όρμη τά παραμερίζει και άπλώνεται σε μία πλατεϊά λιμνούλα πάγω στη γή. Και στέκεται έτσι στη ζεστή λιακάδα και στην επιφάνειά του έδω κι εκεί πετάγονται σά χάντρες ο άφρός.

Η γιαγιά πήρε την άρχηγία στο σπίτι άπ' όταν πέθανε ο άντρας της. Και σήμερα και κάθε μέρα, από πρωί-πρωί, γυρίζει στα δωμάτια, κοιτάζει τίς γωνιές μήν είναι σκουισμένες, επιβλέπει στο φαί, με τό ένα της μάτι πάντα στόν κήπο. Τό θάρρος της είναι παροιμιώδες. Μία φορά που δυό ύπηρέτες μάλλοναν στην κουζίνα και εϊχαν βγή και τά μαχαίρια, μήηκε με θάρρος άνάμεσά τους και τούς πέταξε και τούς δυό έξω από την πόρτα. Η έξουσία της, άν και άυστηρή, είναι ευγενική. Δείχνει άληθινά ανθρώπινο ενδιαφέρον για τούς υπηρέτες της και για τούς πολλούς συγγενείς τους.

Τίς φθινοπωριάτικες αυτές μέρες όσο κι άν κάνει ζεστή στόν κήπο, μέσα στο παλιό σπίτι είναι δροσιά. Τό χώλ είναι στρωμένο με χρωμα-

τιστές πλάκες και πάνω τους είναι απλωμένο ένα πράσινο χαλί. Στους τοίχους βρίσκονται μερικοί παλιοί πίνακες, γιατί ο παππούς είχε εξαιρετικό καλλιτεχνικό γούστο. Ο ένας πίνακας είναι κυνήγι στην Άγγλία που, κάπως περίεργα, καταφέρνει να σου δείχνει ότι βρίσκεται στον τόπο του. Τα δωμάτια ανοίγουν όλα στο χώλ και όλα τους είναι μεγάλα και φωτεινά και στα ταβάνια τους είναι ζωγραφισμένα λουλούδια και φρούτα, με το παλιό δημοφιλές στυλ. Η αίθουσα του μπιλιάρδου είναι πιο μικρή και σκιαζείται από τα κλαδιά ενός δέντρου έξω στον κήπο. Σ' αυτήν, τις ζεστές ηλιόλουστες μέρες του καλοκαιριού ακουγες τις ώριμες μάγκες που επεφάντα βαρείες στη γη. Η πλατεία σάλα, γυαλισμένη μέχρι που να λάμπει πάντα κάτω από το βλέμμα της Γιαγιάς, στρίβει κάτω από ένα πολύχρωμο παράθυρο. Έχω σταθί σ' αυτό το χώλ σε ώρα που είχε πιά σκοτεινιάσει κοιτάζοντας ψηλά και είδα τα τζάμια σαν παγωμένα από το πλούσιο αιγυπτιακό φεγγάρι και τις οικίες των φύλλων να παίζουν πάνω τους. Ο τοίχος που ανοίγεται πάνω από το χώλ είναι γεμάτος βιβλία με βαρεία δεσμάτα, Άγγλικά, Έλληνικά, Γαλλικά. Πολλά βιβλία υπάρχουν και στο μικρό δωμάτιο που κοιμάται η Γιαγιά. Αυτό το δωμάτιο το κρατούσε κάποτε ο γιός της που βρήκε τραγικό θάνατο εδώ και πολλά χρόνια στη Γαλλία. Έχει ένα μεγάλο μπαλκόνι, κι από εκεί, τις καθαρές φθινοπωρινές μέρες βλέπει κανείς τις τέλειες κορυφές των μακρινών πυραμίδων. Το καλοκαίρι τις κρύβει ή άχνα της ζέστης, την άνοιξη το πέπλο της άμμου που σηκώνουν τα χαμψίνα.

Κοιμήθηκε στο μεγάλο δωμάτιο σ' ένα από τα δύο μεγάλα κρεβάτια που είχε φτιάξει ο ίδιος ο παππούς. Η ξυλουργική είχαν ή μανία του και φαίνεται πως θα είχαν καλός τεχνίτης γιατί έχουν όμορφα σκαλισματα πάνω στο παλιό μαόνι. Το μικρό του εργαστήρι υπάρχει ακόμη εκεί πίσω από το δέντρο. Έδώ μέσα στην

κάμαρά μου, όταν γιόρταζαν το Ραμαζάνι, με έμπνησαν πριν φέξει ακόμη κάποιες βραχνές φωνές και το τύμπανο του «ντελάλ» που γύριζε στους δρόμους. Αυτός είναι ο άνθρωπος που ξυπνάει τους πιστούς για να προλάβουν να φάνε πριν χαράξει. Έότερα πρέπει να νηστεύουν ώπου να δύσει ο ήλιος. Έδώ, καθώς το σκοτάδι έσβηνε από τα παραθυρόφυλλα, άκουσα το μελαγχολικό κλάμμα της άσπρης Ιδής, του όμορφου αυτού πουλιού, που κυνηγάει το νερό καθώς απλώνεται μέσα σ' αλάκια την ώρα που ποτίζονται τα περιβόλια.

Η Γιαγιά μεγάλωσε επτά παιδιά μέσα σ' αυτό το σπίτι. Έξη κορίτσια και ένα γιού. Τα κορίτσια είναι χρόνια που παντρεύτηκαν και έκαναν δικές τους οικογένειες. Στις μεγάλες γιορτές όμως, εκείνα που μένουν στο Κάιρο ή στην Άλεξάνδρεια, θα μαζευτούν στο πατρικό σπίτι μαζί με τα παιδιά και τα εγγόνια τους. Είταν ένα ευχάριστο θέαμα να βλέπεις τη Γιαγιά περιστοιχισμένη από την οικογένειά της. Οι Έλληνες όπως και οι Άγγλοι, αγαπούνε τη σπιτική ζωή και ποτέ τους δεν είναι τόσο ευτυχήσιμοι και χαρούμενοι, όσο αυτές τις στιγμές που βρίσκονται μαζεμένοι. Για τους απογόνους των παλιών Έλλήνων αποίκων της Αιγύπτου, αυτές οι συγκεντρώσεις έχουν μία ιδιαίτερη σημασία. Είναι οι ώρες όπου ξαναζούν τα έθιμα, ή παράδοση, τα ποτήρια γεμίζουν με «ούζο» — την ελληνική βότκα — και για μία ακόμη φορά, όπως στο έλδοφο παρελθόν, ή κουβέντα γυρίζει πίσω στη μακρινή Άθινα. Στον πόλεμο, όταν οι συγγενείς και οι φίλοι ζούσαν κάτω από τη σκιά της Γερμανικής κατοχής, άκουα αυτές τις κουβέντες με βαθιά συγκίνηση.

Το Πάσχα και η Πρωτοχρονιά είναι γιορτές που πανηγυρίζονται πιο πολύ απ' όλες. Την παραμονή του Πάσχα ή οικογένεια μαζεύεται στη μικρή ελληνική εκκλησία του Ζεϊτούν, κι εκεί ένας ψηλός γενατός παπάς ξεχώριζε επιβεβλητικός πάνω από όλους τους

πιστούς. Τα μεσάνυχτα εμφανιζόταν με το «ισρό φώρ» που έπαιρνε από τον Άγιο Τάφο. Έότερα όλοι άναβαν ένα μικρό κερί και ξεκινούσαν για το σπίτι μέσα στην ήσυχη αϊγυπτιακή νύχτα και οι φλογίτσες των κεριών έκαιγαν κάτω τρεμουλιαστές, όπως ψηλά τ' αστέρια. Όταν έφταναν στο σπίτι, ή Γιαγιά ήθελε να πάει στην κάμαρά της και ν' ανάψει την καντήλα κάτω από τις εικόνες. Το καντήλι αυτό φροντισμένο πάντα με λάδι, έπρεπε να καίει αδιάκοπα σαράντα μερόνυχτα. Τα μεσάνυχτα της πρωτοχρονιάς είχαν ή ώρα που ανταλλάζαν τα δώρα τους. Έότερα έμπαινε στο τραπέζι ή πηήτα και έπαιρνε καθένας το κομμάτι του για να βρεθεί ο τυχερός που θα κέρδιζε το κρυμμένο νόμισμα. Όλοι οι δηπρέτες είχαν το κομμάτι τους. Θυμάμαι μία φορά

που το κέρδιος ένας απ' αυτούς, με τί χαρά το έχωσε μέσα στην κλεμπία του ενώ ή συντροφιά ξεφώνιζε γύρω.

Τώρα το σπίτι είναι κλειστό και περιμένει ξένα χέρια να το πάρουν. Η οικογένεια αποφάσισε πως δεν είναι εποχή κατάλληλη για να ζει ή Γιαγιά σ' ένα τόσο μοναχικό μέρος.

Το πως έφυγε είταν σύμφωνο με το χαρακτήρα της. Σηκώθηκε νωρίς το πρωί και έτοιμασε μία πιατέλα μακαρόνια για τους δηπρέτες. Όταν τελειωσε αυτή ή δουλειά κατέβηκε το στενό δρομάκι και πήγε στη μικρή ελληνική εκκλησία μεταλάβε και μοίρασε δώρα.

Για τελευταία φορά γύρισε στο σπίτι για να μαζέψει τα πράγματα της. Έότερα δίχως να κοιτάξει πίσω, κατάχλωμη πήγε, ως το αυτοκίνητο που θα την έπαιρνε μακριά.

Ο ΠΕΡΙΦΗΜΟΣ ψυχολόγος καθηγητής του Πανεπιστημίου του Χάρβαντ Μπόρις Σίντις, ανέθρεψε το γιού του για να γίνει παιδί θαύμα. Ο καθηγητής Σίντις πίστευε ότι μεταχειριζόμαστε συνήθως μόνο ένα μέρος του μυαλού μας και πως ένα παιδί μπορεί να συνηθίσει να χρησιμοποιεί όλες του τις ικανότητες και να γίνει μεγαλοφυΐα. Ο νεαρός Σίντις ήξερε να διαβάσει και να γράφει 3 χρόνων. Στα επτά μπήκε στο σχολείο και έμαθε όλο το πρόγραμμα μέσα σε έξη μήνες έτοιμος πια για το Πανεπιστήμιο. Οκτώ χρόνων ήξερε καλά Άντικα, Έλληνικά, Γαλλικά, Γερμανικά και Ίταλικά, βοτανική και μουσική. Στα έντεκα μπήκε στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαντ για να μελετήσει Άνώτερο Μαθηματικά. Έότερα από ένα χρόνο έκανε διαλέξεις στη Δέσχη Μαθηματικών. Βγήκε από το Πανεπιστήμιο έχοντας πάρει όλα τα βραβεία και άρχιος να γράφει και να διδάσκει. Στα 18 του χρόνια εξαφανίστηκε και όταν τον βρήκαν έότερα από 7 χρόνια δούλευε στη βιβλιοθήκη μιας βιομηχανικής εταιρείας και χειριζόταν μία αριθμομηχανή. «Είμαι ευτυχισμένος, είπε. Η δουλειά με κάνει να ξεχνάω».

«THE LEADER»

ΣΤΑ 1860 ο νεαρός διευθυντής ενός σχολείου, ο Φίλιπ Ρέις είχε ένα εργαστήριο σε μία καλύβα πίσω από το σχολείο. Όταν έπελάτησε ότι ανακάλυψε ένα σύστημα μεταδόσεως ήχου ένωσε με σύματα το σπίτι με την τάξη. Οι μαθητές άκουγαν από ένα πρωτόγονο μικρόφωνο φτιαγμένο από βελόνες του πλεξιματος τυλιγμένες με σύμα και ο Ρέις στο εργαστήριο έπαιζε το βιολί του, μπροστά στο πρώτο τηλέφωνο του κόσμου. Η συσκευή λειτούργησε τα παιδιά πίστεψαν σ' αυτήν, όχι όμως και ο έπιστημονικός κόσμος. Η Έταιρία Φυσικών Έπιστημών της Φρανκφούρτης παρακολούθησε μία επίδειξη, άκουσε μία φωνή να επαναλαμβάνεται από το τηλέφωνο από μία απόσταση εκατό μέτρων και άπορριψε το ζήτημα ως άναξιο να συζητηθεί.

W. L. RYAN, στο «Lilliput», Λονδίνο

Ο ΡΟΥΖΒΕΛΤ ΠΟΥ ΓΝΩΡΙΣΑ

Της FRANCES PERKINS¹

(Έκδ. The Viking Press, Νέα Υόρκη)

Κριτική της Elinore M. Herrick από το «New York Herald Tribune»

ΕΝΑ
ΚΑΛΟ
ΒΙΒΛΙΟ

Μέσα στη σύγχυση που μάς πολιορκεί σήμερα από παντού, το βιβλίο της Φράνσις Πέρκινς έρχεται σαν θροσερή αύρα να διώξει τα σύννεφα που μάς εμποδίζουν να κατανοήσουμε καθαρά τον τόπο μας και τις προοπτικές που έχουμε από την κυβέρνηση του. Η Μίς Πέρκινς έγραψε με χάρη και αγάπη — χωρίς να θυσιάζει το κριτικό πνεύμα — για τον Ρούζβελτ με τον όποιο εργάστηκε τα περισσότερα από τα 30 χρόνια της δημόσιας ζωής.

Στά απομνημονεύματά της κατόρθωσε να συλλάβει και να μάς δώσει το βασικό πνεύμα που διέηγε στην εποχή του Νιού Ντρίλ. Σήμερα που μάς πολιορκεί η άποθάρρυνση και η ταραχή είναι καλό να μάς θυμίζουν τις σκοτεινές ημέρες του 1932 και την εσωτερική κρίση που περίμενε τον καινούργιο πρόεδρο. Έλλειψη υλικών, άπεργίες και δύσκολες εξωτερικές σχέσεις, μπορεί να φαίνονται μεγάλα εμπόδια σήμερα. Το βιβλίο όμως της Μίς Πέρκινς είναι ένας ζωντανός μάρτυρας της βιομηχανικής και τραπεζικής παράλυσης και της τρομακτικής άνεργίας που άπασχόλησε τον Πρόεδρο Ρούζβελτ από τη στιγμή που ανέβηκε στην αρχή.

Τι είδους άνθρωπος ήταν αυτός που με τόση ζωντάνια και πεποίθηση στον έαυτό του άρπαξε στα χέρια του μια τέτοια κρίση; «Όποια κι αν

είναι η γνώμη του αναγνώστη για την πολιτική τακτική και τις πράξεις της κυβέρνησης Ρούζβελτ, θα αντικριθεί με θαυμασμό το θάρρος του ανθρώπου που θριαμβευτικά υπερνίκησε τρομακτικά φυσικά εμπόδια, που βγήκε από μια μακρόχρονη αρρώστεια για να αναλάβει μια σειρά αλλεπάλληλων πολιτικών αγώνων και να επωμισθεί εθύνες τόσο βαρείες, μια καταστροφική κρίση και έναν πόλεμο, τον πιο τρομερό που αναφέρεται στην ιστορία του πολιτισμού.

Κάθε πράξη που σχεδίαζε την έκρινε ρωτώντας: «Θα βοηθήσει σε τίποτα; Θάκάνει καλό;» «Έτσι λέει η μίς Πέρκινς. Προσθέτει όμως: «Είταν φορές που ρωτούσε: «Λές να μάς καταστρέψει οικονομικά;» «Αν είταν φανερό πως δεν μπορούσε να καταστρέψει τον τόπο οικονομικά, δεν του φαινόταν σπουδαίο πως δεν καλυτέρευε την οικονομική κατάσταση ορισμένων τάξεων.

Η μίς Πέρκινς παραδέχεται πως ο τρόπος που σκεπτόταν είχε μερικά «μελανά σημεία» ότι ο Ρούζβελτ πραγματικά δεν κατάλαβε ποτέ το πνεύμα των επιχειρηματιών, ούτε γιατί δεν τον πολυσympathούσαν. Δεν είχε καμιά αντίπαθεση για τους επιχειρηματίες. Δεν δεχόταν όμως τη γνώμη πως οι επιχειρήσεις μπορούν να εξουσιάζουν τη ζωή της χώρας. Η μίς Πέρκινς ισχυρίζεται πως η απροθυμία

του να κρίνει το κάθε τι με την προέποση αν θα αποδώσει οικονομικά, «του έδινε μια έλευθερία ώστε να σκέπτεται θέματα επάνω στα όποια ο κόσμος χρειαζόταν κάποιον που να κατευθύνει τη σκέψη του».

Μια από τις πηγές που άντλοώσε δύναμη ο Ρούζβελτ, είταν η διαίσθησή του, η Ικανότητά του να νοιώθει τις πράξεις και τις ανάγκες των ανθρώπων.

Μιλώντας για τις οικονομικές θεωρίες του Ρούζβελτ η συγγραφέας μάς βεβαιώνει πως «είταν ιδέες που άνοιγαν δρόμο» δεν είταν ένα ολοκληρωμένο σχέδιο για το Νιού Ντρίλ. Πρέπει να επαναλάδουμε πως το Νιού Ντρίλ δεν είταν σχέδιο· ακόμη δεν είταν συμφωνία, ούτε βέβαια συνωμοσία (όπως το κατηγορήσαν άργότερα). Τα περισσότερα από τα προγράμματα που άργότερα πήραν το όνομα του Νιού Ντρίλ, βγήκαν από τις ανάγκες που αντιμετώπιζε ο Ρούζβελτ όταν ανέλαβε την αρχή τον καιρό της οικονομικής κρίσης. Το διανοητικό και πνευματικό κλίμα προσδιορίστηκε από τη γενική πεποίθηση του Ρούζβελτ πως αυτό που είχε σημασία είταν ο λαός. Τα κυβερνητικά προγράμματα που καταστρώθηκαν για να πραγματοποιήσουν αυτή τη στάση αναπτύχθηκαν και προσαρμόστηκαν το ένα με το άλλο, άνάλογα με τις ανάγκες των καιρών».

Η κατάσταση που δημιουργούσε η κρίση, άνάγκασε να γίνουν περιοχές στα έξοδα. Η Μίς Πέρκινς μεταδίδει τα λόγια του προέδρου σε ένα Υπουργικό Συμβούλιο, σχετικά με τις δαπάνες για την δημοσπονδιακή όργάνωση. «Πρέπει να γίνει. Είναι σαν να βάζετε, ότι έχετε και δεν έχετε για να κλείσετε μια τρύπα που άνοιξε στο φράγμα. Πρέπει να κάνετε ότι σας είναι δυνατό για να μη μεγαλώσει. Τώρα είναι που πρέπει να βάλουμε τα δυνατό μας. Δεν υπάρχει πιά καιρός». Κατά τη γνώμη της η ταχύτητα εφαρμογή των προγράμματος αυτού, έκαμε να άναζήσει η πίστη του λαού. «Είταν

μία παιδεία για τον Άμερικανικό λαό και για την κυβέρνησή του».

Πολλά έργα όπως το νόμο για την Έθνική Άνασυγκρότηση¹ τα θεωρούσε καθαρά σαν πράξεις άνάγκης έλπίζοντας ότι από μέσα τους θα έβγαίνε η πείρα που θα οδηγούσε σε μεταβολές με μονιμότερο χαρακτήρα, και που θα μπορούσαν να ένσωματωθούν ύστερα στο νομοθετικό και το διοικητικό κώδικα από τα τακτικά συμβούλια που είχε ίδρύσει η κυβέρνηση.

Όταν ο Ρούζβελτ είπε στη συγγραφέα «Ο Υπουργός της Εργασίας πρέπει να είναι με το μέρος των εργατών. Προχώρη· κάνε, ότι μπορείς και αν κανείς σου πει ότι αυτό που κάνεις δεν είναι όρθόδοξο, ρίξε το βάρος σε μένα», εξέφραζε αυτό που πραγματικά είταν κατά την αντίληψή του, το βασικό βήμα μιας εξουσίας για το συμφέρον του λαού. Στις σκοτεινές εκείνες ημέρες οι εργατές είχαν την άνάγκη να αισθανθούν ότι το ενδιαφέρον για την ευημερία τους είταν κάτι που βρισκόταν πάνω απ' όλα. Άργότερα όμως διέηγε στην κατηγορία πως η Κυβέρνηση μεροληπτούσε υπέρ των εργατών.

Ο Ρούζβελτ είχε κοντά του εξαιρετικά καλούς συμβούλους. Είχε το προτέρημα να συμπαθεί τους ανθρώπους και γι' αυτό τους πρόσχε και ένέκρινε τα σχέδιά τους. Το θάρρος του να διποστηρίξει ανθρώπους σαν την Φράνσις Πέρκινς τον έκαμε άξιο να κερδίσει φιλελεύθερους και Ικανούς ανθρώπους για τη διοίκηση. Η μίς Πέρκινς τον βλέπει σαν άνθρωπο που για να πάρει μια άπόφαση στηριζόταν στην κρίση, στο ένστικτο, στη διαί-

1. Η Φράνσις Πέρκινς είναι η μόνη γυναίκα που πήρε μέρος στις Κυβερνήσεις του Προέδρου Ρούζβελτ και η μόνη ύπουργός που υπηρέτησε σε όλη τη διάρκεια των προεδριών του· διατέλεσε Υπουργός Εργασίας από το 1933 ως το 1945.

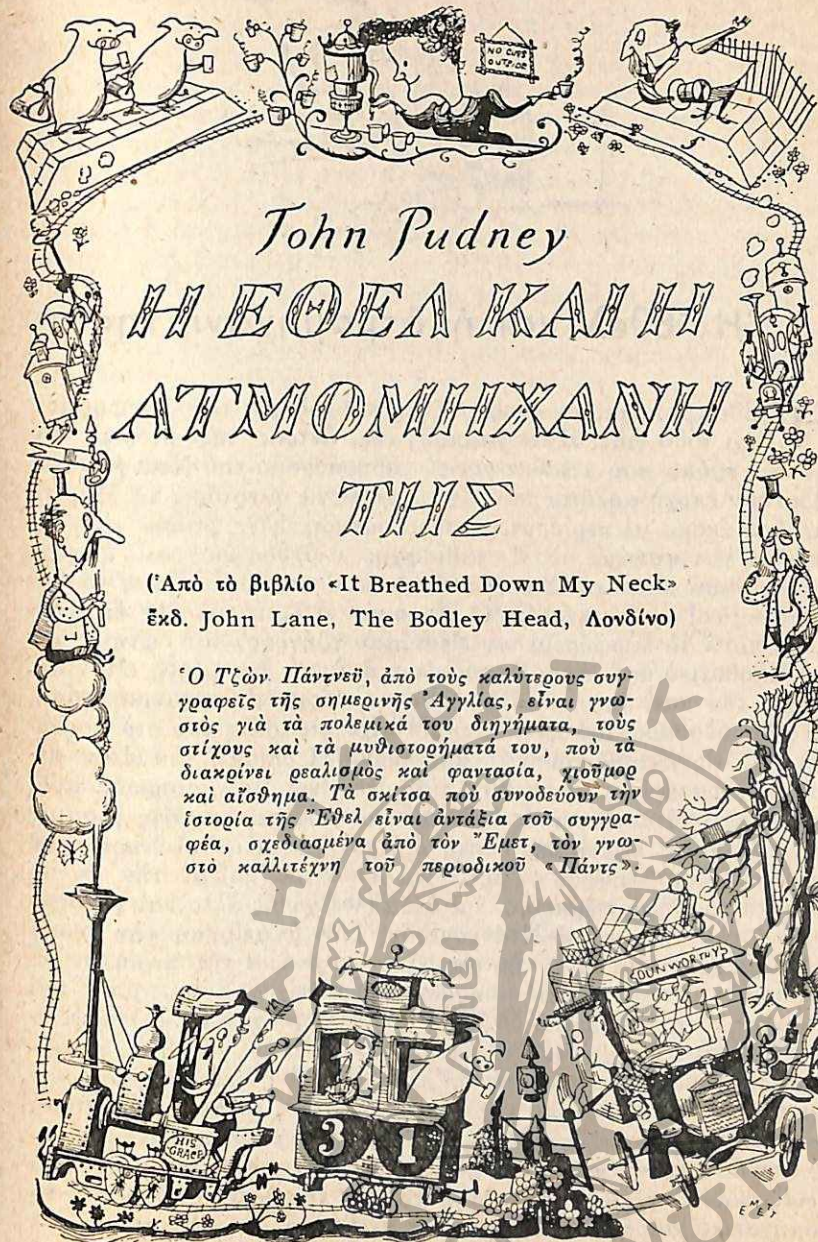
οθηση, τή φαντασία· σάν άνθρωπο πού ἐνοιώθε δι τιποτα δέν εἶναι τελικό, δι αὐτό πού γιά τήν ὥρα φαινόταν σωστό θά μπορούσε νά ἀλλάξει ἀν δέν ἀπέδιδε. Συχνά τήν ἀπάντηση τήν ὑπαγόρευε ἡ ὠφέλι-μότητα.

Ἡ μίς Πέρκινς μᾶς μεταδίδει δηλώσεις τοῦ Ροῦζβελτ σχετικά μέ τὰ ἐργατικά συνδικάτα καί λέει πῶς «δέν ἔβλεπε γιά πῶς οἱ ἐργατοῦτες τὰ φοβοῦνται». Σέ ὑπαινιγμούς δι τὰ συνδικάτα μπορούσαν νά ἀποκτήσουν πάρα πολύ μεγάλη δύναμη, ἀπαντοῦσε: «Πολύ μεγάλη δύναμη γιά τί πράγμα; Θά μπορούσαν νά γίνουν ἕνα καλό δημοκρατικό ἀντίδοτο τῆς δύναμης τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων πού εἶναι βέβαιο δι σέ πολλές περιπτώσεις προσπαθεῖ νά κυριαρχήσει». Μία τέτοια τακτική θά ἔλεγε κανεῖς δείχνει κάποια ἑλλειψη ἐπίγνωσης τῶν μεγάλων ἀποτελεσμάτων τῆς ἐργατικῆς πολιτικῆς πού ἀκολουθοῦσε. Γενικά νομίζω πῶς ἡ μίς Πέρκινς θέλει νά

δείξει δι ὁ Ροῦζβελτ κατανοοῦσε λιγότερο ἀπ' δι χρειαζόταν τή σημασία τῶν Ἐργατικῶν Συνδικάτων.

Μέ πολλά ἀνέκδοτα ἡ συγγραφέας θίγει πάρα πολλά ἀπό τὰ σημεῖα πού προκαλοῦσαν διαμαρτυρίες σχετικά μέ τή διακυβέρνηση τοῦ Ροῦζβελτ καί καλύπτει σέ ὅλη τῆς τήν ἔκταση τήν σύγκρουση τοῦ Ροῦζβελτ μέ τήν Ἀμερικανική Ἐθνική ζωή. Τό βιβλίο εἶναι μία ἀμερόληπτη περιγραφή μιᾶς περιόδου σημαντικῶν ἀλλαγῶν μέσα στήν Ἀμερικανική κοινωνία. Μᾶς βοηθεῖ νά καταλάβουμε τίς ἀλλαγές αὐτές καί τόν ἄνθρωπο πού δέν φοβήθηκε νά τίς εἰσαγάγει. Ἡ ἱστορία τῶν θυσελωδῶν αὐτῶν χρόνων κινεῖται γρήγορα. Τὰ ἀνέκδοτα εἶναι συχνά διασκεδαστικά καί ἀποκαλυπτικά.

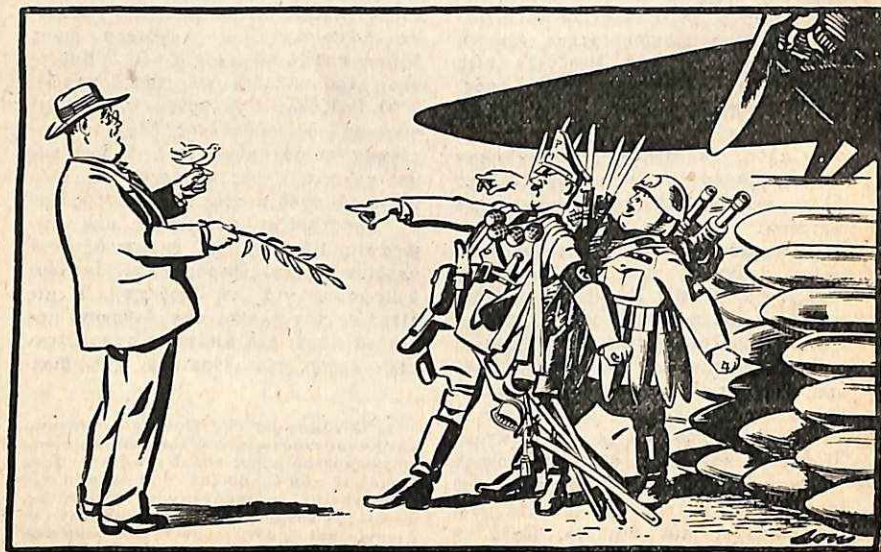
Ἡ Μίς Πέρκινς κατάφερε νά δώσει ζωή σέ γεγονότα καί σέ πρόσωπα. Καί ἡ ἐποχή τῆς Οὐάσιγκτων πού περιγράφει, εἶταν ἐνδιαφέρουσα ὅσο καί σημαντική γιά τό μέλλον τῆς Ἀμερικῆς.

John Pudney Ἡ ΕΘΕΛ ΚΑΙ Η ΑΤΜΟΜΗΧΑΝΗ ΤΗΣ

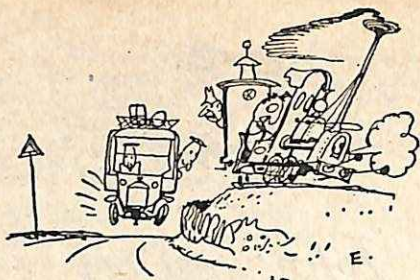
(Ἀπό τό βιβλίο «It Breathed Down My Neck»
ἐκδ. John Lane, The Bodley Head, Λονδίνο)

Ὁ Τζῶν Πάντενϋ, ἀπό τοὺς καλύτερους συγγραφεῖς τῆς σημερινῆς Ἀγγλίας, εἶναι γνωστός γιά τὰ πολεμικά του διηγήματα, τοὺς στίχους καί τὰ μυθιστορήματά του, πού τὰ διακρίνει ρεαλισμός καί φαντασία, χιούμορ καί αἰσθημα. Τὰ σκίτσα πού συνοδεύουν τήν ἱστορία τῆς Ἐθελ εἶναι ἀντάξια τοῦ συγγραφέα, σχεδιασμένα ἀπό τόν ἑμεῖ, τόν γνωστό καλλιτέχνη τοῦ περιοδικοῦ «Πάντς».

— Ἐ σ' ὑποκινεῖς τὸν πόλεμο!

(Σκίτσο τοῦ Λόου ἀπὸ «Evening Standard» τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1939)

Ἡ Ἐθελ καὶ ἡ ἀτμομηχανή της

Ἡ Ἐθελ μισοῦσε τὸν νεαρὸ Τζέικ, τὸν ὁδηγὸ τοῦ λεωφορείου. Ὅχι τόσο γιατί εἶταν γαμπρός της, ἄντρας τῆς Μύριελ, ὅσο γιὰ τὸν τρόπο πὺν μιλοῦσε γιὰ τὸ σιδηρόδρομο τοῦ Ντάνγουερδ. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μάλιστα πὺν εἶχε ἀρχίσει νὰ φλερτάρει τὴ Μύριελ, μιλοῦσε ἀκόμα μὲ περισσότερη περιφρόνηση. Εἶχε φτάσει στὸ σημεῖο νὰ λέει φανερά πὺς ὁ σταθμάρχης, ὁ ἀχθοφόρος καὶ ἡ γάτα τοῦ σταθμοῦ εἶταν τὸ ἴδιο ψωριάρηδες καὶ σαράβαλα ὅπως τὰ βαγόνια καὶ οἱ τρεῖς μηχανές. Ὁ λόγος πὺν ὁ Τζέικ μιλοῦσε ἔτσι, δὲν εἶταν γιατί τὸ λεωφορεῖο του εἶταν πὺν γρήγορο, πὺν φτηνὸ καὶ πὺν ἀποδοτικὸ ἀπὸ τὸ σιδηρόδρομο· ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος εἶταν σύστημά του καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μιὰ καινούρια βιομηχανικὴ φάση. Ὁ σιδηρόδρομος τοῦ Ντάνγουερδ εἶχε τὶς ρίζες του στὸ παρελθὸν καὶ τὶς ἐλπίδες του στὸ παρελθόν. Ἡ ὑπαρξὴ του εἶταν μέρος μιᾶς φασαρίας, ξεχασμένης πιά· εἶχε γίνει μιὰ σιδηροδρομικὴ ἐταιρεία γιὰ νὰ συνδέσει τὶς δυὸ συναγωνιζόμενες μεγάλες γραμμὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἀπείχαν 12 μίλια οἱ ἐνορίες τοῦ Ντάνγουερδ, Γουέρδου — Μπὸ καὶ Οὔόκτον, καὶ μὲ τὴν ἔνωση αὐτὴ νὰ τραβήξουν ἐμπόριο καὶ δόξα (καὶ χωρὶς ἄλλο καὶ γουρούνια γιὰ τὴν ἀγορά) στὸ Ντάνγουερδ. Τὴν ἐπιχείρηση τὴν ἀνοίξε ὁ Δούκας· καὶ γιὰ λίγες ἡμέρες εἶταν τὸ θαῦμα τῆς περιφέρειας. Τὰ πρῶτα βαγόνια τοῦ σιδηρόδρομου τὰ εἶχαν βάλει μπλὲ καὶ κίτρινα—τὰ χρώματα τοῦ δούκα στὶς κοῦρσες—γιὰ νὰ κολακέψουν τὴν ἐξοχότητά του γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον πὺν ἔδειξε γιὰ τὴν ἐπιχείρηση· τὸ σημαντικότερο ὅμως ἀπ' ὅλα εἶταν ἡ ἡθικὴ ἐπίδραση πὺν εἶχε τὸ γεγονός στὸν τύπο τῆς ἡμέρας ὁ ὁποῖος ἔσπευσε νὰ γράφει σχετικὰ: «Ἡ αὐτοεξυπηρέτηση μαζὺ μὲ τὴν τιμιότητα εἶναι ἀρετὲς πὺν ὅσα καὶ νὰ πεῖ κανεὶς δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ τὶς ἐπαινέσει ὅσο χρειάζεται. Συγχαίρουμε τοὺς κατοίκους τοῦ Ντάνγουερδ γιὰ τὸ βιομηχανικὸ καὶ πρωτοποριακὸ τους πνεῦμα».

Γιὰ πολλὰ χρόνια ὁ σιδηρόδρομος τοῦ Ντάνγουερδ ἀνταποκρίθηκε στὸ σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖο εἶχε γίνει—ἄνθρωποι καὶ γουρούνια τὸν χρησιμοποιοῦσαν ἐπειδὴ εἶταν φτηνὸς καὶ γρήγορος ἀλλὰ καὶ ἀπὸ φιλότιμο. Πέρασε κι ἄλλη μιὰ γενιά, χρόνια ἐξάπλωσης τῆς βιομηχανίας, πολέμων, πολιτικῆς σύγχισης, προτοῦ ξεθωριάσει αὐτὸς ὁ σκοπός. Ἡ ἔνωση τῶν δυὸ μεγάλων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, παραγνωρίζοντας τὴν ὑπαρξὴ τοῦ σιδηρόδρομου τοῦ Ντάνγουερδ, στάθηκε ἡ ἀρχὴ μιᾶς μεγάλης παρακμῆς. Ἀκολούθησε κάτι ἀπίστευτο—μιὰ ἀντίπαλη ὑπηρεσία! Μὲ ὁδηγὸ τὸν νεαρὸ Τζέικ, πὺν βρέθηκε στὸ τιμόνι κατευθεῖαν ἀπὸ τὸ κατάστημα ποδηλάτων ὅπου δούλευε, τὸ πρῶτο λεωφορεῖο τοῦ Ντάνγουερδ διέσχισε τὶς ἴδιες ἀποστάσεις στὴ μισὴ ὥρα καὶ στὴ μισὴ τιμὴ καὶ μ' ὅλο πὺν δὲν εἶχε ἰδιαιτέρο χῶρο γιὰ τὰ γουρούνια, ἔπιασε.

«Ὁ Τζέικ μου λέει πὺς ὁ σιδηρόδρομος θὰ σταματήσει», εἶπε ἡ Μύριελ. «Λέει, πὺς εἶναι ζήτημα λίγων ἐβδομάδων».

«Ὁ Τζέικ σου θᾶπρεπε νὰ ντρέπεται, αὐτὸ ἔπρεπε νὰ κάνει», εἶπε ἡ Ἐθελ. «Τί θὰ γίνει ὁ θεῖος Μπέν; Τί θὰ γίνουν οἱ ἀτμομηχανές καὶ τὰ βαγόνια;»

«Μάλιστα, ὅλα αὐτὰ τὰ σαράβαλα! Εἶναι καιρὸς ὁ Θεῖος Μπέν νὰ πάρει τὴ σύνταξή του, ἂν ρωτᾷς τὴ γνώμη μου· ὅπως καὶ ὁ γέρο Ἑσρα. Μονάχα τὸν κῆπο τοῦ σταθμοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ φροντίζουνε, ἀλλὰ οὔτε καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶναι πιά ἱκανοί. Ὅσο γιὰ τὶς μηχανές, μονάχα οἱ δυὸ—αὐτὲς πὺν ὁ θεῖος Μπέν τὶς λέει «οἱ καινούριες»—δούλεψαν τοὺς δυὸ τελευταίους μῆνες. Καὶ ὁ ἴδιος λέει πὺς δὲν θὰ κρατήσουν περισσότερο ἂν δὲν λυθοῦν καὶ διορθωθοῦν. Καὶ ἡ ἄλλη ἡ παλιὰ αὐτοὺς τοὺς τελευταίους ἔξη μῆνες βρίσκεται στὴν αὐλὴ τοῦ Χόκινγκ».

«Ὁ «Ἐξοχώτατος» νὰ λές. Ἐγὼ ἄκουσα τὸν κ. Χόκινγκ νὰ λέει πὺς σήμερα δὲν μπορεῖς νὰ βρεῖς μιὰ τέτοια καλοφτιαγμένη μηχανή. Ὅταν θὰ φτιαχτοῦν τὰ καζάνια του, ὁ «Ἐξοχώτατος» θὰ τὶς ξεπεράσει ὅλες καὶ ἂς εἶναι ἡ πὺν παλιὰ μηχανή».

«Κουτὴ, αὐτὰ τὰ λέει ὅταν ἔχει τραβήξει ἓνα· δυὸ ποτηράκια. Ἐπειδὴ ἔβαλε μιὰ μικρὴ γραμμὴ πρὶν ἀπὸ χρόνια νομίζει πὺς εἶναι μηχανικός. Ὁ Τζέικ μου λέει πὺς δὲν μπορεῖ νὰ διορθώσει οὔτε ἓνα σκασμένο λάστιχο».

«Μὰ εἶναι σιδεράς, Μύριελ, γιατί νὰ ξέρει ἀπ' αὐτὴ τὴ δουλειά;»

«Ἄ! μὴν λές κουταμάρες, Ἐθελ. Μεγάλωσες πιά καὶ θὰ πρέπει νὰ ξέρεις καλύτερα τὰ πράγματα».

«Καὶ νὰ γίνω βέβαια σὺν τὸν Τζέικ σου πὺν τὰ ξέρει ὅλα, ἔ;»

«Θὰ δεῖς ὅτι ἔχει δίκιο. Ὁ Τζέικ μου λέει πὺς δὲν θὰ ὑπάρχει πιά ὁ παλιοσιδηρόδρομος μὲ τὸ Θεῖο Μπέν καὶ τὸ γέρο Ἑσρα καὶ τὸν κ. Χόκινγκ καὶ τὸν «Ἐξοχώτατο» πὺν γίνονται γελοῖοι γιὰ

νά μὴν πῶ, πῶς κάνουν καὶ ὅλη τὴν οἰκογένεια νὰ φαίνεται ἀνόητη».

Ἡ Μύριελ περιέμενε παιδὶ καὶ ἐπειδὴ θὰ εἶταν τὸ πρῶτο ἐγγόνι στὴν οἰκογένεια, ὅλοι τῆς ἔκαναν τὰ χατήρια της. Ἀκόμα καὶ ὁ Θεῖος Μπέν συμφωνοῦσε μὲ τὸν Τζέικ της.

«Αὐτὴ ἡ γέριχη μηχανὴ ἔκανε σπουδαία δουλειὰ στὸν καιρὸ της», εἶπε, «ἀναγνωρίζω ὅμως πῶς τώρα κοντεύει νὰ διαλυθεῖ. Εἶναι τὰ χρόνια πού ἀλλάξανε τώρα. Φταῖνε τὰ λεωφορεῖα καὶ τ' αὐτοκίνητα καὶ οἱ δρόμοι καὶ ὅλα τ' ἄλλα. Δὲν εἶναι μόνο τὸ Ντάνγουερδν πού ἀλλάξε, ἀλλὰ καὶ ὅλος ὁ ἀναθεματισμένος κόσμος...»

«Μὰ θεῖε Μπέν, δὲν μποροῦν νὰ σταματήσουν τὸ σιδηρόδρομο σου, τουλάχιστον πρὶν τὸ πεῖς ἐσύ», εἶπε ἡ Ἐθελ.

«Μπά, κι αὐτὸ μποροῦν νὰ τὸ κάνουν. Ἡ Ἐταιρία θὰ βάλει ἕναν ἐκκαθαριστὴ νὰ μᾶς πουλήσει ὅλους, βαγόνια, μηχανές καὶ ὅλο τὸ ἄλλο ὑλικό· αὐτὸ θὰ εἶναι τέλος... τὸ τέλος». Τὸ ἔλεγε καὶ τὸ ξανάλεγε σιγὰ - σιγὰ ὅπως ἔσκυβε νὰ δέσει τὶς καινούριες ντοματιές στὸν τοῖχο τοῦ μικροῦ «γοτθικοῦ ναοῦ»... πού ἔγραφε ἀπ' ἔξω: «Μόνο γιὰ ἄνδρες».

«Καὶ τί θὰ γίνουν οἱ μηχανές καὶ τὰ βαγόνια; τί θὰ γίνει ὁ «Ἐξοχώτατος»;

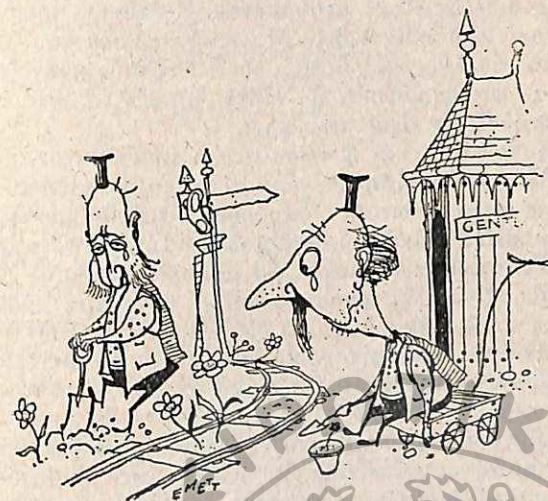
«Φαντάζομαι πῶς θὰ τ' ἀγοράσει κανένα ἀνθρακωρυχεῖο, ὅπως ἔγινε καὶ τὴν τελευταία φορὰ μὲ τὸ ἄλλο σιδηροδρομικὸ ὑλικό. Γιὰ τὸν «Ἐξοχώτατο» ὅμως δὲν ξέρω τί θὰ γίνει· ὁ κακομοῖρης τὴν ἔχει ἄσκημα βρίσκεται σὲ πολὺ δύσκολη θέση».

Ο θεῖος Μπέν φόρεσε τὸ πηλίκιο τοῦ σταθμάρχῃ μόνο 10 φορὲς ὕστερα ἀπὸ κείνα πού εἶπε, γιατί ὁ ἐκκαθαριστὴς ἀνήγγειλε πῶς ὁ σιδηρόδρομος τοῦ Ντάνγουερδν θὰ σταματοῦσε στὸ τέλος τοῦ μηνός. Κανένας δὲν αἰσθάνθηκε ἐκπληξὴ μὲ τὰ νέα. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κόσμου εἶταν συγκεντρωμένο στὸν καινούριο δρόμο πού θὰ τὸν ἐγκαiniaζε ὁ Διοικητής. Τὸ τελευταῖο τοξίδι εἶταν γιὰ τὴν Τρίτη —τὴν ἡμέρα τῆς ἀγορᾶς στὸ Ντάνγουερδν. Οἱ ἐφημερίδες ἔστειλαν ἀνταποκριτὲς καὶ φωτογράφους καὶ ἡ Ἐθελ πού βρισκόταν στὴν τελευταία τριμηνία τοῦ σχολείου της, πῆρε ἄδεια νὰ μὴν πάει, μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι τὴν ἔπιασε ἱκτερος.

Ἡ ἐπιθυμία της εἶταν νὰ γίνει σερβιτόρα σὲ μὰρ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ· καὶ πάντα προτοῦ μεγαλώσει εἶχε τὴν ἐλπίδα πῶς ὁ θεῖος Μπέν θὰ ἀνοίγε μιὰ τέτοια καντίνα στὸ σταθμὸ τοῦ Ντάνγουερδν. Πόσο ἥρεμα καὶ χαριτωμένα εἶταν τὰ δυὸ κορίτσια στὸ μὰρ τοῦ σταθμοῦ τοῦ Οὐόκτον. Ἡ Μύριελ εἶταν συμμαθήτρια μὲ τὴ μιὰ ἀπ' αὐτές, καὶ ἔλεγε πῶς δὲν ἔκαναν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ πλέκουν ὥς τὴν ὥρα πού ἐρχόταν τὸ τραῖνο. Αὐτὲς εἶταν σὰν θεές,

δὲν ξέρανε τί θὰ πεῖ ἡ συνειθισμένη ρουτίνα τῶν μαγαζιῶν καὶ τῶν γραφείων μέσα στοὺς δρόμους. Οἱ πελάτες τους ἀλλάζαν διαρκῶς, ἀλλὰ τὸ φαί τους ποτέ. Ἡ Ἐθελ σήκωσε τὰ μανίκια της καὶ πρόσφερε φανταστικὰ στὸν ἑαυτὸ της ἕνα φλυτζάνι τσαΐ, μπροστὰ στὸν καθρέφτη. Θὰ φαινόταν ὑπέροχη μὲ τὰ μαῦρα της μαλλιά χτενισμένα πρὸς τὰ πίσω καὶ τὰ παχουλὰ της μπράτσα πού θὰ πρόβαλλαν μέσα ἀπὸ τὸ γυαλιστερό μαῦρο σατὲν φόρεμά της.

Ἡ μητέρα της ἔβαλε τὴ Μύριελ νὰ γράφει γι' αὐτὸ στὴ μεγάλη

σιδηροδρομικὴ ἐταιρία, ἀλλὰ ἡ ἀπάντηση εἶταν ἀπογοητευτικὴ ἀκριβῶς ὅπως εἶχε προφητέψει ὁ Τζέικ.

«Πρέπει νὰ μπεῖς στὴν πρώτη δουλειὰ πού θὰ σοῦ παρουσιαστεῖ», ἔλεγε. Ἡ μητέρα θὰ τὰ καταφέρνει περίφημα καὶ χωρὶς ἐσένα· γιατί τώρα πού θὰ κάνω καὶ τὸ μαρὸ δὲν θὰ μπορούμε νὰ σᾶς βοηθάμε. Ὁ Τζέικ μου γνωρίζει ἐκεῖνον πού ἔχει τὸ γκαρὶζ στὸν καινούριο δρόμο καὶ λέει πῶς θὰ ἀνοίξει ἕνα μεγάλο καφενεῖο. Αὐτὴ εἶναι θέση γιὰ σένα Ἐθελ».

«Ἰσως».

«Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ θὰ περνᾷ κόσμος μὲ αὐτοκίνητα, πράγμα πολὺ εὐχάριστο.»

Τρεῖς ἐβδομάδες σχολεῖο εἶχε ἀκόμα, τότε πού πῆρε ἄδεια λέγοντας πῶς εἶχε ἱκτερο.

Τὴν ἡμέρα πού σταμάτησε ὁ σιδηρόδρομος τοῦ Ντάνγουερδν,

φωτογράφησαν τὸ τελευταῖο τραῖνο τὴν ὥρα ποὺ προχωροῦσε σιγὰ παίρνοντας τὰ ἐφόδια, τὸν κόσμο, τὸ παλὸ ὕλικο καὶ τὰ κατὰστικα τοῦ γραφείου. Φωτογράφησαν τὶς δυὸ μηχανές, τὴν «*Ἐξοχωτάτη*» καὶ τὴν «*Βασίλισσα*», τὸ θεῖο Μπέν με τὸ πηλίκιό του καὶ τοὺς δυὸ μηχανοδηγούς. Καὶ ἡ ἴδια ἡ «*Ἐθελ*» εἶταν στὴ φωτογραφία ποὺ πῆραν στὴν ἀποβάθρα τοῦ σταθμοῦ· ἡ σκηνὴ αὐτὴ ἔκανε τὸ θεῖο Μπέν νὰ ἀναστενάξει καὶ νὰ χύσει δυὸ δάκρυα κάτω ἀπὸ τὸ λυκόφωτο τοῦ γοτθικοῦ «μόνο γιὰ ἄντρες»... ναοῦ. Πάρα πολλοὶ ἀπὸ τοὺς γέροντες τοῦ Ντάνγουερδου κλαίγανε στὰ φανερά. Μονάχα ὁ «*Ἐσρα*» καὶ ὁ Χόκινγκ ὁ σιδεράς εἶταν μεθυσμένοι. Βλέποντάς τους εὐχαριστήμενους καὶ στὸ κέφι καὶ τὸ θεῖο Μπέν με τὰ καλά του λυπημένο καὶ ἀνήσυχο ἀπὸ τὶς διαφορὲς διατυπώσεις καὶ τοὺς πολλοὺς δημοσιογράφους καὶ φωτογράφους, ἡ «*Ἐθελ*» ἔμπηξε τὰ κλάμματα. Πάει πιά τὸ τραῖνο. «*Ὅλα εἶχαν τελειώσει.*»

Ἡ «*Ἐξοχωτάτη*» καὶ ἡ «*Βασίλισσα*» με τὰ βαγόνια τῆς πρώτης καὶ τρίτης θέσης, πωληθήκαν σὲ μιὰ ἐταιρεία ἀνθρώπων γιὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν στὸν ἰδιωτικὸ σιδηρόδρομο τοῦ ἀνθρακωρυχείου τῆς. Οἱ γραμμὲς καὶ τὰ ὕλικά τοῦ σταθμοῦ πωληθήκαν σὲ ἰδιώτες. Στὸ θεῖο Μπέν ἐπιτρέψανε νὰ μείνει ὡς συνταξιούχος στὸ Σταθμὸ τοῦ Ντάνγουερδου. Οἱ ψηλὲς φασολιές του, οἱ ντοματιές καὶ οἱ ντάλιες του θάμναν ἀπειραχτές. Μονάχα οἱ δυὸ πίνακες τοῦ σταθμοῦ, με τὶς ξύλινες ἀνότητες σκάλες τους καὶ τὰ φανάρια ἔμειναν στὴ θέση γιὰ νὰ δείχνουν τὸ προοδευτικὸ πνεῦμα ποὺ διέκρινε τοὺς κατοίκους τοῦ Ντάνγουερδου πρὶν ἀπὸ 70 χρόνια.

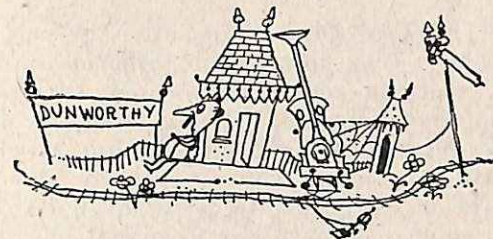
Ἡ «*Ἐθελ*» γύρισε στὸ σχολεῖο τὴν ἄλλη μέρα γιὰ νὰ τελειώσει τὶς προετοιμασίες τῆς γιὰ τὴ ζωὴ. Τὸ μέλλον εἶταν θλιβερὸ καὶ μαῦρο. Τὸ νέο κτίριο πάνω στὸν καινούργιο δρόμο εἶχε σχεδὸν τελειώσει καὶ ὁ Τζέικ εἶταν ξετρελλαμένος. Θὰ εἶχε συνεχῶς ζεστὸ νερὸ, ἤλεκτρικὴ θέρμανση καὶ ἤλεκτρικὴ σκούπα. Ὅσο περισσότερο ἄκουγε γι' αὐτὸ ἡ «*Ἐθελ*», τόσο περισσότερο νοσταλγοῦσε τὰ βρώμικα τζαμωτὰ παράθυρα, τὶς φωτιὲς με τὰ κάρβουνα καὶ τὶς μηχανές γιὰ τσαῖ καὶ καφέ τοῦ μπάρ ἐνὸς σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ. Ὡστόσο ὁ Τζέικ ἤξερε τί εἶταν καλύτερο. Μήπως ἀπὸ καιρὸ δὲν εἶχε πῆ πὼς ὁ σιδηρόδρομος τοῦ Ντάνγουερδου εἶταν καταδικασμένος; Μήπως ἀπὸ τὴν ἀρχὴ δὲν εἶταν ὁ «ἀπόστολος» τῆς προόδου με τὸ κόκκινο λεωφορεῖο του καὶ τὶς φιλοδοξίες του;

«Ξέρω πὼς ὁ Τζέικ μου ἔχει δίκιο, «*Ἐθελ*». 6 σελλίνια καὶ 7 πέννες' τὴν ἐβδομάδα καὶ ἐξασφαλισμένη δουλειὰ γιὰ ὅλη σου τὴ ζωὴ. Μακάρι νὰ εἶχα καὶ ἐγὼ τόσα στὴν ἡλικία σου».

Ἡ «*Ἐθελ*» εἶταν ἓνα συνειθισμένο παιδί. Στὴν ἀρχὴ ἐπιθύμησε

1. 1 σελλίνι = 1.000 δρχ., 1 πέννα = 90 δρχ.

τὰ χωράφια τοῦ χωριοῦ καὶ τὰ ἄλλα παιδιά. Ἐπιθύμησε τὰ ἀτέλειωτα τσακώματα στὸν κῆπο τοῦ Θεῖου Μπέν καὶ τὴ νυσταγμένη ὁμιλία τοῦ Ντάνγουερδου. Οἱ πελάτες συνωθοῦνταν στὴν κομπή αἰθούσα τοῦ μπάρ καὶ μιλοῦσαν δυνατά. Οἱ ἀτέλειωτες ὥρες τὴν κούραζαν. Ὁ δρόμος εἶταν ἀνιαρὸς, ἄχ! πὺδ βαρετὸς κι' ἀπὸ τὸ μά-

θημα τῆς γεωγραφίας. Ὡστόσο τὰ 6 σελλίνια καὶ οἱ 7 πέννες τὴν ἐβδομάδα τῆς ἔδιναν πολὺ διαφορετικὴ θέση ἀπὸ τὸν καθένα. Κρατοῦσε τὴ μισὴ κορώνα γιὰ τὰ ἔξοδά της καὶ ἐνοιωθε πὼς τῆς ἔδινε τὸ προσὸν νὰ νοιώθει μεγάλη.

«Ὅλα τελείωσαν», εἶπε ὁ κ. Χόκινγκ, ὁ σιδεράς. «Πάει ὁ σιδηρόδρομος. Δὲν θὰ ξαναδοῦμε ὁμορφες κοπέλλες στὸ Ντάνγουερδου, οὔτε κρίκει. Ἄν ἐγὼ ἔφτιαχνα λάστιχα, καὶ οἱ δεσποινίδες τσαῖ καὶ εἶχαμε ἐμπορεύματα, ἴσως κάτι νὰ γινόταν. Ὅσο γιὰ μένα ὅμως ὅσο ζῶ δὲν θὰ κάνω κάτι τέτοιο. Ἐγὼ ποὺ εἶμουν μηχανικός καὶ ἀρχισιδηροδρογός!!» Καὶ βύθισε τὸ κεφάλι του σὲ ἓνα μεγάλο κανάτι μύρα τοῦ Θεῖου Μπέν. Ὁ κόσμος ἔλεγε πὼς εἶταν συνεχῶς μεθυσμένος ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ εἶχε σταματήσει ὁ σιδηρόδρομος.

«Ὅλοι μας εἶδαμε πολλὰ πράγματα ν' ἀλλάζουν», εἶπε ὁ θεῖος Μπέν, με ἀπλανὴ μάτια. Τώρα πιά ποτὲ δὲν στρέφει τὰ μάτια του πέρα ἀπὸ τὸν κῆπο, οὔτε πρὸς τὴ χορταριασμένη λεωφόρο ποὺ εἶταν ἄλλοτε οἱ γραμμές.

«Καὶ τολμῶ νὰ σοῦ πῶ πὼς ἡ «*Ἐθελ*» θὰ δεῖ κι ἄλλες ἀλλαγές.»

«Α! Καὶ ἄλλα πολὺ χειρότερα», εἶπε λυπημένα ὁ κ. Χόκινγκ. «Ποῦ πῆγαν ὅλα αὐτά; Τὸ καλὸ μας τραῖνο! Καλύτερα νὰ στραβῶ παρὰ νὰ βλέπω νὰ τρέχουν στὸ δρόμο αὐτὰ τὰ αὐτοκίνητα ποὺ σοῦ βγάζουν τὰ ἔντερα. Δέστε τὸν «*Ἐξοχώτατο*» πὼς κἀνεται ἡσυχος μέσα στὴν αὐλὴ με τὸ χαλασμένο του καζάνι καὶ τὰ ἄλλα! Θὰ τὸν πουλήσω γιὰ μιὰ λίρα μόλις βρῶ ἀγοραστή καὶ θὰ τὴν πῶ μύρα, ἔστω κι ἂν εἶταν ἡ ὁμορφότερη μηχανὴ ποὺ ἔτρεξε ποτὲ πάνω σὲ γραμμές...»

Μιὰ λίρα! Μέσα ἀπὸ τὸ παιδικὸ μὰ καὶ ὠριμὸ μυαλὸ τῆς

Ἐθελ πέρασε μιὰ ὀπτασία. Μὲ μισή κορώνα τῇ βδομάδα, σὲ 8 βδομάδες, θὰ μπορούσε νὰ οἰκονομήσει μιὰ λίρα¹. Ὅτιω βδομάδες... ὅλη της ἡ εὐτυχία βρισκόταν σ' αὐτό. Ἐχοντας δικό της τὸν «Ἐξοχώτατο» θὰ ἐνωιωθε ἀσφαλισμένη μιὰ γιὰ πάντα ἀπὸ τὶς γνώσεις τοῦ Τζέικ, τοὺς γκρινιάρηδες πελάτες τοῦ μπάρ καὶ τὴν ἐνοχλητικὴ πολυκοσμία τοῦ σπιτιοῦ της.

Ὅσο καιρὸ ἡ Ἐθελ ἐργαζόταν, ἡ ζωὴ στὸ Ντάνγουερδν περνοῦσε ἡσυχα. Περίμενε λίγες ἡμέρες νὰ παρατηρήσει τίποτα ἴχνη νευρικότητος στὰ πρόσωπα τῶν συμπατριωτῶν της καὶ παρακμῆς στοὺς φθινοπωριάτικους δρόμους. Ὡστόσο κανεὶς δὲν συμμεριζόταν τὶς κρυφές της σκέψεις. Δὲν τῆς ἐτυχε τίποτα καινούργιο, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ βλέμματα θαυμασμοῦ ποὺ τῆς ἔριχναν τὰ παιδιά καὶ οἱ ἄντρες, ποὺ κοιτάζανε καὶ ξανακοιτάζανε τὴ μικρὴ ἀτημέλητη σερβιτόρα, ἐνῶ τόσο καιρὸ περιφρονοῦσαν τὸ κορίτσι τοῦ σχολείου.

Ἡ στιγμή ἔφτασε μᾶλλον ξαφνικά, ὥστε ἀπὸ ἓνα ἀγῶνα φούτμπωλ ποὺ τῆς ἄφησε πολλὰ πουρμπουάρ. Ἡ Ἐθελ πῆγε στοῦ Θείου Μπέν τὸ βράδυ καὶ βεῖχε ἐκεῖ τὸν κ. Χόκινγκ καὶ τὸν Ἔσρα νὰ πίνουν δίπλα στὸ τζάκι τῆς Αἰθουσας ἀναμονῆς. Ὁ κόσμος ἔλεγε πὼς καὶ οἱ δύο τους δὲ θὰ βγάζανε πέρα τὸ χειμῶνα ἂν τὰ πράγματα δὲν ἀλλάζανε.

«Τί γίνεται ὁ «Ἐξοχώτατος»;» ρώτησε δειλά.

«Ὅχι καὶ τόσο κατὰ μ' αὐτὸν τὸν βρωμόκαιρο. Κάνει πολὺ κακὸ σὲ τὶς ἀτμομηχανές νὰ μένουν στὸ ὑπαιθρο ὅλη τὴ νύχτα». Ἀρχίζε νὰ τὸν πιάνει ὁ λόξυγγας τοῦ ὕπνου καὶ ἡ Ἐθελ ἀποφάσισε νὰ μιλήσει ἀμέσως.

«Θέλετε πάντα νὰ τὸν πουλήσετε γιὰ μιὰ λίρα;»

«Ναί, γιατί;» κι ἀνασηκώθηκε στὴν καρέκλα του.

«Ὅριστε μιὰ λίρα. Ἐγὼ θὰ τὸν ἀγοράσω», εἶπε ἡ Ἐθελ.

«Μὰ...»

«Πάρτε τὴν κ. Χόκινγκ. Εἶναι λεπτὰ γιὰ ν' ἀγοράσετε μύτρα.

Ἐσεῖς τὸ εἶπατε. Δὲν μπορείτε τώρα ν' ἀλλάξετε γνώμη».

«Τί λέτε σεις, Μπέν καὶ Ἔσρα; Μπορῶ νὰ πουλήσω τὸν «Ἐξοχώτατο» σὲ μιὰ μικρὴ μὲ κοτσίδες;»

«Εἶμαι ἐργαζόμενη γυναίκα κ. Χόκινγκ καὶ ἀπὸ δῶ καὶ τέσσερις μῆνες δὲν ἔχω κοτσίδες. Ὅριστε, πάρτε τὴ λίρα».

Ὁ Θεῖος Μπέν καὶ ὁ Ἔσρα δὲν μπόρεσαν ν' ἀρθρώσουν οὔτε μιὰ λέξη οὔτε νὰ κουνηθοῦν, ἐνῶ ὁ κ. Χόκινγκ ἔπαιρνε τὴ λίρα του. Φανταστήτε τὴν Ἐθελ νὰ διαπραγματεύεται μιὰ ὁλόκληρη ἀτμομηχανή! Εἶχαν δὴ πολλὰ παράξενα πράγματα στὴ ζωὴ, καὶ εἶταν ἐτοι-

1. 1 λίρα = 20.000 δραχ.

μοι γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἄλλου κόσμου αὐτὸ ὅμως δὲν τὸ περίμεναν.

Κανεὶς δὲ μιλοῦσε ἐνῶ ὁ κ. Χόκινγκ κοιτάζε τὴ λίρα μιὰ φωνὴ ἔλεγε μέσα της «Ἐθελ, ἡ μηχανὴ εἶναι δική σου. Ἡ μηχανὴ εἶναι δική σου». Ὑστερα ὁ Θεῖος Μπέν, ὁ Ἔσρα καὶ ὁ κ. Χόκινγκ ἄρχισαν νὰ μιᾶνε ὅλοι μαζί.

«Μὰ δὲν μπορείς νὰ τὴν ἀγοράσεις, Ἐθελ. Τί θὰ τὴν κάνεις; Τί θὰ πεῖ ἡ μητέρα σου;»

«Αὐτὸ εἶναι δική μου δουλειά. Ἐσεῖς θέλατε μιὰ λίρα γιὰ τὴ μηχανή, κ. Χόκινγκ, γιατί εἶχε μείνει στὰ χέρια σας καὶ ἐγὼ σὰς ἔδωσα μιὰ λίρα. Τώρα ὁ «Ἐξοχώτατος» μοῦ ἀνήκει καὶ θὰ τὸν κάνω ὅτι θέλω». Καὶ οἱ τρεῖς γέροι συμφώνησαν· ὁ ἀέρας χτυποῦσε στὰ παράθυρα τῆς αἰθουσας ἀναμονῆς — τῆς ἴδιας αἰθουσας ὅπου κάποτε ὁ Δούκας περίμενε νὰ πάρει τὸ τραῖνο τῶν 10 παρὰ 10'. Ἡ Ἐθελ εἶχε ἀγοράσει τὴ μηχανή, πάει τέλειωσε. Ὁ κόσμος ἔλεγε πὼς κανένας τους δὲν θὰ ἔβγαζε τὸ χειμῶνα.

Ἐκλείσε τὴν πόρτα πολὺ σιγὰ νὰ μὴν τοὺς ἀνησυχήσει καὶ βγῆκε ἔξω στὴν φθινοπωρινὴ βροχή. Ὁ ἀσχημος καιρὸς, ὁ μολυβένιος οὐρανὸς τοῦ μέλλοντος, τὰ ἐπιδεικτικά στολίδια στὴν κομπὴ αἰθουσα τοῦ μπάρ, σβύσανε καὶ χάσανε τὴ σημασία τους. Τί εἶναι νᾶχεις δική σου μιὰ μηχανή!

Ἡ Ἐθελ πῆγε μὲς τὴ δυνατὴ βροχὴ στὴν αὐλὴ τοῦ κ. Χόκινγκ ἔσπρωξε καὶ ἄνοιξε τὴν μικρὴ πορτίτσα καὶ στάθηκε νὰ ἀκούσει τὸ νερὸ ποὺ ἔπεφτε ἀπὸ ἓνα σπασμένο σωλήνα.

Εἶταν λυπηρό, πιὸ λυπηρὸ καὶ ἀπὸ τὸ πιὸ θλιβερὸ νεκροταφεῖο· νὰ βλέπεις τὸν «Ἐξοχώτατο» μόνο του ἀνάμεσα στὰ παληοκαζάνια, τὰ ντεπόζιτα καὶ τὰ παληοσίδερα. Στεκόταν ἴσιος καὶ ἥρεμος· πάνω στὴν ἰδιωτικὴ γραμμὴ τοῦ κ. Χόκινγκ σὰν νὰ εἶταν ὁ τελευταῖος δεσμὸς μ' ἓνα παλιὸ εὐγενικὸν κόσμον. Ἡ Ἐθελ πλησίασε καὶ ταῖος δεσμὸς μ' ἓνα παλιὸ εὐγενικὸν κόσμον. Ἡ Ἐθελ πλησίασε καὶ τὸν κοιτάξε. Μόλις διακρινόταν τὰ ἀρχικά Σ.Ν. (Σιδηρόδρομος Ντάνγουερδν) καὶ ἡ βροχὴ ἔπεφτε σχηματίζοντας αὐλάκια πάνω στὴ σκουριά. Κρατώντας τὴν ἀναπνοή της σκαρφάλωσε στὴ θέση τοῦ οδηγοῦ, μιὰ προνομιοῦχο θέση ποὺ τῆς εἶχαν ἐπιτρέψει νὰ ἀνέβει μοναχὰ τρεῖς φορές στὴ ζωὴ της. Εἶταν κούα καὶ ὑγρὰ ἐκεῖ, οἱ μοχλοὶ ἀκίνητοι καὶ τὰ παράξενα παράθυρα κλειστὰ ἀπὸ τὴ βρώμα. Εἶταν δική της. Τὸ πρῶτο της κτήμα ἀγορασμένο μὲ τὰ δικά της λεπτὰ: τὸ πράγμα ποὺ ἐπιθυμοῦσε περισσότερο στὸν κόσμον.

«Δὲν μπορείς, Ἐθελ. Δὲν βλέπεις πὼς δὲν μπορείς νὰ τὸ κάνεις αὐτό;» εἶπε ὁ Τζέικ. «Ποῦ ξανακούστηκε νὰ πηγαίνεις νὰ γυαλίζεις αὐτὸ τὸ ρημάδι τὸ ἀπόγεμα ποὺ δὲν ἔχεις δουλειά! αὐτὸ εἶναι, εἶναι...»

«Θι μᾶς κοροϊδεύει ὁ κόσμος, ἂν ρωτᾷς τὴ γνώμη μου», εἶπε ἡ Μύριελ κουνώντας τὸ μωρό της. «Ποτέ μου δὲν ἀκουσα ἄνθρωπον νὰ κάνει κάτι τέτοιο καὶ μάλιστα ἡ ἴδια ἡ ἀδελφή μου.»

«Σωστά, και πώς θα τὸ σχολιάσουν οἱ πελάτες τοῦ καφενείου; Κανένας δὲ θὰ θέλει νὰ ἔχει νὰ κάνει μὲ μιὰ κοπέλλα πού θὰ ἔχει μιὰ ἀτμομηχανή. Θὰ φοβοῦνται μήπως ρίξει κάρβουνα μέσα στὸ τσάϊ τους;»

«Τί λὲς κι ἐσύ μαμὰ γιὰ ὅλ' αὐτά;»

«Ἐγώ; Δὲν ἔχει σημασία τί θὰ πῶ ἐγώ. Τὰ λεπτά εἶναι δικά της. Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ πὼς δὲν ἔκανα ὅ,τι μπορούσα.»

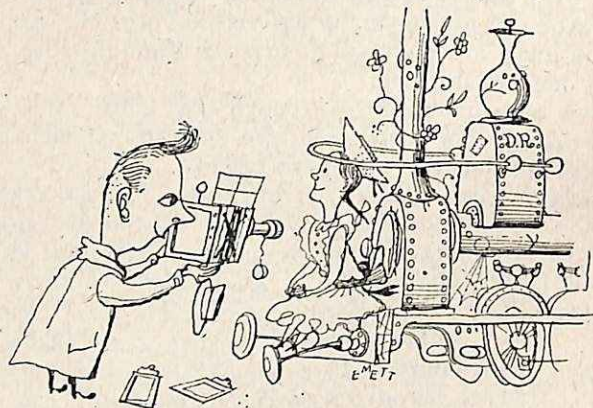
«Μὰ γιὰ ποιο λόγο τὴν ἀγόρασες Ἔθελ; Αὐτὸ θέλω νὰ μάθω.»

«Γιατὶ εἶναι ὅ,τι εἶναι, Τζέικ, δὲν τὴν ἀγόρασα γιὰ κάποιο λόγο», εἶπε ἀποφασιστικά ἡ Ἔθελ.

«Καί, τί εἶναι;» εἶπε ὁ Τζέικ σηκώνοντας τὸ περήφανο σαγόνι του. Εἶταν ἄνθρωπος ξύπνιος, προοδευτικός, ἄνθρωπος τοῦ κόσμου καὶ σπάνια ἔκανε λάθος. «Τί εἶναι, Ἔθελ;»

«Μιὰ ἀτμομηχανή», εἶπε ἀνοίγοντας τὰ ζωηρά της μάτια καὶ στήνοντας τὸ κορμί της.

Ὅπως εἶταν φυσικό, ὅλο τὸ Ντάνγουερδου σχολίαζε τὴν ἀγορά

της. Τὴ δείχνανε ὅπως περνοῦσε πηγαινέ- ἔλα, μὲ τὸ ποδήλατο καὶ στὴν κηδεῖα τοῦ κ. Χόκινγκ ἔγινε σκάνδαλο γιατί ἡ παρουσία της συγκέντρωσε τὴν προσοχὴ τοῦ κόσμου περισσότερο ἀπὸ τὸ νε- κρό. Τότε τὸ σκάνδαλο ἔφτασε στ' αὐτιά ἑνὸς νεαροῦ «ἐλπιδοφό- ρου» ἀνταποκριτῆ ἡμερηίδας στὸ Οὐόκτον, πού πῆγε καὶ τὴν φω- τογράφησε ἀνεβασμένη πάνω στὴ θέση τοῦ ὁδηγοῦ. Εἶταν πολὺ καλὸς νέος καὶ φαινόταν πὼς καταλάβαινε τι αἰσθανόταν ἡ Ἔθελ γιὰ τὸν «Ἐξοχώτατο». Τὸ πῆρε γιὰ γεγονὸς πὼς ἡ μηχανὴ τῆς ἀνῆκε: γύρισε σπίτι του καὶ εἶπε τῆς μητέρας του πὼς εἶταν ὁ πρῶ-

τος πού θ' ἄγραφε γιὰ κάτι σπουδαῖο· καὶ ἔγραψε μιὰ ἱστορία μὲ τί- τλο: «Μιὰ σερβιτόρα ἀγοράζει μιὰ ἀτμομηχανή».

Ἐκείνῃ τῇ βδομάδᾳ πέθανε ὁ Ἔσα. Ὡστόσο παρ' ὅλη τὴν κηδεῖα καὶ τὶς δουλειὲς τοῦ πένθους, οἱ ἐπισκέπτες καταδίωκαν τὴν Ἔθελ. Ὅλη τὴν ἡμέρα ὁ κόσμος γέμιζε τὸ μπάρ καὶ τὸ βράδυ γέ- μιζε τὰ τέσσερα δωμάτια τῆς μητέρας της. Ἀνταποκριτές, φωτο- γράφοι, ἀκόμα καὶ ὀπερατέρ. Δὲν εἶταν οὔτε δυὸ λεπτά πού ἡ Ἔθελ εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὴν κηδεῖα ὅταν τὴν ἐσπρωξαν σ' ἓνα αὐ- τοκίνητο καὶ τὴν πήγανε στὸν «Ἐξοχώτατο».

Στὶς φωτογραφίες εἶταν πολὺ ὁμορφή καὶ ὅλοι παραδέχτηκαν πὼς ἔφερε τιμὴ στὸν τόπο της. Λεπτὰ δὲν τῆς ἔρχονταν ἀπὸ που- θενά· ὥστόσο εἶταν εὐτυχισμένη καὶ ἱκανοποιημένη, χωρὶς νὰ ἑο- δεύει ἄλλα λεπτά ἀπὸ τὴ λίρα πού εἶχε δώσει.

Μιὰ κρύα ὅμως γαλάζια Δεκεμβριὰτικὴ ἡμέρα παρουσιάστηκαν δυὸ διπλὲς στενοχώριες: ὁ θεῖος Μπέν ἀρρώστησε βαρεῖα καὶ ἔφτασε ὁ κ. Κίνλοκ. Ὅλοι κουνοῦσαν τὰ κεφάλια τους γιὰ τὸν θεῖο Μπέν: ἔφεγγε ἀπὸ τὴν ἀδυναμία καὶ τὰ μάτια του, χωρὶς ἔκ- φραση, δὲ βλέπανε τίποτα πρὶ καὶ ἀπὸ τὸ φράχτη καὶ τὸ «γοιθικὸ ναό». Ὁ Ἐβεραρντ Κ. Κίνλοκ φαινόταν πὼς εἶταν «πανταχοῦ παρών».

Ἡ Ἔθελ τοῦ ἔδωσε τὴν ἄδεια νὰ ἐξετάσει τὸν «Ἐξοχώτατο» τὴν ὥρα πού αὐτὴ εἶταν στὴ δουλειά καὶ ἔμεινε ἐκπληκτὴ ὅταν τῆς ἔδωσε ἡ σελλίνια γιὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ γιὰ τὴν καλωσύνη της. Ὅταν τῆς πρόσθεσε πὼς εἶταν διατεθειμένος ν' ἀγοράσῃ τὴ μηχανή, ἐκείνη γέλασε καὶ τοῦ εἶπε: «Ἐμπρός, ἔμπρός συνεχίστε κ. Κίνλοκ». Ἐκείνη τὴν ἡμέρα δὲν τοῦ ξανάπε τίποτα γιατί εἶχε νὰ φροντίσει γιὰ τὸ γιατρικὸ τοῦ θεῖου Μπέν.

Στὸ γυρισμό, ὅπως στάθηκε στὸ ταχυδρομεῖο πού εἶταν καὶ μα- γαζὶ νὰ ἀγοράσῃ λίγο ξύγκι χήνας γιὰ νὰ τρῖψῃ τὸ σιῆθος τοῦ θεῖου Μπέν, ὁ Τζέικ σταμάτησε κοντὰ της τὸ λεωφορεῖο του καὶ τῆς φώναξε.

«Τί ἀπόκανες μὲ τὴ μηχανή, Ἔθελ, τὴν πούλησες;»

«Ὅχι», εἶπε κείνη, «στὸ εἶπα χίλιες φορὲς πὼς δὲν τὴν πουλῶ. Δὲν τῆς ἄρесе νὰ στέκεται πάνω στὸ ποδήλατο καὶ νὰ μιλά στὸν Τζέικ πού καθόταν μέσα στὸ λεωφορεῖο.

«Εἶσαι κουτὴ ἂν δὲν τὴν δώσεις, αὐτὸ ἔχω νὰ σοῦ πῶ ἐγώ». Ἐφυγε γρήγορα μέσα στὴ νύχτα καὶ οἱ ἐπιβάτες ἐσπρωχναν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο καὶ γύριζαν νὰ δοῦν τὴν Ἔθελ. Ἐκεῖνοι πού ἤξεραν τὴν ἱστορία εἶταν λίγο περήφανοι πού εἶχαν γιὰ ὁδηγὸ τὸν Τζέικ, τὸν γαμπρό της.

Προτοῦ φτάσει στὸ ταχυδρομεῖο, βγήκε νὰ τὴν συναντήσῃ ἡ κ.

Λάσσομ. «Ὁ Ἐθελ ξεροκατάπιε. «Ἐπαθε τίποτα ὁ θεῖος Μπέν;» εἶπε μένοντας ἀκίνητοι.

«Ὁ θεῖος Μπέν;» φώναξε ἡ κ. Λάσσομ, πιάνοντάς την ἀπὸ τὸ μπράτσο «ὁ θεῖος Μπέν;»

«Μήπως πέθ. . . πέθαν. . .», εἶπε κλαίγοντας σιγανὰ ἡ Ἐθελ.

«Ὁ Θεὸς νὰ φυλάξει. Ἐθελ, δὲν νοιώθεις περηφάνεια;» εἶπε σκύβοντας ἡ κ. Λάσσομ καὶ ξέσπασε σὲ γέλοιο.

«Ὁχι, γιὰ ποῖο λόγο;»

«Δὲν ἔμαθες;»

«Τί πράγμα;» Ὁ θεῖος Μπέν θὰ εἶταν καλὰ ἀφοῦ ἡ κ. Λάσσομ ξεακολουθοῦσε νὰ γελά.

«Λοιπὸν, Ἐθελ, ποτέ μου δὲν τὸ φανταζόμουν! Ρίξε μιὰ ματιά σ' αὐτό. Διάβασε τί ἔχει γράψει γιὰ νὰ τὸ στείλει στὴν Ἀμερική — εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πού στέλνω τηλεγράφημα στὴν Ἀμερική».

Πάνω στὸ ἀνοιχτὸ κίτρινο τηλεγραφικὸ χαρτί, μὲ τὸ δασκαλικὸ γράψιμο τοῦ κ. Ἐβερарнт К. Кίνлок, εἶταν γραμμένη μιὰ παγκόσμια γνωστὴ διεύθυνση καὶ οἱ παρακάτω λέξεις:

«ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΑ «ΕΞΟΧΩΤΑΤΟ», ΜΟΝΑΔΙΚΟ ΤΥΠΟ ΠΑΛΙΑΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΑΤΜΟΜΗΧΑΝΗΣ, ΣΤΟΠ, ΓΙΑ ΕΚΘΕΣΗ, ΣΤΟΠ, ΚΙΝΛΟΚ».

«Δὲν μέτρησε οὔτε τίς λέξεις, χρυσή μου. Θὰ μπορούσε νὰ ἔστειλε ὅσες λέξεις ἤθελε στὴν Ἀμερική. Φαντάζομαι πόσα θὰ σοῦ δίνει ἔ! Ἐθελ;»

«Δὲν τὸν ἀγόρασε ἀκόμα κι ἐγὼ δὲν τὸν πουλῶ».

«Μά, Ἐθελ. . .» ἡ κ. Λάσσομ σῶπασε, γιὰτὶ δυὸ σοβαρὰ μάτια ξεουδετέρωσαν τὴ διαμαρτυρία της. Γιὰ λίγο ἡ Ἐθελ στάθηκε ἐκεῖ μὲ τὰ χέρια στὴ μέση καὶ ἀνάπνευσε πολὺ βαθειὰ γιὰ ἓνα τόσο μικρὸ σῶμα πού εἶχε. Ὑστερα εἶπε:

«Φεύγω γιὰτὶ πρέπει νὰ πάω στὸ θεῖο Μπέν καὶ θὰ πάρω λίγο ξύγκι χήνας γιὰ τὸ στήθος του, κ. Λάσσομ».

Ὁ κ. Κίνлок καθόταν στὴν ἄκρη μιᾶς καρέκλας στὸ δωμάτιο τῆς μητέρας, ροδαλὸς καὶ πολὺ φιλικὸς ὕστερα ἀπὸ τὸ θρίαμβό του. Τίποτα δὲν μπορούσε νὰ γίνεῖ χωρὶς τὴν Ἐθελ: ἡ μηχανὴ εἶταν ἐντελῶς δική της· δὲν φοβόταν ὅμως καθόλου νὰ διαπραγματευθεῖ τὴν πώληση μ' ἓνα ἄμαθο παιδί. Σ' ὅλο τὸν κόσμον τ' ὄνομα τοῦ Ἐβερарнт К. Кίνлок εἶταν συνδεδεμένο μὲ κάθε τί σχετικὸ μὲ τοὺς σιδηροδρόμους: ἤξερε γιὰ τὴν ἱστορία τῶν σιδηροδρόμων καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον ἄνθρωπον. Εἶχε διασώσει μοναδικούς τύπους μηχανῶν ἀπὸ τὴν καταστροφή. Εἶχε συμβάλει στὶς σιδηροδρομικὲς ἐρευνες καὶ τὴν ἱστορία τῶν σιδηροδρόμων σὲ κάθε πολιτισμένη χώρα. Εἶταν κάτι περισσότερο ἀπὸ μανία αὐτὸ τὸ πράγμα, ὁ ἴδιος θὰ ἔλεγε: μιὰ ὑπηρεσία πού τὴν ἔκανε μ' ὅλη του τὴν ψυχὴ στὴν ἀνθρωπότητα γενικά, καὶ στὸ ἀμερικανικὸ ἔθνος εἰδικά. Εἶταν ἐτοιμὸς

γιὰ θυσίες. Ἡ οἰκογένεια μουρμούριζε τριγύρω του καὶ ἡ καρέκλα τὸν ἔκοβε: ὥστόσο εἶταν ἄνθρωπος συγκρατημένος.

«Εἶμαι ἐτοιμὸς νὰ ἀγοράσω τὴν μηχανή σου κοπέλλα μου καὶ πολὺ πρόθυμος νὰ σοῦ δώσω μιὰ λογικὴ τιμή.» Γύρισε καὶ κοίταξε τὴν συγκεντρωμένη οἰκογένεια.

«Ἀ!» εἶπε ἡ Ἐθελ βγάζοντας τὸ ἀδιάβροχό της. «Δὲν πουλῶ τὸν «Ἐξοχώτατο». Νόμισα πὼς εἶπατε πὼς θέλατε μόνο νὰ τὸν δῆτε. Ἀν ἤξερα πὼς θέλατε νὰ τὸν πάρετε στὴν Ἀμερική, θὰ σᾶς ἔβγαζα ἀπὸ τὸν κόπο νᾶρθετε ἐδῶ.»

«Αὐτὸ εἶναι πολὺ καλὸ, Ἐθελ, καὶ λογικὸ, ὑποθέτω θὰ εἶναι ὅς ποῦμε, αἰσθηματικοὶ λόγοι πού σὲ συνδέουν μὲ τὴ μηχανή. Αὐτὸ εἶναι δίχως ἄλλο. Γι' αὐτὸ θὰ σοῦ προσφέρω μιὰ καλὴ τιμή. Εἶμαι βέβαιος πὼς ἡ Μητέρα σου θὰ συμφωνήσει ὅτι ἡ προσφορά μου θὰ σὲ ἀνταμείψει μὲ τὸ πάρα πάνω.»

«Ἡ Ἐθελ θὰ δεχτεῖ ὅσα μπορεῖ περισσότερα», εἶπε ἡ Μητέρα ξαφνικά ἀπὸ τὸ βάθος τῆς κάμαρας.

«Ἡ Ἐθελ θὰ δεχτεῖ ἓνα λογικὸ ποσὸ πού θὰ τῆς ἀξίζει» εἶπε γρήγορα ἡ Μύριελ. «Δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ δώσει τὴ μηχανή, τώρα πού τὴ βάλανε στὶς ἐφημερίδες. Ὁ Τζέικ μου λέει. . .»

«Ἐκεῖνο πού ἔχω νὰ πῶ εἶναι πὼς δὲν πουλῶ τὴ μηχανή.»

«Ἐθελ» ἄρχισε νὰ φωνάζει ἡ οἰκογένεια θυμωμένη. Καὶ ὁ κ. Κίνлок ἄρχισε νὰ ξεροβήχει δυνατὰ ἀνυπόμονος νὰ υπερνικήσῃ αὐτὴ τὴν ἀργοπορία.

«Ἡ τιμὴ πού προσφέρω», εἶπε μὲ δυνατὴ φωνή, «εἶναι 50 λίρες. Πενήντα λίρες γιὰ τὴ μηχανή σου Ἐθελ.»

Ἡ ἰδέα τοῦ «Ἐξοχώτατου» μέσα στὸν αἶρα καὶ τὴ βροχή, ἡ ἰδέα τῆς μηχανῆς της πού εἶχε δώσει 1 λίρα γιὰ νὰ τὴν ἀγοράσει, ἔκανε τὴν Ἐθελ νὰ διστάσει. Κοίταξε ὅμως κατάματα τὸν κ. Κίνлок πού εἶχε στείλει ἓνα τηλεγράφημα στὴν Ἀμερική καὶ ἀπάντησε ὅσο πιὸ θαρρετὰ μπορούσε:

«Δὲν πουλῶ τὴ μηχανή μου. Πάει τέλειωσε!»

Ἡ Ἐθελ καὶ ὁ θεῖος Μπέν εἶταν οἱ μόνοι ἀπὸ τὴν οἰκογένεια πού κοιμηθῆκανε ἐκείνη τὴ νύχτα. Τοὺς ἄλλους τοὺς βασάνιζαν οἱ προσφορὲς τῶν 50 λιρῶν, τῶν 100, τῶν 200 λιρῶν. Καὶ ἡ φήμη αὐτῶν τῶν μεγάλων γεγονότων κυκλοφοροῦσε ἀνάμεσα στὰ χωριά Ντάνγουερδου, Οὐέρεδου-Μπό καὶ Οὐόκτον, σὰν τὸν καλοκαιριάτικο ἀέρα πού φυσᾷ μέσα στὸ ὥριμο στάρι.

Ἡ μητέρα τοῦ «ἐλπιδοφόρου» νέου, στὸ Οὐόκτον, ξύπνησε τὸ γυιό της ἀμέσως μόλις ἄκουσε τὰ νέα ἀπὸ τὸν ταχυδρομό. Δανείστηκε μιὰ μοτοσυκλέττα καὶ πῆγε καὶ βρῆκε τὴν Ἐθελ πρὶν ὁ κ. Κίνλοκ τελειώσει τὸ πρωῒνό του.

«Κράτα καλά, Ἐθελ», τῆς εἶπε, «αὐτὰ τὰ νέα θὰ μποῦν στὴν πρώτη σελίδα. Ὅ,τι θὰ πéis καὶ ὅ,τι θὰ κάνεις εἶναι νέα. Θὰ κάνουμε περιήφηση ρεκλάμα. Θὰ ἔχοῦμε καὶ φωτογραφίες καὶ θὰ μπεῖς καὶ στὴν ταινία μὲ τὰ ἐπίκαιρα». Ὁ κ. Ἐβεραρντ Κ. Κίνλοκ κάνοντας τὴν προσφορά του καὶ ἡ σερβιτόρα πού τὴ δέχεται μὲ τὸ δίσκο στὰ χέρια. Τί παραπάνω μπορεῖς νὰ τοῦ πάρεις; Ἀλλες 50 λίρες; Ἡ σερβιτόρα παίρνει 250 λίρες γιὰ τὴν ἀγαπημένη της μηχανή.»

«Μὰ δὲν πουλῶ τὴ μηχανή μου».

Τοῦ κόπηκε ἡ ἀναπνοή. Τῆς εἶπε νὰ ἐπαναλάβει τί εἶχε πῆ. Ὑστερα τὴν κοίταξε σὰ ἀποβλακωμένος. Καλύτερα θάκανε νὰ ἔμεινε στὸ κρεβάτι του: δὲν θὰ εἶταν αὐτὴ ἡ εὐκαιρία πού περιέμενε γιὰ νὰ ἐπιτύχει στὴ ζωὴ του.

«Ὡστε δὲν τὴν πουλᾷς;»

«Ὁχι, δὲν τὴν πουλῶ τὴ μηχανή μου». Ἡ Ἐθελ πρόσεξε τὴ στενοχώρια του. Μὲς τὸ ἀδιάβροχό του φαινόταν τὸ ἴδιο μικρὸς μὲ κείνην.

«Ἀλήθεια πές μου, νεαρέ, εἶναι τόσο κακὸ αὐτὸ πού κάνω;»

«Μὲ λένε Χάρολντ». Συνῆλθε. Ἐπρεπε νὰ συνεχίσει τὴ μάχη.

«Νόμιζα πὼς παρ' ὅλα αὐτὰ θὰ ἤθελες νὰ μὲ φωτογραφίσεις, Χάρολντ, μὲ τὸν «Ἐξοχώτατο», ἔστω κι ἂν δὲν θέλω νὰ τὸν πουλήσω».

«Βέβαια, βέβαια», φώναξε ὁ Χάρολντ. Καὶ ὕστερα εἶπε ἥρεμα: «Πολὺ ἔξυπνο ἀπὸ μέρους σου νὰ τὸ σκεφθῆς».

«Μὰ θὰ τὸν πουλήσω ἂν νομίζεις πὼς πρέπει». Ὁ νέος τὴν εἶχε γοητεύσει.

«Ὁχι, ὄχι, ὄχι. Μπορεῖς νὰ κάνεις κάτι καλύτερο. Κράτα τὸν ἀκόμα γιὰ λίγες μέρες. Ἀκουσε: «Σερβιτόρα ἀρνιέται μεγάλη ἀμερικανικὴ προσφορά γιὰ τὴν ἀτμομηχανή της». Ἴσως νὰ εἶναι πολλὰ λόγια μὰ εἶναι ὅ,τι χρειάζεται. Ὡ! Ἐθελ». Γιὰ μιὰ στιγμή κοιτάχτηκαν.

«Ἐσὺ θὰ πάρεις τὰ λεπτὰ καὶ γὼ τὴν πρώτη σελίδα στὴν ἐφημερίδα», ψιθύρισε ὁ Χάρολντ.

«Ὡ! Χάρολντ!»

Ἐκείνο τὸ βράδυ τὸ νέο δημοσιεύτηκε στὶς ἀπογευματινὲς ἐφημερίδες καὶ ἡ Ἐθελ ἀγόρασε μιὰ καὶ τὴν πῆγε στὸ θεῖο Μπέν. Εἶταν ὁ μόνος ἥρεμος ἀπὸ τὴν οἰκογένεια.

«Μόνο σὺ Ἐθελ νοιάθεις καλὰ τί εἶναι οἱ μηχανές», εἶπε. «Εἶμαι περήφανος γιὰ σένα. Τώρα ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἀφήσεις νὰ σοῦ ξεφύγουν τὰ λεπτὰ πού σοῦ προσφέρουν, οὔτε καὶ αὐτὸν τὸ νεαρὸ τὸν Χάρολντ. Ἀν θές νὰ γίνεις μιὰ σερβιτόρα πρώτης τάξης σὲ μὰρ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, τώρα εἶναι ἡ κατάλληλη περίσταση. Ὁ «Ἐξοχώτατος» νομίζω πὼς θὰ πέσει σὲ καλὰ χέρια».

Εἶταν φανερὸ πὼς ὁ θεῖος Μπέν θὰ κοιμόταν γρήγορα τὸν τελευταῖο του ὕπνο. Ἡ ζωὴ του ἄρχισε νὰ φεύγει σιγὰ - σιγὰ ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού ἔβγαλε τὸν πηλίκιο τοῦ σταθμάρχη. Τὰ νέα τῆς Ἐθελ τὸν ἔκαναν εὐτυχισμένο. Ὅταν θὰ ἔφευγε καὶ ὁ «Ἐξοχώτατος» δὲν θάμεινε σχεδὸν τίποτα πιά τῆς Ἐθελ στὸ Ντάνγουερδου.

«Νομίζω πὼς θὰ τὸν πουλήσω αὐριο, θεῖε Μπέν. Καὶ ὕστερα θὰ μπορῶ νὰ σὲ περιποιοῦμαι καὶ νὰ σοῦ τρίβω τὸ στήθος. Εἶπα στὸν κ. Κίνλοκ πὼς θὰ τὸ σκεφθῶ».

Ὁ θεῖος Μπέν κούνησε καταφατικὰ τὸ κεφάλι. Ἀγαποῦσε τὴ συντροφιά τῆς Ἐθελ, τῆς διαλεχτῆς του ἀνηψιάς, καὶ δὲν φοβόταν τὸ θάνατο. Ὡστόσο στὸ σαλονάκι τῆς Μητέρας περίμεναν ὁ κ. Κίνλοκ, ὁ νεαρὸς Τζέικ, ἡ Μύριελ, ὁ Χάρολντ καὶ καμιά δωδεκαοριὰ ἄλλοι ξένοι, ἐκνευρισμένοι. Ὅταν ὁ Κίνλοκ ἄρχισε νὰ ὑποστηρίξει τὴν ἀποψή του, αὐτοὶ οἱ ἄλλοι ἔδιναν συμβουλές, κρατοῦσαν σημειώσεις ἔβγαζαν φωτογραφίες καὶ κάνανε τὴν φασαρία, πού ἡ Μητέρα τοὺς εἶπε πὼς θὰ φωνάξει τὴν ἀστυνομία. Ἐνας καλοντυμένος κύριος μὲ βραχνὴ φωνὴ πού δὲν εἶχε καταφέρει νὰ τὸν ἀκούσουν τί ἔλεγε, ἀνέβηκε τελικὰ σὲ μιὰ καρέκλα καὶ τοὺς ἔβγαλε λόγο.

«Κύριοι. Κυρίες καὶ κύριοι. Πρέπει νὰ μ' ἀκούσετε γιατί ἐγὼ ἀντιπροσωπεύω τὴν Ἀγγλία, καὶ σεῖς ἀφήνετε νὰ γλυστοῦρησε μέσα ἀπὸ τὰ χέρια σας ἓνα ἐθνικὸ ζήτημα. Πέστε μου, πρέπει νὰ ἔξα ναγκαστεῖ καὶ νὰ τρομοκρατηθεῖ αὐτὴ ἡ κοπέλλα ὥστε νὰ δώσει σὲ ξένα χέρια τὴν ἀτμομηχανή της; Σᾶς ρωτῶ, πρέπει;»

«Ὁχι!» φώναξαν ὅλοι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἐθελ.

«Σᾶς μιλῶ μὲ εἰλικρίνεια, κύριοι, καὶ μὲ κάποιον κύρος. Εἶμαι πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας τῶν Βρεταννῶν «Σιδηροδρομομανῶν» καὶ ζητῶ νὰ γίνῃ μιὰ προσπάθεια στὴ χώρα μας γιὰ νὰ συναγωνιστοῦμε τὴν προσφορὰ τῶν 500 λιρῶν πού ἔκανε ὁ παλιὸς φίλος καὶ ἀντίπαλός μου Ἐβεραρντ Κ. Κίνλοκ».

Ὅλοι φώναξαν ζήτη, καὶ ὁ κ. Κίνλοκ πού δὲν φάνηκε νὰ ἐπηρεάστηκε καθόλου ἀπὸ τὰ λόγια του, ἔβγαλε λόγο καὶ ἐπαίνεσε τὴν κρυμμένη καλωσύνη τῶν Ἀγγλόφωνων λαῶν.

Καὶ οἱ δύο λόγοι δημοσιεύτηκαν ὁλόκληροι στὶς ἐφημερίδες μὲ

φωτογραφίες και όλα τα σχετικά. Ἡ Ἐθελ, ἡρωίδα μιᾶς ἱστορίας γνωστῆς σ' ὅλον τὸν κόσμον, ἔγινε τόσο διάσημη, πὺν χρειάστηκε νὰ ἀφήσει τὴν δουλειὰ της καὶ νὰ ἀφιερῶσει ὅλον της τὸν καιρὸ στὶς συνεντεύξεις, στὶς ἐρωτήσεις καὶ γενικὰ στὶς ἀπαιτήσεις ὄλων. Ὁ Χάρολντ εἶταν πάντα κοντὰ της, ὀργανώνοντας, συμβουλευόντας καὶ ἐμψυχώνοντας τὸν ἐθνικὸ ἀγῶνα.

Ὁ «Σιδηροδρομομανεῖς» εἶπαν ὅτι εἶταν ζήτημα φιλότιμου καὶ φτιάσανε νὰ δώσουν 750 λίρες γιὰ νὰ ξεπεράσουν τὴν προσφορά τοῦ κ. Κίνλοκ. Ἐκάναν ἐκκλήση στὴν Ἐθελ σὰν ἀγγλίδα, ὃ Ἐβεραντ Κίνλοκ σὰν γυναῖκα τοῦ κόσμου.

«Ἐκεῖνο πὺν σοῦ χρειάζεται, Ἐθελ, εἶναι ἡ εὐτυχία», εἶπε «νὰ ζεῖς ὅπως θέλεις. Εἶναι δική σου ἡ μηχανή. Κανένας δὲν σὲ βοήθησε νὰ τὴν ἀγοράσεις, κανένας δὲν σὲ βίασε τότε νὰ τὴν ἀγοράσεις κι οὔτε σοῦ μίλησε γιὰ πατριωτισμό. Ὁ μέγας Ἀμερικανικὸς λαὸς μονάχα θαυμασμὸ νοιώθει γιὰ τὴν Ἀγγλικὴ αὐτὴ κληρονομία. Θέλουμε νὰ τὴ διασώσουμε καὶ εἴμαστε πρόθυμοι νὰ τὴ διατηρήσουμε...».

«Μιὰ στιγμή, κ. Κίνλοκ. Κάτι θέλω νὰ σᾶς ρωτήσω. Μήπως ξέρετε κανένα πρόσωπο στὴν ἐπιχείρηση τῶν μπάρ τῶν σιδηροδρομικῶν σταθμῶν;»

«Ὁχι· γιατί; Ὁχι στὴν Ἀγγλία», εἶπε ὁ Κίνλοκ, μετανοιωμένος πιά γιὰ τὸ τηλεγράφημά του· δίστασε τώρα καὶ ἔκανε τὸ δευτέρου τοῦ λάθος.

«Ὡ!» εἶπε ἡ Ἐθελ, «καλύτερα νομίζω εἶναι νὰ μιλήσω σχετικά μὲ τὸ θεῖο Μπέν».

Τὸ ξύγκι τῆς χήνας ζεστὸ καὶ λαδερὸ πάνω στοὺς ὤμους του, ἔδωσε κάποια δύναμη στὴ σβυσμένη ζωὴ τοῦ θεῖου Μπέν.

«Ἦξερες τί ἔκανες καὶ ἔδειξες σύνεση, Ἐθελ, ὅταν ζήτησες αὐτὸ τὸ πράγμα. Οἱ σιδηροδρομοὶ εἶναι ἓνα πραγματικὸ ἐπάγγελμα γιὰ καθένα πὺν ἔχει ταλέντο. Γιὰ ἀνθρώπους πὺν ἀγαποῦν ὅσο σὺ τὰ τραῖνα, εἶναι δουλειὰ πὺν πρέπει κανεὶς νὰ περηφανεύεται. Τώρα ἐρχόμαστε σ' αὐτοὺς τοὺς «Σιδηροδρομομανεῖς»· ἴσως νὰ ξέρουν κανένα ὁμορφο μπάρ σὲ καμιὰ διασταύρωση, μὲ θέρμανση καὶ μηχανὲς πὺν φτιάχνουν καφέ καὶ τσαϊ.»

Ὁ Χάρολντ ἔκανε τὶς διαπραγματεύσεις. Οἱ «Σιδηροδρομομανεῖς» μὲ τὴ βοήθεια τοῦ τύπου τῆς χώρας, συμφώνησαν νὰ πληρώσουν 750 λίρες γιὰ τὸν «Ἐξοχώτατο» στὴν κατάσταση πὺν βρισκόταν· καὶ ἐπίσης ἰδιωτικὰ ἀποφάσισαν νὰ βοηθήσουν τὴν Ἐθελ νὰ βρεῖ δουλειὰ σὲ καμιὰ γνωστὴ ἐταιρεία σιδηροδρομῶν ὡς βοηθὸς τοῦ διευθυντῆ τοῦ μπάρ.

Δὲν εἶταν μπροστὰ στὴν ἀναχώρηση τοῦ «Ἐξοχώτατου»· δὲν εἶδε

πὺς ξανάφτιαξαν 3 1/2, μίλλια γραμμὴ ὡς τὴ διασταύρωση Ουόκτον γιὰ νὰ προκαλέσουν ἐντύπωση καὶ γιὰ νὰ ξεπνήσουν τὸ ἐνδιαφέρον γι' αὐτὴ τὴν Ἀγγλικὴ κληρονομία. πὺς τὸν ἀνακήρυξαν μοναδικὸ τύπο τῆς Ἀγγλικῆς βιομηχανικῆς τέχνης καὶ τὸ καύχημα τοῦ Ντάν· γουέρδου· πὺς ὁ Διοικητὴς τῆς περιφέρειας ὁ ἴδιος ἔβγαλε ἓνα λόγο. Εἶταν ἀπασχολημένη νὰ περιποιεῖται τὸν θεῖο Μπέν στὶς τελευταῖες μέρες τῆς ζωῆς του.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Ντάνγουερδου τὴν βλέπουν τώρα ὅπως τὴ βλέπω κι ἐγὼ καὶ πρέπει νὰ πῶ πάρα πολὺ τακτικά κι ὁ Χάρολντ. Δὲν ὑπάρχει τόπος γιὰ νὰ πείς περισσότερες κουβέντες ἀπὸ «Μπύρα πα-ρακαλῶ, δεσποινίς». Ἡ Ἐθελ χαμογελᾷ ὅταν σᾶς σερβίρει, καὶ σηκώνεται στὰ δάχτυλα γιὰ νὰ φτάσει τὰ καθαρὰ ποτήρια· τὰ χέρια της εἶναι παχουλά, ροδαλά καὶ ἐπιδέξια καὶ καταφέρνουν νὰ σερβίρουν 4 μπύρες μὲ μιᾶς καὶ συγχρόνως νὰ σοῦ δίνουν καὶ ρέστα. Διαρκῶς ἀκούει τὸ πῆγαινε-ἔλα τῶν σιδηροδρομῶν, τουλάχιστον κάθε 5 λεπτά, ὅπως λένε, σ' αὐτὴ τὴν πιὸ πυκνὴ ἀφετηρία τοῦ Λονδίνου.

Τὰ ἄρθρα πὺν δημοσιεύονται στὴν «Ἐκλογὴ» μὲ τὴν ἄδεια τῶν δικαιούχων ἐκφράζουν τὶς ὑπεύθυνες ἀπόψεις τῶν συγγραφέων. Ἀπαγορεύεται ἡ ἀναδημοσίευση κάθε ἄρθρου ἢ εἰκόνας χωρὶς τὴν ἄδεια τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἐκδοτῶν.

Ἡ «Ἐκλογὴ» πωλεῖται σὲ ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ τὰ περίπτερα. Κυκλοφορεῖ κάθε μῆνα σὲ 132 εἰκονογραφημένες σελίδες. Ἀγοράζεται τὴν «Ἐκλογὴ» ἀπὸ τὸν βιβλιοπώλη σας ἢ ἀπὸ τὸ «Πρακτορεῖον Ἐφημερίδων Ἀθηναϊκοῦ Τύπου», Σωκράτους 43, καὶ στὶς ἐπαρχίες ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ ἰδίου Πρακτορείου.

Η Σοβιετική

Η μόδα στις Δυτικές χώρες επηρεάζεται πολύ από τα συμφέροντα εκείνων που την κάνουν. Αποτέλεσμα του καπιταλιστικού συναγωνισμού είναι η προσπάθεια των σχεδιαστών και των εκδοτών των περιοδικών μόδας να τραβήξουν τους πελάτες τους με έκθαμβωτικές επιδείξεις· οι ξένες εφημερίδες είναι γεμάτες από ωραιότατα σχέδια και φωτογραφίες. Τί φτώχεια όμως πραγματικά κρύβει συχνά αυτή η εξωτερική επίδειξη! Το εξαιρετικό ενδιαφέρον που δείχνουν πολλές γυναίκες του τόπου μας για τις ξένες μόδες, δεν είναι πάντα δικαιολογημένο. Τί μας κάνει όμως μεγαλύτερη εντύπωση όταν εξετάζουμε από κοντά τα μοντέλλα της Δύσης;

Πολλά προσρίζονται φανερά για γυναίκες που δεν εργάζονται και μπορούν να αλλάζουν αρκετές φορές την ημέρα. Ή παλιά παροιμία «έμπρός στα κάλλη τί είν' ο πόνος» λές και αληθεύει στα σύγχρονα ξένα φιγουρίνια. Συνήθως δηλ αυτή η πρωτοτυπία και η λεπτότητα είναι έντελως αταίριαστη με τις συνθήκες της ζωής· καμιά φορά καταντάει αποκρουστική.

Για να τραβήξουν την προσοχή των γυναικών στα νέα κραγιόνια, κάλτσες, άρωματα, τσάντες, κλπ., κάνουν εκατοντάδες πρωτότυπα σχέδια. Αυτά όχι μόνον δεν ταιριάζουν στις εργαζόμενες γυναίκες, μα δεν κατορθώνουν να ικανοποιήσουν και τις καθαρά αισθητικές απαιτήσεις των γυναικών που έχουν κανονικό φυσικό γούστο. Θα μπορούσε η σημερινή Ρωσία π.χ. να φορέσει ένα ασύμμετρο παράδοξο φόρεμα με ένα μανίκι ή μιὰ ζακέτα από φίδι, με μιὰ δερμάτινη τσάντα κολλημένη στη θέση της τσέπης; Και τέτοια σχέδια διαφημίζονται συνεχώς από τα Άμερικανικά περιοδικά. Και τί όμορφα έχουν οι βαθιές πελώριες μασχάλες που τσαλακώνονται κάτω από το παλτό, ή τα φορέματα που είναι ωραία μόνο όταν αυτή που τα φορεί παίρνει μιὰ δρισμένη στάση, ή οι στενές φούστες που δυσκολεύουν τόσο στο περπάτημα;

Βέβαια, δεν πρέπει να καταδικάσουμε όλες τις Δυτικές μόδες και να πούμε πως οι δικοί μας ειδικοί δεν έχουν να διδαχθούν τίποτε απ' αυτές. Οι σχεδιαστές άλλων χωρών έχουν μεγάλη πείρα και ευχαρίστως οι Ρώσοι σχεδιαστές χρησιμοποιούν τη γραμμή τους. Ο κύριος όμως σκοπός του Ίδρυματος της Μόσχας πρέπει να είναι η δημιουργία δικής του Σοβιετικής γραμμής — απλής, βολικής και όμορφης. Οι σχεδιαστές χρησιμοποιούν πολύ τα έθνικά κοστούμια μιὰ και η Σοβιετική Ένωση είναι τόσο πλούσια σ' αυτά. Η πρωτοτυπία και η ποικιλία των κοστούμιων των λαών της Ρωσίας είναι πλούσια πηγή έμπνευσης γι' αυτούς. Πολλοί φτιάχνουν λογικά και βολικά σχέδια που ανταποκρίνονται στο σκοπό για τον οποίο προσρίζονται και το καθένα τους ξεχωρίζει με τους φυσικούς χρωματικούς συνδυασμούς, με τα όμορφα στολίσια, τα κεντήματα και τα κλίπς, τα έκλαιρ, σέ συνδυασμούς έξυπνους.

Το Ίδρυμα Μόδας προσπαθεί να κάνει τα προϊόντα του προσιτά σέ όσο γίνεται μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Πολλά μοντέλλα όταν περάσουν από τις έπιχειρήσεις έπιτροπές, στέλνονται στα εργοστάσια και στα άτελίσ για μαζική ή περιορισμένη παραγωγή. Την άνοιξη και το καλοκαίρι του 1946 τα εργοστάσια έπαιράζαν τα έργαστήρια πήραν 537 μοντέλλα. Στην τελευταία επίδειξη το έθιμο έπαιράζε και το χειμώνα η έπιτροπή ένέκρινε 232 μοντέλλα.

Μόδα

L. BLANK

(Από το «Ogonek», Μόσχα)

1. Μεταξωτό φόρεμα με βολλάν, σχεδιασμένο από την Ν. Μακάροβα

2

3

2. Ταγιέρ από μάλλινο ζέρσεϋ ή άλλο ύφασμα κατάλληλο για κάθε μέρα, σχέδιο του Β. Γκόροβις.

3. Βαρύ χειμωνιάτικο παλτό, της Δ. Κολεσνίκοβα.

— Βέβαια είναι πολὺ ὠραία ἔκδοση... μόνο πού
ἐγὼ θὰ ἤθελα κάτι πού νά τὸ διαβάζω στὸ τραμ.

(Ἀπὸ τὸ «La Bataille», Παρίσι)

Τότε, ἃς κάνει ὁ-
πως ὅλος ὁ κόσμος:
ἃς ἀγοράζει τὴν
Ἑκλογή!